

PERSFOCUS

TIENDE JAARGANG NUMMER 4 - APRIL 1994

KNIPSELKRANT VAN VERENIGING MARTIJN
OVER KINDEREN, VOLWASSENEN EN SEKSUALITEIT

DAT Zouden ze
WEL
WILLEN

Arone GA
13-4

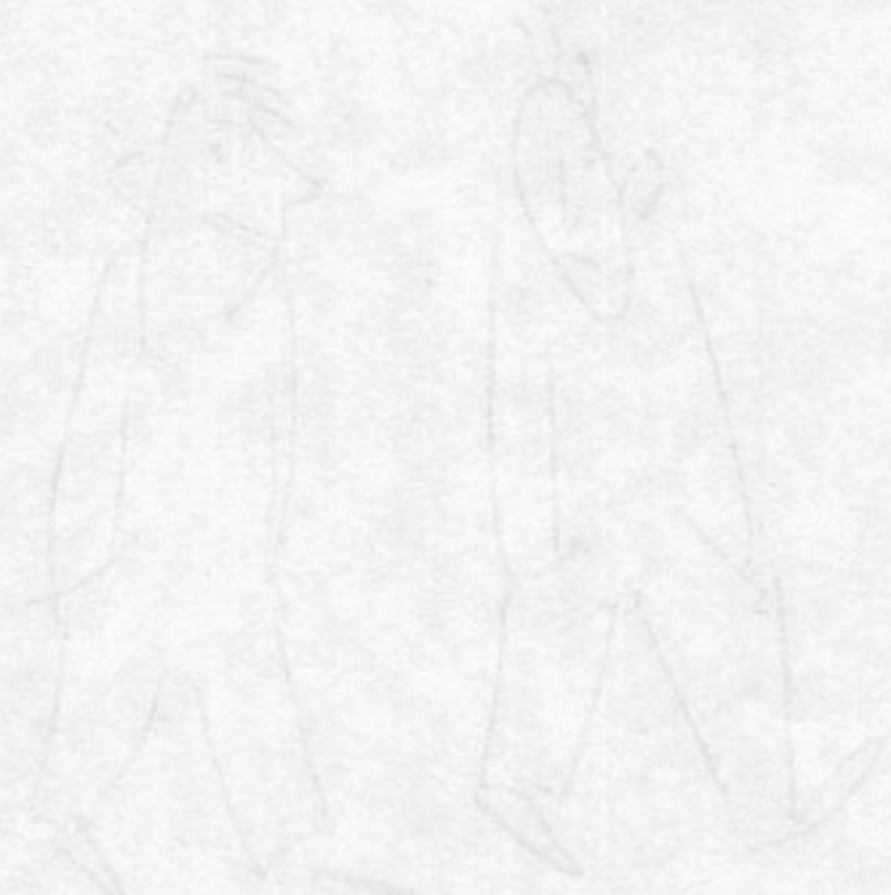
IN DIT NUMMER:

Ritueel misbruik bestaat niet...	pag. 2
...behalve in Den Helder...	pag. 6
...in de spreekkamer...	pag. 10
...en in Epe	pag. 14
De strijd tegen misbruik...	pag. 16
...en tegen kinderporno	pag. 23
Ontucht van de maand	pag. 25
Pak eens een pedofiel in België	pag. 27
Michael J. blijft geliefd	pag. 29
Seks en politiek	pag. 30
Recht op homoseks	pag. 33
Seks op school	pag. 34
Achtergrond	pag. 37

PERSFOCUS

TIJDE JAARGANG NUMMER 4 APRIL 1994
KNIPSERBANT VAN VERENIGING HARTJEN
OVER KINDEREN VOELASSEREN EN BEROEPLIJN

[Handwritten notes and scribbles]

[Handwritten signature or scribble]

IN HET WUMMER

[Faded, mirrored or bleed-through text, likely from the reverse side of the page]

[A vertical list of names or words, possibly a table of contents or index, mirrored or bleed-through from the reverse side]

PERSFOCUS, TIENDE JAARGANG, NUMMER 4, APRIL 1994

Met knipsels uit:

Volkskrant	Vk
Telegraaf	Tel
Algemeen Dagblad	AD
NRC Handelsblad	NRC
Trouw	Tr
Het Parool	Par
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Alkmaarse Courant	AC
Utrechts Nieuwsblad	UN
Brabants Dagblad	BD
De Stem	
Gooi en Eemlander	G+E
VPRO-gids	VPRO
Primeur	Prim
Vrij Nederland	VN
HP/De Tijd	
Tijdschrift	
Gezondheidsvoorlichting XL	TGV
Uit Duitsland:	
Tageszeitung	TAZ
Kölner Stadtanzeiger	KSA
Uit België:	
La Libre Belgique	LLB
De Nieuwe Gazet	
Humo	
Uit Frankrijk:	
l'Express	LEX
Uit Engeland:	
The Guardian	Gua
The Daily Telegraph	TDT
The Observer	OBS

De redactie van Persfocus is verhuisd. Gelieve uw knipsels te sturen naar het volgende adres:

Marc van Bijsterveldt
Prof. Buyslaan 1-18
3741 DA Baarn

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,-- per jaar. Verzending als brief is f 15,-- duurder en komt op f 80,--.
Losse nummers f 8,--.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 93.548
1090 EA Amsterdam

Werkgroep schat aantal slachtoffers op ruim 350 **Ritueel misbruik komt vaker voor**

Van een verslaggever

DEN HAAG - Ritueel (kinder)misbruik komt in Nederland op veel grotere schaal voor dan ooit aangenomen. Er zijn naar schatting minstens 350 slachtoffers, die lichamelijke en geestelijke martelingen hebben ondergaan om de Satan of Het Kwaad verre te houden.

Deze verklaring hebben drie getuigen-deskundigen (psychotherapeuten) tijdens besloten verhooren afgelegd voor de werkgroep 'ritueel misbruik'.

Voorzitter Hulsenbek van de werkgroep, advocaat-generaal bij het Gerechtshof in Arnhem, zal deze bevindingen binnenkort in een nog geheime rapportage aan staatssecretaris Kosto van Justitie openbaren. De werkgroep dringt aan op een verbetering van de registratie van gegevens over netwerk van satanische sekten, vooral om meer inzicht te krijgen in beweringen dat in Nederland sektarische groepen offers plengen in de vorm van het doden

van baby's of kinderen en volwassenen mishandelen. Opsporing en vervolging blijkt veelal niet mogelijk wegens gebrek aan bewijsvoering. Slachtoffers durven geen aangifte te doen uit angst voor repressailles. Hulpverleners zijn gebonden aan een beroepsgeheim. De hoofdinspecteur geestelijke volksgezondheid van het ministerie van WVC, dr. Lamping-Goos, adviseert hulpverleners in voorkomende gevallen hun zwijgplicht te doorbreken.

Werkgroep twijfelt ernstig aan bestaan ritueel misbruik

Van een onzer verslaggeefsters DEN HAAG - Voor het daadwerkelijk voorkomen van ritueel misbruik in Nederland is geen enkel bewijs. Onomstotelijk bewijs voor het tegendeel evenmin, maar op basis van „goede gronden” wordt het fenomeen ernstig betwijfeld. Een nieuw op te richten raad moet nader onderzoek gaan doen.

Gisteren overhandigde de Werkgroep Ritueel Misbruik, onder voorzitterschap van de Arnhemse advocaat-generaal mr. J. Hulsenbek, haar rapport aan de staatssecretaris van justitie, A. Kosto. Naar aanleiding van elf meldingen van ritueel misbruik in 1992 bij de inspectie jeugdhulpverlening en twee televisie-uitzendingen van NOVA in juni 1993, verzocht Kosto de werkgroep nader onderzoek in te stellen. Die oriënteerde zich zowel in binnen- als buitenland en sprak ook met enkele slachtoffers, die in het rapport consequent als vermeende slachtoffers omschreven staan. Tijdens haar negen maanden durende onderzoek heeft de werkgroep geen enkele concrete aanwijzing kunnen vinden, „terwijl op grond van de verhalen van slachtoffers aan therapeuten toch gerechtelijk bewijs, zoals babylijpjes, gevonden zouden moeten zijn. In ieder geval zouden er ten

minste enkele (technische) sporen aan het licht gekomen moeten zijn.” Althans, er is geen enkel bewijs voor datgene wat de werkgroep zelf onder ritueel misbruik verstaat, namelijk „het met rituelen omgeven en in groepsverband uitgevoerd seksueel sadisme jegens meerdere kinderen in combinatie met extreme vormen van fysiek geweld en bedreiging.” Want andere gruwelijkheden komen volgens de werkgroep wel voor. „Zoals pervers, seksueel sadisme door ouders en verzorgers”, aldus Hulsenbek. De werkgroep noemt dit ook als één van de verklaringen voor de ritueel-misbruik-verhalen waar de vermeende slachtoffers mee komen.

• Vervolg op pagina 3

Deskundigen staan lijnrecht tegenover elkaar

Twijfel over verschijnsel rituele mishandeling

Gisteren lekte uit dat drie psychotherapeuten voor een justitiele werkgroep verklaard hebben dat volgens hen ruim 350 mensen in Nederland het slachtoffer zijn van rituele mishandeling. Andere deskundigen, zoals sekten-kenners dr. R. Singelenkenner, verwijzen het verschijnsel van de rituele mishandeling naar het rijk der fabelen: 'Dit is kletsboek'.

Van een verslaggever

De omvang van het verschijnsel ritueel misbruik in Nederland is moeilijk vast te stellen. Op basis van onderzoek in de Verenigde Staten wordt aangenomen, dat zo'n vijf procent van de in Nederland opgenomen psychiatrische patiënten (35.000 mensen exclusief psychogeriatre) lijdt aan een meervoudig persoonlijkheidsstoornis. Dat komt neer op bijna 1800 mensen. Hiervan zou een-

vijfde deel, ongeveer 350, te maken hebben gehad met ritueel misbruik. De Amsterdamse psychologe dr. S. Boon veronderstelt in haar praktijk dertig tot veertig patiënten te hebben van wie zij gelooft dat ze ritueel mishandeld zijn. Ze verstaat hieronder 'herhaaldelijke en systematische, fysieke, seksuele en emotionele mishandeling van een kind door een groep volwassenen in het kader van de verering van Satan (de duivel, het kwaad)'.

De slachtoffers ontwikkelen een zogeheten meervoudige persoonlijkheidsstoornis (mps), een soort zelfhypnose om gruwelijke ervaringen te verdringen. Via dit geestelijk afweermechanisme splitst een mens zich in meer persoonlijkheden. Ze hebben zeer ernstige dissociatieve stoornissen, die vrijwel niet verholpen kunnen worden. De behandeling heeft vooral tot doel om ze zo stabiel mogelijk te leren leven.

De mps-patiënten hebben satanische riten uitgevoerd, dan wel ondergaan. Ze getuigen van het verminken en doden van dieren, levend begraven worden in een kist, gedwongen drugsgebruik, implantatie van een foetus bij meisjes en de offering van een baby na de geboorte. Boon heeft het over intergenerationele organisaties, waarbij ouders hun kinderen al heel jong meenemen en dat die als ze volwassen zijn hun kinderen weer meenemen. Haar visie wordt gedragen door vooraanstaande psychologen/psychotherapeuten als N. Draijer, O. van 't Hart en Jansen-Heijtmajer.

Ze nemen aan, dat de omvang van ritueel misbruik in Nederland veel groter is, dan tot dusver in Nederland wordt aangenomen. De diagnosestelling blijkt moeilijk, omdat een melding van ritueel misbruik schuil kan gaan achter een veelvoud van klachten. En in het vervol-

traject blijkt het heel moeilijk om de bewijslast rond te krijgen. Reden temeer, dat het openbaar ministerie het zwaartepunt in de bewijsvoering voor een strafzaak eerder op incest en ernstige fysieke mishandeling zal gooien, dan op ritueel misbruik.

Signalen

De eerste duidelijke signalen van ritueel kindermisbruik dateren van 1990. Twee jaar later rapporteerde de Inspectie Jeugdhulpverlening aan het ministerie van justitie dat enkele residentiële instellingen in totaal zeventien meldingen hadden doorgegeven van rituele mishandeling van kinderen. Op basis van enkele televisie-uitzendingen over satanische riten van sekten zijn vervolgens bij de Stichting Korrelatie veertig meldingen van vermeende slachtoffers van ritueel misbruik binnengekomen. In toenemende mate komen vanuit kringen van hulpverle-

ners steeds meer signalen dat ook in Nederland kinderen slachtoffer worden van satanische mishandelingen. Het is niet duidelijk of deze meldingen voortkomen uit een daadwerkelijke toename van het aantal gevallen, of door grotere vakbekwaamheid en kennis bij de hulpverleners in het herkennen van symptomen. Of, dat ze zonder terughoudendheid vaker achter een fantasie aanhollen.

Fabeltje

Dat laatste is de stellige overtuiging van dr. R. Singelenberg, die gepromoveerd is op een onderzoek naar sekten in Nederland. Singelenberg: „Ritueel misbruik in sekten wijs ik resoluut naar het rijk der fabelen. Er is tot op heden geen enkele aanwijzing aangekomen om deze kletsboek te verkondigen. Nederland telt grofweg honderd sekten, maar slechts één (inmiddels opgeheven Satanskerk in Amsterdam) viel te ty-

peren als satanische sekten.” Ook de Stichting Skepsis plaatst vraagtekens bij de waarheidsgehalte van getuigenissen over ritueel misbruik. Woordvoerder R. Nanninga: „In de Verenigde Staten is een richting in de psychotherapie ontstaan, die veel waarde hecht aan het aantonen van mps en ritueel misbruik. In navolging daarvan is in Nederland een stroming ontstaan, die meewerkt aan het uitbouwen van die mythe. Het aantal slachtoffers maakt het verhaal ongeloofwaardig.”

„Als ritueel misbruik op die schaal (honderden slachtoffers) zou bestaan, dan is de bewijsvoering toch gemakkelijk. Te meer, omdat veel slachtoffers beweren nog steeds misbruikt te worden op satanische feestdagen. Hun verhalen zijn te fantastisch. Er is meer aanleiding aan te nemen, dat ze onder druk van psychologen en psychotherapeuten getuigen van ritueel misbruik.” □

'Verhalen vervangen andere trauma's'

VERVOLG VAN PAGINA 1

„De verhalen zijn een vervanger voor andere traumata. Het slachtoffer gebruikt dit als defensie-mechanisme waarmee andere, maar mindere extreme traumata verwerkt worden." Daarnaast geeft de commissie nog twee andere verklaringen voor de oorsprong van de verhalen. De meest eenvoudige is dat het gaat om wat in de Engelstalige literatuur *urban legend* worden genoemd: het broodje-aap, dat zich wereldwijd verspreidt. Ingewikkelder is de verklaring dat de verhalen tijdens en in de therapie „ver-

schaft" worden. Zeker als het om patiënten gaat die gevoelig zijn voor suggestie, kan het zo zijn dat de therapeut het ritueel-misbruik-verhaal bij de patiënt 'induceert', stelt de werkgroep, die daarbij benadrukt dat dit „nooit ter kwader trouw" gebeurt.

Een mogelijk te actieve rol van de therapeut, waarover naar aanleiding van de zaak Yolanda uit Epe sowieso de discussie al in alle hevigheid is losgebarsten, moet volgens de werkgroep nader onderzocht worden. Zij erkent dat dit om praktische en ethische redenen moeilijk is, maar in het hele vraagstuk over ritueel misbruik is dit wel de kern-

vraag. „Is het mogelijk dat slachtoffers de herinnering aan ritueel misbruik in hun jeugd geheel kunnen onderdrukken, en vervolgens pas na vele jaren en na intensieve therapie in staat zijn verslag van hun herinneringen te doen?"

De werkgroep noemt het ook „opvallend" dat vrijwel alle meldingen van ritueel misbruik van een beperkt aantal hulpverleners afkomstig is. Tegelijkertijd toont zij begrip voor een ieder - hulpverleners, inspectie en politie - die signalen en meldingen serieus neemt. Juist omdat de meest afgrijselijke zaken gebeuren, kan een zekere herkenning op gaan treden. „Het bestaan van interna-

tionale organisaties met kwade bedoelingen is bewezen, evenals seksueel misbruik bij kinderen. Ook zijn er sekten die satanisch ritueel opvoeren, en zaken waarin baby's worden vermoord en foetussen afgedreven. Eveneens zijn er - bewezen - zaken waarin kinderen op gruwelijke wijze zijn misbruikt, en waarin meerdere ouders meerdere kinderen tegelijk misbruiken. Als dit allemaal gebeurt, waarom dan niet ook in een combinatie daarvan?"

Volgens de werkgroep gaat het in Nederland totaal om enkele tientallen gemelde gevallen van ritueel misbruik, onder wie zowel kinderen

als volwassenen. Een opmerkelijke aanbeveling van de werkgroep is dat de hulpverlening aan de betreffende kinderen verbeterd moet worden, omdat de bestaande behandelcentra niet voldoende toegerust zijn. Bij de politie zouden de gespecialiseerde afdelingen jeugd- en zedenzaken, die als gevolg van de reorganisatie bij de politie in veel gevallen juist zijn opgeheven, weer moeten terugkeren. De werkgroep vindt ook dat in de toekomst bij vermoedens van ernstige mishandeling of misbruik van kinderen altijd aan de kinderbescherming of ver-
trouwensartsen melding moet worden gedaan.

Door onze redacteur
MARGOT POLL

DEN HAAG, 22 APRIL. Het debat over rituele kindermishandeling barstte vorig jaar juni in Nederland los toen het televisieprogramma Nova in een aantal uitzendingen uitgebreid inging op het fenomeen satanisch kindermisbruik. De Inspectie voor de Jeugdhulpverlening werd vorig jaar steeds vaker geconfronteerd met meldingen over rituele mishandeling van kinderen. Het zou gaan om slachtoffers die seksueel, lichamelijk en geestelijk zijn mishandeld.

Ook psychologe S. Boon, gepromoveerd op de 'meervoudige persoonlijkheidsstoornis', zei toen dat een landelijk onderzoek had aangetoond dat ongeveer dertig patiënten met deze stoornis aan hun therapeut hadden verteld over hun ervaring 'ritueel mishandeld' te zijn. De patiënten spreken van rituele bijeenkomsten op afgelegen plaatsen als bossen, strand en fabrieksterreinen. Sommige hulpverleners concluderen dat er sekten bestaan die ritueel mishandelen, gezien de steeds terugkerende op elkaar gelijkende verklaringen, verkleedpartijen en kruisen die een rol spelen. Over de omvang van de 'satanscult' is niets bekend. Boon wilde nog geen commentaar geven op het zojuist verschenen rapport van de commissie Hulsenbek.

„Als er werkelijk satanische sekten zouden bestaan die kinderen ritueel misbruiken dan zou daar meer over bekend moeten zijn dan alleen de verklaringen

'Hulpverlener is niet kwade geest'

van slachtoffers", zegt J. Frenken, psycholoog-seksuoloog aan het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek (NISSO). „Er zijn nog nooit bekentenissen geweest en nog nooit heeft iemand 'gelekt' uit zo'n groep. Dat is bijna ongelooflijk.

voor het op enige schaal vóórkomen van satanisch, ritueel seksueel misbruik van kinderen in groepsverband? Dat was de vraag die aan de orde werd gesteld op het symposium. Eén van de deskundigen op het gebied, professor Richard Ofshe van de Universi-

teit van Californië, woonde door middel van videopresentaties workshops bij van therapeuten die onder andere met hypnose en geleide fantasie werken om de vermeende slachtoffers te behandelen. „Wat begint als een gissing wat voor soort voormalig misbruik het geweest kan zijn (...), groeit uit tot gissingen over één en later meerdere daders. (...) het proces kan culmineren in uitgebreide fantasieën over misbruik door ouders, burenen, onderwijzers, andere volwassenen tot en met

moord op baby's en kannibalisme in een satanisch circuit." Frenken: „In de Verenigde Staten is het onderwerp ritueel seksueel misbruik door satanische sekten buitengewoon controversieel. Het heeft een heilloze polarisatie tussen gelovers en sceptici teweeg gebracht. Op het symposium waren de meeste onderzoekers van mening dat er geen sprake is van op enigerlei schaal voorkomen van dit soort misbruik, terwijl een enkeling nog een slag om de arm hield. Ik hoop dat dat in Nederland niet gebeurt", aldus Frenken.

De Epe-zaak lijkt een voorbeeld van het probleem dat er geen bewijs is van ritueel misbruik door satanische sekten inclusief de babymoorden. De advocate van Jolanda, mevrouw mr M. Oosterhuis-Smits, houdt er nog steeds sterk rekening mee dat in het geval van Jolanda wel degelijk van „ritueel misbruik" gesproken kan worden. „Wat mij opvalt in de discussie, en wat in de media ook uit het rapport geciteerd werd, is dat er gesteld wordt dat slachtoffers pas vertellen over ritueel misbruik nadat zij contact hebben gehad met een hulpverlener. Dat is in het geval van Jolanda dus niet het geval want zij had geen hulpverlener." Hiermee geeft de advocate aan dat er niet met een schuldig vingertje naar de hulpverleners gewezen mag worden, omdat er ook verklaringen over rituele misbruiksessies bestaan waar geen hulpverlener of maatschappelijk werker aan pas is gekomen.

'Ritueel misbruik bracht in Amerika een heilloze polarisatie tussen gelovers en sceptici teweeg'

Een hulpverlener dient een cliënt natuurlijk serieus te nemen in de presentatie van zijn of haar verhaal maar hoeft niet per definitie alles te geloven van een kind of volwassene te berde brengt."

In het nieuwe nummer van Maandblad Geestelijke Volksgezondheid, dat 1 mei verschijnt, doet Frenken verslag van een symposium tijdens de *Annual Meeting van de International Academy of Sex Research* in juni vorig jaar. Hoeveel evidentie is er

teit van Californië, woonde door middel van videopresentaties workshops bij van therapeuten die onder andere met hypnose en geleide fantasie werken om de vermeende slachtoffers te behandelen. „Wat begint als een gissing wat voor soort voormalig misbruik het geweest kan zijn (...), groeit uit tot gissingen over één en later meerdere daders. (...) het proces kan culmineren in uitgebreide fantasieën over misbruik door ouders, burenen, onderwijzers, andere volwassenen tot en met

Geen bewijs voor ritueel misbruik van kinderen

Door een onzer redacteurs

DEN HAAG, 22 APRIL. Er zijn geen concrete aanwijzingen dat ritueel misbruik van kinderen in Nederland voorkomt. Het staat echter evenmin onomstotelijk vast dat het verschijnsel niet bestaat. Dit concludeert een werkgroep die onderzoek heeft gedaan naar ritueel misbruik.

Gisteren zei de voorzitter van de werkgroep, de Arnhemse advocaat-generaal J.A. Hulsenbek, dat nader onderzoek gewenst is omdat kinderen mogelijk wel zeer ernstig zijn mishandeld. Staatssecretaris Kosto (justitie) stelde de werkgroep in augustus vorig jaar in nadat in 1992 en 1993 elf meldingen over seksueel sadistische gebruik door groepen ouderen waren binnengekomen bij de Inspectie Jeugdhulpverlening van de departementen van WVC en justitie.

Volgens Hulsenbek is ritueel misbruik „in groepsverband uitgevoerd seksueel sadisme tegen meerdere kinderen in combinatie met extreme vormen van fysiek geweld en bedreiging, omgeven met rituelen". De werkgroep benaderde voor het onderzoek onder meer jeugdhulpverleners en politiemensen. Het onderzoek door de werkgroep, noch onderzoek elders heeft concrete aanwijzingen opgeleverd van ritueel misbruik, aldus Hulsenbek. Op grond van de verhalen van slachtoffers aan therapeuten hadden de onderzoekers forensisch bewijs, zoals ba-

bylijkjes, moeten vinden. In ieder geval zouden er enkele (technische) sporen aan het licht moeten zijn gekomen.

Nu dat niet het geval is acht de werkgroep de kans klein dat de verhalen over ritueel misbruik „in volle omvang" op waarheid berusten. Kinderen die seksueel mishandeld zijn zouden later het „ware en waarschijnlijke verhaal" weleens door het „onwaarschijnlijke en onware" verhaal over ritueel misbruik hebben kunnen vervangen, zo schrijft Hulsenbek.

De werkgroep vindt dat in de toekomst bij vermoedens van ernstige mishandeling of misbruik van kinderen de Raad voor de Kinderbescherming of het Bureau Vertrouwensartsen kindermishandeling in alle gevallen op de hoogte dient te worden gesteld. Ook moet de hulpverlening aan deze kinderen worden verbeterd. Zij hebben een langdurige behandeling nodig in gezinsvervangende situaties, aangevuld met jeugdpsychiatrische behandelingen. De bestaande behandelcentra van de jeugdhulpverlening zijn daarvoor volgens de werkgroep niet toege-

rust.

De nieuwe werkgroep die volgens Hulsenbek een vervolgonderzoek dient uit te voeren moet verbindingen leggen tussen de verhalen van de slachtoffers en het onderzoek door de vertrouwensartsen, politie, justitie en de Raad voor de Kinderbescherming. Bij de politie zouden de gespecialiseerde afdelingen jeugd- en zedenzaken moeten terugkeren. Vanuit verscheidene politiekorpsen is deze wens al eerder geuit. De afdelingen zijn bij de reorganisatie van de politie opgeheven. Daardoor is volgens de Hulsenbek het risico vergroot dat de politie gevallen van ernstige seksuele kindermishandeling niet adequaat aanpakt.

Het vervolgonderzoek moet zich volgens Hulsenbek richten op de vraag of vermeende slachtoffers van ritueel misbruik in hun jeugd slachtoffer zijn geweest van andere traumatische gebeurtenissen. Ook moet volgens de advocaat-generaal duidelijk worden hoe tijdens de hulpverlening het verhaal over het ritueel misbruik ontstaat.

Geen bewijs voor ritueel misbruik

Onderzochte meldingen niet hard

(Van een verslaggeefster)

DEN HAAG - Er zijn geen bewijzen voor ritueel misbruik van kinderen in Nederland. Dat concludeert de werkgroep Ritueel Misbruik in een eerste officiële rapportage. De werkgroep heeft onderzoek verricht naar aanleiding van elf meldingen bij de inspecties van de geestelijke volksgezondheid over het mogelijke bestaan van satanische sekten.

"Het met rituelen omgeven en in groepsverband uitgevoerd seksueel sadisme jegens meerdere kinderen in combinatie met extreme vormen van fysiek geweld en bedreiging," zoals de werkgroep definieert, "is in geen van de onderzochte gevallen gebleken." De werkgroep stond onder voorzitterschap van de Arnhemse procureur-generaal mr J. A. Hulsenbek. Het rapport is gistermiddag aangeboden aan staatssecretaris Kosto van justitie.

De werkgroep adviseert wel de instelling van een Beraad, een club die het werk van de commis-

sie kan voortzetten en ontwikkelingen in de gaten kan houden. Dat Beraad zou er tevens zorg voor moeten dragen dat verhalen van slachtoffers over ernstige sadistische kindermishandeling worden onderzocht door bevoegde instanties, zoals de Raad voor de Kinderbescherming, het Bureau Vertrouwensarts, politie en justitie. Want, schrijft de werkgroep: "Het is ook niet onomstotelijk vastgesteld dat ritueel misbruik niet voorkomt."

De werkgroep heeft vastgesteld dat de gruwelverhalen over rituele sekten afkomstig zijn van patiënten, zowel kinderen als

volwassenen, met excessieve angsten en/of psychiatrische stoornissen. De werkgroep veronderstelt dat deze mensen inderdaad slachtoffer zijn geweest van perverse, sadistische seksuele mishandeling, maar meent dat daars eerder moeten worden gezocht onder ouders of verzorgers dan bij georganiseerde sekten.

"Het is mogelijk dat het onwaarschijnlijk verhaal van rituelen de plaats is gaan innemen van de ware of waarschijnlijk verhalen van misbruik door ouders of verzorgers, of van andere traumatische ervaringen," stelt het rapport.

Evenmin is duidelijk, aldus de werkgroep, 'hoe binnen het hulpverleningsproces het verhaal over ritueel misbruik ontstaat en wat daarin het aandeel is van de cliënt, respectievelijk de hulpverlener zelf. Daarmee sluit de werkgroep aan op de discussie hoe betrouwbaar (traumatische) herinneringen zijn.

Rapport signaleert wel zeer ernstige mishandelingen Ritueel misbruik kind niet vast te stellen

Van onze verslaggeefster

DEN HAAG

Het is tot dusver niet gelukt vast te stellen dat kinderen ritueel werden misbruikt. Noch politie-onderzoek, noch het bestuderen van vakliteratuur heeft daarvoor bewijzen opgeleverd. Op goede gronden kan worden betwijfeld of ritueel misbruik daadwerkelijk voorkomt in de vorm waarin erover wordt gesproken. Omdat elk bewijs tot dusver ontbreekt, is de kans gering dat verhalen over ritueel misbruik 'in volle omvang' op waarheid berusten.

Tot die conclusie komt de werkgroep Ritueel Misbruik in haar rapport dat ze donderdag aan staatssecretaris Kosto van Justitie heeft aangeboden. De werkgroep, die werd geleid door mr J. Hulsenbek, advocaat-generaal bij het gerechtshof in Arnhem, gaat overigens niet zover dat ze het bestaan van ritueel misbruik ontkent. Ze acht het zeer wel mogelijk 'dat zich zeer ernstige gevallen van seksuele kindermishandeling voordoen, waarbij zij de vraag of dit tot ritueel misbruik moet worden gerekend, van minder belang acht'.

In een toelichting zei Hulsenbek, dat de werkgroep unaniem tot de conclusie kwam dat zij niet hoefde te kiezen of ze tot de 'believers' (zij die geloven dat ritueel misbruik gebeurt) of tot de 'non-believers' behoort. 'Die keuze zou voor de slachtoffers zeer nadelig zijn, want we hebben in onze gesprekken met slachtoffers en hulpverleners de gruwelijke werkelijkheid gezien.'

Ook al kan ritueel misbruik niet

omstotelijk worden vastgesteld, de werkgroep is er wel van overtuigd, dat in een deel van onderzochte gevallen (enkele tientallen uit de periode 1985 tot heden) wel degelijk sprake is (geweest) van 'ernstig misbruik en mishandeling van kinderen'. De donderdag bekend geworden melding van ritueel misbruik in Den Helder was de werkgroep bekend. Ze komt tot de volgende definitie van ritueel misbruik: *met rituelen omgeven en in groepsverband uitgevoerd seksueel sadisme jegens meerdere kinderen in combinatie met extreme vormen van fysiek geweld en bedreiging.*

In de verhalen van de slachtoffers is sprake van het doden van baby's of foetussen, van lievelingsdieren

van kinderen, het gedwongen eten van uitwerpselen, riten, een heilig boek. De eerste gevallen dateren, volgens de hulpverleners uit 1985, maar werden toen niet herkend. De slachtoffers hebben volgens de hulpverleners een aantal gemeenschappelijke kenmerken. Ze zijn extreem angstig, lijden vaak aan het meervoudig persoonlijkheids syndroom, maken tekeningen van allerlei satanische voorstellingen, reageren heftig bij bepaalde woorden, verminken zichzelf en proberen zichzelf te doden, en raken in een dieptepunt rond de data van de zogeheten satanische kalender.

Het is de werkgroep opgevallen dat de verhalen van ritueel misbruik vrijwel altijd tijdens de therapie, en nooit spontaan, werden gedaan. Maar slachtoffers en hulpverleners zijn volstrekt te goeder trouw, aldus de werkgroep.

De werkgroep heeft drie mogelijke verklaringen voor het feit dat slachtoffers vertellen over ritueel misbruik dat niet, of niet op de vertelde wijze, heeft plaatsgevonden. Het verhaal kan dienen om andere gruwelijke ervaringen te maskeren. De hulpverlener kan, te goeder trouw, daarvoor gevoelige patiënten de suggestie aan de hand hebben gedaan. Ten slotte kan er sprake zijn van zogeheten 'broodje aap' verhalen, die door een netwerk van therapeuten en slachtoffers voor waar gebeurd worden verspreid.

Volgens de werkgroep worden zowel slachtoffers als therapeuten heen en weer geslingerd tussen geloof en twijfel. Verhalen over ritueel misbruik vormen wellicht 'een extravagante, maar oprechte poging om een antwoord te vinden op fundamentele vragen waarmee kinderen worstelen, die het slachtoffer zijn van geweld door degenen van wie zij afhankelijk zijn'.

De werkgroep biedt aan dat zij haar werk voortzet als Beraadsgroep om de verbinding te maken tussen de verhalen van de slachtoffers en onderzoek door vertrouwensartsen, de Raden voor Kinderbescherming en politie en justitie. De kinderen moeten langdurig, en buiten het gezin, worden behandeld. Hulpverleners moeten eventueel hun zwijgplicht doorbreken. De recentelijk opgeheven jeugd- en zedenpolitie moet opnieuw worden ingesteld om de noodzakelijke *know-how* bij de politie niet verloren te laten gaan.

Commissie vindt geen bewijzen ritueel misbruik

Door Theo Haerkens
Den Haag

Het onderzoek naar zo'n vijftien gevallen van ritueel misbruik van kinderen, heeft volstrekt niets opgeleverd. Toch wil de commissie-Hulsenbek haar onderzoek niet helemaal afsluiten. De overeenkomst in de verhalen over sadistisch misbruik van kinderen, rituele baby-moorden, kannibalisme, het gedwongen eten en drinken van uitwerpselen en bloed is volgens de commissie te groot om uitsluitend toe te schrijven aan toeval of uit de hand gelopen fantasieën.

Frappant is wel dat de verhalen over ritueel misbruik pas ontstaan als een slachtoffer in therapie is en dat roept de vraag op „of het uiteindelijk verhaal niet vooral de vrucht is van de activiteiten van de hulpverlener". Hoewel de twijfel die uit het rapport spreekt, haast tastbaar is, wil de commissie de hulpverlening niet afvallen. „We hebben geen enkele reden om te twifelen aan hun oprechtheid, goede trouw of vakbekwaamheid”.

De meldingen zijn afkomstig van een groep van niet meer dan twintig hulpverleners, die zelf een cruciale rol spelen omdat hun cliënten meestal niet gehoord kunnen worden. Het gaat om ernstig getraumatiseerde mensen die onder meer lijden aan een meervoudig persoonlijkheidssyndroom. „Ze zijn vaak knettergek”, vat een lid kernachtig samen.

Dat maakt het zo moeilijk de beweringen die ze doen tegenover hun therapeut te toetsen. „Als de politie hen vraagt de kelder aan te

wijzen waar de satanische diensten zijn gehouden, lukt dat doorgaans niet. Niet zelden krijg zo'n agent de volgende dag het slachtoffer aan de telefoon met de mededeling dat de politie niet met hem, maar met zijn alter-ego op pad is geweest”.

Vergelijkbaar onderzoek in de VS en Engeland heeft evenmin bewijzen geleverd voor het bestaan van ritueel misbruik. Het blijft bij verhalen, van verknijpte en depressieve mensen die - en dat staat doorgaans wel vast - slachtoffer zijn van pervers misbruik, gruwelijke mishandeling of ernstige verwaarlozing.

Een van de - onherkenbaar gemaakte - voorbeelden die de commissie geeft, doet sterk denken aan het verhaal van incestslachtoffer Yolanda uit Epe. Ook zij maakte gewag van sadistische bijeenkomsten in landhuizen, waarbij notabelen uit de omgeving betrokken zijn. In haar boek beschrijft zij eveneens het doden van een lievelingsdier en een baby van wie zij gedwongen werd het vlees te eten. Opvallend is verder dat rituelen die met satan in verband worden ge-

bracht uitsluitend worden gemeld door mensen met een prominente godsdienstige achtergrond. „In de strijd om goed en kwaad, wordt het laatste als snel aan satan toegeschreven”.

Commissievoorzitter J. Hulsenbek, advocaat-generaal aan het gerechtshof in Arnhem, wil voorkomen dat er - net als in de VS - een strijd ontstaat tussen mensen die de verhalen geloven en mensen die het als onzin afwijzen. Hij wil verder onderzoek. „Je bent er niet door te zeggen dat er niets aan de hand is. Dat betekent voor die mensen dat ze van lotje getikt zijn of dat de bedreigingen van de buitenwereld die zij voelen, niet worden weggenomen”.

Commissielid dr. P. van Koppen van het Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving vraagt zich af of er niet te veel tijd en energie wordt besteed aan het ontrafelen van een duister verleden. Hij vindt het beter om te proberen de problemen op te lossen. „Maar het is moeilijk daarbij de goede weg te vinden”.

Ook Britten misbruiken kinderen niet ritueel

Satanisch ritueel misbruik van kinderen bestaat niet in Groot-Brittannië. Een commissie, ingesteld door de overheid, heeft 84 vermeende gevallen onderzocht en vond geen satanisch misbruik. De schuld van alle ellende is de *Evangelisch-Christelijke beweging* en zogenaamde 'experts' die angst verspreiden omtrent zulke rituelen. Het rapport komt volgende maand uit, maar de *Independent on Sunday* heeft er het afgelopen weekeinde al uit kunnen citeren.

Ook in Nederland is vorige week de werkgroep Ritueel Misbruik tot de conclusie gekomen dat de bewijzen voor het voorkomen van ritueel misbruik ontbreken. De Britse commissie werd in 1991 ingesteld toen kinderen op ten noorden van Schotland gelegen eilandengroep de Orkaden op bezoek werden gebracht door de politie bij hun ouders werden weggehaald. Zij zouden 'satanisch misbruikt' zijn. Vijf weken later mochten de kinderen terug naar huis; er bleek niets te bewijzen.

Het te publiceren rapport legt uit hoe de 'verhalen' steeds plachten te beginnen. 'De zogenaamde onthullingen omtrent satanisch misbruik door jongere kinderen blijken te zijn beïnvloed door volwassenen. Een kleine minderheid heeft betrekking op

kinderen die gecoacht en onder druk werden gezet door hun moeders'. De commissie heeft voor haar onderzoek toegang gehad tot alle betreffende politiedossiers. De commissie heeft ook ernstige kritiek op de manier waarop politie en sociaal werkers de 'bewijzen' hebben verzameld. Een vooraf op de zogenaamde 'deskundigen' die hun expertise uitsluitend gronden op 'beaalde gevallen'. De kwalificaties van deze experts worden zelden gecheckt.

In 1991 werden op de Orkaden bij vier gezinnen in totaal negen kinderen weggehaald en op het vasteland ondergebracht. Ze zouden satanisch-ritueel zijn misbruikt.

Zelfs de oude plaatselijke dominee werd ondervraagd. De politie nam zijn zware begrafenistoga mee. Die zou iets met de rituelen te maken hebben. De dominee verklaarde dat hij voor satanisch, sterk seksueel getinte rituelen met zijn ziekelijke lijf duidelijk 'over the hill' was.

De vier gezinnen zijn 'blanke kolonisten'. Zo worden mensen genoemd die van het vasteland zijn gemigreerd. Ze hadden geprobeerd een gezin te helpen waarvan de vader wegens incest was gearresteerd. Dat maakte hen mogelijk bij andere eilandbewoners verdacht. **VR 23-11-85 Henk Strabbing**

Hoogleraar betwijfelt ritueel misbruik

Misdrijven die in groepsverband en over lange tijd worden gepleegd, lekken altijd wel uit, meent de psycholoog prof. dr. J. Frenken. Alleen daarom al twijfelt hij aan het bestaan van ritueel seksueel misbruik door satanische sekten. Hij wil wel de hypothesen openhouden dat het voorkomt, 'al ben ik het in eigen onderzoek nooit tegengekomen'.

Van onze verslaggeverster
Suzanne Baart

LEIDEN

'In Amerika is het onderwerp ritueel seksueel misbruik door satanische sekten buitengewoon controversieel. Het heeft een heilloze popularisatie gebracht tussen gelovenden en sceptici. Ik hoop dat dat in Nederland niet gebeurt.' Het objectief aantonen van dergelijk misbruik is heel moeilijk, zegt de psycholoog prof. dr. J. Frenken, hoogleraar seksuologie aan de Leidse universiteit. 'Maar als het echt zo grootschalig is, met internationale vertakkingen, dan zouden er bewijzen gevonden moeten worden. Misdrijven die in groepsverband worden gepleegd over langere tijd, kennen uiteindelijk altijd wel een lek. En dat is hier niet het geval.'

Frenken is ook onderzoeker bij het Nisso, waar hij zich richt op seksueel geweld en forensische seksuologie (alle seksuologie in het kader van het strafrecht). Hij treedt regelmatig op als getuige-deskundige, zoals bij de zaak van de vier

agenten in de zaak-Epe. Hij was ook adviseur van de commissie Seksueel Misbruik van Jeugdigen, die onlangs een handboek met richtlijnen voor hulpverleners presenteerde.

'In Amerika heeft Kenneth Lanning, een gedragswetenschapper bij de FBI, driehonderd herinneringsverhalen van vrouwen over satanische seksuele cultus nagetrokken. Voor deze verhalen is nooit een spoor van bewijs gevonden', aldus Frenken.

Lanning schrijft in zijn boek *Investigator's Guide to Allegations of Ritual Child Abuse* dat de geestelijke gezondheidszorg nu moet onderzoeken en uitleggen waarom slachtoffers verhalen vertellen, waarvan niet vast staat dat ze ook echt zijn gebeurd.

Frenken spreekt van ritueel seksueel misbruik als in de verhalen elementen voorkomen als verkleedpartijen, omgekeerde kruizen, baby-doddingen, opgewekte abortussen, martelingen en kannibalisme. Het misbruik zou onderdeel uitmaken van een duivelsverering, waarbij riten worden opgevoerd door een groep mensen. Een altaar en (baby)offers zouden eveneens tot deze rituelen behoren.

Het Eper incestslachtoffer Yolanda beschrijft in haar boek *Mijn Verhaal* satanische rituelen waarvan zij slachtoffer zou zijn geworden. En ook in Oude Pekela zouden volgens het huisartsenpaar Jonkers jonge kinderen te maken hebben

gekregen met seksueel geweld door een satanische sekte. Maar ook hier is geen bewijs gevonden.

Herinneringen aan ritueel misbruik komen meestal pas na tien tot twintig jaar terug in therapieën. De 'gelovers' menen dat slachtoffers signalen krijgen om te vergeten of door *mind control* geprogrammeerd worden om te zwijgen. In therapie-sessies wordt vaak hypnose gebruikt, maar ook andere methoden en technieken die gemakkelijk valse herinneringen kunnen creëren.

Hypnotherapie is, benadrukt Frenken, overigens een geaccepteerde methode bij behandeling van dissociatieve stoornissen, zoals de meervoudige persoonlijkheidsstoornis (MPS), waarbij meerdere *alters* in één persoon aanwezig zijn. Sommige daarvan kunnen herinneringen aan satanisch misbruik bewaren.

Frenken: 'De *Recovered Memory Therapy* gaat ervan uit dat een groot aantal psychische en lichamelijke klachten en psychiatrische ziektebeelden het gevolg zouden zijn van een totale verdringing van misbruik. Volgens de RMT-therapeuten is die totale verdringing een heel sterk psychologisch afweermechanisme, waardoor het slachtoffer de bewustheid van lichamelijke en seksuele beangstigende gebeurtenissen kwijtraakt.'

Volgens deze theorie zijn niet alleen de herinneringen aan het misbruik, maar ook de context verdwenen. Omdat er sprake is van een totale verdringing, *robust representaties*

sion, zijn er ook geen herinneringen aan wat eraan vooraf ging en wat er op volgde. Pas onder invloed van een therapie zouden die herinneringen weer opgedolven kunnen worden.

Als wetenschapper houdt Frenken de hypothesen open dat ritueel seksueel misbruik mogelijk is. 'Al ben ik het in eigen onderzoek nooit tegengekomen. Zelfs niet bij een

Voor deze verhalen is nooit een spoor van bewijs gevonden'

onderzoek onder vijftig zeer ernstig misbruikte slachtoffers, die als volwassenen terugkeken op hun jeugd. Ik vond geen elementen van satanisch misbruik, wel van zware verwaarlozing en mishandeling. Bij deze slachtoffers ging het allemaal om zeer langdurig en ernstig misbruik binnen de familie, met een gemiddelde van tweehonderd gebeurtenissen.

Tijdens een symposium vorig jaar in Californië hoorde Frenken de sociaal-psycholoog en satankenner prof. Richard Ofshe. 'Ofshe had

workshops bijgewoond en video-demonstraties gezien waarop de werkwijze van "gelovige" therapeuten kon worden gevolgd. Hij zei dat er sprake was van gissingen en speculaties over ritueel misbruik die door de therapeuten werden aangevoerd. Het "misschien" werd "zeker" en de verhalen van de cliënten werden steeds uitgebreider en steeds meer personen waren betrokken bij het misbruik.'

Het verschijnsel totale, massieve verdringing is wetenschappelijk niet houdbaar, zegt Frenken. 'Geen deeltelijke geheugenverlies, gaten in het geheugen, komt uiteraard wel voor. Maar verhalen kunnen ook worden uitgebreid door in plaats van open vragen, gesloten vragen te stellen of door lang te ondervragen en zelfs suggesties te doen. Vaak is er een kern van waarheid in het verhaal.'

Verhalen over ritueel misbruik lijken op elkaar. Frenken verwijst, zeker in Amerika, naar de grote bulk van boeken en bladen waarin die verhalen staan opgetekend. In Amerika zou wellicht ook het fundamenteelistische christendom een rol kunnen spelen.

Frenken: 'Daar leeft het besef nog dat de duivel leeft en zich bedient van handlangers op aarde. In Nederland leeft en zich minder plaatsen. Hier is wel de belangstelling voor het occulte, het paranormale, het buiternatuurlijke groeiend. Je vindt die belangstelling in kringen die buiten het materiële

zoekende zijn.'

Zijn de verhalen over satanisch seksueel misbruik van kinderen een fascinatie van hulpverleners, zoals de kindersycholoog prof. dr. W. Wolters meent? Of kent het geheugen afweermechanismen om gruwelijke ervaringen te vergeten. Sceptici zeggen dat mensen met traumatische ervaringen - een verblijf in een concentratiekamp, gevangenis, van moord of verkrachting van de moeder - juist veel moeite moeten doen om te vergeten, maar daarin niet slagen.

Frenken vindt dat elke hulpverlener die wordt geconfronteerd met verhalen over ritueel seksueel misbruik en gruwelijke geweldsmisdrijven die daarvan onderdeel uitmaken, dat zou moeten melden bij de Geneeskundige Hoofdinспекtie voor de Geestelijke Volksgezondheid. Deze kan dan adviseren hoe er met de cliënt moet worden omgegaan. En de meldingen moeten worden onderzocht.

Frenken pleit voor een nuchtere, afstandelijke en evenwichtige benadering. Maar ook voor kritische vragen en zelfonderzoek. 'Een therapie moet het verhaal van de cliënt altijd serieus nemen, maar hoeft niet altijd alles te geloven. Wat zijn echte herinneringen en wat is onder hypnose of met geleide fantasie verkregen, geconstrueerd? En kunnen goedgeleide therapeuten en patiënten die gevoelig zijn voor suggestie, elkaar versterken?'

VRIJDAG 22 APRIL 1994

CONCLUSIES WERKGROEP Geen bewijs voor rituele handelingen

DEN HAAG (GPD) - Ritueel misbruik is nog nooit bewezen. Tot die conclusie komt de werkgroep onder leiding van de Arnhemse advocaat-generaal J. Hulsenbek in zijn rapport dat gisteren is aangeboden aan staatssecretaris Kosto van Justitie.

Toch sluit de werkgroep niet uit dat er pervers en sadistisch misbruik bestaat dat met rituelen is omgeven en speciaal wordt georganiseerd. Om daar meer zicht op te krijgen, adviseert de werkgroep zijn activiteiten te laten voortzetten door een Beraad. Dat moet niet alleen nieuwe meldingen inventariseren, maar ook onderzoeken in hoeverre hulpverleners bijdragen aan het ontstaan van verhalen hierover. Opmerkelijk is dat verhalen over ritueel misbruik alleen de kop opsteken bij mensen die in therapie zijn.

aangetroffen. Ook niet in het buitenland, aldus de werkgroep, die tegelijkertijd constateert dat evenmin onomstotelijk is komen vast te staan dat ritueel misbruik zich nooit voordoet.

Commissievoorzitter J. Hulsenbek, advocaat-generaal aan het gerechtshof in Arnhem, wil voorkomen dat er - net als in de VS - een strijd ontstaat tussen mensen die de verhalen geloven en mensen die het als onzin afwijzen. Hij wil verder onderzoek. 'Je bent er niet door te zeggen dat er niets aan de hand is. Dat betekent voor die mensen dat ze van lotje getikt zijn of dat de bedreigingen van de buitenwereld die zij voelen, niet worden weggenomen'.

De werkgroep, vorig jaar in het leven geroepen naar aanleiding van elf meldingen, heeft geen concrete aanwijzingen dat de gemelde gruwelen op waarheid berusten. Het zou gaan om sadistisch misbruik van kinderen, het ritueel vermoorden van baby's en huisdieren, het gedwongen laten eten en drinken van uitwerpselen en bloed en zelfs kannibalisme.

Commissielid dr. P. van Koppen van het Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving vraagt zich af of er niet te veel tijd en energie wordt besteed aan het ontrefelen van een duister verleden. Hij vindt het beter om te proberen de problemen op te lossen. 'Maar het is moeilijk daarbij de goede weg te vinden'.

Concreet bewijsmateriaal voor ritueel misbruik, bijvoorbeeld in de vorm van kinderlijkjes, is nooit

Ritueel misbruik in Helderse incestzaak

VOORPAGINA AC 21-4

Van onze verslaggever ARNO RUITENBEEK

DEN HELDER — De Helderse incest- en ontuchtaffaire rond een nu 12-jarig meisje heeft alle kenmerken van grootschalig ritueel misbruik. Dat zegt een van de advocaten. Het rechteam heeft opnieuw vier mensen gearres-

teerd. Vijf verdachten, onder wie de vader (35) en de stiefmoeder (24) van het kind, zitten al ruim een maand in voor-arrest.

De politie sluit meer aanhoudingen niet uit.

Behalve het echtpaar zijn in maart drie mannen uit Den Helder, van 23, 26 en 29 jaar oud, aangehouden. De afgelopen dagen zijn twee Helderse mannen van 21 en 30 jaar gearresteerd. De achtste verdachte is een 30-jarige vrouw uit Den Helder. De rij wordt gesloten door een 23-jarige man uit Alkmaar die voorheen in Den Helder woonde. Onder de negen verdachten zitten twee broers van de stiefmoeder.

Politiewoordvoerder G. Hageman bevestigt dat alle negen verdachten bekenden zijn van het slachtoffer. Zij is volgens een van de advocaten geestelijk en lichamelijk een wrak. Het kind kan absoluut niet worden gehoord over wat er is gebeurd tussen haar vierde en achtste levensjaar. Zij verblijft elders in Nederland. Het twaalf man tellende rechteam gaat er voorlopig van uit dat zij het enige slachtoffer is.

Een van de advocaten haalt uit de dossiers dat het meisje 'letterlijk en figuurlijk is blootgesteld aan familieleden, kennissen en burens'. De verdediger: „Ik maak uit het dossier op dat het om rituelen is gegaan. Er is sprake van dat er maskers werden gedragen; ik lees over schilderingen. Tijdens de bijeenkomsten heeft het kind allerlei seksuele handelingen moeten verrichten, er is zelfs een hond in het spel geweest." Ook zouden het kind stroomstoten zijn toegediend.

Organisatie

Hageman en persofficier van

justitie F. Gelissen weigeren verder commentaar. Hageman: „De negen verdachten zijn aangehouden op verdenking van ontuchtige handelingen. Daar laat ik het bij." Onderdeel van het onderzoek vormt 'het commerciële aspect', geeft Hageman toe. De vader, bij voorbeeld, zou geld hebben gekre-

gen als de anderen zijn dochter mochten misbruiken. Officieel luidt de verdenking dan ook: lidmaatschap van een criminele organisatie die tot doel heeft het plegen van ontucht met minderjarigen.

De advocaat zegt naar buiten te treden, omdat de bevolking er bij grote misdrijven recht op

heeft te weten wat er zich heeft afgespeeld. „Nu houden politie en justitie hun mond, terwijl ze de trom roeren als ze een inbrekers- of hasjbende hebben gepakt."

Een tweede advocaat bevestigt de woorden van zijn collega: „Het gaat om een heel smerige zaak." Zijn cliënt zou echter alleen 'gewone' ontucht hebben gepleegd. „Toen hij op paste bij het meisje. Hij is bij de rest niet betrokken. Het gaat om een zwakbegaafde man die in de periode dat dit speelde 23, 24 jaar was maar over het verstand van een zevenjarig kind beschikt."

Nog geen hard bewijs voor ritueel misbruik

VOORPAGINA AC 22-4

Van onze verslaggevers

DEN HAAG — Ritueel misbruik is nog nooit bewezen. Tot die conclusie komt de werkgroep onder leiding van de Arnhemse advocaat-generaal J. Hulsenbek in het rapport dat gisteren is aangeboden aan staatssecretaris Kosto van justitie. De omvangrijke Helderse incestaffaire speelt een rol in de rapportage. De werkgroep sluit niet uit dat er pervers en sadistisch misbruik bestaat, dat met rituelen is omgeven en speciaal wordt georganiseerd.

Op verzoek van Kosto is

sinds vorig jaar augustus onderzoek gedaan naar ritueel misbruik. Aanleiding waren onder meer elf meldingen bij de Inspectie Jeugdhulpverlening van de ministeries van wvc en justitie. De werkgroep definieerde ritueel misbruik als 'in groepsverband uitgevoerd seksueel sadisme tegen meerdere kinderen in combinatie met extreme vormen van fysiek geweld en bedreiging, omgeven met rituelen'. In de Helderse affaire, die volgens een van de advocaten alle kenmerken heeft van ritueel misbruik, is vooralsnog sprake van één slachtoffer.

De werkgroep bleek al enige

tijd op de hoogte van de Helderse zaak. Zij heeft daarover ook informatie opgevraagd. Deze informatie heeft de werkgroep evenwel niet doen veranderen van de opvatting dat ritueel misbruik tot dusver niet is aangetoond. „Overigens zal voor de slachtoffers de naam van het verschijnsel er niet toe doen", aldus een lid van de werkgroep. Recentelijk zijn haar drie tot vier soortgelijke gevallen ter ore gekomen.

Geen bewijzen

De werkgroep sprak met jeugdhulpverleners en politie, bestudeerde meldingen van politie en openbaar ministerie en had contact met een Britse onderzoeker. Noch het onderzoek door de werkgroep, noch onderzoek elders heeft concrete aanwijzingen opgeleverd van ritueel misbruik, schrijft Hulsenbek. Op grond van de verhalen van slachtoffers aan therapeuten zou volgens de werkgroep gerechtelijk bewijs gevonden moeten zijn. Nu dat niet het geval is acht de werkgroep de kans gering dat de verhalen over ritueel misbruik 'in volle omvang' op waarheid berusten. Zij acht het wel zeer goed mogelijk dat kinderen ernstig seksueel zijn mishandeld.

De werkgroep vindt dat de hulpverlening aan deze kinderen moet worden verbeterd. De werkgroep adviseert verder onder meer een nieuw 'Beraad' nader onderzoek te laten doen. Dat moet niet alleen nieuwe meldingen inventariseren, maar ook onderzoeken in hoe verre hulpverleners bijdragen aan het ontstaan van verhalen hierover.

Gezinsvoogd van misbruikt meisje werd bedreigd

Van onze verslaggever

DEN HELDER — De maatschappelijk werkster die het meisje uit Den Helder begeleidde dat jarenlang op rituele wijze seksueel is misbruikt, heeft haar taak moeten beëindigen omdat ze werd bedreigd. Een mannelijke collega van de Stichting voor Jeugd en Gezin in Alkmaar heeft haar taak van gezinsvoogd begin vorig jaar overgenomen.

De eerste signalen dat het meisje tussen 1986 en 1990 door een nog onbekend, maar groot aantal volwassenen is misbruikt, stammen al van eind 1990. Het kind vertoonde gedragsproblemen thuis in Den Helder bij haar vader en stiefmoeder, die beiden sinds medio maart van dit jaar gevangen zitten. Haar vader vertelde aan de hulpverlening dat zijn dochter erg veel fantaseerde. In een thuis elders in land — waar ze

via Jeugd en Gezin was terechtgekomen — maakte het kind, destijds acht jaar, een 'geseksualiseerde indruk'.

De vader heeft in januari 1991, enkele maanden na de uithuisplaatsing van zijn dochter, tegenover de hulpverleener toegegeven dat er akelige dingen met zijn dochter zijn gebeurd en dat hij haar daar niet tegen heeft beschermd. In januari 1993 werd de mannelijke gezinsvoogd aangewezen. In de weken erna voerde hij gesprekken met onder anderen de vader, diens moeder, de echte moeder van het meisje en haar stiefmoeder. De familieleden waren aanvankelijk bang te vertellen over de afschuwelijke gebeurtenissen, omdat ze elkaar daarmee zouden beschuldigen.

De vraag is waarom het tot januari van dit jaar, ruim drie jaar na de eerste signalen, heeft geduurd voordat het onderzoek door de politie is begonnen. Politiewoordvoerder G. Hageman maakt duidelijk dat de hulpverlening — in casu Jeugd en Gezin — zich bekommert om de slachtoffers en politie en justitie om de daders.

De stichting onthoudt zich uit privacyoverwegingen van commentaar.

Negen verdachten van rituele incest

(Van een verslaggever)

DEN HELDER - Een nu twaalfjarig meisje uit Den Helder is tussen 1986 en 1990 mogelijk op rituele wijze seksueel misbruikt door familie en bekenden. De politie heeft negen verdachten aangehouden onder wie de 35-jarige vader en de 24-jarige stiefmoeder van het meisje.

Volgens advocaat J. de Goeij is sprake van ritueel misbruik, gezien de beschrijvingen en het dragen van maskers tijdens het seksueel misbruik. Tijdens de bijeenkomsten heeft het kind seksuele handelingen moeten verrichten waarbij ook een hond was betrokken. Ook zou het kind stroomstoten toegediend hebben gekregen. De advocaat van het meisje vergelijkt de affaire zelfs met de Eper incestzaak.

De vader zou geld hebben ontvangen in ruil voor seksueel misbruik van zijn dochter. Hem wordt door de officier van justitie lidmaatschap van een criminele organisatie met als doel het plegen van ontucht met minderjarigen ten laste gelegd.

Het kind is sinds 1990 in een tehuis geplaatst. Zij wordt omschreven als een 'geestelijk en lichamelijk wrak' dat niet kan worden verhoord over de gebeurtenissen tussen haar vierde en achtste levensjaar. De zaak kwam aan het licht toen de moeder van het meisje in december aangifte deed. Zij behoort overigens niet tot de verdachten.

Behalve de vader en de stiefmoeder zijn in maart drie mannen uit Den Helder aangehouden van 23, 26 en 29 jaar. Onlangs

werden twee Helderse mannen van 21 en 30 verhoord. Een andere verdachte is een vrouw van 30 uit Den Helder. De negende verdachte is een Alkmaarder die voorheen in Den Helder woonde.

Onder de verdachten bevinden zich twee broers van de stiefmoeder. Een van hen is zwak begaafd. Hij zou niet hebben meegedaan aan de rituele bijeenkomsten. Wel zou de man, toen 23 jaar oud, zich schuldig hebben gemaakt aan seksueel misbruik van het meisje.

De man, die volgens zijn advocaat het verstand heeft van een kind van zeven, wordt in het Pieter Baan Centrum in Utrecht psychiatrisch onderzocht.

De politie, die de zaak met twaalf man onderzoekt, gaat er vooralsnog van uit dat het meisje het enige slachtoffer is. Haar beide zusjes zouden ongemoeid zijn gelaten.

De bekendmaking van deze zaak kwam op dezelfde dag dat de werkgroep Ritueel Misbruik rapporteerde geen concrete bewijzen gevonden te hebben van ritueel misbruik van kinderen. Dat betekent volgens de werkgroep echter niet dat onomstotelijk vaststaat dat dit misbruik niet voorkomt.

Par 22/4

VR 23/4/94

'Bende' van negen volwassenen verdacht van misbruik kind

ALKMAAR (ANP) - Het openbaar ministerie in Alkmaar verdenkt acht inwoners van Den Helder en één persoon uit Alkmaar van deelname aan een samenwerkingsverband dat het plegen van seksuele misdrijven beoogde. Slachtoffer is een inmiddels 12-jarig meisje uit Den Helder.

Dit heeft de Alkmaarse persofficier van justitie F. Gelissen vrijdag bekendgemaakt. Het meisje is jarenlang met instemming van haar vader ernstig seksueel misbruikt door bij de bende betrokken verdachten, aldus de officier. De zaak kwam aan het rollen na aangifte door de moeder van het meisje in januari 1994. De Alkmaarse rechter-commissaris heeft alle negen verdachten in bewaring gesteld. Van zes van hen heeft de raadkamer van de Alkmaarse rechtbank de gevangenhouding voor ten minste 30 dagen bevolen. Onder hen zijn de vader, stiefmoeder en een neef van het meisje. De regiopolitie Noord-Holland-noord zoekt naar meer betrokkenen. Familieleden van het slachtoffer zijn bevestigd in maart tegenover de pers dat een groep volwassenen uit Den Helder, het kind „gemeenschappelijk gebruikten“. Volgens hen is het meisje tussen haar vierde en achtste jaar „op alle denkbare manieren“ seksueel mishandeld. Met goedvinden of op initiatief van de vader, aldus de familie, zou een nog onbekend aantal mannen, voornamelijk uit zijn kennissenkring, on-

tucht en seksuele handelingen met het kind hebben bedreven. De stiefmoeder zou het kind niet zelf hebben misbruikt maar de activiteiten wel hebben gedoogd.

Volgens justitie wordt een aantal arrestanten ook verdacht van bedreiging van getuigen. De maatschappelijk werker die het meisje begeleidde, heeft onder druk daarvan haar taak moeten overdragen aan een mannelijke collega.

In een persbericht neemt de Alkmaarse persofficier nadrukkelijk afstand van publieke beweringen van de Alkmaarse advocaat J. de Goeij dat het kind ook slachtoffer is geworden van ritueel misbruik. De persofficier zegt „in hoge mate“ te betreuren dat de advocaat „stellige beweringen“ en „niet vaststaande informatie“ naar buiten heeft gebracht. Daardoor zou het onderzoek in gevaar zijn gebracht, de privacy van het slachtoffer zijn geschaad en verdachten al bij voorbaat tot daders zijn bestempeld.

Volgens de familieleden van het slachtoffer is er geen ritueel misbruik geweest, maar heeft een aantal verdachten wel met maskers getracht onherkenbaar te blijven om daarmee eventuele strafvervolgung te bemoeilijken. Het kind zou zijn bedreigd en door de vader en de stiefmoeder met hun ouderlijk overwicht geïntimideerd. Zij is psychisch zo ernstig beschadigd, dat zij nauwelijks kan worden verhoord.

Meisje (12) in Den Helder werd jaren door bende ernstig seksueel misbruikt

tueel misbruik geweest, maar heeft een aantal verdachten wel met maskers getracht onherkenbaar te blijven om daarmee eventuele strafvervolgung te bemoeilijken.

Het kind zou zijn bedreigd en door de vader en de stiefmoeder met hun ouderlijk overwicht geïntimideerd. Zij is psychisch zo ernstig beschadigd, dat zij nauwelijks kan worden gehoord.

Donderdag kwam de werkgroep Ritueel Misbruik met een rapport waarin wordt geconcludeerd dat geen concrete aanwijzingen kunnen worden gevonden voor ritueel misbruik van kinderen in Nederland. Aanleiding voor het onderzoek waren elf aanmeldingen van ritueel misbruik bij de ministeries van WVC en justitie. Hoewel er geen aanwijzingen zijn gevonden, zegt de werkgroep dat daarmee niet vaststaat dat ritueel misbruik voorkomt.

aantal arrestanten eveneens verdacht van bedreiging van getuigen. De maatschappelijk werker die het meisje begeleidde, heeft onder druk van deze bedreigingen haar taak moeten overdragen aan een mannelijke collega.

In een persbericht neemt de Alkmaarse persofficier nadrukkelijk afstand van publieke beweringen van de Alkmaarse advocaat J. de Goeij dat het kind ook slachtoffer is geworden van ritueel misbruik. De persofficier zegt „in hoge mate“ te betreuren dat de advocaat „stellige beweringen“ en „niet vaststaande informatie“ naar buiten heeft gebracht. Daarvoor zou het onderzoek in gevaar zijn gebracht, de privacy van het slachtoffer zijn geschaad en verdachten al bij voorbaat tot daders zijn bestempeld.

Volgens de familieleden van het slachtoffer is er geen ritueel misbruik voorkomt.

hen zijn de vader, de stiefmoeder en een neef van het meisje. De regiopolitie Noord-Holland-noord zet het onderzoek voort en zoekt naar meer betrokkenen.

Familieleden van het slachtoffer bevestigd in maart tegenover de pers dat een groep volwassenen uit Den Helder het kind „gemeenschappelijk gebruikten“. Volgens hen is het meisje tussen haar vierde en achtste jaar „op alle denkbare manieren“ seksueel mishandeld.

Met goedvinden of op initiatief van de vader, aldus de familie, zou een nog onbekend aantal mannen, voornamelijk uit zijn kennissenkring, on-tucht en seksuele activiteiten met het kind hebben bedreven. De stiefmoeder zou het kind niet zelf hebben misbruikt maar de activiteiten wel hebben gedoogd.

ALKMAAR - Het openbaar ministerie in Alkmaar verdenkt acht inwoners van Den Helder en één persoon uit Alkmaar van deelname aan een samenwerkingsverband dat het plegen van seksuele misdrijven beoogde. Slachtoffer is een inmiddels 12-jarig meisje uit Den Helder. Dat heeft de Alkmaarse persofficier van justitie F. Gelissen gisteren bekendgemaakt.

Het meisje is jarenlang met instemming van haar vader ernstig seksueel misbruikt door bij de bende betrokken verdachten, aldus de officier. De zaak kwam aan het rollen na aangifte door de moeder van het meisje in januari 1994.

De rechter-commissaris in Alkmaar heeft alle negen verdachten in bewaring gesteld. Van zes van hen heeft de raadkamer van de Alkmaarse rechtbank inmiddels de gevangenhouding voor ten minste dertig dagen bevolen. Onder

Groep mensen verdacht van ontucht

Door een onzer redacteuren

ALKMAAR, 23 APRIL. Een groep personen in Den Helder heeft jarenlang ontucht gepleegd met een nu 12-jarig meisje. Dat vermoedt het openbaar ministerie in Alkmaar op basis van een aangifte door de moeder van het meisje. Tot op heden zijn negen verdachten aangehouden.

Een aantal van de aangehouden personen wordt er ook van verdacht deel te hebben genomen aan „een samenwerkingsverband van personen dat het plegen van seksuele misdrijven beoogde“.

Die verdenking (art. 140 van het Wetboek van strafrecht) is zeldzaam in een zedenzaak. Zij heeft meestal betrekking op leden van een criminele organisatie. Eén keer eerder werd artikel 140 toegepast bij een zedenzaak, namelijk in de Epe-zaak begin dit jaar waarbij twee zusjes jarenlang door onder andere familieleden misbruikt werden.

Omdat de officier van justitie de privacy van met name het slachtoffer in Den Helder wil beschermen, worden van de kant van de officier nauwelijks mede-

lingen gedaan over de zaak.

Eerdere berichten over de zaak in enkele ochtendkranten, bevatten „stellige beweringen die verdachten tot daders bestempelen nog voordat de rechter heeft kunnen oordelen“, aldus officier van justitie F.M.T. Gelissen. In de laatste maanden zijn verschillende getuigen gehoord. Alle verdachten zijn voorgeleid aan de officier van justitie en de rechter-commissaris in Alkmaar en vervolgens in bewaring gesteld. Tegen zes verdachten is inmiddels een bevel tot gevangenhouding verleend.

Negen verdachten aangehouden in ontuchtzaak

Van onze verslaggever

AMSTERDAM

De politie in Den Helder heeft begin maart negen personen aangehouden die ervan worden verdacht jarenlang ontucht te hebben gepleegd met een nu twaalfjarig meisje. Tot de arrestanten behoren de vader, de stiefmoeder en twee broers van het kind.

Volgens een advocaat van een van de verdachten zou het meisje van haar vierde tot haar achtste jaar zijn misbruikt. De vader zou het kind hebben geprostitueerd voor het bedrijven van perversiteiten. Een onderzoeksteam van twaalf man heeft de zaak in onderzoek. De affaire kwam aan het rollen toen de natuurlijke moeder aangifte deed.

De Alkmaarse persofficier van justitie F. Gelissen wil geen nadere informatie verstrekken, omdat daardoor het onderzoek in gevaar komt

en 'zeer waarschijnlijk privacybelangen van met name het slachtoffer worden geschaad'.

De persofficier betreurt het dat een of meer advocaten van aangehouden verdachten 'niet vaststaande informatie naar buiten hebben gebracht'. Hij doelde daarbij ondermeer op mr J. de Goeij die heeft gezegd dat het meisje op rituele wijze ernstig is misbruikt. Volgens Gelissen wordt een aantal van de arrestanten ervan verdacht te hebben deelgenomen aan een samenwerkingsverband dat het plegen van seksuele misdrijven beoogde.

De Helderse politie heeft de zaak gemeld aan de werkgroep Ritueel Misbruik, die donderdag rapport uitbracht aan staatssecretaris Kosto van Justitie. De werkgroep zei bij de presentatie van het rapport dat zij over onvoldoende feitenkennis beschikt om te kunnen beoordelen of in dit geval sprake is geweest van ritueel misbruik van het kind.

Volgens de advocaat is er wel degelijk sprake van 'georganiseerde ontucht met een ritueelachtig karakter'. Wanneer het meisje is misbruikt 'in groepjes van vijf of tien mensen die misschien beschermd waren of een masker droegen dan is er misschien ook sprake van een ritueel.'

NV/K N 23-494

NRC 23/4

Misbruik kind volgens justitie 'niet ritueel'

Par 23/4

(Van een verslaggever)

ALKMAAR - Het openbaar ministerie in Alkmaar neemt afstand van de bewering dat negen verdachten zich in Den Helder schuldig hebben gemaakt aan ritueel misbruik van een nu twaalfjarig meisje. Het misbruik zou wel hebben plaatsgevonden - tussen 1986 en 1990 - en de negen worden onder meer verdacht van het vormen van een bende met het doel seksueel misbruik te plegen, maar er zou geen sprake zijn van rituelen.

De bij de zaak betrokken advocaat J. de Goeij meldde gisteren dat het meisje tussen haar vierde en achtste levensjaar ritueel misbruikt zou zijn door familie en bekenden. Hij maakte tevens een vergelijking met de Eper incest-affaire.

De Alkmaarse persofficier van justitie, F. Gelissen, zegt het in een verklaring 'in hoge mate te betreuren' dat de raadsman deze informatie naar buiten heeft gebracht. "De verschenen berichten hebben de verdachten al tot dader bestempeld, voordat de rechter zich uit heeft kunnen spreken." Daardoor is het onderzoek in gevaar gebracht en is de privacy van het slachtoffer ge-

schaad, aldus Gelissen.

Volgens de familieleden van het slachtoffer is er inderdaad geen sprake geweest van ritueel misbruik, maar heeft een aantal verdachten wel met maskers getracht onherkenbaar te blijven om daarmee eventuele strafvolgving te bemoeilijken. Ook zouden een paar verdachten getuigen hebben bedreigd om te voorkomen dat zij naar de politie zouden stappen.

De Goeij meent dat slechts sprake is van een definitiever-schil. "Als ritueel misbruik slechts met godsdienstige zaken in verband wordt gebracht, heeft het openbaar ministerie gelijk." Het gebruiken van maskers en het optreden in groepsverband zoals hier gebeurd kan je echter net zo goed als ritueel beschouwen, vindt De Goeij.

Het kind zou vooral zijn bedreigd en tot misbruik zijn gedwongen door de vader en de stiefmoeder. Acht verdachten komen uit Den Helder, één verdachte woont in Alkmaar. De zaak kwam aan het licht na aangifte door de moeder van het meisje, in januari van dit jaar.

De rechter-commissaris in Alkmaar heeft alle negen verdachten in bewaring gesteld. Van zes van hen heeft de raadkamer van de Alkmaarse rechtbank inmiddels de gevangenhouding voor ten minste dertig dagen bevolen. Onder hen zijn de vader, de stiefmoeder en een neef van het meisje.

De regiopolitie Noord-Holland-noord zet het onderzoek voort, en zoekt naar meer mogelijke betrokkenen. Ook wordt nog onderzocht of er betaald is voor het seksueel misbruik.

Er zou sprake zijn van het gebruik van een hond en het toedienen van stroomstoten bij het misbruik.

Het meisje is psychisch zo ernstig beschadigd, dat zij nauwelijks kan worden gehoord. Hulpverleners hadden in 1990 al vermoedens dat het kind slachtoffer was van seksueel misbruik. In dat jaar werd zij uit huis geplaatst en opgenomen in een tehuis. Justitie en politie konden echter pas na de aangifte van de moeder tot actie overgaan.

Acht verdachten zullen waarschijnlijk in juli voor de rechter komen. De vader zal zich als hoofdverdachte echter eerder moeten verantwoorden. Het openbaar ministerie wil na de verklaring van gisteren verder geen informatie meer over de zaak geven.

Stiefmoeder ooit zelf slachtoffer misbruik

AC 23/4

DEN HELDER - De nu 24-jarige stiefmoeder van het meisje uit Den Helder, dat tussen haar vierde en achtste levensjaar seksueel is misbruikt, is zelf in haar jeugd slachtoffer van ontucht geweest. De vrouw is rond haar twaalfde jaar terechtgekomen in het pornocircuit van W. de G. uit Bergen.

De G. werd in 1988 door het Amsterdamse gerechtshof veroordeeld tot acht maanden gevangenisstraf wegens medeplichtigheid aan ontucht met minderjarigen. Hij was in de jaren zestig de eerste Nederland-

se cineast die op grote schaal pornografische films maakte. In 1985 werden bij een huiszoeking in zijn Bergense woonhuis door De G. vervaardigde pornofilms ontdekt met 'seksspelletjes' tussen volwassenen en kinderen. De man maakte zelf seksueel misbruik van de meisjes en stelde anderen in de gelegenheid gemeenschap te hebben met de kinderen.

Politie en justitie willen op de relatie tussen de stiefmoeder en het pornocircuit niet nader ingaan. De Alkmaarse persofficier van justitie F. Gelissen wil nu wel kwijt dat inmiddels al zes van de negen verdachten voorlopig vast blijven zitten. Verder bevestigt hij dat justitie een aantal verdachten ervan verdenkt 'deel te hebben genomen aan een samenwerkingsverband van personen dat het plegen van seksuele misdrijven beoogde'.

Rituelen

Gelissen betreurt het in hoge mate dat de Alkmaarse advocaat J. de Goeij zich stellig heeft uitgelaten over de term 'ritueel misbruik', hoewel dit nog moe-

ten worden bewezen. Uit de verhoren is gebleken dat het niet is uitgesloten dat het meisje ritueel is misbruikt dan wel is blootgesteld aan verhalen over dergelijke rituelen, maar dat vormt nog onderdeel van het onderzoek.

Dat de stiefmoeder - een van de negen verdachten; zij zit sinds medio maart vast - van slachtoffer (mede-)dader is geworden, is niet uitzonderlijk. In een interview in deze krant zegt hoofd jeugdzorg J. Doedens van de in Den Helder gevestigde Regionale instelling ambulante geestelijke gezondheidszorg (Riagg) dat daders in veel gevallen zelf slachtoffer zijn geweest van mishandeling en/of incest. Riagg-directeur behandelingen G. Paarlberg noemt de mens een herhalingsdier. „Elk mens dat forse trauma's oploopt, loopt het risico dat hij in relatie tot anderen weer schade aanricht en een stoornis heeft in zijn seksuele beleving.”

Speciaal:
● 'Incest signaal langdurig ontworpen gezinsrelatie'

Hoe hypocriet is de officier van justitie?

Over de Helderse incestzaak hebben de kranten uitgebreid bericht. *De Volkskrant* schreef op 23 april: 'De Alkmaarse persofficier van justitie, mr F. Gelissen, betreurt het dat een of meer advocaten van aangehouden verdachten 'niet vaststaande informatie naar buiten hebben gebracht. Hij doelde daarbij onder meer op mr J. de Goeij, die heeft gezegd dat het meisje op rituele wijze ernstig is misbruikt'.

En dat nota bene terwijl dat feit nog moet worden bewezen!

Een advocaat mag iemand niet in het openbaar schuldig verklaren voordat de rechter dat heeft gedaan. Het is al erg genoeg om verdachte te zijn. Het zal je maar gebeuren dat uitgerokend de man die jou moet verdedigen, de verdenking als vaststaand feit naar buiten brengt. Je zal maar onschuldig zijn!

Het is echter de vraag of een officier van justitie degene moet zijn die dit geen manier van doen vindt. Officieren van justitie maken zich, met de politie, bij voortduring schuldig aan hetzelfde als wat mr J. de Goeij heeft gedaan: het stigmatiseren van een verdachte als schuldige. En regelmatig volstrekt ten onrechte.

Een voorbeeld, waarover *de Volkskrant* in oktober 1992 schreef:

In juli 1992 werd de Bergense pianoleraar C.N. opgepakt. De hoofofficier van justitie, mr Josephus Jitta, en de politie verklaarden dat het om een van de grootste se-

denzaken van deze eeuw ging en dat C.N. zeker voor acht jaar achter de tralies zou gaan. Hij zou een groot aantal meisjes hebben verkracht.

Op grond van deze uitlatingen werd het huis van C.N. verkocht, zijn bloeiende praktijk opgedoekt, zijn kat afgemaakt, zijn hond weggedaan. In het proces en bij de uitspraak bleek echter dat C.N. *niet* had verkracht. De verklaringen van de officier van justitie bleken onwaar en schromelijk overdreven.

C.N. werd veroordeeld, maar niet tot acht jaar gevangenisstraf. Hij kreeg een voorwaardelijke straf en 186 uur dienstverlening wegens het hebben van een verboden relatie.

Van de officier van justitie geen woord van excuses, laat staan een aanbod tot schadevergoeding.

Het zou mr Gelissen sieren als hij zijn - terechte - kritiek niet alleen zou richten op de advocaat mr De Goeij, maar ook op zijn collega-officieren van justitie en de politie, die in een zaak als die van C.N. door hun 'stellige uitlatingen' grote schade hebben berokkend aan een verdachte die niet bleek te hebben gedaan wat zij zo zeker wisten.

Of is er, naar ik hoop, sprake van een ommekeer, en mogen we van de officieren van justitie in het vervolg de zorgvuldigheid verwachten die mr Gelissen nu zo terecht eist van mr De Goeij?

ALKMAAR W. M. Bijlsma

Veel onfrisse zaken in marinestad

Onderstaand een greep uit de artikelen die het Noordhollands Dagblad publiceerde tussen januari 1993 en april 1994. Twee dingen vallen op: Alle daders komen uit Den Helder en het grote aantal (soortgelijke) zaken in korte tijd in dezelfde, relatief kleine gemeente.

Januari 1993 ● De 37-jarige marinesergeant A. van B. is veroordeeld tot 30 maanden cel waarvan 10 voorwaardelijk, omdat hij drie jaar lang zijn dochter vanaf haar twaalfde levensjaar op grove wijze seksueel heeft misbruikt;

Februari 1993 ● De 31-jarige J.H. krijgt drie jaar cel waarvan een jaar voorwaardelijk. De rechtbank acht bewezen dat hij jarenlang vanaf 1985 seksuele contacten heeft onderhouden met zeker zes kinderen (neefjes, nichtjes en buurkinderen) van wie enkelen nog maar net vijf jaar waren;

● Een 43-jarige man wordt door de militaire kamer van de Arnhemse rechtbank veroordeeld tot 240 uur onbetaald werk wegens incest met zijn tienerzoon en -stiefzoon. De man moet z'n zoon ook 1500 gulden schadevergoeding betalen;

Mei 1993 ● J.L. is tot zes maanden gevangenisstraf waarvan de helft voorwaardelijk veroordeeld, wegens ontucht met een minderjarige (jongen van tien jaar) tussen mei 1990 en oktober 1991;

● De Alkmaarse rechtbank heeft de 43-jarige Th.H. wegens incest tot twaalf maanden gevangenisstraf veroordeeld, waarvan acht maanden voorwaardelijk. H pleegde eind jaren zeventig en begin jaren tachtig uitgebreid ontucht met zijn minderjarige nichtje;

Augustus 1993 ● De 38-jarige E.F. krijgt wegens ontucht met een dertienjarig meisje twaalf maanden cel, waarvan de helft voorwaardelijk, opgelegd;

November 1993 ● De 54-jarige voetbaltrainer J. van T. krijgt 30 maanden cel, waarvan tien voorwaardelijk. Hij moet bovendien drie jaar psychotherapie volgen. De jeugdtrainer van WGW heeft vanaf 1980 minstens twaalf kinderen vanaf zes jaar misbruikt. Hij maakte naaktfoto's van hen, liet ze naar pornofilms kijken, speelde strippoker met ze. Soms legde hij zijn seksuele handelingen met de kinderen op video vast;

December 1993 ● De 44-jarige A.P. hoort drie jaar tegen zich eisen. Hij heeft zijn minderjarige dochter acht jaar lang op afschuwelijke wijze seksueel misbruikt;

● De 47-jarige A.Z. krijgt een douw van achttien maanden. Hij heeft zijn dochter tussen haar zevende en zestiende levensjaar tot seksuele gemeenschap gedwongen en zich ook anderszins aan haar vergrepen;

Februari 1994 ● De Alkmaarse rechtbank heeft de 63-jarige J. van M. tot drie jaar cel veroordeeld, waarvan twaalf maanden voorwaardelijk. Van M. heeft bekend dat hij honderden keren ontucht heeft gepleegd met jongens en meisjes tussen twee en negen jaar;

Maart 1994 ● Een vader heeft zijn dochter, toen ze tussen de vier en acht jaar was, verkracht en haar ter beschikking gesteld van familieleden en vrienden om zich aan haar te vergrijpen. De man, de stiefmoeder en twee van haar broers plus vijf andere verdachten zijn gearresteerd. In deze zaak blijkt sprake van rituele mishandeling;

April 1994 ● Een 50-jarige man is door de recherche aangehouden wegens incest en verkrachting. In totaal werden zeven meisjes, allen jonger dan twaalf jaar, slachtoffer tussen 1989 en 1991.

De twee jongste gevallen van incest en ontucht, die hebben geleid tot de arrestatie van in totaal tien verdachten, doen vermoeden dat er in Den Helder iets grondig mis is. Uit de archieven van de krant rollen liefst twaalf soortgelijke onfrisse zaken in vijftien maanden tijd, waarbij alle daders uit de marinestad afkomstig zijn. Maar daaruit mag nooit worden geconcludeerd dat Noordhollands noordelijkste gemeente een poel van verderf is. Vindt G. Paarlberg van de Riagg in die stad.

Hij hoedt zich voor conclusies op grond van kranteberichten. Het lijkt de Riagg-directeur desondanks goed een aantal aspecten van 'het afschuwelijke gegeven van incest' te belichten. Zodat slachtoffers, plegers en de mensen om hen heen de hulp krijgen die nodig is. Het risico dat zij zich terughoudender zouden gaan opstellen bestond natuurlijk, zeker na het betoog van professor Wagenaar in de Epese affaire.

Getuige-deskundige Wagenaar voerde aan dat verklaringen van Jolanda en haar getuigen althans voor een deel ontsproten moeten zijn aan fantasieën. Ze hebben niet gelogen, maar het erger gemaakt dan het in werkelijkheid was. Mensen die het hebben meegemaakt, weten vervolgens niet meer of ze met hun verhaal nog wel naar politie en/of hulpverlening moeten stappen, uit angst dat ze zelf in de beklagdenbank terecht komen.

Terugkomend op de reeks seksuele misdrijven in Den Helder zegt Paarlberg: „Er zijn geen aanwijzingen dat er hier meer aan de hand is dan elders in het land. Het aantal keren dat incest of seksueel misbruik buiten het gezin voorkomt in Den Helder met 60.000 inwoners is statistisch gezien groter dan in de dorpen rondom deze plaats en in het hele gebied van de Riagg Kop van Noord-Holland met 160.000 inwoners.”

Voor de voorzichtige suggestie dat de dominante aanwezigheid van een hiërarchische, gesloten gemeenschap als de marine van invloed is op de hoge delictcijfers, voelt de directeur niets. „De cultuur in het landelijke gebied is geslotener, blijft langer gesloten dan in de stad. Dus zou je juist in de omgeving van Den Helder meer gevallen moeten kunnen vinden.”

Zijn betoog wordt krachtig gesteund door mevrouw J. Doedens, hoofd jeugdzorg. Zij zegt: „Ik zit hier ruim tien jaar, maar met name de laatste jaren worden we in heel Nederland

steeds meer met deze problematiek geconfronteerd.” Het is een cirkelbeweging. „Er is een sfeer van openheid ontstaan. Door die toenemende openheid is de deskundigheid bij de opsporingsinstanties (zoals politie) en bij de hulpverlening gegroeid. Dat stimuleert mensen hun verhaal te vertellen.” Paarlberg: „Ook in de behandeling van oudere cliënten blijkt dat in hun leven incest en seksueel misbruik voorkwamen.”

Ontwricht

Gelukkig is de binnenkamertjes-sfeer doorbroken. Kern van het betoog van Paarlberg en Doedens is dat incest een signaal is, onderdeel van een veel groter probleem: de ontwrichte (gezins-)relatie. Vooraleer daar dieper op in te gaan, wil Doedens uitleggen waarom ze het vooral over incest en pas in tweede instantie over ontucht heeft. „Er is een wezenlijk onderscheid. Bij ontucht, of seksueel misbruik buiten het gezin, heeft het slachtoffer nog de veiligheid van thuis. De gevolgen, de trauma's, kunnen daardoor kleiner zijn. Bij incest zijn de oorzaken en de implicaties groter.”

„Binnen het gezin hebben de gebeurtenissen invloed op elkaar. Het ouderlijk gezag is onduidelijk of afwezig. Vader en moeder zijn zelf 'onvolwassen', staan niet sterk in hun schoenen, verlangen tegelijkertijd van hun kind(eren) dat ze allerlei volwassen dingen doen met voorbijgaan aan de grenzen van leeftijd en bescherming. De opvoeding van jongere broertjes of zusjes, houden en... seks.” Paarlberg, scherp: „Er zijn buitengewoon veel onvolwassen mensen.”

Incest komt als geïsoleerd probleem naar buiten, dient als eerste te worden aangepakt, maar vraagt om een vervolg, geeft Doedens aan. „Het slachtoffer moet worden behandeld. Daarnaast de dader, die in veel gevallen zelf slachtoffer is geweest van mishandeling en/of incest. Ook de andere gezinsleden wordt hulp aangeboden.” De mens is wat Paarlberg noemt een herhalingsdier. „De vader — want veelal gaat het om mannelijke daders — die in zijn jeugd met seksuele agressie is geconfronteerd, kan diezelfde agressie gaan uitoefenen op zijn kind.”

Preventie

„Die spiraal doorbreek je alleen met hulpverlening van het slachtoffer. Een vorm van preventie, in feite. Elk mens dat forse trauma's op-

loopt, loopt het risico dat hij in relatie tot anderen weer schade aanricht en een stoornis heeft in zijn seksuele beleving.”

Aangezien sprake is van, soms jarenlange, verstoring op alle fronten, moet in elk geval een poging worden gedaan de relaties zodanig te herstellen dat er weer mogelijkheden zijn tot samenleving. De moeder wist — tot de aangifte althans — niets van wat er zich in haar huis afspeelde, wilde het misschien niet weten. Sloot haar ogen voor de werkelijkheid. Zij zal zich afvragen of ze dit huwelijk wil voortzetten, en onder welke voorwaarden. Kunnen de kinderen thuis blijven, moeten ze in een pleeggezin worden ondergebracht?

Mevrouw Doedens wijst er op dat herstel van de gezinsrelaties niet gemakkelijk is: „De betrokkenen willen niet meer aan de vreselijke periode worden herinnerd.” Anderzijds roept verdringing om herhaling. Daarom moeten ze praten. In de vertrouwde omgeving van de Riagg, bij voorbeeld. Meestal in individuele sessies, soms in groepen. „Als het ze lukt om over hun probleem met anderen te praten, is het resultaat beter. Ze kunnen de schaamte achter zich laten, zien dat anderen hetzelfde hebben meegemaakt.”

Signalering door derden — familieleden, bureaus, kennissen, scholen — vraagt om anonimiteit. Vermoedens kunnen worden gemeld bij onder anderen huisartsen en bureaus vertrouwensartsen. In heel Nederland werken hulpverlenende instanties samen — zoals in het platform kindermishandeling — om hier zorgvuldig onderzoek naar te doen. De Riagg kent daartoe een stappenplan, van signaal tot onderzoek, hulpverlening en behandeling. Anoniem consulteren door slachtoffers of daders — zij het dat dit weinig gebeurt — is mogelijk.

Paarlberg: „De bescherming van de privacy staat boven alles. Echter: de hulpverlener moet, bij het gereede vermoeden van seksueel misbruik, afwijken van de privacy-code doorbreekt, naar de politie stapt, om erger te voorkomen. Wetende dat harde bewijzen ontbreken.” Het voorname voor de Riagg-mensen is dat ze het gezin helpen.

Het verhaal over een afschuwelijk gegeven, zoals Paarlberg het noemt, zou positief moeten eindigen. De huidige openheid over ontucht en incest, de hulp die er allerwegen wordt geboden, is voor alle betrokkenen van groot belang. Maar of de volgende generaties minder met deze problematiek te maken krijgen, kunnen Doedens en Paarlberg nauwelijks geloven. Seksueel misbruik is van alle tijden. „De idee bestaat dat nu slechts het topje van de ijsberg zichtbaar is geworden. Dat maar een klein deel van de slachtoffers de stap naar politie of Riagg heeft genomen. Als dat zo is, zullen ook de generaties na ons hiervan nog de wrange vluchten plukken.”

ARNO RUITENBEEK

Epe, en nu weer enkele affaires in Den Helder. „De aandacht die de media in ons land aan ontucht en incest besteden, is te veel gebaseerd op incidenten”, vinden G. Paarlberg en J. Doedens van de Regionale instelling ambulante geestelijke gezondheidszorg (Riagg) Kop van Noord-Holland, gevestigd in Den Helder.

Daarom hebben beiden besloten in te gaan op vragen over seksueel misbruik in Den Helder en over de behandeling van de betrokkenen. Want: „Als dit artikel er toe bijdraagt duidelijk te maken dat incest geen geïsoleerd probleem is, maar een signaal van ontwrichte relaties, dan is dat positief.” Omdat slachtoffers en daders — vaak zelf ook slachtoffer (gewest) — moeten worden geholpen. En omdat de hulpverleners, zoals die van de Riagg, vaak meer kunnen dan wordt aangenomen. „Als we de gelegenheid maar krijgen.”

Riagg weersprekt idee dat Den Helder poel van verderf is

RITUEEL MISBRUIK ALS DE PERFECTE MISDAAD

door GONNY TEN HAAFT en WILMA KIESKAMP

Hulpverleners maakten er dermate vaak melding van dat hun patiënten slachtoffer zouden zijn van ritueel misbruik, dat een officiële commissie aan het werk toog om staatssecretaris Koster over te informeren. Behandelaars hebben het over duizenden slachtoffers die 'succesvol geprogrammeerd' zouden zijn, terwijl die zelf vaak niet eens weten dat ze in een sekte zouden zitten.

Fantasie of werkelijkheid? Ook de commissie kon het verlossende woord niet geven; voor zover er al enige openlijke discussie tussen de gelovers en niet-gelovers plaatsvindt, loopt die al gauw dood op de deskundigheid en het gebrek aan deskundigheid waarop beide kampen zich beroepen.

Al vele jaren behandelt de Amsterdamse psychiater-psychotherapeute Olga Heijtmajer slachtoffers van seksueel misbruik. Het zijn vooral vrouwen die inmiddels volwassen zijn. Vier jaar geleden begon het haar op te vallen dat patiënten, ook patiënten die niet vanwege misbruik in therapie waren, bepaalde symptomen vertoonden waar ze „echt niks mee kon.“ Er leek iets grondig met hen mis. Maar waaruit bestond het trauma?

Heijtmajer consulteerde een collega uit de vrouwenhulpverlening, de Riagg-psychologe Suzette Boon, die een paar jaar later zou promoveren op een onderzoek naar MPS, meer-voudige persoonlijkheids stoornis. Boon zou ook degene zijn die het onderwerp 'ritueel misbruik' in Nederland voor het eerst publiekelijk

zou aansnijden. Maar dat is vooruitlopen op de gebeurtenissen.

In dezelfde periode bezocht de Amsterdamse psychiater een congres in de Verenigde Staten over MPS. Ze volgde daar ook een workshop over *Ritual Abuse*. Amerikaanse collega's vertelden daarin gruwelijke verhalen over patiënten die van jongs af aan op de meest wrede manieren door sektes seksueel misbruikt waren. Ze vertelden ook hoe je als hulpverlener de signalen kon herkennen. En hoe belangrijk dat was. Want zelf bleken verreweg de meeste slachtoffers voor deze gebeurtenissen een volledige *amnesie* te hebben: ze wisten niets, maar dan ook niets van wat zich - bij herhaling - had afgespeeld.

Psychiater Heijtmajer vond de verhalen in eerste instantie „onzinnig“. Maar later begonnen haar dingen op te vallen in de symptomen van haar patiënten. In bepaalde tekeningen ook. Of in bepaalde dromen waarover de patiënten vertelden. Toen kreeg ze, bij een aantal van haar patiënten, „min of meer het vermoeden van ritueel misbruik.“ Het vermoeden werd uiteindelijk een overtuiging. „De tekeningen en de dromen waren op zichzelf nog geen bewijs. Maar op grond van het complex van symptomen en gebeurtenissen bleek dat deze vrouwen in hun jeugd inderdaad op een georganiseerde manier misbruikt zijn. Waar het misbruik uit bestaat, kun je uiteindelijk als therapeut niet achterhalen. Er zijn maar weinig slachtoffers die over de gebeurtenissen openlijk kunnen vertellen.“

„Bepaalde tekeningen kreeg ik al voor ik ook maar iets van ritueel misbruik afwist. Ik had hen die tekeningen echt niet kunnen aanpraten. Ik ben door het hele complex tesamen overtuigd: door tekeningen, maar ook door sporen van martelingen op het lichaam van patiënten. Ik heb ook andere bewijzen van georganiseerde activiteiten gezien. Mensen die 's nachts met een auto werden opgehaald, of die een vliegticket kregen van een onbekende. Of vreemde, maar voor de patiënt betekenisvolle geluiden, die kennelijk een opdracht inhielden.“

De aanvankelijke scepsis van de psychiater lijkt haar latere stellingname overtuigender te maken. Zo vergaaf het meer hulpverleners: ze willen het niet geloven, maar hebben het gevoel dat ze wel moeten. Dit constateert ook de Werkgroep Ritueel Misbruik, die afgelopen donderdag haar rapport uitbracht. Ze toont daar ook begrip voor. Immers, bij bizarre verhalen zijn er twee denkbare reacties. Of je gelooft er niets van („dit soort bizarre gebeurtenissen komt niet voor, dus die hoeft je ook niet te onderzoeken“), of je neemt ze juist daarom serieus. „Zoiets zou geen mens ooit verzinnen.“

Intussen ontdekten de therapeuten tijdens hun behandelingen ook nog iets anders. Het valt op, zeggen de behandelaars, dat de meeste slachtoffers van ritueel misbruik MPS hebben. MPS betekent dat de geest van

de betrokken persoon is opgedeeld in meerdere, aparte persoonlijkheden ('alters'). De diagnose is relatief nieuw en ook in de wereld van de geestelijke gezondheidszorg nog lang niet altijd even gemakkelijk geaccepteerd.

Therapeuten zien MPS als een reactie op gruwelijke ervaringen in de jeugd. Sinds enige tijd hanteert een kleine groep hulpverleners een hypothese die veel en veel verder gaat. Bij een deel van de MPS-patiënten, zo stellen deze therapeuten, wordt de MPS kennelijk doelbewust gecreëerd. „Er zijn duidelijke aanwijzingen dat er wereldwijd een systeem zit in de manier waarop de verschillende 'alters' ontstaan“, zegt Olga Heijtmajer voorzichtig. „Het valt ons op. We hebben geen bewijs, maar er zijn veel aanwijzingen.“

Zeer jonge kinderen, zo staat ook beschreven in artikelen van vooral Amerikaanse therapeuten, zouden

met de meest wrede experimenten net zo lang worden gedruid tot de sekte hen heeft geprogrammeerd tot perfecte slachtoffers. „Onder andere door martelingen, electroshocks, urenlang opsluiten en drugs wordt bij kinderen heel systematisch toegewerkt naar het moment waarop ze breken. Dan worden ze geconditioneerd, en door dat meermalen te doen, kunnen uiteindelijk grote aantallen alters gaan ontstaan. Als dit gelukt is, en onze patiënten leren ons dat dat kan, kunnen deze dadergroepen het verdeel-en-heers-principe letterlijk toepassen, doordat ze de verschillende alters kunnen sturen“, zegt de psychiater.

Bij deze gestructureerde MPS is het aantal 'alters' oneindig veel groter dan bij 'gewone' MPS. De alters vormen een systeem dat levenslang intact blijft. Volgens therapeuten kan een slachtoffer van ritueel misbruik honderden, duizenden alters hebben.

Sektes zijn volgens therapeuten in staat om als een soort computerprogrammeur hun slachtoffer van de juiste software te voorzien. De sekte kan zorgen dat er groepen alters zijn die zich aan therapie onttrekken of deze saboteren. Sommige alters zijn speciaal geprogrammeerd om de sekte te informeren als het slachtoffer vlucht. Andere alters zorgen ervoor dat het slachtoffer de woorden van de therapeut niet verstaat, of zetten het slachtoffer desnoods aan tot zelfmoord als die op het punt staat te veel te verraden. De variaties zijn eindeloos.

Met geheime codes kan de sekte het slachtoffer via één bepaalde alter tijdelijk 'terugroepen'. Dat zou vooral gebeuren op bepaalde data die belangrijk zijn voor de cult. Kerst en Pasen zijn van die data, maar ook de geboortedag van Hitler. Of de dag waarop een vrouwelijk slachtoffer ovuleert: dan kan er een baby worden verwekt om later te offeren. Therapeuten zeggen dat rond deze cult-data slachtoffers opvallend vaak spoorloos verdwijnen, om een paar dagen later verward en soms bloedend weer op te duiken. Ze herinneren zich niets. De bijeenkomsten van de sektes zouden plaatsvinden op afgelegen plaatsen, opvallend vaak ook in de buurt van militaire complexen.

Over de oorsprong van de 'programmeer-technieken' heeft deze groep van therapeuten ook al een huiveringwekkende theorie. De nazi's zouden het systeem hebben ontworpen, gebaseerd op oude maar minder volmaakte kennis over hersenspoeling. De CIA nam de geheime nazidocumenten mee naar Amerika en vervolmaakte de *mind control*.

De theorie van het programmeren aanvaarden, is de absolute paranoïa aanvaarden. Als ritueel misbruik bestaat, bestaat voor het eerst ook de Perfecte Misdaad. Nooit komt een slachtoffer uit de greep, nooit zal de sekte worden ontmaskerd. Niet voor niets durven therapeuten het woord 'programmeren' nauwelijks te gebruiken; 'conditioneren' klinkt nog net iets acceptabeler. Ook in de serie programma's waar Nova vorig jaar veel opschudding mee veroorzaakte, had het er veel van weg dat de geïnterviewde therapeuten bewust het woord 'programmeren' niet lieten vallen. Nederland was er nog niet rijp voor.

De therapeuten die in Nederland het meest met hun ervaringen over seksueel misbruik naar buiten zijn getreden, zijn de al eerder genoemde dr. Suzette Boon, de Utrechtse hoogleraar prof. dr. Onno van der Hart en Olga Heijtmajer. Gedrieën schreven zij ook het binnenkort te verschijnen artikel *'Ritual abuse in the Netherlands'*, onderdeel van een Amerikaans boek over dit onderwerp. Van der Hart wordt algemeen beschouwd als degene die de theorieën over ritueel misbruik uit Amerika naar Nederland heeft gehaald.

Psychiatrische ziekenhuizen vragen deze groep om raad, centra voor vrouwenhulpverlening verwijzen naar hen door en individuele patiënten benaderen hen rechtstreeks. In de hulpverlening is nog zo weinig bekend over ritueel misbruik, dat er een schreeuwende behoefte is aan mensen die er tenminste iets van afweten, wat dan ook.

Maar een wetenschappelijke discussie over het al dan niet bestaan van ritueel misbruik is nog nauwelijks begonnen. Voorlopig zijn de kampen ingedeeld in 'gelovers' en 'niet-gelovers'. Eén van de prominente niet-gelovers is, het laat zich raden, prof. dr. W. Wagenaar uit Leiden, die onlangs zelfs een Amerikaanse hoogleraar naar Nederland haalde om het onwetende Nederland te waarschuwen voor het grote gevaar dat dreigt.

Ondertussen behandelen naar schatting reeds vijftig psychologen en psychiaters slachtoffers van ritueel misbruik. De patiënten zijn meest vrouwen, enkele kinderen en ook een enkele man. Prof. dr. W. Wolters, klinisch psycholoog in het Utrechtse Wilhelmina kindziekenhuis, zegt echter „verbaasd“ te zijn dat de verhalen over ritueel misbruikte kinderen genoemd worden door therapeuten die vooral volwassenen behandelen. „Zelf ken ik niet één in getraumatiseerde kinderen gespecialiseerde therapeut die dit soort verhalen ooit heeft kunnen toetsen.“

Wolters vindt dat de kleine, maar groeiende groep therapeuten doorslaat. „In hun op zich te prijzen ijver cliënten te helpen houden zij onvoldoende afstand. Natuurlijk moet een therapeut alles wat zijn cliënt vertelt au serieux nemen. Maar dat is wat anders dan alles voor waar aan te nemen. Therapeuten moeten niet gaan mee-vibreren met hun cliënt. Het is juist de taak van een psychotherapeut om het realiteitsgevoel van de cliënt te ontwikkelen en te stimuleren; ik heb de indruk dat deze therapeuten dat binnen het kader van deze satanische rituele mishandeling niet altijd doen.“

In het net verschenen rapport noemt ook de werkgroep het „opvallend“ dat de meldingen over ritueel misbruik steeds uit dezelfde hoek van therapeuten komen. Dit kan komen, redeneert de werkgroep, doordat deze hulpverleners bekwaam zijn in het genereren, ordenen en interpreteren van de informatie van

hun cliënten. Een andere mogelijkheid is echter dat de rol van de therapeut, in de constructie dusdanig groot wordt, dat op zijn minst onduidelijk wordt of het uiteindelijk verhaal vooral de vrucht is van de activiteiten van de hulpverlener, dan wel verwijst naar de gebeurtenissen die werkelijk hebben plaatsgevonden." In ieder geval heeft de therapeut een actieve rol in het proces. Want geen enkele patiënt komt de behandelkamer binnen met de mededeling: ik ben ritueel misbruikt. Dus ligt de vraag voor de hand of de therapeut zijn patiënten misschien stuurt. En hoe verstandig is het om, zoals sommige therapeuten doen, hun cliënten literatuur over ritueel misbruik te lezen te geven?

Voor zover er al enige openlijke discussie tussen de gelovenden en niet-gelovenden plaatsvindt, loopt die al gauw dood op de deskundigheid en het gebrek aan deskundigheid waarop beide kampen zich beroepen. Volgens de gespecialiseerde MPS-therapeuten kan de 'gewone' therapeut maar beter zijn mond houden zolang die, bij wijze van spreken, nog geen alter kan ontdekken, laat staan tot een adequate behandeling van een MPS-patiënt in staat is. Omgekeerd constateren de wat sceptischer psychiater en psychologen dat het aantal psychiatrische patiënten bij wie de diagnose MPS wordt gesteld, de laatste jaren wel heel erg snel toeneemt. In het jongste nummer van het Maandblad Geestelijke Volksgezondheid betreurt de Amsterdamse psychiater B. J. Ensink dat er vooral in Nederland een stroming is die vrouwen met ernstige traumatische ervaringen in hun jeugd en veel dissociatieve symptomen allemaal onder dezelfde noemer van MPS onderbrengt. „Ik vind dat deze diagnose tegenwoordig te snel gesteld wordt”, zegt Ensink. „Hulpverleners maken hierbij andere gebruik van de *Dissociative Experience Scale*, de DES. Tien jaar geleden was er in Amerika nog een DES-score van 40 of 50 nodig alvorens MPS werd vastgesteld. Binnen vijf jaar was deze echter al verlaagd tot 30 en in het onderzoek van Suzette Boon en Nel Drayer van twee jaar geleden was dit nog maar twintig.”

In het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde wezen Van der Hart en Nijenhuis vorig jaar juist op het grote aantal MPS-gevallen dat in Nederland nog niet ontdekt zou zijn. Groot-schalig onderzoek in de Verenigde Staten zou uitwijzen dat alleen al van de opgenomen psychiatrische patiënten ten minste 5 procent aan MPS lijdt. De school van Van der Hart gaat ervan uit dat het merendeel van de MPS-patiënten ritueel is misbruikt. Aan een schatting over de omvang van MPS wagen de therapeuten zich nog wel, maar over de omvang van ritueel misbruik worden alleen *off the record* schattingen gegeven. De behandelaren spreken daarbij voor Nederland niet over honderden, maar over duizenden 'succesvol geprogrammeerde' slachtoffers, die bijna geen van allen zelf weten dat ze in een sekte zitten.

Volgens de therapeuten kunnen MPS-patiënten alleen door een combinatie van langdurige psychotherapie en hypnose adequaat behandeld worden. Hetgeen de niet-gelovenden in ritueel misbruik alweer doet sidderen en beven, omdat juist de MPS-patiënt bekend staat om zijn rijke fantasie en gemakkelijk beïnvloedbare geest. In Amerika werd jaren geleden al gewaarschuwd voor de 'suggestie' psyche van mensen met MPS; echte herinneringen en fantasieën kunnen zij vaak moeilijk onderscheiden.

Rob Nanninga, secretaris van de stichting Skepsis en auteur van diverse artikelen over ritueel

misbruik, snapt toch al niet dat Nederlandse therapeuten weglopen met „dwaze theorieën” die in Amerika niet alleen onderuit zijn gehaald, maar ook alweer op hun retour zijn.

„De Amerikanen kenden hun hoogtepunt in 1988/1989. Toen werd gezegd dat er wel een miljoen satanisten zouden zijn, die honderdduizenden baby's vermoord zouden hebben. Hele steden waren in paniek, ouders gingen zelfs op bepaalde dagen hun kinderen thuishouden. Omdat ze zoveel aangiften kregen, moesten politie en justitie wel gaan zoeken naar bewijs, maar gevonden werd er niets.”

Zelfs de FBI werd ingeschakeld om mensen te volgen en af te luisteren. Weiland werd omgeploegd op zoek naar sporen van vermoorde baby's, bossen werden doorzocht op veronderstelde graven, en lichamen van patiënten op littekens gescreend. Zelfs niet één klein spoorje van bewijs leverde dit op, maar volgens de 'gelovenden' is dit niet meer dan logisch. Uiteraard willen ook zij niets liever dan tasten meetbaar materiaal op tafel, maar zij vrezen - eigenlijk weten ze het zelfs wel zeker - dat dit nooit zal gebeuren.

De georganiseerde dader-groepen zijn veel te slim om zich ooit te laten pakken. Zij maken zelfs gebruik van misleidingstechnieken, zoals slachtoffers die zij programmeren om verkeerde verhalen rond te strooien. Bovendien zullen diezelfde slachtoffers, zo zij hun slachtofferschap al beseffen, nooit aangifte doen, uit angst voor represailles. Ook voelen zij zich schuldig omdat ze vaak gedwongen worden aan allerlei gruwelijkheden mee te doen - het slachtoffer is tegelijkertijd ook dader. En tot slot zijn de hulpverleners zelf gebonden aan hun beroepsgeheim en weten zij maar al te goed dat een melding bij politie of kinderbescherming op bergen ongelof zal stuiten.

Vertegenwoordigers van beide kampen roepen nu om het hardst dat ze de discussie niet willen polariseren, maar juist daarom gebeurt dit vanzelf. Tekend voor de sfeer is het feit dat in beide kampen bijna niemand met naam en toenaam in de pers wil verschijnen. „Dat keert zich alleen maar tegen me”, is een veelgehoorde reactie. Sommige therapeuten willen helemaal niet meer praten, anderen alleen *off the record*. Steeds minder therapeuten willen met de discussie geafficheerd worden, en in de vakbladen durft hooguit een eenling zich nog publiekelijk te uiten.

De gelovenden zitten daarbij ook nog eens met het probleem dat alles wat zij uit de behandelkamer vertellen, door de cult als verraad zal worden beschouwd. En dat keert zich weer tegen de patiënten. Dit probleem en het beroepsgeheim, constateert Rob Nanninga, maakt het voor de buitenstaanders zo moeilijk om met hen te discussiëren. „Op die manier kun je alleen maar afgaan op wat de therapeuten vertellen. Er zijn nauwelijks uitgewerkte casussen, en die paar die er wel zijn, zijn uiterst ongeloofwaardig. Er schijnen wel video-opnamen te zijn, maar die worden weer alleen getoond aan degenen die erin geloven. Wij hebben geen idee van wat er in de behandelkamer gebeurt.”

„Maar ook de therapeuten zelf kunnen en mogen, zeggen ze, niets controleren. In hun behandelkamer horen zij bijvoorbeeld de gruwelijkste dingen over wat de ouders van hun cliënt hebben uitgehaald, maar met die ouders mogen ze niet praten. Een gesprek met ouders zou al veel kunnen verhelderen, maar dat kan al niet. Zelfs niet met broers of zussen, want ook daar geven de alters dan weer geen toestemming voor.”

GONNY TEN HAAFT EN WILMA KIESKAMP

'DIE ANGSTEN HEB JE TOCH NIET ZOMAAR?'

Er doemt op het ogenblik een nieuwe scheidslijn op in de bevolking: tussen gelovenden en niet-gelovenden. Ditmaal gaat het niet om God maar om seksueel misbruik. Soms wint het ene kamp terrein, zoals na verschijning van het profschrift van Nel Draijer waarin zij zorgvuldig onderzoek hoe vaak seksueel misbruik voorkomt en hoe ingrijpend de gevolgen hiervan kunnen zijn. Maar affaires als Oude Pekela en De Bolderkar deden de zaak geen goed, en het andere kamp spon hier direct garen bij en trachtte 'de incest-lobby' weg te honen. Vanwaar die enorme belangstelling op dit moment voor alles wat met incest of seksueel misbruik te maken heeft? Het is geen nieuw ontdekt kwaad, want er zijn meer momenten in de geschiedenis geweest waarop men ervan wist en het beschreef, zoals rond de eeuwwisseling. Incest is pas een 'public issue' geworden toen het begin jaren tachtig opgepakt werd door de vrouwenbeweging. Het is een mooi voorbeeld van iets dat bekend was onder een andere noemer - ontuchtige of onzedelijke handelingen - maar pas voorwerp werd van publieke belangstelling en verontwaardiging toen het door spraakmakende woordvoerders tot politiek thema werd verklaard. Het werd gedefinieerd van teken van sociale minderwaardigheid of individuele pathologie tot kwaad van mannen tegen vrouwen of symptoom van de ongelijke machtsverhouding tussen de seksen. Hoewel de definitie niet deugt - het gaat immers meer om de machtsverhouding tussen ouders en kinderen, en ook jongens zijn slachtoffer en moeders

dader - , toch was het een noemer waarmee de vrouwenbeweging de publieke en politieke verontwaardiging wist te wekken, meer dan dit de beweging tegen kindermishandeling ooit gelukt is. Sindsdien is de opvang van slachtoffers van de grond gekomen, zijn psychiaters en psychotherapeuten veel meer op incest gespitst geraakt en is een zwerm onderzoekers op het onderwerp neergestreken. Op de meest verdorven kanten van het leven promoveren tegenwoordig keurige vrouwen, in keurige kleren, op rustige en ingetogen wijze. Maar hoe beschaafd en overzichtigelijk dit ook klinkt, achter deze coulissen is het onrustig op het incest-front, het gonst, het broeit, het sist. Wordvoerders van het 'ongelovige' kamp maken de anderen uit voor goedgegelovig, zinsbegoocheld, waandenkend, of netter verpakt: onwetenschappelijk. De verdenkingen zijn niet meer gericht tegen de patiënten en het mogelijke fantasie karakter van hun verhalen, nu gaat het vooral om de professionals die zich er mee bezighouden. Werden dezen eerst vooral geheld om hun beschavingsblindheid die maakte dat zij niets zagen en niets hoorden, nu is de beschuldiging dat ze dingen vermoeden die zich nooit hebben voorgedaan en patiënten valse herinneringen aanpraten. 'Hoe therapeuten trauma's construeren' is de titel van een onlangs verschenen artikel in *Intermediair* van twee psychologen die de vloer aanvegen met dergelijke incestbeluste therapeuten*. En ze hebben gelijk: het gevaar bestaat. Er zijn voorbeelden van therapeuten die in de golf van het seksueel

misbruik nu te veel zien en te veel vermoeden. Zoals de schilder Melle overal penissen zag, zo zullen er therapeuten zijn die ze overal op de achtergrond in hun onheilbrengende werking zien oprispen. Maar de aanval overtuigt me niet. Krasse staaltjes wijzen op gevaren maar zijn geen overtuigende argumenten voor de verdenking dat de ontdekking van incest vooral op fantasie berust. De discussie gaat over de betrouwbaarheid van kennis, om de vraag wat ware, echte, betrouwbare wetenschappelijke kennis is. En dat is op dit gebied moeilijk, omdat niemand precies weet hoe het geheugen werkt na vroegere traumatische ervaringen. Als je alleen in experimentele studies verkregen bevindingen betrouwbaar vindt, dan mis je veel aan kennis en inzichten die zich niet zo makkelijk laten vertalen in toetsbare uitspraken. Bovendien valt er met incest niet te experimenteren - net zomin als met andere traumatische ervaringen. Een oude richtingsstrijd wordt hier opnieuw uitgevochten waarbij experimenteel psychologen vinden dat psychotherapeuten met hun diepte-inzichten maar eens een toetje lager moeten zingen. Maar de streng getoetste voorbeelden waarmee zij komen aandragen zijn te dun en te beperkt om erg hoog van de toren te blazen.

CHRISTIEN DRINKGREVE

* Anita Jansen en Harald Merckelbach, *Intermediair* 18/3/94; zie ook H. Merckelbach en I. Wessel, *Recovered memories. De Psycholoog* maart 1994 en het interview met Elizabeth Loftus in deze krant, bijlage *Wetenschap & Onderwijs* 31 maart.

op het antwoordapparaat. Dat roept meteen alles weer naar boven. Ik kreeg ook dode spinnen bij de post. Laatst zat er opeens vijfhonderd gulden in een envelop. De sekte probeert me bang te maken en me over te halen terug te komen. „Soms vind ik het wel jammer dat ik het nu allemaal weet. Het is alsof het met emmers naar binnen wordt gegooit. De angsten zijn sterker geworden. Ik ben bang dat ze m'n kinderen wat aandoen. Als ze dat doen, pak ik desnoods een pistool. Echt! Met de herinneringen is ook het schuldgevoel gekomen. Ik ben er achter gekomen dat ik vroeger een zusje had, ze was vier jaar ouder dan ik. Zij is verdwenen, door de sekte. Zij is er alleen maar geweest om te lijden. Waarom? Had ik mijn zusje kunnen redden? En hoe moet ik los komen van de sekte? Als ik vroeger iets voor de sekte moest doen, lukte het altijd. Maar als ik nu iets voor mezelf wil, gaat het fout. De sekte zorgt daarvoor. „Ik heb het gevoel dat ik al een half jaar niet terug ben geweest naar de cult. Dat weet je nooit zeker. Want als het gebeurt, zorgen ze wel dat je het niet herinnert. Ik durf niet te geloven dat ik ooit van ze af kom. Ze zijn er en ze wachten, tot ze je in een zwak moment weer kunnen pakken.”

finieerder in elkaar zittzen.” „In therapie is het ritueel misbruik naar voren gekomen, beetje bij beetje. In therapie probeer je alle delen op te sporen die een herinnering hebben aan een bepaalde traumatische gebeurtenis. Elk deel weet maar een stukje, maar er is ook altijd een deel dat het hele verhaal kent. Dat deel kan zonder emotie iets vertellen. Via dat deel vertel ik het verhaal aan de therapeut. Zij neemt me dan mee om stap voor stap de gebeurtenis opnieuw te beleven, uiteindelijk met alle delen samen. Pas dan heb je het voor het eerst echt beleefd.” „Het is gebleken dat mijn familie van generatie op generatie bij de cult heeft gezeten. Ik begin nu te herinneren wat ze hebben gedaan. Mijn verdwenen zusje. Er zijn dingen gebeurd met benzine, opgehangen mensen, duiven, bloed. Ze hebben bij mij heel veel electroshocks gebruikt. Ook recent nog. Een paar maanden geleden was ik ontzettend in de war. Ik kon niets meer. Daarom denk ik dat ik opnieuw een shock heb gehad, het waren de nawerkingen. „Ik heb twee jaar geleden alle contact met mijn ouders verbroken. Zij proberen nog wel contact met mij te zoeken. Soms staat mijn moeder op m'n antwoordapparaat. Dan bel ik niet terug. Soms staan er ook duiven

heb structured MPS, dat betekent dat de sekte al die alters heeft gecreëerd. Ik heb meer dan honderd delen. Sommige delen zijn er voor het dagelijks leven, andere zijn er alleen als de sekte te nodig heeft. Die delen zijn lange tijd verborgen geweest. Pas toen ik de alters die het dagelijks leven vormen beter onder controle had, kwamen de alters van de sekte tevoorschijn. „Ik heb altijd angsten gehad die voor mij onverklaarbaar waren. Zoals voor onweer. Dan ben ik in paniek. Of als ik iets over mijn handen knoeide. Ik stond altijd tegen mezelf te zeggen: het is geen bloed, het is maar water. Dergelijke angsten heb je toch niet zomaar? „Het gaat al heel lang heel slecht met me. Ik ben zeker veertien keer opgenomen geweest. Drie jaar geleden ben ik bij mijn huidige therapeut terecht gekomen. Toen bleek dat ik MPS had. Ik heb ook een tijdje in 'Atlantis' gezeten, een speciale afdeling voor MPS-patiënten. Maar daar weten ze niets van ritueel misbruik. Ze zagen niet dat mijn alters veel graf-

„Ik heb niet zo'n zin om enge verhalen te vertellen”, zegt een 34-jarige vrouw die er in de afgelopen drie jaren in therapie achter is gekomen dat ze in haar jeugd ritueel misbruik misbruikt door een sekte waar ook haar ouders deel van uitmaken. „Waar het mij om gaat: ze zeggen dat de behandelaars het ons aanpraten. Daar word ik boos over. Mijn therapeut heeft mij niets aangepraat, niets gesuggereerd. Pas als ik zelf met een verhaal kwam, vertelde ze dat meer vrouwen hetzelfde hebben meegemaakt.” „Van mijn jeugd weet ik alleen dat we heel vaak verhuisden. Ik denk nu dat het vanwege de cult was. Ik had toen al vaak dat ik 'kwijt' was. Zelfs met kleine dingetjes. Dan droeg ik bijvoorbeeld een nieuwe jas maar wist ik niet meer wie die had gekregen. Ik dacht dat alle kinderen dat hadden. Maar het is de sekte geweest.” „Mijn moeder vergat ons vaak. Ze was hele weken weg. We kregen geen eten. Ik weet nu dat mijn moeder MPS moet hebben, net als ik. Ik

NRC 6-4

PAR 5/4

Moderne hekserij

MEN LIJKT ZICH rot geschrokken te zijn," zegt de psychotherapeut Dick Bermond. Uit recent onderzoek komt naar voren dat 'het overgrote deel van aanklachten wegens incest en seksueel misbruik van kinderen die terechtkomen bij de Raden voor de Kinderbescherming, wordt ingediend tijdens een echtscheidingsprocedure'. Volgens een BBC-documentaire van november 1993 is in Engeland tachtig procent van de beschuldigingen inzake seksueel misbruik hangende een echtscheiding onjuist; daarbij is in dertig tot vijftig procent sprake van boze opzet.

Incest en seksueel misbruik van kinderen komen veel meer voor dan we tien jaar geleden durfden denken. Na een periode van ontkenning en bagatellisering volgde een periode van verhoogde aandacht en hulpverlening. In die laatste sector is het uitgangspunt dat men klachten op dit punt onvoorwaardelijk gelooft. Voor hulpverleners is dat misschien het juiste uitgangspunt: het gaat om trauma's, of die nu zijn ontstaan door echt of vermeend misbruik.

Maar in echtscheidingsprocedures woedt vaak ruzie om voogdij en omgangsrecht - wie krijgt de kinderen? Er zijn nu plenty aanwijzingen dat ouders, doorgaans de moeders, aanklachten wegens seksueel misbruik hanteren om deze in hun voordeel te beslechten.

Zo gauw de aanklacht is ingediend wordt de andere ouder, meestal dus de vader, gescheiden van het kind, dat daardoor ten opzicht van hem in een vervreemdende, niet

zelden traumatiserende verhouding komt te staan; dat trauma geldt later als signaal dat er 'echt wel wat aan de hand' was. Wanneer die ouder vraagt om een onderzoek naar de houdbaarheid van de klacht, wordt dit veelal afgewezen omdat het te belastend is voor het kind. Als de zaak tenslotte, vele maanden later, wordt behandeld, is het kind geen betrouwbare getuige meer; onderzoeken over de suggestibiliteit van kinderen wijzen uit, dat je ze ook kunt laten beamen dat 'geel groter is dan water'.

"Je kunt je nauwelijks voorstellen wat zulke ouders doormaken," zegt de psychotherapeut. "Ze belanden in een 'Kafkaeske situatie'." Door hun omgeving met de nek aangezien, verstoken van de mogelijkheid zich te verweren, vallen ze ten prooi aan het syndroom dat de Angelsaksen al 'Said' gedoopt hebben: Sexual Allegation In Divorce, seksuele aantijgingen bij echtscheiding.

Beschuldiging van incest en seksueel misbruik als machtsmiddel: het is wel treurig dat het zover kon komen en nog treuriger dat het werkt, ook als het niet waar is. Bermond heeft in zijn praktijk al meegemaakt dat dit ernstige agressieve aandrift bij de andere partij teweeg kan brengen.

De Nederlandse Raden voor de Kinderbescherming gaan zich nu op de kwestie beraden, al beweren ze zelf dat een aanklacht waarover nog geen uitspraak is gedaan, niet meeweegt in hun oordeel. Maar deze prijkt pontificaal in het rapport en Bermond vraagt zich af hoe het dan komt dat de beklagden bijna nooit voogdij of omgangsrecht krijgen toegewezen.

"Waar rook is, kan een vuurtje gesticht zijn," zegt hij. Dat dunkt mij de juiste benadering van klachten met een mogelijk juridisch gevolg. Daarna komt de uiterst moeilijke en voor betrokkenen hoogst pijnlijke speurtocht naar de oorzaak en de eventuele brandstichter. Wie vanwege die moeilijkheid en pijnlijkheid de zorgvuldigheid laat varen en besluit iedereen die zich tot slachtofer

proclameert op haar woord te geloven, legt de bijl aan de wortel van het recht en maakt nieuwe slachtoffers.

"Ik vind de dingen die ik geloof, de waarheid," zei de feministe Gaby van Driem, in de Eper incestzaak advocate van Yolanda's zuster Evelien, in de *Volkscrant* van 26 februari. Het kan een honorabel standpunt zijn voor een hulpverlener, maar je mag toch hopen dat het recht zo niet functioneert. Helaas lijkt het erop dat het bij

seksuele aantijgingen bij echtscheidingen wel zo werkt.

Te verwachten valt dat wie dit aan de orde stelt, beschuldigd zal worden van een poging incest en aanverwanten te bagatelliseren. De psychotherapeut Bermond is echter bijzonder 'gebeten op seksueel misbruik', gezien zijn ervaringen met echte slachtoffers en daders. Hij wil juist dat het verschijnsel serieuzer wordt genomen dan als een handige zet in touwtrekkerij om kinderen.

Zijn directie verzocht hem dringend de naam van de instelling waar hij werkt in dit verband niet in de openbaarheid te brengen. Men vreest dat door zulke publiciteit de 'drempel' voor aanklachten wegens seksuele delicten verhoogd zal worden. Maar hij vindt dat het daarvoor in echtscheidings-situaties hoog tijd is: "Mensen moeten weten wat ze doen, eer ze een ander beschuldigen."

Kent u de heksenwaag in Oudewater? Je kunt erop gaan staan en dan krijg je een oorkonde, ten bewijze dat je geen heks bent. Het is een aardige toeristische attractie, maar met een gruwelijke historie. Vroeger moesten vrouwen erop plaatsnemen en dan werden ze zonder hoor of wederhoor tot heks bestempeld en uit de maatschappij gestoten.

We weten nu dat hekserij niet bestaat. Incest en seksueel misbruik bestaan helaas wel, op grote schaal. Maar dat mag geen reden zijn om onschuldigen te behandelen als moderne heksen.

BINNENKORT komt uit: *Abduction: Human encounters with aliens*, geschreven door John Mack. Mack is een bekende Amerikaanse psychiater die ooit de prestigieuze Pulitzerprijs won met zijn biografie van T. H. Lawrence. Hij was vroeger hoofd van het psychiatrisch ziekenhuis van Harvard en psychoanalyticus. Momenteel houdt hij zich bezig met een gespecialiseerd soort psychotherapie: hypnotherapie. Het tijdschrift *Psychology today* van april bericht erover.

Door cliënten in hypnotische trance te brengen, zo luidt de theorie van de beoefenaars van deze tijdspassing, kunnen zij zich allerlei dingen herinneren die ze vergeten zijn. Al naar gelang van de specialisatie van de therapeut zijn dat bijvoorbeeld incestervaringen en satanische rituelen uit de vroege jeugd of belevenissen uit vorige incarnaties. Ook is het mogelijk onder leiding van een supergespecialiseerde therapeut seksueel misbruik uit vorige levens opnieuw in herinnering te roepen. Een en ander kan dramatische gevolgen hebben voor nog levende hypothetische daders, omdat diverse rechtbanken in de Verenigde Staten op deze wijze verkregen herinneringen als bewijs accepteren.

Bij Mack komen mensen uit het hele land om zich onder hypnose heel bijzondere dingen te herinneren. Het gaat om begraven herinneringen van kidnapping door buitenaardse wezens. Velen herinneren zich ontvoeringen op regelmatige basis vanaf hun kinderjaren. Vreemd genoeg is ook hier weer sprake van seksueel misbruik. In deze *close encounters* worden zaad en eicelmonsters genomen, vreemde voorwerpen in anussen en vagina's en zelfs in neuzen gestopt, buitenaardse embryo's geïmplanteerd en weer verwijderd, en dit alles aan boord van ruimtevaartuigen.

Macks afslag van het traditionele wetenschappelijke pad begon in de jaren zeventig na een cursus van de Rus Stanislav Grof, die mensen door hyperventilatie in andere bewustzijns toestanden bracht. Hij noemde dit *holotropic breathwork*.

Mack herinnerde zich tijdens zo'n sessie dat hij een Russische boer was uit de zestiende eeuw, wiens zoon werd ontvoerd door de Mongoolse horden.

Nu Mack zo'n tachtig personen onder hypnose heeft laten vertellen over hun buitenaardse contacten, is hij ervan overtuigd dat er een kruisingsprogramma met deze wezens gaande is. Andere hypnotherapeuten maken ook hier weer gewag van rituele marteling en copulatie met baby's door buitenaardse wezens.

Veel materieel bewijs voor de ontvoeringen is er niet. Wel rapporteerde een vrouw dat ze na zo'n uitstapje 's morgens een te kleine pyjama aanhad. Klaarblijkelijk zijn de buitenaardse wezens wel in staat lichtjaren door het universum te reizen, telepathisch contact te onderhouden en het bewustzijn van hun menselijke gasten te manipuleren, maar zijn ze slordig met kleding.

De hypnose-expert Michael Yapko beschrijft in zijn boek *Trancework* een onderzoek bij negenhonderd hypnotherapeuten. Zijn opvallendste uitkomst is dat deze *grossly misinformed* zijn over het wezen van hypnose. Hypnose, schrijft Yapko, is vooral geschikt om mensen een werkelijkheid te suggereren. Dat betekent dat de therapeut zijn eigen belangstelling door zijn cliënt onder hypnose laat verwoorden. Op dezelfde wijze hebben patiënten die een jungiaanse analyse ondergaan na enige tijd jungiaanse dromen en mensen die een freudiaanse psychiater treffen freudiaanse dromen.

Een en ander werpt een apart licht op de fascinaties van de hedendaagse Amerikaanse therapeut. Het is te hopen dat de Nederlandse psychotherapeut van de toekomst andere dingen geinig vindt.

PAR 16-4 PETER BUGEL

FANTASIE KAN veel menselijk leed veroorzaken. Bijvoorbeeld de fantasie van Sigmund Freud, die ons omstreeks de eeuwwisseling op grond van enkele dubieuze verklaringen van rijke Weense dames opzadelde met het begrip 'verdringing'. Verdringing was volgens hem een afweermecanisme. Afweermecanismen waren door hem bedachte instrumenten waarmee het door hem bedachte ego zich kon verdedigen tegen pijnlijke informatie.

Wanneer kinderen bijvoorbeeld misbruikt werden, zouden ze zulke herinneringen verdringen. Pas veel later zouden dergelijke geheugenmanco's verholpen kunnen worden door sommige vormen van psychotherapie. Tot op heden is geen enkele psycholoog erin geslaagd wetenschappelijk aan te tonen dat dit mechanisme bestaat.

Wel zijn over het geheugen andere dingen bekend geworden. Bijvoorbeeld dat het buitengewoon onbetrouwbaar is en vatbaar voor suggestie. Wanneer men mensen wil opzadelen met valse herinneringen zijn daarvoor suggestieve technieken als bijvoorbeeld hypnose heel geschikt. Uit allerlei experimenten is gebleken dat het heel eenvoudig is mensen op die manier allerlei valse herinneringen, waar ze heilig in geloven op te dringen. Contacten met buitenaardse wezens komen in een ommezien tot stand en vorige levens tussen de farao's en piramides worden zonder veel moeite in het geheugen geprent.

Hierdoor hebben bekentenissen ook weinig waarde. Wanneer iemand maar lang genoeg onder zware druk staat begint hij zich vanzelf allerlei dingen te herinneren die nooit gebeurd zijn.

Het beroerde van echte traumatische herinneringen is niet zozeer dat ze verdrongen worden maar integendeel blijven voortwoekeren hoe graag de mensen ze ook zouden willen vergeten. Zo zijn er geen gevallen bekend van mensen die er in geslaagd zijn hun concentratiekampherinneringen te verdringen. Hoe meer moeite men doet zich van dergelijke herinneringen te bevrijden hoe vaker en duidelijker ze zich manifesteren.

Op dit moment zuchten met name in Amerika veel mensen in de gevangenis omdat hun dochter na intensieve hypnotherapie zich ineens weer herinnerde dat ze door haar vader verkracht was. Ook is er een zelfhulpbestseller, *A courage to heal*, uitgekomen met allerlei suggestieve technieken om incestherinneringen 'naar boven te halen'. Volgens het boek kunnen allerlei vage klachten, relatieproblemen, somberheid, eetstoornissen en angsten hun oorzaak hebben in verdrongen incest. Merkwaaardig genoeg komen nooit andere traumatische herinneringen boven zoals bijvoorbeeld moord en doodslag of auto-ongelukken. De herinneringen die via hypnose geproduceerd worden lijken op elkaar. Vooral het misbruik door middel van zogenaamde satanische rituelen is modieus. In Amerika heeft de FBI inmiddels meer dan duizend van dergelijke gevallen onderzocht en het hoeft geen verbazing te wekken dat nog nimmer een spoor van bewijs gevonden is. Ook in Epe zal het niet lukken restanten van satanisch om het leven gebrachte zuigelingen te vinden. Deze fantasieproducten hebben we te danken aan de maatschappelijk werkster die Yolanda regelmatig onder hypnose bracht.

De Amerikaanse geheugendeskundige Elizabeth Loftus, die vorige week een lezing in Leiden hield over dit onderwerp, noemde de kwestie van de zogenaamde verdrongen herinneringen 'de grootste crisis in de geestelijke gezondheidszorg van deze eeuw.'

Wanneer onder hypnose geproduceerde herinneringen bewijskracht krijgen zal het in de toekomst mogelijk worden mensen te veroordelen wegens moord op iemand die nog leeft, maar het uit zijn vorige leven herinnert. De echte incestslachtoffers worden door deze golf van gekkigheid ondergesneeuwd. Des te treuriger omdat hun ervaringen niet verdrongen kunnen worden.

PETER BUGEL

E.T.

PAR 16.04.94

PAR 02.04.94
Verdrongen

Psychotrauma en geheeld geheugen

PAR 16.04.94

door ERIK PAUL VAN DEN MUIJZENBERG

Een vrouw dekt de tafel voor vier personen, hoewel haar oudste kind enkele maanden geleden omkwam bij een auto-ongeluk. Een meisje concentreert al haar aandacht op een barst in het plafond terwijl haar vader haar verkracht. Een man kan niet praten over wat hij als dwangarbeider maakte in de slag om Berlijn. Wat hebben deze personen met elkaar gemeen? Ze bedienen zich van wat met een groot woord 'afweermecanismen' wordt genoemd, een fenomeen dat volgens Peter Bugel slechts in de fantasie van Sigmund Freud heeft bestaan (Het Parool van 2 april).

Als incestslachtoffers zich vroeger bekend maakten, werd hun aangepaard dat hun ervaringen slechts het produkt waren van eigen fantasie. Ze hadden deze slachtofferbeschuldiging te danken aan Freud, die zijn carrière weliswaar begon met een oproep om seksuele kindermishandeling binnen het gezin serieus te nemen (Over de etiologie van de hysteric, 1896), maar daar al snel van terugkwam, door sloeg naar de andere kant en ons opzadeld met het Oedipus-complex. Het keerpunt kwam eind jaren zeventig. Langzaam maar zeker werd duidelijk dat incest geen fantasie was maar gruwelijke realiteit, een niet weg te cijferen facet van onze samen-

Loftus NRC 14-4

Ad Bergsma vertelt ons in een artikel over de ideën van Elizabeth Loftus (W&O 31 maart) dat de geestelijke gezondheidszorg volgens deze Amerikaanse geheugendeskundige 'voor de grootste crisis in haar bestaan' staat. De reden zou zijn dat duizenden Amerikaanse dochters hun ouders 'valselyk' van incest hebben beschuldigd nadat een therapeut hun dat trauma had aangepaard. Die trend dreigt nu over te waaien naar Europa, aldus Bergsma. Het lijkt me verschrikkelijk om als ouder ten onrechte van incest te worden beschuldigd. Maar het lijkt me ook verschrikkelijk om als incestslachtoffer ten onrechte niet te worden geloofd. Dat was vroeger, grofweg van 1900 tot 1980, de heersende trend, en die trend heeft geen duizenden maar miljoenen slachtoffers gemaakt. Als de geestelijke gezondheidszorg ooit gruwelijk heeft gefaald, dan was het toen. De term 'grootste crisis' lijkt me dan ook eerder van toepassing op die periode.

Dat was één. Dan nu twee: Freud. Met Freud kun je alle kanten op, zoals uit het artikel van Bergsma weer eens blijkt. Freuds concept van de verdringing wordt — terecht — afgedaan als speculatief. Maar tegelijkertijd voert Bergsma (of Loftus? dat wordt in het artikel niet duidelijk) doodgewoerd het Freudiaanse Oedipuscomplex aan als verklaring voor valse beschuldigingen van incest. Die beschuldigingen zouden ontspruiten aan oedipale fantasieën in de kindertijd. Maar dat is precies wat ook 'echte' incestslachtoffers decennia lang te horen kregen van psychiater of psychotherapeut als ze vertelden dat ze door hun vader seksueel waren misbruikt. In Nederland werden incestslachtoffers begin jaren tachtig voor het eerst serieus genomen. Het Oedipuscomplex is toen keer op keer ontmaskerd als een particuliere fantasie van Freud, als een psychoanalytisch 'broodje aap' dat incestueuze vaders een dikke driekwart eeuw vrij spel gaf. Moeten we die hele discussie nu echt weer overdoen?

Ik ben er net als Loftus van overtuigd dat langdurig seksueel misbruik door je vader of broer (en daarvoor zouden 'we de term 'incest' moeten reserveren) iets is dat je nooit vergeet. Evenals zij sta ik uiterst sceptisch tegenover 'verdrongen herinneringen' aan incest die plotsklaps in een therapie naar boven komen. Maar dat heeft allemaal niets met het Oedipuscomplex te maken. Het probleem zit hem in de wildgroei, ook in Nederland, van therapeuten die zich specialiseren in de behandeling van incestslachtoffers. Die zijn allemaal op zoek naar klanten en dat verklaart waarom zij, anders dan hun vroegere collega's die niks van incest wilden horen, juist gespitst zijn op incestervaringen. Het is die gretigheid die valse beschuldigingen uitlokt. Ondertussen worden 'echte' incestslachtoffers, die geen dag vergeten wat zij als kind hebben doorgemaakt, van dit soort ontwikkelingen de dupe. Straks, als de trend keert, wordt er niemand meer geloofd, ook zij niet. Het eni-

ge wat je hun zou kunnen adviseren is: schrijf voor je in therapie gaat, en zelfs voor je naar de politie stapt — want de zank Epe heeft ons geleerd dat de overgelovigen ook in die kringen te vinden zijn — je herinneringen op en deponeer ze bij de notaris. Het is de enige manier om je eventueel later te kunnen verdedigen tegen de aantijging dat je een incestverleden hebt laten aanpraten.

met name in Amerika veel mensen in de gevangenis, omdat hun dochter zich na intensieve hypnose-therapie ineens weer herinnerde dat ze door haar vader verkracht was.

Wie afgaat op het woordje 'herinnerde' denkt dat het recht kennelijk heeft gezegevierd, maar dat bedoelt Bugel helemaal niet: "Ook is er een zelfhulp-bestseller, A courage to heal, uitgekomen met allerlei suggestieve technieken om incest-herinneringen 'naar boven te halen'".

Zou hij het boek ooit hebben gezien? Er bestaat inderdaad een boek wat The Courage to Heal heet en dat door Loftus als de bijbel onder de incestboeken wordt beschouwd. Het verscheen zes jaar geleden. Van de 496 bladzijden gaat maar liefst één hele pagina (p. 82) over de vraag: "Wat als je geen herinneringen aan het misbruik hebt?" Dat is wel iets anders dan wat Bugel suggereert.

Zotter nog is wat hij vervolgens over het boek in kwestie opmerkt: "Merkwaardig genoeg komen nooit andere traumatische herinneringen boven, zoals bijvoorbeeld moord en doodslag of auto-ongelukken."

Wanneer Bugel binnenkort een column aan het 'whip-lash'-syndroom wijdt, zal hij ongetwijfeld verzuichten dat in een boek over dit modieuze fenomeen niets voorkomt over incest.

Als je aan bepaalde gebeurtenissen geen herinneringen hebt, zijn ze dan

FOTO KLAAS KOPPE
Gerhard Durlacher

Nog een stap verder gaat de Amerikaanse geheugendeskundige prof. E.F. Loftus. Zij was onlangs in Nederland en vestigde de aandacht op mogelijk valse incest-beschuldigingen door vrouwen die te goeder trouw zijn (Het Parool van 24 maart). Het gaat hierbij om vrouwen zonder herinneringen aan incest die in psychotherapie gaan. Door hun therapeut wordt hen vervolgens een incestverleden opgedrongen.

"Op dit moment," schrijft Peter Bugel in Het Parool van 2 april, "zuchten

niet voorgevallen? Wanneer het geheugen vatbaar is voor suggestie, zo als Bugel schrijft, dan is het ook vatbaar voor de suggestie dat er niets is gebeurd. En soms raakt het geheugen eenvoudig defect.

Gerhard Durlacher overleefde als puber Auschwitz-Birkenau. Met verschillende lotgenoten heeft hij nog contact. In een interview met Frits Abrahams in NRC Handelsblad vertelt hij over twee van hen: "Mischa, de architect uit Boston, weet zelfs helemaal niets meer. In de jaren vijftig zijn zijn herinneringen verdwenen. Hij kreeg een depressie en toen knap te er iets. Hij kan alleen nog maar over de oorlog vertellen door zijn dagboek-blaadjes voor te lezen. En Jindra in Buffalo kan zich over de kampen ook niets meer herinneren, dat is bijna angstwekkend."

Waarom is dat angstwekkend? Omdat wat hen overkomen is zozeer buiten de gangbare realiteit staat dat de slachtoffers gaan twifelen aan hun eigen verstand. Durlacher: "Als ex-gevangene denk je voortdurend bij jezelf: wat er gebeurd is, dat kán niet. Ik ben gek, ik ben paranoïde. Maar als je het dan van anderen hoort, die hetzelfde hebben meegemaakt, dan weet je zeker: ik ben niet gek, het is echt gebeurd."

In die zin is The Courage to Heal voor tal van incestslachtoffers een eye-opener geweest.

Client trauma aanpraten lukt geen therapeut

VK 9-4

De laatste tijd verschijnen er steeds meer publikaties waarin de indruk wordt gemaakt dat psychotherapeuten cliënten seksuele trauma's aanpraten. In zijn rubriek in de wetenschapsbijlage van zaterdag 2 april wordt die indruk door Vroon nog eens versterkt. Hij zegt: als je sommige mensen maar op de juiste wijze aanspreekt en aanmoedigt, kunnen zij ertoe komen verzinsels tot hun geheugen te gaan rekenen.

len als: 'Hoe was dat dan als vader je in bad deed?' of 'Wat gebeurde er dan?' Kortom, open vragen, die de cliënt stimuleren om de eigen herinnering verder te exploreren.

In zulke gevallen is sprake van suggestieve beïnvloeding. De therapeutische situatie leent zich door haar vertrouwelijke karakter goed voor een dergelijke beïnvloeding. Maar dat betekent niet dat therapeuten in zo'n situatie mensen kunnen aanpraten wat ze maar willen.

Waarom gaan trauma's altijd over sex en zelden over andere nare dingen die ons kunnen overkomen, zo vraagt Vroon zich verder af. Omdat seksueel misbruik zich afspeelt in het geniep. Omdat het slachtoffer, vaak onder afschuwelijke bedreiging, te horen krijgt dat er met niemand over mag worden gesproken. Omdat niemand uit de omgeving het wil horen. Omdat menig slachtoffer denkt zelf schuldig te zijn aan het trauma. De dader heeft namelijk keer op keer gezegd dat het slachtoffer het zelf ook fijn vond. Omdat de dader een bloedverwant is, om wie men geeft en men zou zich ontzettend schuldig voelen als dat geheim werd verraden.

Als dat laatste wel zo zou zijn, zou het succespercentage van de psychotherapie in een mum van tijd naar ongekende hoogte stijgen. Een depressieve cliënt zou binnen een sessie zijn zwartgalligheid uit zijn hoofd worden gepraat.

Hardnekkige denkbeelden laten zich niet in een handomdraai veranderen. Suggestieve beïnvloeding werkt alleen in die gevallen als de suggestieve boodschap overeenstemt met een reeds gepreformeerde denkinhoud van de cliënt. Wat de therapeut suggereert wordt vooraf door de cliënt al een beetje voor waar gehouden.

Het geval van de Amerikaanse politieagent Paul Ingram, waar Vroon zich op beroept, is daar een typisch voorbeeld van. Ingram was streng gelovig en dacht al dat hij een duistere, slechte kant zou hebben. Ontbreekt zo'n gepreformeerde denkinhoud bij de cliënt, dan maakt suggestie niet veel kans.

Met de meeste andere trauma's (gijzelingen, verkeersongevallen, rampen, et cetera) is het anders. Die gebeuren in het openbaar, iedereen praat er met iedereen over. Er staat onmiddellijk een crisisteam van de Riagg ter beschikking om de slachtoffers aan het praten te krijgen.

Bovendien kan men zich de vragen stellen of therapeuten er wel op uit zijn om cliënten seksuele trauma's aan te praten. Welke belangen, zo vraagt ook Vroon zich af, hebben die mensen? Geen! Ervan uitgaande dat de gemiddelde psychotherapeut net als ieder mens liever lui is dan moe, mag men verwachten dat, uitzonderingen daar gelaten, geen enkele therapeut zit te wachten op cliënten met seksuele trauma's.

In het slot van zijn betoog wijst Vroon op het feit dat juist vervelende emotionele ervaringen nauwelijks vergeten kunnen worden, hoe graag we dat ook willen. Verdringing bestaat vrijwel niet. Dus moeten latere herinneringen van seksuele trauma's wel door de therapeut zijn aangepaard.

Therapie met seksueel getraumatiseerden is namelijk zwaar, langdurig (jaren) en uitermate gecompliceerd. De gemiddelde therapeut kan maar enkele van die gevallen tegelijkertijd aan.

De werkelijkheid is anders. Is er geen sprake van verdringing dan wel van dissociatie. Op het moment dat het seksuele misbruik zich voltrekt, verkeert het slachtoffer in panische angst. Om zich tegen die angst te beschermen, zegt men tegen zichzelf: 'Ik wil met deze verschrikkelijke gebeurtenis niets te maken hebben.' Het slachtoffer wil er niet bij betrokken zijn. Om dit te bereiken zal het slachtoffer de aandacht zo volledig mogelijk moeten afwenden van het trauma en moeten richten op een voorstelling die alle aandacht absorbeert. Het slachtoffer kruipert bij voorbeeld weg in een schilderijtje aan de muur.

Maar ook technisch gezien is die kans klein. De interview-techniek van een therapeut is van dien aard dat hij uitermate sober en voorzichtig is met het stellen van directe en suggestieve vragen. Als een vrouwelijke cliënt zich herinnert dat ze als kind erg bang was als vader haar in bad deed, zal geen therapeut het in zijn hoofd halen, ook al houdt hij in gedachten daar wel rekening mee, direct aan de cliënt te vragen: 'Heeft hij je soms seksueel misbruikt?' Eerder zal hij vragen stel-

Beelden en/of emoties krijgen geen herinneringskarakter. Het slachtoffer zegt min of meer: ik weet dat ik dergelijke rare beelden en emoties heb, maar die hebben niets met mij te maken. Misschien ben ik wel gek of schizofreen. Wanneer dergelijke beelden gedissocieerd zijn, is het de taak van de therapeut de cliënt helpen te accepteren dat dat alles wel degelijk met hem heeft te maken. Dat laatste is een bijzonder zwaar karwei, dat vaak jaren kost. En dan nog lukt het lang niet altijd.

F. M. Gerards

De auteur is psychotherapeut.

De hel van Epe afgewisseld met zachte pianoklanken UN 6/4 Vp. Yolanda krijgt op tv alle ruimte

Door Theo Haerkens
Hilversum

Incestslachtoffer Yolanda krijgt de komende vier weken bij RTL 4 en 5 de gelegenheid haar persoonlijke verhaal te vertellen over de gebeurtenissen in Epe. De gruwelen waarover zij het heeft in de serie 'Yolanda' worden afgewisseld met zeegezichten en zachte pianoklanken. Terwijl zij vol in beeld is vertelt de vrouw, die aanvankelijk de rechtbank in Zutphen via de achterdeur betrad, over misbruik, illegale abortussen en baby moorden.

Interviewster Hilde Soeters - „Ik geloof haar van a tot z” - geeft Yolanda, te beginnen op vrijdagavond, volop de ruimte. Dat de rechtbank in Zutphen slechts een deel van de beschuldigingen bewezen acht, blijkt vooral uit de afteling. Daarin staat dat het gaat om de 'subjectieve beleving van Yolanda'. Haar advocaat, M. Oosterhuis-Smits, wil zo herhaling voorkomen van de kort gedingen die zijn gevoerd toen Yolanda's boek op de markt kwam. Zonder de geringste terughoudendheid doet ze in karakteristiek staccato verslag van wat haar is overkomen. De gruwelen en het seksuele misbruik worden tot in de kleinste details op het scherm besproken, zoals ze dat eerder deed in haar boek. Interviewster Soeters hoedt zich voor confronterende vragen en ontwikkelt zich gaandeweg tot hulpverleenster. „We zijn bevriend geraakt”. Hoe het optreden van Yolanda zich verdraagt met het beroep op privacy dat zij deed voor de rechtbank in Zutphen is niet duidelijk. Tot nu toe weigerde ze inzage te geven in de dagboeken die zij bijhield in de tijd dat de gruwelen zich afspeelden. „Als ik het dagboek had doorgelezen had ik hier niet meer gezeten”, zei ze

Yolanda vanaf vrijdag op de tv. „Ik hoef er geen rekening meer mee te houden dat iemand niet weet dat ik het ben. Heel Nederland weet dat”. (Foto GPD)

indertijd tegen de rechter met een verwijzing naar een eerdere zelfmoordpoging. Advocaat Oosterhuis herinnert zich het voorval tot in de details. „Er viel een doodse stilte in de zaal”. Maar zij maakt onderscheid tussen het recht op privacy dat Yolanda eist en haar optreden in de media. Dat de grenzen daarbij zijn verschoven, geeft ze ruiterlijk toe. Aanvankelijk verzette zij zich in naam van haar cliënte tegen de publicatie van herkenbare foto's in dag- en weekbladen die verslag deden van het proces. Vervolgens kreeg ze in kort geding gelijk toen ze vernietiging eiste van een boek met een verslag van de rechtszaak omdat het slachtoffer herkenbaar op de kaft stond zonder dat daarvoor toestemming was

gevraagd. Het gevolg was dat Yolanda's uitgever de portretten die al waren gemaakt voor het omslag van haar biografie, terzijde schoof. Het boek kwam uit met op de voorpagina een neutrale foto: een verkeersbord met daaronder de aanduiding Epe.

De biografie verscheen op de dag dat de rechter in Zutphen uitspraak deed en 's avonds liet Yolanda zich op tv interviewen door Paul Witeman. Ze kwam uitgebreid in beeld, een blonde vrouw in stemmig zwart, en gaf uiting aan haar teleurstelling over het vonnis.

„Tot mijn stomme verbazing”, zo zegt Oosterhuis, besloot Yolanda zelf te elfder ure af te zien van een vernomming waarover zij uren had onderhandeld. „De programma-makers hadden haar ervan overtuigd dat ze dan niet geloofwaardig zou zijn”.

In de documentaire, die RTL 5 uitzendt en die telkens zes dagen later op RTL 4 wordt herhaald, verklaart Yolanda zelf over het wegvalen van haar terughoudendheid: „Ik hoef er geen rekening meer mee te houden dat iemand niet weet dat ik het ben. Heel Nederland weet dat”.

De advocaten van de veroordeelden zien dat anders. Na haar tv-optredens en de publicatie van haar boek, kondigde mr. R. Schuldink, de raadsman van haar ex-man Wouter, al aan dat hij in hoger beroep opnieuw zal vragen om de originele dagboeken van Yolanda omdat die mogelijk ontlastende informatie bevatten. Oosterhuis, die in opdracht van Yolanda bezig is met de oprichting van een stichting voor de opvang van incest-slachtoffers waarvoor nu ongeveer een ton beschikbaar is, tilt niet aan deze dreiging. „Ik wou dat ze emotioneel in staat was de dagboeken te laten zien. Het is aan de rechter zich een beeld te vormen van wat er werkelijk is gebeurd”.

Sensationele luchtkastelen

Toen ik laatst in Krasse Knarren de sketch zag over 'slachtoffer-slachtoffer'-mensen die zogenaamd zo emotioneel bij het lot van anderen betrokken zijn, dat ze er zelf aan onderdoor gaan - herkende ik daar iets van mijn eigen situatie (en die van vele dorpsgenoten) in.

Door de media wordt Epe naar aanleiding van de zedenzaak bestempeld als een zeer hechte, achtergebleven zwarte-kousengemeenschap. Maar het ergste is de reactie van mensen als je je voorstelt en zegt dat je uit Epe komt: besmuikt lachen en quasi-humoristische zeer onorginele opmerkingen als: 'Zozo, dus jij komt uit Epe' of 'Gôh, kende jij die mensen?' of 'Pas maar op voor politie-agenten'. Je krijgt zo'n stempel opgedrukt dat je bijna gaat denken dat je daadwerkelijk bij de zaak betrokken bent. Aangezien de zaak nog lang niet is afgelopen (hoger beroep e.d.), zal het ook nog wel even duren voordat die stempel vervaagd is.

Maar nu even serieus. Waar ik me uitermate aan erger is de manier waarop de media mogelijke nieuwe feiten openbaar maakt. Als er ook maar even iets aan het licht komt, wordt het opgeblazen tot voorpaginanieuws, voordat er ook maar iets is bewezen. Meteen worden allerlei conclusies getrokken en mensen veroordeeld voordat er ook maar de kans is geweest om een onderzoek in te stellen. Vaak moeten die indianenverhalen later weer worden bijgesteld omdat er toch iets anders aan de hand bleek te zijn. Mensen wordt zowat opgelegd om over elke kwestie een mening te hebben en te oordelen over de verdachten.

Dit geldt overigens niet alleen voor de incestzaak, maar voor vele andere affaires. Ik vind dit toch echt niet kunnen. Laat de media maar eens achtergrondinformatie tonen over Bosnië, Somalië of Rusland om over na te denken in plaats van massagerichte, sensationele luchtkastelen als wereldnieuws te presenteren.

Maar ja, het zal wel te wijten zijn aan onze steeds meer gecommercialiseerde massamedia-omgeving.

VPMB
16-4 Yvette (19)
EPE

Yolanda moet worden geloofd

door Wilma Kieskamp

TR 8/4

Yolanda

„Eigenlijk loopt het geloof in Yolanda als een rode draad door de uitzendingen heen. Wij hebben duidelijk stelling genomen. Want er is nog steeds veel ongelof, ondanks de veroordelingen. We hopen dat we met deze programma's een bijdrage kunnen leveren aan de geloofwaardigheid van Yolanda.”

Het is geen miezerige taak die de makers van de vierdelige documentaireserie 'Yolanda' zich hebben gesteld. Nederland moet worden genezen van de scepsis. Yolanda moet worden geloofd. Daartoe is vier keer 40 minuten tv vervaardigd door het productiebedrijf D+D Productions, waarvan de medewerkers Yolanda 'haast fanatiek' geloven. RTL 5 zendt de serie uit en zorgt voor de afsluiter: een studiodebat met een panel en de hoofdpersoon zelf, aan wie de kijkers vragen kunnen stellen - van te voren geselecteerde vragen, wel te verstaan. Programmadirecteur Bert van der Veer van RTL is erg onder de indruk van de serie. Een document 'humane' noemde hij het bij de voorvertoning. En: „Het is een plicht van de televisie om verslagen uit de werkelijkheid uit te zenden. Ook commerciële tv kan dat op een respectvolle wijze doen.”

Maar of de vier afleveringen een 'verslag' zijn, en dan nog wel 'van de werkelijkheid', is nogal de vraag. Als de serie al ergens verslag van doet, is het vooral van Yolanda's werkelijkheid. Zij vertelt haar verhaal, op haar voorwaarden. Zoals ze dat eerder al deed in een serie interviews in De Telegraaf en in haar boek 'Mijn Verhaal'. Het is al vaker gezegd: het lastige van Yolanda's werkelijkheid is dat niet valt uit te maken waar het waargebeurde overgaat in het door haar als waar beleefde. Van sommige - cruciale - feiten staat inmiddels vast dat ze zo niet gebeurd kunnen zijn. Zoals bijvoorbeeld de rituele baby moord die Yolanda in deel 3 van de interviewserie tot in de bloederigste details beschrijft. Zij kan in die periode eigenlijk niet zwanger zijn geweest en zeker niet van een voldragen baby. De tv-serie laat die feiten onbenoemd. Dat is wel de makkelijkste weg om ongelof te bestrijden.

Over beide - nachtmerrie en werkelijkheid - kan Yolanda overigens even aangrijpend vertellen. Op z'n best is ze als ze haar verscheurdheid beschrijft. Enerzijds woedend zijn over het jarenlange misbruik, anderszijds nog steeds van je vader houden. Enerzijds radeloos zijn, anderszijds geen hulp kunnen vragen. „Van iemand die twintig jaar is on-

derdrukt, mag je niet verwachten dat die zomaar uit de situatie weg kan lopen. Die zegt niet beleefd: en kunt u mij nu even helpen?”

Hilde Soeters interviewde Yolanda langdurig voor, tijdens en vlak na de rechtszaak van januari. „Het was geen voorwaarde van Yolanda dat ik haar moest geloven! Het gaat er om dat zij haar verhaal kan doen”, aldus de interviewster.

Gedurende de gesprekken raakte de programmamaker bevriend met de vrouw tegenover haar. Soeters noemt dat een onvermijdelijke ontwikkeling. Het is aan de serie goed te zien in welke volgorde de gesprekken zijn opgenomen. De aanvankelijk neutrale toon van vragenstellen wordt steeds vertrouwelijker, zelfs uitgesproken klef. De interviewster verandert gaandeweg van vragensteller in vriendin/hulpverleenster/medestrijdster, die in beeld zelfs Yolanda's hand pakt.

Als Yolanda in (het als laatste opgenomen) eerste deel van de serie teleurgesteld is over de gedeeltelijke vrij spraak en zegt dat de rechter haar „in een put geflikkerd heeft”, schenkt Soeters troost: „Maar gelukkig heeft iedere put een bodem.” Als Yolanda met zelfmoord dreigt, „omdat dit voor geen enkele moeder is vol te houden”, herinnert Soeters Yolanda aan „onze afspraak”. Yolanda mag geen zelf-

moord plegen, niet na alle inspanningen die de programmamaker zich heeft getroost. Of deze scène. Soeters: „Hé, ik hoop heel erg dat ik je kan helpen met de plannen die je hebt”. Yolanda krijgt de helft van de opbrengst van de serie, omdat zij in de toekomst een opvanghuis voor incestslachtoffers wil oprichten. Onbedoeld illustreert Soeters met haar programma een fenomeen dat zo langzamerhand typerend is voor de Eper zedenzaak. Het gaat meer niet om feiten, maar om geloof. En bij geloof passen geen kritische vragen. Bij alle professionals (politie, officier van justitie, pers, andere waarnemers) die te maken kregen met Yolanda's zaak bestond een zekere neiging om zich een rol als gelovige medestrijder aan te meten. Yolanda eist dit ook keihard van haar omstanders. „Er zijn ook journalisten die de duivel zijn”, sprak ze bij de voorvertoning ijzig tegen een journalist die een kritisch stuk over haar had geschreven. Wie Yolanda niet gelooft, kan naar de hel lopen. Yolanda, 20.30 uur op RTL 5.

Epenaren weer voor de rechter

DEN HAAG - Vier van de zes mensen die veroordeeld zijn in de Eper incestzaak moeten op 26 april opnieuw voor de rechter verschijnen om zich te verantwoorden voor hun aandeel in een andere zedenzaak. De rechtbank in Zutphen heeft voor deze zaak evenals vorige keer vier dagen uitgetrokken. Het gaat om het misbruik van drie minderjarige kinderen van Ad H., de man die in de Eper-incestzaak werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar. Ook zijn vrouw staat weer terecht. Verder verschijnen de ex-man van slachtoffer Yolanda, Wouter S. - veroordeeld tot 2,5 jaar - en twee huisvrienden - elk veroordeeld tot twee jaar en tbs - opnieuw voor de rechter.

h6-11-11 NY/AN

Elke nuance is zoek in 'Yolanda'

Yolanda, vierdelige documentaire. RTL 5, 20.30 uur.

Slot van aflevering 1: de muziek zwelt aan. Yolanda zwijgt en slaat met haar rechterhand buiten beeld naar waar de kijker de hand van programmamaakster Hilde Soeters vermoedt.

'Dit houdt geen enkele moeder vol', heeft Yolanda even te voren gezegd. 'Hé, we hadden een afspraak', klinkt de stem van Soeters buiten beeld. 'Als ik het niet red, dan zijn het mijn ouders, het Openbaar Ministerie en half Epe die mij hebben vermoord. Die mijn kinderen hun moeder hebben ontnomen.' Soeters: 'Hé, ik hoop dat ik helpen kan bij de plannen die je hebt.'

Die hand die Yolanda greep, was inderdaad van Soeters, zo bevestigde de programmamaakster in de RTL-studio na afloop van de voorvertoning van twee afleveringen van de serie 'Yolanda'. Voor producent Gérard Bed van D & D Productions BV was het een voorwaarde geweest dat Soeters Yolanda's verhalen 'onvoorwaardelijk' geloofde. Bed: 'Het geloof in Yolanda is de rode draad in de documentaire.'

De Eper incestzaak is een kwestie van geloven of niet geloven geworden. Alle nuances zijn zoek. Niet in de laatste plaats door de houding van Yolanda. Wie haar gruwelverhalen niet volledig accepteert, roept haar toorn over zich af. Hij zal z'n

Yolanda FOTO HENRY MILTENBURG

diploma wel 'bij een pakje thee hebben gekregen' of is 'vermoed als duivel'.

Toen D & D Productions kort voor de rechtszaak aan het werk ging, was directeur Bed nog wel even bang met een hoop onbruikbaar filmmateriaal te blijven zitten. Als het vonnis vrijspraak zou luiden, zou hij de documentaire aan de straatstenen nog niet kwijt kunnen.

Het is geen vrijspraak geworden. De zes daders hebben zware gevangenisstraffen gekregen voor seksuele mishandeling en gedwongen abortus. Maar in de documentaire wordt op geen enkele manier aangesloten bij dat vonnis. De documentaire gaat ervan uit dat alles wat

Yolanda zegt op waarheid berust.

Om 'juridische redenen' wordt op de aftiteling vermeld dat het haar 'subjectieve beleving' is, maar in de interviews geen spoor van enige journalistieke distantie. Ondanks dat voor de moorden op de baby's en vele andere gruwelijkheden geen bewijzen zijn, krijgt de kijker ze in aflevering drie via beschrijvingen van Yolanda tot in de meest gruwelijke details voorgeschoteld. Op de Veluwe heeft een satanische bende met rituele slachtingen huis gehouden en 'half Epe' is medeplichtig.

Het standpunt van het Openbaar Ministerie, de rapporten van psychologen en gynaecologen die stellen dat veel onmogelijk kan hebben plaatsgevonden, de kijker verneemt niets daarvan. Getuige-deskundige prof. W. Wagenaar wordt alleen opgevoerd als het de programmamaakster in de kraam te pas komt, als hij kritiek uit op de politie.

Er is ook volop rolverwisseling. Soeters ontpopt zich als een 'hulpverleenster' met camera. Een journalist is in aflevering 1 in een zijkamertje van het gerechtsgebouw in Zutphen te zien als praatpaal voor het slachtoffer.

De documentaire serie bevat na alle publiciteit niet veel nieuws, maar kan voor hen die kritiekloos alle verhalen van Yolanda geloven toch zeer schokkend zijn. Een waarschuwing is op zijn plaats. Niet alleen voor jeugdige kijkers.

Jan Westerhof

'Yolanda' oogst vooral bewondering

Van een onzer verslaggevers Utrecht

Bewondering voor en vertrouwen in Yolanda. Dat was de teneur van de meeste telefoontjes, die bij Korrelatie binnenkwamen naar aanleiding van de uitzending van de documentaire over de Eper incest-zaak.

'Het wel of niet waar speelde geen rol bij de personen, die belden', zegt Korrelatie-voorlichter Marcel Senten. Er werden door de tien medewerkers van de stichting zo'n vijftig gesprekken opgevangen. Veel van de bellers waren zelf slachtoffer van incest geweest en prezen vooral de moed van Yolanda om publiekelijk haar verhaal te doen.

Bij de bellers bleek geen enkele twijfel over het waarheidsgehalte van de door Yolanda gedane uitspraken en beweringen. 'Ze doet dit alles voor ons', was ook de algemene mening van de bellende

vrouwen, waarvan de meesten met incest-ervaringen moeten leven. Ze zeiden zich gesterkt te voelen door de houding van de misbruikte vrouwen in deze zaak en met name van Yolanda.

Een vrouw gaf te kennen, dat zij zelf te maken heeft gehad met kindermoord en twee andere vrouwen vertelden tot abortus te zijn gedwongen.

Veel reacties

De gesprekken met Korrelatie duurden lang, soms meer dan een half uur. De organisatie was daar wel op voorbereid, want ook na een eerder gesprek van Yolanda met Sonja Barend waren er veel reacties geweest. De reacties van vrijdagavond waren in ieder geval niet afwijkend van die na Sonja's uitzending. Over de kwaliteit van de vrijdagavond uitgezonden eerste aflevering van de 4-delige documentaire, die korter duurde dan tevoren was aangekondigd, werden geen uitspraken gedaan.

Behandeling van 'nieuwe Eper zaak' aangehouden

22-4-94

ZUTPHEN - De behandeling van de 'nieuwe Eper zaak', waarin acht verdachten terecht moeten staan wegens incest, seksueel misbruik, mishandeling en verkrachting van drie kinderen uit een gezin uit Vaassen, is uitgesteld tot 18 juli. De zaak stond voor volgende week op de rol van de rechtbank in Zutphen. Dat heeft persofficier mr. J. Buttinger gisteren meegedeeld.

In deze nieuwe zaak moeten de vader en moeder van de kinderen, de buurjongens, een huisvriend en drie andere buurmannen terecht staan. De huisvriend is de ex-echtgenoot van slachtoffer Yolanda uit de eerste Eper incestzaak.

De vader van de kinderen kreeg in de eerste Eper zaak een gevangenisstraf van drie jaar opgelegd. Ook de buurjongens en de huisvriend werden tot gevangenisstraffen veroordeeld. Alle verdachten uit de eerste Eper zaak zijn in hoger beroep gegaan tegen hun veroordeling. Dit hoger beroep zal op 31 mei dienen voor het Gerechtshof in Arnhem.

De verdachten in deze nieuwe zaak worden ervan verdacht de drie kinderen uit het gezin stelselmatig verkracht en misbruikt te hebben.

'Misbruikt kind eerst helpen daarna door politie verhoren'

Van een onzer verslaggeefsters EDE - Kinderen bij wie seksueel misbruik vermoed wordt, zouden niet zonder tussenkomst van een hulpverlener door de politie verhoord mogen worden. Voor het beoordelen van signalen van seksueel misbruik zijn regionale expertise-centra nodig, waar gedragswetenschappers, artsen en psychiaters nauw met elkaar samenwerken.

Deze vergaande voorstellen deed de Utrechtse klinisch psycholoog prof. dr. W. Wolters gisteren op een symposium in Ede, naar aanleiding van het onlangs verschenen rapport 'Handelen bij vermoeden van seksueel misbruik van kinderen en jeugdigen'. Het rapport is geschreven door een commissie waarin zowel pedagogen, kinder- en jeugdpsychiaters, psychologen en kinderartsen vertegenwoordigd waren. Als één van de commissie-leden toonde Wolters zich gisteren zeer tevreden over het rapport, al erkende hij ook dat er nog een lange weg te gaan is. „Ons rapport moet gezien worden als een ordening en verheldering, maar het hele terrein van seksueel misbruik blijft een mijnenveld, een terrein vol voetangels en klemmen.“

Op het symposium waren ook vertegenwoordigers van de inspectie, vertrouwensartsen en juristen. Het felst haalde Wolters uit naar justitie

en politie, die naar zijn mening „het busje te snel laten uitrijden“. Hoewel zijn eigen ervaringen in de samenwerking met de politie goed zijn, vindt hij dat politie-functionarissen in de toekomst niet te gauw kinderen op het bureau mogen verhoren. „De huidige procedure moet herzien. Een kleuter kan je niet in een paar uur een onderzoek door de strot duwen, daar hoort eerst een hulpverlener tussen. Naar mijn gevoel zit seksueel misbruik nu te nadrukkelijk bij politie en justitie: daar moet het uit.“

Ter toelichting vertelde Wolters hoeveel moeite hij en zijn medewerkers vaak moeten doen als zij in het Utrechtse kinderziekenhuis met een jong kind, bij wie misbruik vermoed wordt of gemeld is, gaan praten. „Eerst moet je een contact, een relatie opbouwen. Je moet het kind ontspannen, 'openmaken', ontdoeien. Wij hebben zelfs kinderen met

wie we eerst wel vijf keer spelen vóór we het onderwerp aan de orde durven stellen.“

Alleen een goede samenwerking tussen hulpverleners - en ook tussen hulpverleners en inspectie, politie en justitie - kan het seksueel misbruik-mijnenveld wat minder groot en explosief maken, zo bleek op het symposium. Maar dat is alweer gemakkelijker gezegd dan gedaan, want zelfs de verschillende disciplines binnen de commissie hadden behoorlijk wat tijd nodig om op één lijn te komen. „Toen dat gelukt was, leverde de rapportage aan de vijf moeder-organisaties nog de nodige problemen op, en vervolgens werd het pas echt moeilijk bij de bureaus van deze organisaties. Eén van de vijf bureaus vertikte het zelfs de folder voor dit symposium te versturen“, aldus voorzitter F. Wafelbakker.

En dat terwijl een aantal relevante

medische disciplines nog niet eens in de commissie vertegenwoordigd waren. Aan de artsorganisatie KNMG is nu gevraagd eenzelfde rapport voor huisartsen, gynaecologen en urologen op te stellen. Ook juristen maakten geen deel uit van de commissie, wat door prof. mr. J. Leijten, advocaat-generaal bij de Hoge Raad, gisteren een belangrijke omissie werd genoemd. „Bijvoorbeeld waar in het rapport voor de meer neutrale term 'pleger' in plaats van 'dader' wordt gekozen. Wie van het strafrecht op de hoogte is, weet dat het woord 'dader' daar maar zelden in genoemd wordt.“ Daarnaast pleitte Leijten voor een duidelijk onderscheid tussen seksueel misbruik binnen en buiten het gezin. „Hoewel ik misbruik binnen het gezin nog bedenklijker vind, moet juist daar grote voorzichtigheid bij ingrijpen in acht genomen worden. Toepassing van het strafrecht of civielrecht kan tot een dubbele gezins-ontwrichting leiden. Als vader naar de gevangenis wordt gestuurd en het kind naar een instelling, kan dat het kind een relatief te grote schade berokkenen.“ Leijten stelde daarom voor een onafhankelijke instantie in te stellen, die moet beoordelen of in de betreffende gezinssituatie al of niet het strafrecht of civiel recht toegepast moet worden. Tenminste drie disciplines - artsen, rechters en gedragswetenschappers - zouden in die commissie zitting moeten hebben.

TR 16.04.94

Wees terughoudend met massale beschuldiging misbruik kinderen'

Van onze verslaggeefster

EDE

Bij massale beschuldiging van seksueel misbruik bij kinderen moet justitie zeer terughoudend optreden. Nieuwe opsporingsmethoden moeten argwanend worden bekeken. Prof. mr. J. Leyten, advocaat-generaal bij de Hoge Raad, is vooral sceptisch over methoden die alles willen aantonen, alles kunnen oplossen.

Leyten was een van de sprekers tijdens het congres vrijdag over seksueel misbruik van jeugdigen. Hulpverleners waren bijeen om de richtlijnen voor beroepsbeoefenaars te bespreken. In de commissie, die de richtlijnen opstelde, zaten vertegenwoordigers van (kinder- en jeugd-)artsen, psychologen, psychiaters en pedagogen.

Volgens jeugdarts F. Wafelbakker, voorzitter van de commissie, is de samenwerking van de verschillende beroepsgroepen uniek. „Nu moet de kring worden uitgebreid, met name naar justitie.“

Het rapport bevat, in concrete

punten, aanwijzingen hoe te handelen bij vermoedens van misbruik. „We hebben een onderscheid gemaakt tussen misbruik binnen en buiten het gezin. Verder is er een lijst van waarschijnlijke en mogelijke signalen. Echte bewijzen zijn er zelden, maar die lichamelijke signalen staan wel vermeld.“

Tijdens het congres bleken de dilemma's voor de hulpverlener. Is het verhaal van het kind geloofwaardig? Hoe betrouwbaar zijn de signalen? Mag aan de eis van het kind niet met anderen erover te praten, worden voldaan? Mag de politie worden ingeschakeld?

Maar ook: hoe lang kun je het werk volhouden, nu hulpverleners beschuldigd worden van valse verklaringen en zichzelf en hun gezinnen soms worden bedreigd?

Er is een stijging van misbruik bij heel jonge kinderen, tussen de nul en vijf jaar. Deze groep is nu ongeveer even groot als de leeftijdsgroep van vijf tot tien en van tien tot vijftien jaar, zei de Britse kinderpsychiater dr. A. Bentovim.

„Welke kinderen grote psychische problemen zullen krijgen, weten we“, zei hij. „Dat is ook afhankelijk van de pleger: een vader moet het kind veiligheid bieden. Doet hij dat niet dan zijn de gevolgen ernstiger. Misbruik heeft een context. Er zijn altijd beschuldigingen, schuldgevoel, een kind kan zich verantwoordelijk voelen. Er is ook de stilte van het verzwijgen.“

Als een kind goed wordt ondervraagd, kan het een goede getuigenis afleggen. Maar een kind kan, volgens klinisch psycholoog prof. dr. W. Wolters, maar één keer goed ondervraagd worden. Moet de politie dat doen of kan alleen een gespecialiseerde hulpverlener dat? En kan de politie dat na de reorganisatie nog wel, nu specialistische afdelingen niet overal meer aanwezig zijn?

Niet alle hulpverleners zitten op één lijn. Volgens Wafelbakker „maken sommigen graag gebruik van politie en justitie. De pleger kan zo gedwongen behandeld worden. Anderen leggen de nadruk op hulpverlening en wellicht een verzoening tussen de vader en het kind.“

Anatomische poppen

Nog niet zo lang geleden dacht men dat alleen oudere kinderen seksueel misbruikt werden. De topleeftijd zou bij meisjes liggen rond de tien jaar en bij jongens rond acht tot negen jaar. Maar het werd duidelijk dat ook heel jonge kinderen al het slachtoffer kunnen zijn. Zelfs zuigelingen, peuters en kleuters.

Vorige keer ben ik ingegaan op de signalen die daarop kunnen wijzen. Maar die signalen zijn vaak onduidelijk en jonge kinderen kunnen nog geen duidelijk verhaal vertellen over wat ze meegemaakt hebben. Daarom gebruikt men wel gewone poppen, waarmee men de kinderen laat spelen. In dat poppenspel met jonge kinderen zou dan duidelijk worden of kinderen iets naars hebben meegemaakt.

door Frits Wafelbakker

Op een Amerikaanse universiteit bedacht men tien jaar geleden dat je daarvoor geen gewone poppen moet gebruiken, maar poppen met duidelijke geslachtsdelen. En dat moeten niet alleen kinderpoppen zijn met kinderpiermetjes en kinderspleetjes, maar ook poppen die grote mensen voorstellen, met volwassen seks-organen.

Dus gingen er poppenmakers aan de gang om poppen te leveren met borsten, penissen, vagina's, anussen en geslachtsbehang. Je moet je dat wel even voorstellen in de Verenigde Staten, waar iedere blote afbeelding als pornografie beschouwd wordt.

En waar geslachtsdelen geen naam hebben maar *private parts* heten. Ze noemden die poppen *anatomisch correcte poppen*, om aan te geven dat het klopt voor wat betreft de *private parts*. Maar correct waren ze allesbehalve. Het waren lelijke valse stoffpoppen, die helemaal niet op echte mensen leken. Daarom laat men nu dat woord "correcte" weg en spreekt men alleen van *anatomische poppen*.

Binnen korte tijd werkten honderden hulpverleners met anatomische poppen. Maar er was geen duidelijke gebruiksaanwijzing, geen duidelijke

„protocol“. Anders gezegd, iedereen deed maar 'zo'n beetje aan. Verder wist men absoluut niet of er verschil was tussen het gedrag van kinderen die wél en kinderen die niet misbruikt waren. Zouden seksueel misbruikte kinderen anders omgaan met die anatomische poppen? Nog steeds een open vraag.

Nu, tien jaar later, heeft men nagegaan hoe onderzoekers en kinderbeschermers die anatomische poppen gebruiken. De poppen kunnen helpen om het gesprek op gang te brengen bij kinderen die verlegen zijn. Of die het moeilijk vinden om over bepaalde lichaamsdelen (*private parts*) te praten. Kinderen kunnen ook bij de poppen iets aanwijzen of voordoen. De poppen kunnen ook dienen als geheugensteuntje. Niemand zei dat de anatomische poppen gebruikt werden als bewijsmiddel dat er echt seksueel misbruik had plaats gevonden. Maar het gekke is dat die mening wel bij heel veel mensen leefde en nog steeds leeft!

Eindelijk heeft men ook onderzoek gedaan bij ruim tweehonderd kinderen van twee tot vijf jaar. Kinderen die naar beste weten niet misbruikt zijn. Wat doen zulke kinderen als je ze

een serie aangeklede anatomische poppen voorzet? Minder dan de helft trok ze meteen de kleertjes uit. Vooral vierjarige jongens waren daar actief in. De meerderheid van de kinderen onderzoekt daarna de geslachtsdelen, de anus en de borsten. Dat lijkt me nogal voor de hand te liggen als je thuis alleen maar "gewone" poppen hebt. De onderzoeker vroeg daarna: Laat es zien wat poppen kunnen doen? Een kwart van de vijfjarige jongens legde dan twee poppen op elkaar, alsof ze geslachtsgemeenschap hadden. Sommige kinderen lieten de poppen iets doen wat seks met mond of anus voorstelde. Als je ze tenslotte alleen liet met de poppen, dan deed een enkel ouder kind nog wel wat meer.

Jammer genoeg was dit onderzoek een beetje knudde. Eerst zat er een volwassene bij als de kinderen met de poppen speelden. Pas halverwege bedachten de onderzoekers dat het interessant is om de kinderen ook een tijd alleen te laten spelen. Tijdens het onderzoek wisselen van methode, dat is in de wetenschap een zware zonde. De betrouwbaarheid van de resultaten lijdt eronder. Ook na tien jaar blijft het nog tabben met de poppen. ♦

Babbelen of brommen na seksueel misbruik?

TGV Mei '94

De Engelse schrijver George Orwell zocht een verzorgster voor zijn pasgeboren zoontje Richard. Hij stelde een kandidate slechts één vraag: "Will you let him play with his 'thingummy' ('dingetje')?" Toen de sollicitante onmiddellijk "of course!" antwoordde, wist Orwell genoeg. Zij kreeg de baan.

Prof. mr. J.C.M. Leijten, advocaat-generaal bij de Hoge Raad, vertelde deze anekdote op 15 april jongstleden tijdens het congres 'Handelen bij vermoeden van seksueel misbruik van kinderen en jeugdigen'. Het congres besloot het werk van de Commissie Seksueel Misbruik van Jeugdigen (SMJ), in het leven geroepen naar aanleiding van de roemruchte Bolderkaraffaire. Het medisch kleuterdagverblijf De Bolderkar haalde in 1989 het nieuws, nadat het vijftien kleuters uit huis had laten plaatsen omdat ze vermoedelijk seksueel misbruikt waren. Er ontstond een enorme commotie en velen twijfelden aan de competentie van de betrokken hulpverleners. Om een dergelijk groot zedenschandaal in de toekomst vóór te zijn, kreeg de commissie SMJ de opdracht zich te buigen over richtlijnen voor beroepsbeoefenaren.

Leijten vertelde de anekdote om aan te geven hoe moeilijk te bepalen is wat seksueel misbruik is. Orwell vond permissiviteit ten aanzien van seksualiteit een belangrijk pedagogisch criterium. Maar hoe zouden de beroepsbeoefenaren in de zaal reageren als Richards verzorger de lust van haar pupil zou opwekken? Zouden ze naar de politie zijn gestapt? "Beter negen schuldigen niet gestraft, dan één verdachte onschuldig achter de tralies", waarschuwde de jurist. In een van de workshops zette een jeugdarts daar zijn medische principe tegenover: beter tien overbodige diagnoses gesteld, dan één fatale gemist.

Ook prof. dr. H.E.M. Baartman, hoogleraar Preventie en hulpverlening inzake kindermishandeling, stipte in zijn afsluitende spreekbeurt dit dilemma tussen straf en hulp aan. In een workshop hadden de deelnemers zich afgevraagd of plegers moeten 'babbelen' of 'brommen'. Om seksueel misbruik te voorkomen is een goede behandeling van plegers van belang, stelde Baartman. Maar die behandeling is vaak alleen mogelijk na veroordeling daartoe door een rechter.

Hij voorspelde nog de nodige maatschappelijke commotie rond seksueel misbruik: "De samenleving weet zich niet goed raad met het probleem." Baartman wenste de aanwezigen succes bij de problemen die ze na het congres weer zouden ontmoeten. "Het is jammer dat uw cliënten zich niet aan uw richtlijnen houden. Dat zou uw werk er in elk geval een stuk overzichtelijker op maken."

Onder de titel *Handelen bij vermoeden van seksueel misbruik van kinderen en jeugdigen* is een publikatie verkrijgbaar via de boekhandel.

Marc van Bijsterveld

Gereformeerde kerken: seksueel misbruik door predikanten aanpakken

LUNTEREN (ANP) – Als eerste kerkgenootschap gaan de gereformeerde kerken in Nederland seksueel misbruik in pastorale relaties systematisch aanpakken. Met algemene stemmen heeft de gereformeerde synode dinsdag in Lunteren een klachtenprocedure vastgesteld.

Een onafhankelijke commissie zal de klachten onderzoeken en beoordelen. Zij brengt dan een klemmend advies aan de kerk uit over schorsing of zelfs ontheffing uit het ambt, als een predikant over de schreef is gegaan. „Voorkomen moet worden dat zulke zaken in de doofpot verdwijnen”, zei ds. Gideon van Dam, die kortgeleden samen met Marjo Eitjes een boek over dit onderwerp schreef. Zo'n landelijke regeling betekent rechtsgelijkheid, zowel voor klager als aangeklaagde, en waarborgt ook onafhankelijkheid. Hoe goedwillend een kerkelijke vergadering is, er is altijd sprake van belangenverstrengeling, als een kerkeraad moet oordelen over een klacht van een gemeentelid tegen een predikant. Bovendien heeft zo'n commissie de benodigde deskundigheid.

In Nederland zijn geen cijfers bekend over het seksuele misbruik door geestelijken. Daaronder wordt verstaan het misbruiken van macht en vertrouwen in een pastorale relatie in de vorm van seksuele handelingen, toespelingen of uitnodigingen tot seksueel contact. Volgens betrouwbaar onderzoek in de Ver-

enigde Staten heeft 12 procent van de geestelijken zich hieraan schuldig gemaakt. Onderzoeken onder artsen en andere hulpverleners blijken in Nederland dezelfde getallen op te leveren als in Amerika. Dus waarom niet bij geestelijken, zo vraagt Van Dam zich af. „Het gaat bepaald niet alleen om incidenten”, zegt de werkbegeleider van predikanten in de gereformeerde kerken. In zijn werk is hij inmiddels tientallen gevallen tegengekomen. De oudere verhalen hebben vooral betrekking op 'zware' predikanten, de recentere vooral op moderne predikanten. Het is zijn stellige overtuiging dat suggesties dat dit vraagstuk vooral bij de zwaardere groepen zou voorkomen, onjuist zijn. Net als bij incest komt het bij alle overtuigingen en in alle sociale lagen voor. Sinds de seksuele revolutie gaat men sneller over tot meer dan knuffelen, zegt Van Dam. Als de mensen met een klacht komen, dan gaat het meestal om seksuele gemeenschap. Maar ook het onschuldig lijkende knuffelen of zoenen kan tot verwarrende afhankelijkheid leiden. Aankomende predikanten moet worden geleerd dat ze pastorale relaties nooit mogen seksualiseren. Sinds kort wordt hieraan aandacht besteed op de predikantenopleiding van de gereformeerde en hervormde Kerk. Geestelijken moeten leren omgaan met hun seksualiteit. Als ze zich hiervan bewust zijn, wordt volgens Van Dam de kans verkleind dat ze grenzen overschrijden.

Slachtoffers van incest stoppen hun gevoel in een kluisje

Overal en altijd gebeurt het. Niet alleen in Zandpol en Epe. Kinderprostitutie en incest komt zelfs zoveel voor dat hulpverleners nergens meer van opkijken. Met regelmaat worden zogeheten incestnetwerken opgerold en de daders achter tralies gezet. Maar wat gebeurt er met de slachtoffers? Op TILT legt een maatschappelijk werkster uit wat de – zeer ernstige – gevolgen zijn voor deze slachtoffers van seksueel misbruik. *NVHN 23-4*

Marianne Rauhé-Meyer van het algemeen maatschappelijk werk in Enschede heeft al zoveel slachtoffers van ontuchtzaken meegemaakt en zo'n enorm aantal verhalen met afschrikwekkende details gehoord, dat niets haar nog verbaast. "Maar ik word er wel altijd weer akelig van en ik krijg er ook nog steeds buikpijn en soms slapeloze nachten van. Het gaat om kinderen hè en ik zie vrijwel dagelijks wat de gevolgen van ontucht en incest op latere leeftijd zijn," zegt ze.

Mevrouw Rauhé (45) is al tien jaar specialiste op het gebied van incest en ontucht bij het algemeen maatschappelijk werk. Ze zegt: "Dit soort zaken komt overal voor. Voor hulpverleners is dit niet nieuw, hoe erg dit ook mag klinken. Maar hulpverleners lopen nu eenmaal niet met dergelijke affaires te koop, zeker niet als het om kinderen gaat."

Algemeen bekend is dat seksueel misbruik op jonge leeftijd voor kinderen tot problemen leidt. Die kunnen liggen op het gebied van het geven en nemen van genegenheid, het uiten van gevoelens, de beleving van de eigen identiteit en het gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen. Als volwassenen kampen deze slachtoffers vaak met een zwak identiteitsgevoel en een zwakke stabiliteit. Ze kunnen ook problemen krijgen met het opbouwen van een hechte relatie, ze kunnen worstelen met de seksualiteit en een hekel hebben aan situaties waarin macht een rol speelt, bijvoorbeeld op hun werk. Het komt voor dat een slachtoffer van ontucht zich op latere leeftijd zelf daaraan schuldig maakt, of, zoals hulpverleners dat noemen, de 'pijn doorgeeft'.

"Kinderen," zo vertelt Marianne Rauhé-Meyer, "trekken bij ontucht de schuld naar zich toe.

Voor hen is dat beter te verdragen dan de conclusie dat ze een rotzak van een vader of een moeder hebben. Om te overleven schakelen ze hun gevoel uit zodat het net is alsof ze het niet zelf meemaken. Ze stoppen hun gevoel in een kluisje in hun hoofd." Jeugdigen voelen zich volgens haar dubbel in de steek gelaten als er getuigen bij het seksueel misbruik waren. De maatschappelijk werkster: "Dat slaat helemaal diepe wonden. Ze voelen zich al onveilig en ontvangen dan ook nog eens geen enkele hulp van toeschouwers. Dan voel je je dus ongelukkig onveilig."

Slachtoffers op hun gemak proberen te stellen, dat is het eerste wat Marianne Rauhé-Meyer doet. "Je moet hun vrouwen zien te krijgen en ze duidelijk maken dat wat er is gebeurd niet hun verantwoordelijkheid is, maar die van de dader. Een kind vraagt immers niet om volwassen seksualiteit. Voelen ze zich veilig, dan komt vaak ook hun gevoel terug dat ze in dat kluisje in hun hoofd hebben opgeborgen." Wanneer ze hun gevoelens durven te uiten, beleven deze jeugdigen de ontucht opnieuw. "Dat kan heel pijnlijk zijn," aldus de maatschappelijk werkster, "want dan ervaren ze dat de beschadiging die ze opliepen echt niet mis is geweest. Ik heb een meisje meegemaakt dat onder de douche door haar vader werd misbruikt. Toen ze dat vertelde, riilde ze over haar hele lijf. Het gebeurt ook dat slachtoffers gaan joelen of schreeuwen wanneer ze melding maken van hun ervaringen. Leren praten over je ervaringen of het vertellen van je eigen levensverhaal aan lotgenoten kan een opluchting zijn. Daarna kun je er op een veilige plek, ergens in de hulpverlening of in een pleeggezin, verder mee aan de slag om het te verwerken."

Incest, overal en altijd een taboe

Incest, het woord alleen al is voldoende voor zorgelijke gezichten. En niet alleen hier en nu. Door de eeuwen heen en in welhaast alle culturen is seksueel verkeer tussen nauwe bloedverwanten één taboe. De meeste godsdiensten hebben het er verdraaid moeilijk mee. Hoewel, als we het Oude Testament letterlijk nemen, is de mensheid tot stand gekomen dankzij incest op grote schaal. Maar dat wil niet zeggen dat het daarmee in de Joods-Christelijke godsdienst ook geaccepteerd is. Een van de laatste taboes uit een zorgelijke patriarchale samenleving wil vooralsnog niet doorbroken worden.

NVHM 13-9

Van onze verslaggever
Nico Hylkema

In biologisch opzicht valt afkeer van incest wel min of meer te verklaren. Bevolkingsgeneticus prof. Willem Scharloo legt uit dat de kans op erfelijk overdraagbare ziekten, zogeheten recessieve ziekten, bij kinderen uit nauw verwante ouders aanmerkelijk groter is dan bij het nageslacht van niet-verwante ouders. Ieder mens draagt wel een aantal recessieve ziekten in zijn genen. Daarvan zijn er nu zo'n duizend bekend.

Deze ziekten worden meege dragen in gemuteerde of defecte genen. Zo lang een mens drager is van één zo'n gen, is er niets aan de hand. Daar zijn er twee voor nodig. En de kans dat er binnen een familie meer dan één persoon drager is van hetzelfde gemuteerde gen is groot.

Maar dat konden onze verre voorouders niet weten. Na verloop van tijd zal het wel duidelijk zijn geworden, dat het niet aan te bevelen was met al te nauwe bloedverwanten te paren. Het verklaart niet waarom incest al zo snel en alom een taboe werd en het nog steeds is. Zou het kunnen zijn, dat afkeer van incest in onze genen is vastgelegd? Of is er naast een biologische verklaring ook een psychologische?

Scharloo: „Je zou moeten uitzoeken of er van nature zo iets is als vermijdend gedrag in seksaangelegenheden als het op bloedverwantschap aankomt. In de dierenwereld ken ik wel een aantal voorbeelden, waar dat niet het geval is. In Egypte heb je de Pharao-mier die bekend is vanwege zijn voorkeur voor incestueuze voortplanting. Dichterbij huis is er onderzoek gedaan naar de koolmees op Vlieland. Daar was sprake van veel inteelt. In een besloten gemeenschap, waar een beperking van het aantal nakomelingen van belang is, levert dat kennelijk voordeel op”.

De Amerikaanse biologe Anne Pusey van de Minnesota University heeft daar wel wat op af te dingen. Langdurig onderzoek onder in sociaal verband levende zoogdieren heeft haar geleerd dat deze diersoorten duidelijk vermijdend gedrag vertonen. Bij eekhoorns is dat gedrag zelfs zo sterk, dat zusjes zodra ze broers herkennen het op een lopen zetten, al weten ze niet van het bestaan van die familieleden af. Geur speelt daarbij, naar men aanneemt, een belangrijke rol. Bij muizen is inmiddels een genengroep gelokaliseerd die verantwoordelijk zou zijn voor het vermijdend gedrag.

Zij kent het verhaal van Scharloo's koolmezen, maar

hecht er niet veel waarde aan. „Uiteindelijk hebben alle dieren en zelfs planten nadeel van de 'inteelt-depressie'. Ook voor zelfbestuivende planten is het heel goed, als 'er enige hulp van buitenaf komt. De verklaring voor het taboe dat bij mensen op incest ligt, moeten we misschien toch op het biologische vlak zoeken”.

Nu onderscheidt de mens zich in een aantal belangrijke zaken van het dier. In de eerste plaats is hij een denkend, een psychisch wezen en kan derhalve nadenken over seksuele normen. Daarnaast is de mens het enige zoogdier, dat niet waarneemt wanneer de vrouw in haar vruchtbaarste periode is, zoals een reu wel onmiddellijk ruikt wanneer een teef loops is.

Dit gebrek wordt ruimschoots gecompenseerd door een ander uniek gedrag, het continue seksueel verlangen. Dit voortdurende verlangen - mits op zijn tijd gestild - verschaft veel genoegen, maar is ook de oorzaak van veel getob. Van alle ellende van de mensheid, zo meende de Weense voorloper van de psychiatrie Sigmund Freud zelfs.

Regelgeving

De Utrechtse docent dr. Lex van Naerssen, gespecialiseerd in klinisch psychologische aspecten van de seksualiteit en werkzaam als therapeut van incestplegers, heeft een uitgesproken mening over incest. Hij rangschikt incest liever onder regelgeving binnen culturen en godsdiensten, dan onder taboes.

In die zin acht hij de afkeer van incest vergelijkbaar met regels rond maagdelijkheid, homoseksualiteit en zelfbevrediging. Sommige regels hebben uiteindelijk hun weerslag gevonden in de wet, zoals de leeftijdsgrenzen voor seksueel verkeer.

Nu gelden daarvoor in Nederland grenzen van twaalf, zestien en achttien jaar (voor prostitutie). Boven de zestien jaar is iedereen vrij om binnen de gestelde normen aan het seksueel verkeer deel te nemen, onder deze leeftijd is seksueel verkeer met volwassenen verboden. Tussen de twaalf en zestien jaar is de wetgeving evenwel wat schemerig, meent de psycholoog.

Binnen de zedelijkheidsregelgeving in de meeste culturen neemt incest een prominente plaats in. Van Naerssen: „Naar mijn idee komt die strenge regelgeving voort uit het feit dat een gezin geen gesloten eenheid meer kan zijn. Je hebt een man, een vrouw en kinderen in een uitgaande situatie. Kinderen moeten om zich succesvol - ook seksueel - te ontplooiën de deur uit. Dat kan vreemde spanningen geven. Binnen een gezin is er sprake van affectieve relaties. Als die te sterk worden en seksueel getint zijn, staat dat het de deur uitgaan in de weg”.

Oorsprong

Een deel van de spanningen wordt volgens Van Naerssen veroorzaakt door de patriarchale oorsprong van de westerse samenleving, maar ook van de Islamitische wereld. De vader was in vroeger tijden bezitter van de rest van de familie. Hij bezat dus ook het lichaam en daarmee de seksualiteit van zijn vrouw en de kinderen. Het patriarchale karakter van de samenleving is de afgelopen eeuw aan slijtage onderhevig geweest, maar het taboe op incest is recht overeind gebleven. De psycholoog stelt alles in

het werk om de begrippen zuiver te houden. Zo hindert het hem bijzonder dat men in gevallen waar sprake is van een verhouding tussen stiefvader of -moeder en kind, ook van incest spreekt.

„Incest is bloedverwantschap. Wanneer een stiefvader seksueel verkeer heeft met de kinderen binnen het gezin is dat iets heel anders. Dan spreek je eerder van een machtsrelatie. Zeker emotioneel gezien maakt dat heel wat uit”.

Zoals al vastgesteld is, hebben ook godsdiensten problemen met incest. Dat wil zeggen de grote monotheïstische godsdiensten, als de Joods-Christelijke en de Islam, waarbinnen monogame relaties veelal de norm zijn. Die godsdiensten zijn voortgekomen uit kleine nomadische gemeenschappen. Ze vormden een ideologie tussen groepen zwerfende gemeenschappen, die zich daardoor met elkaar verbonden voelden.

Polytheïstische godsdiensten kijken anders tegen familieverhoudingen aan. Van Naerssen: „Het gaat om de vraag of een godsdienst alleen de seksuele relaties regelt, of ook wat daaruit voortkomt. Ik denk het laatste; mensen zaten vroeger niet zo met sex. Veel meer ging het om het regelen van bezit, ook van het gezin”.

Economische basis

Even belangrijk was de regelgeving in vroeger tijden als het ging om een gezond nageslacht en de zekerheid van het eigen nageslacht. Kinderen en vooral eigen kinderen waren een voorwaarde voor het in stand houden en liefst vermeerderen van bezit. Huwelijken werden gesloten op economische basis. Liefde kwam daar nauwelijks aan te pas.

Het is nog maar korte tijd geleden dat het huwelijk uit liefde de norm werd. Overigens is er ook nu nog sprake van partnerkeuzes binnen de eigen klasse. De grootste verandering was evenwel de verbreking van de hechte band tussen sex en voortplanting in de laatste tientallen jaren. Nu is bijna elk kind gewenst en gepland. Dat heeft het affectieve aspect binnen relaties tussen ouder en kind echter veel groter gemaakt.

Daardoor is incest ook zo ingewikkeld geworden. „Kinderen zeggen vaak, dat ze getuoon meededen. Ze zien het niet als iets verkeerd”, zo meent Van Naerssen. En dan praten we alleen over ouder-kindrelaties. Incest tussen broer en zus is minder beladen, vooral op jonge leeftijd. Dat incest tussen broer en zus ook op latere leeftijd niet altijd als iets slechts wordt gezien blijkt bijvoorbeeld uit de literatuur.

Verhelderend

In Robert Musil's 'Der Mann ohne Eigenschaften' is de liefde tussen broer en zus uiteindelijk de ideale liefde, omdat ze elkaar zo na staan dat het bijkans eigenliefde is. Van Naerssen wijst op de achttiende-eeuwse literatuur waarin verhoudingen tussen broer en zus tot welhaast waanzinnige liefdesgevoelens leiden. De vraag is evenwel of liefde tussen broer en zus bestendig is.

Een Japans onderzoek werpt daar een verhelderend licht op. Juist in de Japanse samenleving, die zo snel verandert van een gesloten oosterse in een vrij open westerse, bestaan

verschillende huwelijksvormen nog naast elkaar. Zo ook het op heel jeugdige leeftijd gearrangeerde huwelijk. Daarbij groeien de toekomstige huwelijkspartners vanaf driejarige leeftijd op in hetzelfde gezin.

Uit vergelijking met vrije keuze-huwelijken en uithuwelijking op latere leeftijd, doen de samen opgegroeide echtgenoten het niet best. Bij hen mislukte 90 procent van de huwelijken. Van Naerssen: „Als je samen op het potje hebt gezeten, treedt er een flinke afzwakking van de seksuele aantrekkingskracht op. Er blijkt niet zo zeer een taboe op een broer/zus-relatie, maar veeleer ontbreekt de seksuele aantrekkingskracht”.

Jammer genoeg, zo constateert de psycholoog, is dit soort onderzoek in Nederland niet erg gangbaar. „We leven in een wat zorgelijke samenleving. Vrij snel wordt hier iets tot een zorgbare ontwikkeling verklaard. Pas als die erkenning er is, wil de overheid geld beschikbaar stellen. Daardoor ligt de nadruk nu te veel op problemen van slachtoffers en daders en te weinig op het verschijnsel zelf”.

Van Naerssen baseert noodgedwongen - veel van zijn onderzoek op de behandeling van mannen die betrappt zijn op incestueuze handelingen. „Als we het even over de morele kant mogen hebben, dan kun je onderscheid maken tussen drie typen incestplegers. Bij de eerste zeg je, wat is nu eigenlijk het probleem. Er is geen sprake van trauma's bij de slachtoffers, of bij de dader. Bij de tweede categorie denk je, goh, wat zielig, die man zit met zijn seksuele gevoelens volledig in de knoop. Het derde type wekt weerzin op, zo van, gatver wat een smeerlap. Maar het morele oordeel zegt niets over hoe het psychisch werkt”.

Complex

Uit zijn kennis van de praktijk weet hij ook te vertellen, dat sex het probleem niet is, maar praktijken daarom heen. Wanneer een kind verboden wordt erover te praten, of als er geweld in het spel is, dan pas komen er trauma's. Juist die verschillen in ervaring maken incest zo complex. Als mensen net zo reageerden als dieren zat je daar niet mee. „Maar, een mens is een psychisch wezen. Daarom kun je incest niet in regels vastleggen, dan ben je van god los”.

Indertijd is erbij de vaststelling van de Nederlandse zedelijkheidswetgeving een serieus voorstel ingediend om alleen verkrachting en aanranding strafbaar te stellen. Dat had de volledige instemming van Van Naerssen. „Pas dan krijg je een wetgeving los van de moraal. Want laten we eerlijk zijn, veel van onze oordelen zijn gebaseerd op maatschappelijke opvattingen die sterk aan verandering onderhevig zijn. Ongetwijfeld komt ook de incestueuze verhouding tussen moeder en zoon veelvuldig voor, maar dat vinden we niet zo'n probleem. Er is in ieder geval weinig over bekend”.

Overgangsfase

„De emotionele sfeer rond incest is moeilijk te ontkennen en buiten beschouwing te laten. Het gezin zit in een overgangsfase en is dus heel gevoelig voor de nieuwe situaties waar het zich voor gesteld ziet. Vroeger had je het veilige gesloten gezinnetje, nu is het veel opener. Via de media komt de hele wereld binnen. Daaraan moeten we ons aan-

passen. Je weet nog niet hoe dat zal verlopen”.

Daarmee is en blijft incest een met taboes omgeven onderwerp. Misschien is de gedachte nog zo gek niet, dat de seksuele regelgeving en de daarmee gepaard gaande gevoelens, zowel een biologische, als een omgevings-oorsprong hebben. Sommige regels, die sterk aan het type samenleving zijn verbonden, zoals die rond homoseksualiteit en zelfbevrediging, zullen op den duur verdwijnen of zijn dat al. Dat lot lijkt het incesttaboe vooralsnog niet beschoren.

Sexueller Misbrauch verjährt zu früh

Heute abend, wenn die Öffentlichkeit nicht mehr hinsieht, wird im Bundestag eine der wenigen Debatten stattfinden, deren Ausgang nicht von vornherein feststeht. „Strafrechtsänderungsgesetz - Verjährung von Sexualstraftaten an Kindern und Jugendlichen“ weist die Tagesordnung des Parlaments juristisch-nüchtern aus. Zu entscheiden haben die Abgeordneten über ein Gesetz, das den Opfern sexuellen Misbrauchs ein eigentümlich selbstverständliches Mindestrecht an die Hand geben soll: das Verbrechen anzuklagen, dessen Folgen für das ganze Leben Wunden schlagen, und den Täter vor Gericht zu bringen.

Die Verjährungsfrist für Sexualstraftaten an Kindern und Jugendlichen soll von 18 Jahren auf 21 Jahre verlängert werden. Das ist die Forderung der SPD, die von der CDU und der FDP unterstützt wird.

Der zweite Entwurf von Bündnis 90/Die Grünen geht weiter: Die Verjährungsfrist soll erst mit dem 21. Lebensjahr beginnen, die Verjährungsdauer selbst soll auf 30 Jahre ausgedehnt werden. Das ist im Bundestag eine Mehrheit für diesen Vorschlag finden könnte, war von vornherein un- wahrscheinlich. Die ersten parlamentarischen Entscheidungen

über den SPD-Entwurf ließen hingegen hoffen. Zwar mahnten auch in diesem Fall die Mühlen des Gesetzgebers langsam. Doch nach einer Anhörung, dem klaren und fraktionsübergreifenden Votum des Frauen- und Jugendausschusses, schloß sich auch der federführende Rechtsausschuß im Oktober

über den SPD-Entwurf ließen hingegen hoffen. Zwar mahnten auch in diesem Fall die Mühlen des Gesetzgebers langsam. Doch nach einer Anhörung, dem klaren und fraktionsübergreifenden Votum des Frauen- und Jugendausschusses, schloß sich auch der federführende Rechtsausschuß im Oktober

dem Mißbrauch das verdrängte Entsetzen aufdecken können. Das Ruhe der Verjährungsfrist bis zum 18. Lebensjahr wird auch künftig nicht jeden Mißbrauch vor Gericht bringen, und es wird auch nichts daran ändern, daß die öffentlichen Anklagen gegen den Täter allein niemanden von den Folgen des Mißbrauchs befreien wird. Aber das Opfer, das als Kind ohnmächtig ist, könnte als erwachsener Mensch immerhin entscheiden, ob es den Täter vor Gericht bringen will. Die Täter begehen ihre Verbrechen häufig im Gefühl der Straffreiheit.

Die Täter begehen ihre Verbrechen im sicheren Gefühl der Straffreiheit.

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

langer Frist zum zweiten und dritten Mal zum Opfer werde, zum zweiten Mal durch das Gerichtsverfahren und schließlich durch Freispruch des Angeklagten.

Die Täter begehen ihre Verbrechen im sicheren Gefühl der Straffreiheit.

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

langer Frist zum zweiten und dritten Mal zum Opfer werde, zum zweiten Mal durch das Gerichtsverfahren und schließlich durch Freispruch des Angeklagten.

Die Täter begehen ihre Verbrechen im sicheren Gefühl der Straffreiheit.

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

langer Frist zum zweiten und dritten Mal zum Opfer werde, zum zweiten Mal durch das Gerichtsverfahren und schließlich durch Freispruch des Angeklagten.

Die Täter begehen ihre Verbrechen im sicheren Gefühl der Straffreiheit.

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

unter den Bericht des Rechtsausschusses von Oktober 1993. Die FDP, so die SPD-Politikerinnen Wolf und Simm, veranstaltete „eine unglaubliche Geschäftsordnungsdebatte im Rechtsausschuß“, um die getroffene Entscheidung rückgängig zu machen. Im Januar stimmte aus den Koalitionsparteien nur noch Susanne Rahardt-Vahldeick (die einzige weibliche Anwesende aus der CDU) für die 18 Jahre. Van Essen beruft sich mit seiner Haltung „insbesondere auf den Opferschutz“, wie er gegenüber der taz erklärte. Die gerichtspraktische Erfahrung lehre, daß die Betroffene nach so

The school for unlearning

GUA 27.04.94

Diane Taylor

AS A DIRECT result of the Cleveland fallout a huge range of support services is available to help victims of sexual abuse in both the public and private sector. The initial response was to provide help for victims, but recently more emphasis has been placed on working with abusers to help them "unlearn" their behaviour, rather than just locking them away in disgust. Until now the few residential establishments set up to help abusers have all been for adults. It's taken a long time to accept that children can perpetrate abuse too - but at last provision is being made for them. One of the first homes, in Kenton, North-west London, is scheduled to open later this year. It will provide intensive therapy for boys of 12 to 16 who have been abused themselves and have gone on to abuse - as is the case with an estimated 80 per cent of male abusers.

A mixture of group and one to one therapies is planned for the boys. Clinical psychologist Kanning Yarmoullis, who will be working at the home, favours the cognitive approach, a short-term and focused method of trying to change abusers' behaviour - making the boys aware of the

consequences of their actions. This approach is widely used with sex offenders. Prospective manager Christopher Tasker is keen to use the more controversial psychoanalytic approach, which is less proven and involves deep probing of offenders' minds over a much longer period to find out why they became abusers. Abusers who have been abused often find it easier to justify their behaviour than abusers who have not been victims. "There's a big difference between those who've learned the behaviour and those who haven't," says Tasker. "Abusers who haven't been abused are more likely to have deep-seated psychological problems and they're best dealt with by psychiatrists." Now that Harrow Council's planning committee has agreed that the Kenton home can go ahead the social services department must embark on the lengthy process of registering it. Before the 1989 Children Act there was nothing to stop an enterprising paedophile with a bit of capital from setting up a home like this, but now proprietors are subject to police checks, references and panel interviews. Twice-yearly inspections will be carried out and reports will be available to the public. This will be the first children's home Har-

row has registered under the act and it is important that they get things right. If the statistics are to be believed, providing therapy for young abusers before their behaviour becomes too entrenched is vital. Home Office figures for 1989 revealed that 32 per cent of convicted sex offenders were under 21, and 17 per cent were under 16. Another study showed that 59 per cent of offenders became sexually abusive while teenagers. National Children's Homes set up an independent committee of inquiry into the issue of young abusers in October 1990. It found that children as young as three displayed sexually abusive behaviour and that if it was not treated the cycle was likely to go on into adulthood. In practical terms, too, there is certainly a need for special care for this group. If children are abusing other members of their family they cannot remain at home; if placed in a foster home, other children might be at risk; and if sent to a children's home they are both vulnerable to harassment from the other children and a threat to their safety. Tasker is aware that one of the dangers of putting young abusers together is that "a hierarchy of abuse" could emerge led by a self-appointed "chief abuser". But while adult sex offenders under-

going therapy can be given a home of their own, a 12-year-old child cannot. Tasker is confident that a structured regime will prevent this problem from creeping in. Paul Wilcox, manager of a Barnardos community-based young abusers' project in Liverpool, is cautious about the planned home. He works with young people from the time it is disclosed that they are abusing. The Kenton establishment will only take referrals from courts and social services departments. Wilcox believes that the starting point with this group should be preventative work in the community and that the problem is easier to tackle at this level than when things reach crisis point with court or formal social services intervention. Tasker says that work still needs to be done to establish the ground rules for the new home which he estimates will cost £500,000 a year to run. However, it will not be a secure unit and so the boys can walk out at any time. "There will have to be a contract between ourselves and the young people," he says. Staff will be rigorously vetted. "The whole thing is experimental and no one really knows the prognosis. A lot of sex abuse is related to power and part of the sexual gratification is the power relationship. We would like to see the boys' sexual needs based on the power of love rather than on the power of force and manipulation. "Two or three years down the line we may have to say this isn't working, but at least we're prepared to spend the money and take the risk."

TAZ 28.04.94

Groninger cursus voor daders seksuele delicten lijkt te helpen

van onze verslaggeefster
Greetje van der Veen

Is het gedrag van exhibitionisten, aanranders, gluurders, jongens of mannen die kinderen seksueel misbruiken, pedofielen en incestplegers te veranderen? Kun je aanranders afleren zich op een gewelddadige manier aan vrouwen te vergrijpen en kun je exhibitionisten zover krijgen dat ze de broek op straat dicht houden? De hulpverleners van STAPP in Groningen hebben goede hoop van wel. Die hoop is gebaseerd op de ervaringen na vier jaar (eind '89 tot en met '93), een periode waarin vijftienveertig daders een behandeling hebben afgerond en 21 nog bezig zijn met het volgen van een cursus.

Van dat aantal is tot nu toe één keer gemeld dat iemand na een behandeling opnieuw in de fout ging. En dat vinden de behandelaars van STAPP (Stichting Ambulante Preventie Programma's) een mooi resultaat, waar ze - ook al uiten ze zich bescheiden - trots op zijn. Te meer daar ze de behandelingsmethode, samen met landelijke deskundigen, zelf hebben uitgedokterd.

Niet alleen de mensen van STAPP, ook de reclassering, politie en justitie in noord-Nederland hebben een dusdanig vertrouwen in de dader-aanpak gekregen, dat zij de laatste jaren regelmatig cliënten verplichten bij STAPP de cursus bestemd voor plegers van seksuele delicten, te volgen. Het verplichtende karakter ervan (soms als voorwaarde om een gevangenisstraf te ontlopen, soms om na de gevangenisstraf herhaling te voorkomen) is volgens de behandelaars een belangrijke bijdrage tot het succes. Vrijwillig zouden de daders - bijna altijd mannen - niet gauw zijn gekomen. Want bijna geen enkele pleger voelt er veel voor om in behandeling te gaan. Zo erg was het toch ook weer niet wat ik heb gedaan, is een veel gehoorde, voor deze daders typerende opmerking.

Boeten

Maar de wereld om hen heen vindt het wel erg. Zo erg zelfs, dat er ook in het hulpverlenerscircuit veel weerstand bestaat tegen het helpen van de dader. Slachtoffers moeten worden geholpen, laat daders maar boeten, is de redenering. Dat nieuwe slachtoffers misschien kunnen worden voorkomen als daders worden behandeld, is een argument dat onvoldoende aanspreekt. De weerzin tegen daders is te groot. Ook een reguliere hulpverleningsinstantie als RIAGG biedt volgens de STAPP-mensen geen mogelijkheden om de

meestal laag opgeleide, over weinig zelf-inzicht beschikkende en slecht pratende daders te behandelen.

De psychologen en groeps werkers die in '89 STAPP hebben opgericht, dachten aanvankelijk dat ze vooral minderjarige daders zouden kunnen helpen. Dat was de bedoeling ook. Preventief werken, zodat jongens geen mannen zouden worden die het plegen van seksuele delicten tot gewoonte zouden maken. Maar in de praktijk kregen ze veel meer met meerderjarigen te maken.

Buitenlands onderzoek heeft aangetoond dat als plegers van seksuele delicten niet worden behandeld, meer dan de helft in herhaling valt. Volgt er wel een behandeling, dan gaat het met een kwart van de mensen weer mis. De STAPP-methode geeft tot nu toe een veel beter resultaat te zien. Hoe krijgen de behandelaars voor elkaar dat een aanrander en een exhibitionist hun leven beteren? "Ik denk," zegt coördinator Gerrit Schippers, "omdat de daders samen met ons op een simpele, praktische manier zijn gaan inzien hoe ze in elkaar zitten, hoe ze tot hun gedrag kwamen en vooral hoe ze

dit gedrag kunnen vermijden. Er is in gehamerd dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor wat ze doen en dat ze hun gedrag niet kunnen wijten aan een slechte jeugd of aan het gedrag van het slachtoffer. De daders zelf worden met respect behandeld, maar ze moeten de confrontatie met het gebeurde stevig aan gaan. Ook wordt ze geleerd zich in te leven in het slachtoffer. Want wat ze gemeen hebben is dat ze zich niet kunnen inleven in een ander. De meeste incestplegers en pedofielen bijvoorbeeld, zijn er meesters in de situatie te idealiseren en de gevolgen voor het

slachtoffer te bagatelliseren. Ze hielden veel van het kind, ze hebben het kind geen kwaad gedaan en het kind wilde zelf ook wel, is hun verhaal. Dan wordt er zeer gedetailleerd nagegaan hoe ze het kind zo willig hebben gemaakt en hoe het kind reageerde tijdens de seksuele handeling. Hoe het kind keek, of het angstig was, verstijfde van schrik. Dan komt er op den duur vaak uit dat het kind het toch wel onprettig moet hebben gevonden. Voor de meeste plegers is het heel bedreigend onder ogen te zien wat ze werkelijk hebben gedaan. Vandaar ook dat bagatelliseren. Soms moet je ze benaderen met een vraag als: "hoe weet jij of ze niet over een paar jaar zelfmoord pleegt?"

Daders kunnen in een later stadium van de behandeling huiswerk mee krijgen. Ze moeten boeken lezen met slachtoffer-ervaringen en er daarna over praten. Mensen krijgen gedragsinstructies mee, er worden situaties geoefend via rollenspelen. Sommige aanranders zijn slecht in staat contacten te leggen met meisjes en vrouwen. Dan wordt hen geleerd hoe ze dit het beste kunnen aanpakken. En hoe ze voor hen moeilijke situaties kunnen zien aankomen en vermijden. Bewustwording van de ernst van hun daden, de gevolgen voor henzelf en voor het slachtoffer en het werken aan zelfcontrole zijn belangrijke onderdelen van de behandeling.

Dansen

Als de dader weet hoe hij handelt onder bepaalde omstandigheden, kan hij daar verandering in brengen. De voetbaltrainer die wist dat hij op een bepaald moment toch niet met zijn handen van een kind af zou blijven, is senioren gaan trainen. De exhibitionist die vooral in het weekeinde, als hij zich veelede het park inging om te exhibitioneren, wist dit gedrag te vermijden door een betere vrijetijdsbesteding voor het weekeinde te zoeken. Als hij toch nog de drang voelde om naar het park te gaan zou hij een prostituee bezoeken. Een jongen die een meisje aanrandde omdat hij onzeker en verlegen niet wist hoe hij op een normale manier contacten moest leggen, ging nadat zijn zus hem had leren dansen, naar een dansschool, waar veel meer meisjes dan jongens waren. Hij danste goed en werd voortdurend als partner gevraagd. Hierdoor groeide zijn zelfvertrouwen en had hij het agressieve gedrag tegenover meisjes niet meer nodig. Heel vaak zijn er alternatieven te bedenken die goed werken en voorkomen dat de man in herhaling valt. Bij de meeste mensen die na de behandeling

weggingen heb ik gedacht: het zou me verwonderen als ik die man hier weer zou zien. Hij staat echt sterker in zijn schoenen. Hij heeft geloof gekregen in eigen kunnen."

Als de daders voor het eerst komen, zijn ze meestal niet gemotiveerd, erg achterdochtig en hebben ze het gevoel dat ze worden gedwongen aan de (individuele) cursus mee te doen. Geen ideale startpositie voor behandelaar en cliënt. Toch is Schippers blij met het verplichtende karakter. "Zeker in het begin is die stok achter de deur nodig. Ze weten dat het wordt gemeld als ze zich eraan onttrekken. Later is de dwang niet meer nodig. Dan wordt het nut hen zelf ook duidelijk en komen ze wel. Een aantal heeft aan het eind van de behandeling zelfs moeite met het naderende afscheid. Uiteraard kunnen er nog wel eens nagesprekken worden gevoerd en mag de pleger in crisissituaties contact opnemen met de behandelaar.

Omdat er in het land wel wordt gepraat over daderbehandeling, maar toch weinig wordt gedaan, vonden de STAPP-behandelaars dat ze na vier jaar de balans maar eens moesten opmaken en verslag moesten doen van de gehanteerde methode. Dat de behandelingen door blijven gaan is overigens niet zeker. Tot nu toe is alles door vrijwilligers gedaan. In hun vrije tijd. Het geld dat nodig was voor een onderkomen en andere kosten werd via fondsen verkregen. Er is nog geld voor zo'n anderhalf jaar en dan is het op. "En de kosten bedragen zo'n twee en een halve ton per jaar. Verwijzers, zoals de reclassering en justitie zijn over het algemeen tevreden over de behandeling die de daders hebben ondergaan, maar ze kunnen ons wegens geldgebrek financieel niet helpen. De overheid vroeg ons wel om ideeën voor de postbus 51-campagne tegen seksueel misbruik, maar op ondersteuning hoeven we niet te rekenen. Er moet worden bezuinigd. Ik kan niet zeggen dat de politiek logisch denkt. Iedere dag dat iemand niet hoeft te zitten bespaart de samenleving heel veel geld. Wel complimenten krijgen, maar met lege handen blijven staan, daar word je moedeloos van. De politiek verschuilt zich achter de RIAGG. Die moeten deze hulpverlening er maar bij doen. Maar dat lukt dus niet. Binnenkort willen we in het noorden een openbare discussie organiseren tussen hulpverleners en politici. Misschien dat de plaatselijke en provinciale politici er dan van overtuigd raken dat we zinvol werk doen dat ondersteund moet worden."

Reportages

31-3

LEX

Le Dr Jocelyn Aubut, cofondateur de l'institut Philippe-Pinel (à g.). Les Français ne rient plus.

la pudeur. A la sortie, sur recommandation du juge, il s'est présenté au Centre de psychiatrie légale de Montréal (CPLM). L'antenne externe créée en 1989 par l'institut Pinel pour suivre les ex-détenus en libération conditionnelle, les condamnés à des peines de sursis ou les prévenus en attente de jugement. Là, on ne lui a pas fait de cadeau. Il n'a bénéficié d'aucune compassion, d'aucun discours humanitaire, d'aucune absolution. Pour être admis, il faut reconnaître ses délits et s'en sentir responsable, admettre la récurrence de ses fantasmes déviants et ses difficultés relationnelles. Il faut surtout être consentant et décidé à changer.

On a enfin proposé à Robert une sorte de contrat, une « alliance thérapeutique » : en échange de sa collaboration active, on lui donnerait des « outils » pour gérer ses pulsions, les canaliser, les contrôler. On ne lui a pas promis le bonheur ni même la guérison. Ce n'est pas le genre de la maison. Ici, on ne cultive pas les bons sentiments. On fait plutôt de la normalisation sociale. Un objectif prioritaire : éviter les récidives. Coûte que coûte.

PAS DE DOGMATISME

Tout a commencé, en 1982, dans un gigantesque bâtiment de brique et de verre posé à 20 kilomètres de Montréal : l'institut Pinel. Créé dix ans plus tôt pour recevoir des malades psychiatriques condamnés par la justice ou jugés incapables à subir un procès, cet hôpital sécuritaire s'est heurté très vite au problème posé par les agresseurs sexuels : « Nous avons été pris au dépourvu par l'ampleur du phénomène, raconte Bernadette Lamoureux, criminologue. De plus en plus de victimes portaient plainte. Les délinquants sexuels commençaient à pulluler dans les pénitenciers, où ils étaient brimés par les autres détenus. Les gardiens de prison faisaient pression sur nous... »

Alors, Jocelyn Aubut et quelques autres thérapeutes ouvrent une unité de soins réservée aux agresseurs sexuels. L'équipe, pluridisciplinaire, est constituée de psychologues, de psychiatres, de criminologues, d'infirmières, d'éducateurs, de sexologues. Mais elle refuse surtout - c'est son originalité - tout dogmatisme en matière de traitement. Qu'elle soit d'inspiration psychanalytique, à la mode européenne, ou « comportementale », à la mode américaine, toute méthode est utile : « Il faut admettre l'extraordinaire hétérogénéité des délinquants sexuels, insiste Jocelyn Aubut. Il ne s'agit pas d'adapter le patient à telle ou telle chapelle de pénitence, mais le contraire. Il faut manœuvrer sur toute la gamme disponible, trouver le bon traitement pour le bon patient au bon moment, et savoir en changer. »

De notre envoyée spéciale
Christian Van Geloven aurait-il atterri devant la cour d'assises de Perpignan pour le viol et le meurtre de deux fillettes de 9 ans s'il avait été pris en charge à l'institut Philippe-Pinel de Montréal ? Ce centre canadien, qui possède une unité de soins spécialisée dans le traitement des agresseurs sexuels, fait aujourd'hui gambiger tous ceux qui, en France, ont enfin compris la nécessité de se coltiner sérieusement l'énigme et le danger constitués par ce type de délinquants.

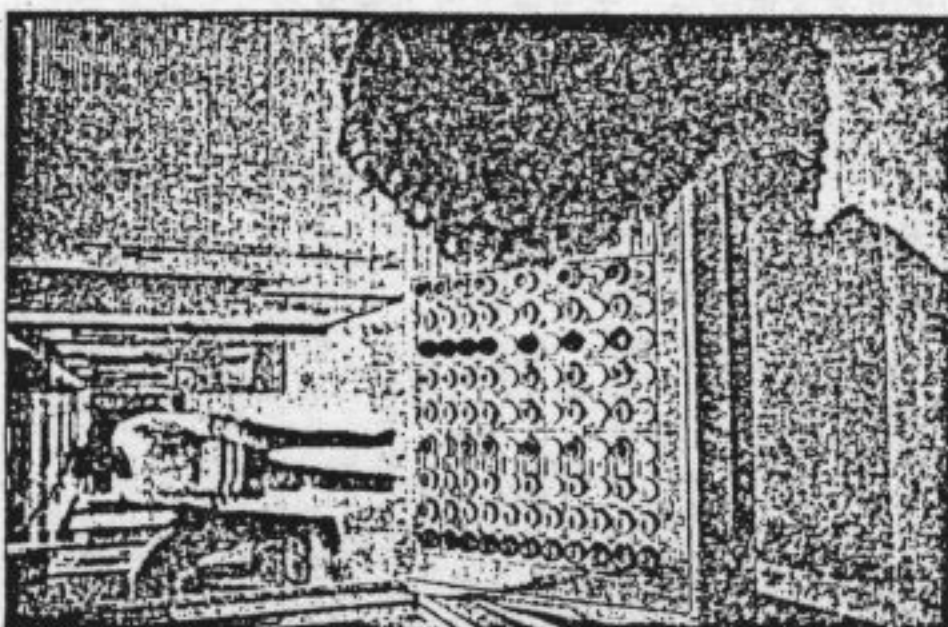
Créée en 1982, cette unité de soins a longtemps fait l'objet d'un scepticisme ricanant de la part du milieu psychiatrique français. L'éclectisme de ses méthodes de traitement - de la psychothérapie de groupe à la camisole chimique, en passant par le déconditionnement à l'électricité - faisait hurler. « C'est en train de changer, raconte le Dr Jocelyn Aubut, l'un des fondateurs du centre, devenu chef du département de psychiatrie à Pinel. Hier, les Français nous tournaient en ridicule. Aujourd'hui, ils me demandent conseil. Entre-temps ? Les prisons françaises se sont remplies : 34 % des condamnés à des peines de plus de dix ans sont des délinquants sexuels. Le centre Pinel, lui, a traité plus d'un millier de cas et les résultats sont là : le taux de récidive est nettement plus bas (24 %) que celui des agresseurs non traités au Québec (53 %). Et, enfin, Van Geloven a été condamné deux fois pour attentat à la pudeur.

Robert, lui, a trouvé à qui parler. L'approche de l'été, surtout, terrifie ce pédophile québécois de 49 ans. L'été, les enfants lâchent leurs anoraks et se baladent dans Montréal jambes et bras nus. Il en surgit de partout, dans les rues, dans les parcs, aux portes des écoles. Alors, Robert se bat contre une envie irrésistible de les attirer dans un coin désert ou chez lui. Ce sont les tout-petits qu'il préfère, des garçons de 4 ou 5 ans. Avant, pour pouvoir jouer avec leur corps, cent fois il leur a donné des bonbons, de l'argent, ou bien il les forçait. Aujourd'hui, il a appris à détecter les signes précurseurs d'une agression sexuelle et à désamorcer ses fantasmes. Il s'est inventé de nouveaux itinéraires dans la ville, loin des écoles et des bacs à sable. Il sait quitter son studio pour fuir son poste de télé à l'heure des émissions enfantines. Quand il sent la fièvre l'envahir, il téléphone à l'antenne externe de Pinel. On le reçoit en urgence. Et quand ses démons le font dériver vers les squares, quand il devine qu'il va passer à l'acte, il demande à être hospitalisé.

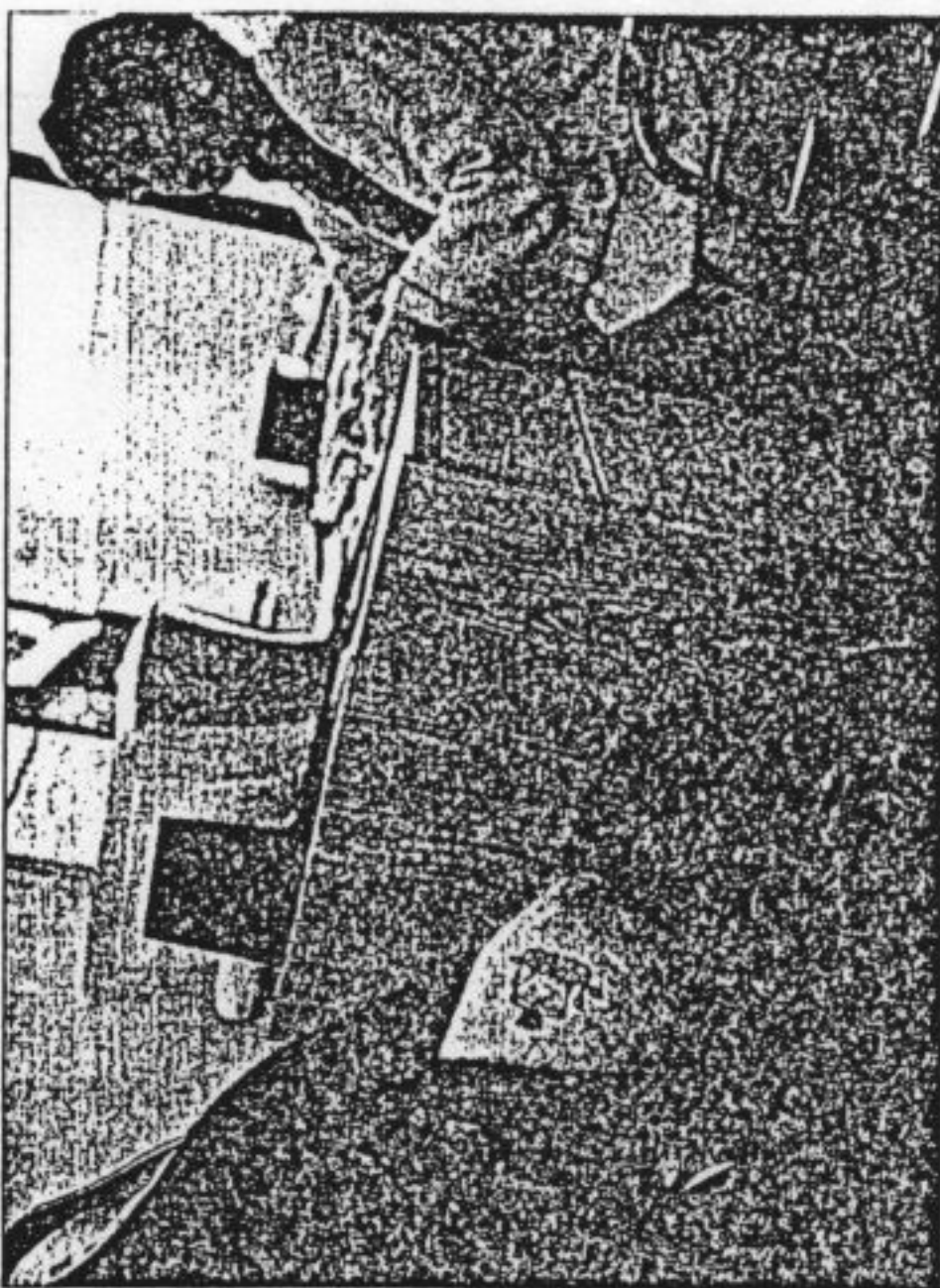
Robert est passé quatre fois en justice. On l'a d'abord relâché, faute de preuves. Puis il a été condamné. La dernière fois, il a purgé deux ans de prison pour attentat à

L'école dominante, en France, considère que seule une longue thérapie individuelle s'attaque vraiment aux racines du mal. « Bullshit ! » répond Aubut : à ses yeux, seuls 10 % environ de ses clients ont les moyens psychologiques et intellectuels de se lancer avec succès dans ce genre d'aventure. « Nous n'imitons pas les Américains, qui ne s'intéressent qu'au futur : "On se fiche de ton passé, ce qui nous importe, c'est que tu arrêtes." Mais les Français, eux, ne s'intéressent qu'au passé : "Et ta méchante maman", etc. Nous nous préoccupons du futur et du passé. Nous travaillons sur l'histoire des patients, sans jamais oublier le symptôme : le délit. »

C'est un euphémisme. Non seulement on n'oublie pas le délit, mais on ne laisse guère les résidents de Pinel penser à autre chose. Ils sont 21 pensionnaires derrière

Le poste de surveillance de l'institut Pinel. Objectif prioritaire : éviter les récidives. Coûte que coûte.

les vitres du secteur réservé aux agresseurs sexuels. 21 volontaires à qui l'on a permis de sortir de leur cellule de prison pour s'enfermer ici un an au minimum : le temps d'apprendre à contrôler leur libido. A leur arrivée, on évalue pendant un mois leurs difficultés relationnelles, leur histoire personnelle, la nature et l'intensité de leurs pulsions sexuelles. On les emmène au laboratoire subir une « plethystographie », un examen qui permet d'identifier l'objet exact de leurs fantasmes : en clair, on leur demande de se masturber en écoutant des scénarios porno de toutes sortes - sadiques, non sadiques, hétéro, homo, avec enfant de tout âge - et on mesure leurs érections à l'aide d'un anneau de mercure relié à une machine sophistiquée. A ceux qui se raconteraient des histoires, le technicien répond : « Et ton pénis, il ment ? »

Beaucoup d'agresseurs potentiels sont

A droite, une consultation au Centre de psychiatrie légale de Montréal. Pour être admis, il faut reconnaître ses délits et s'en sentir responsable.

Antoine doit bientôt sortir. Ce soir, il remettra la cassette à son thérapeute. Il doit se livrer à ce petit exercice trois fois par semaine. Avant de passer à un autre traitement. Les violeurs sont incités à respecter les autres. Les pédophiles, à s'affirmer à cesser de fuir. Tous sont invités à prendre leurs responsabilités. « Vous n'êtes pas des monstres, dit-on à ces malades sociaux souvent enclins à se considérer comme des victimes de leur libido. Vous êtes des gens normaux qui adoptez des comportements anormaux face au stress. A vous de jouer. »

Les plus démunis reçoivent des cours d'éducation sexuelle. D'autres sont entraînés aux « habiletés sociales » : comment négocier un désaccord, exprimer un compliment, recevoir une critique, énoncer une demande, gérer une colère, s'excuser, etc. On leur apprend à s'autoévaluer.

Enfin, dans des jeux de rôle, parfois face à

Levenslange straf Van G. in Frankrijk aangevochten

PARIS - Het Franse Hof van Cassatie meent dat er juridische gronden kunnen zijn om het vonnis van levenslang tegen de 48-jarige Nederlander Christiaan van G. aan te vechten. Het hof heeft daarom gisteren besloten een aanvraag tot cassatie van de advocaten van Van G. in behandeling te nemen.

Van G. is twee weken geleden in Perpignan veroordeeld tot levenslang, met een minimum van dertig jaar achter de tralies, wegens verkrachting en moord op twee tienjarige meisjes in oktober 1991 bij Perpignan in Zuid-Frankrijk. Hij was voordien al tweemaal veroordeeld tot gevangenisstraffen wegens ontucht met minderjarigen.

De Van G. opgelegde straf is de hoogste in Frankrijk sinds de inwerkingtreding, nauwelijks een maand geleden, van een nieuw wetboek van strafrecht, dat is juist wat de advocaten van Van G. dwars zit. De feiten dateren van vóór het nieuwe strafrecht, en dienen volgens hen dus naar de oude normen te worden berecht. Was dat gebeurd, dan was Van G. er wellicht met twintig jaar vanaf gekomen.

Als het Hof van Cassatie over enkele maanden beslist dat de advocaten gelijk hebben en het vonnis vernietigt op juridische gronden, wil dat niet zeggen dat Van G. op vrije voeten komt. Het meest waarschijnlijk is het in dat geval dat er een nieuw proces komt voor een ander gerechtshof, met een andere jury. In het verleden is dat al meer gebeurd.

De bijkomende straffen voor Van G. (hij moet een miljoen francs, 330.000 gulden, betalen aan de ouders van elk van de meisjes) blijven overeind. Die vallen buiten een eventuele beslissing tot cassatie.

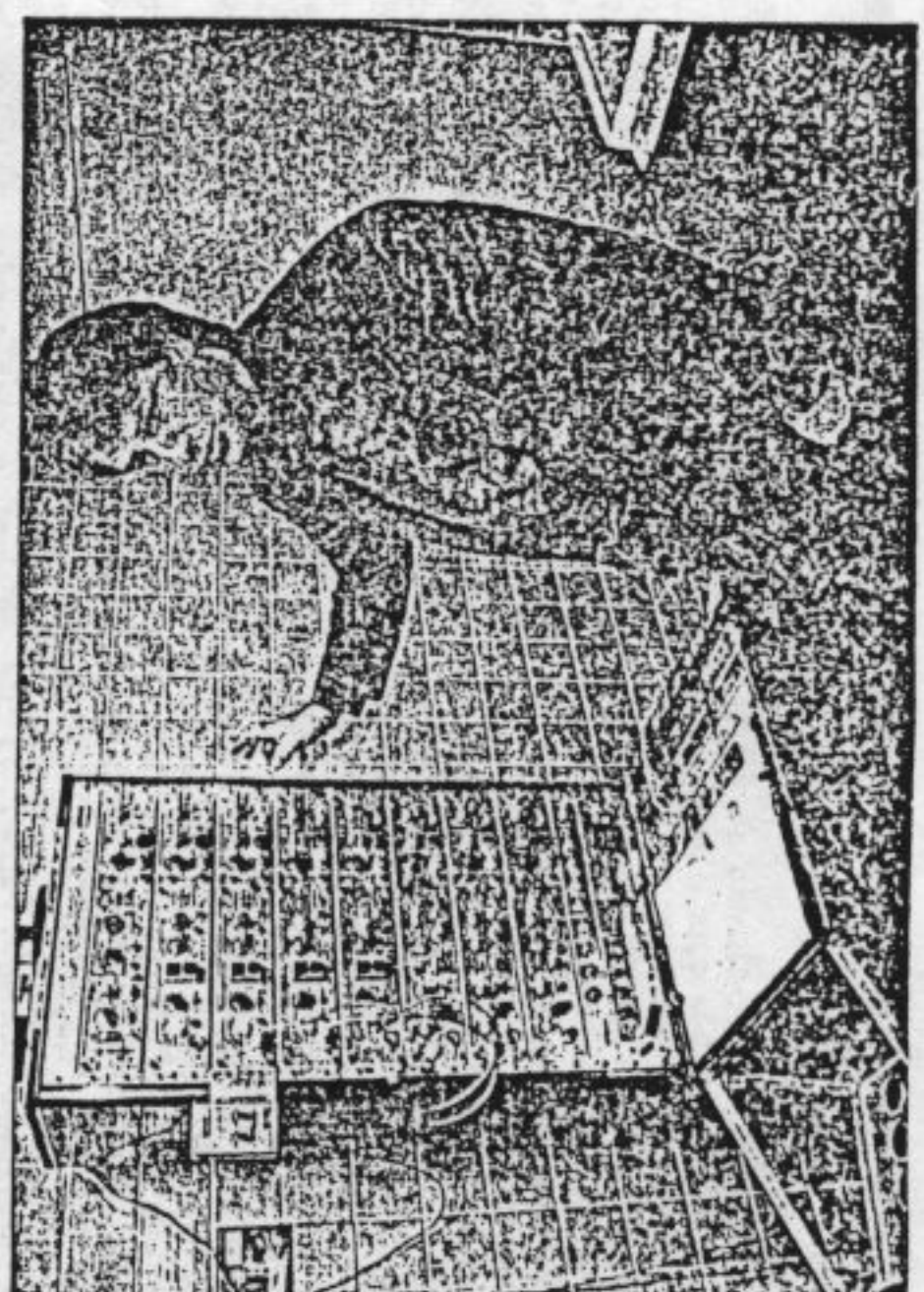

Une thérapie de groupe avec, à droite, le Dr Georges Pinard. « Nous ne les guérissons pas. Nous leur donnons seulement les moyens de se contrôler. »

« La moitié des pédophiles et un tiers des violeurs de femmes adultes que nous voyons ont été victimes d'abus sexuels dans leur enfance », dit-on ici. Et Mac Kibben adjuure les « humanistes », français en particulier, de cesser de considérer les déviations sexuelles comme une version agressive de la sexualité : « Il s'agit au contraire d'une version sexuelle de l'agressivité. » Et Aubut renchérit : « Cela n'a rien à voir avec le sexe. C'est un sida psychologique. En France, vous devriez cesser de jaser. Votre loi Méhaignerie reconnaît la nécessité thérapeutique pour les criminels sexuels. Maintenant, il faudrait agir, et vite ! »

Christian Van Geloven aurait-il tiré bénéfice d'une rééducation sociale à la québécoise si on la lui avait proposée dès son premier délit ? S'il n'y avait qu'une chance sur deux, elle ne lui a pas été offerte.

Jacqueline Remy

Le responsable du laboratoire d'évaluation des préférences sexuelles. Pour identifier l'objet exact de leurs fantasmes.

une caméra, ils doivent se confronter au regard des autres, qui leur renvoient sans cesse leur image, encourageant leurs comportements « adéquats », éreintant leurs attitudes nocives. Hors des séances de thérapie, les 21 résidents participent aux tâches ménagères, font du sport et quelques travaux. Mais, quoi qu'ils fassent, ils sont perpétuellement observés par leurs codétenus et par les éducateurs qui, régulièrement, leur tendent un miroir glacial : « On les harcèle, à Pinel, convient Aubut. Pourquoi as-tu fait ça ? A quoi pensais-tu ? Tu es sûr que ça n'a pas de rapport avec tes fantasmes ? »

« C'est très dur, raconte William, 30 ans, condamné pour viol. Les intervenants font exprès de me provoquer parfois, pour me tester. Mais je vais mieux. Aujourd'hui, je sais ce que je vaux. » Richard, lui, est sur le point de craquer. Ce père incestueux de 51 ans pleure en se confiant : « J'ai le moral à zéro. Les éducateurs ne me lâchent pas. Ils prennent des notes sur nous toute la journée. J'ai envie parfois de retourner au pénitencier. » Jean, 21 ans, ne regrette pas d'être venu à Pinel : « Si je n'avais pas été incarcéré, puis transféré ici, je serais allé jusqu'au meurtre. »

« UN SIDA PSYCHOLOGIQUE »

En fait, certains résidents ne s'adaptent jamais. « On traite un mal qui leur fait aussi plaisir, dit un éducateur. Donc, ils sont sur la défensive. » Les uns retournent volontairement en prison. D'autres, réfugiés dans la passivité, ne collaborent pas, ou mal : on finit par les virer. Cruel ? « On ne peut pas dépenser 125 000 dollars [environ 600 000 francs] pour quelqu'un qui ne veut pas ou ne peut pas se soigner », leur répond-on ici. Et André Mac Kibben, sexologue, ajoute : « C'est dur de se battre contre ses pulsions. Mais c'est dur aussi d'être "abusé", violé. Ici, la liste d'attente est longue. N'oubliez pas : notre objectif n° 1 n'est pas de soigner les agresseurs sexuels. Mais d'éviter un maximum de récurrences. »

Ce pragmatisme têtue, qui fonde la philosophie de l'unité de soins, exclut tout discours lénifiant : « Nous ne les guérissons pas, insiste le Dr Georges Pinard, psychiatre. Nous ne leur laissons aucune illusion. Nous leur donnons seulement les moyens de se contrôler. Comme les alcooliques, ils devront toute leur vie rester vigilants. Nous les préparons à d'éventuelles défaillances. Et nous les accueillons en milieu ouvert pour les aider. »

L'équipe de Pinel n'a qu'une obsession : interrompre l'incroyable engrenage de souffrances provoquées par les crimes et délits sexuels.

'Monster van Elné' vraagt om cassatie

BD 7-4-53

PARIS - Het Franse Hof van Cassatie meent dat er juridische gronden kunnen zijn om het vonnis van levenslang tegen een 48-jarige Eindhovenaar aan te vechten. Het hof nam daarom gisteren een aanvraag tot cassatie van de advocaten in behandeling.

De Eindhovenaar, ook wel het 'Monster van Elné' genoemd, is twee weken geleden in Perpignan veroordeeld tot levenslang, met een minimum van dertig jaar achter de tralies, wegens verkrachting, marteling en moord op twee tienjarige meisjes in oktober 1991 bij Perpignan in Zuid-Frankrijk. Hij was voordien al tweemaal veroordeeld tot gevangenisstraffen wegens ontucht met minderjarigen.

De opgelegde straf is de hoogste in Frankrijk sinds de inwerkingtreding, nauwelijks een maand geleden, van een nieuw wetboek van strafrecht en strafvordering in dat land. De feiten dateren van vóór het nieuwe strafrecht, en dienen volgens de advocaten daarom naar de oude normen te worden berecht. Was dat gebeurd, dan was hnt cliënt er wellicht met twintig jaar vanaf gekomen.

Als het Hof van Cassatie over enkele maanden het vonnis vernietigt op juridische gronden, komt er waarschijnlijk een nieuw proces voor een ander gerechtshof, met een andere jury.

h b - n - 6 N 4 / N

Kinderporno via computer

Amsterdamse zedenpolitie signaleert nieuwe trend

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM - Korting op taxiritjes voor vrouwen die een avondje uit zijn geweest, meer aandacht voor vrouwenhandel, de werkomstandigheden van tippelaarsters en de verspreiding van kinderporno-grafie via de computer.

Deze aanbevelingen doet de jeugd- en zedenpolitie van de regio Amsterdam/Amstelland op grond van het jaarverslag 1993. Vooral bij vrouwenhandel en kinderporno signaleert het verslag verontrustende ontwikkelingen. Zo leverde een inval bij een videotheekhouder zo'n 3800 pornografische banden op,

waarvan 475 met kinderen. Een andere inval leverde 1600 banden op, waarbij duidelijk ook Nederlandse slachtoffertjes betrokken waren.

Omdat de huidige wet- en regelgeving nog te weinig ruimte biedt om tegen het vervaardigen, vervoeren, importeren en exporteren van kinderporno op te treden, pleit de Amsterdamse politie voor aanscherping van de wet, zoals onlangs ook formeel is voorgesteld. Met nadruk wordt in het jaarverslag gewaarschuwd voor een nieuwe trend, namelijk de kinderporno die via de computer uitgewisseld wordt. „Dit gebeurt via de zogenaamde *Bulletin Board Systems*, middels computer

en een modem. Over deze nieuwe vorm is nog maar weinig bekend.“ In de laatste drie maanden van het afgelopen jaar functioneerde het team Prostitutie en Vrouwenhandel in Amsterdam. Dit bezocht 57 seksclubs, 7 homoclubs, en 28 'ramen'. Binnen drie maanden werden 87 controles uitgevoerd, waarbij 40 illegale prostituties werden aangehouden, van wie er drie nog minderjarig waren. Tippelaarsters, de straatprostituties, werden steeds vaker geconfronteerd met zware mishandeling en verkrachting. „Hun werkomstandigheden zijn slecht, zij moeten naar plekken die als onveilig betiteld kunnen worden, waardoor hun slachtofferkans sterk

wordt vergroot“, aldus de politie. Van vrouwenhandel werden zeven aangiften gedaan, maar daarvan blijkt de bewijsvoering uitermate moeilijk. „Vrouwenhandel is geen op zichzelf staand probleem, maar heeft raakvlakken met de vreemdelingenwetgeving, bestuurlijke zaken, georganiseerde criminaliteit en openbare orde“, schrijft de Amsterdamse zedenpolitie.

Gebaseerd op de meldingen van verkrachtingen en aanrandingen bevat het verslag nauwkeurig uitgewerkte profielen van de slachtoffers. „Bijna 40 procent van de slachtoffers is blank, tussen de 16 en 25 jaar, ongeveer 1,60 à 1,70,

normaal postuur, donkerblond haar, tot over de schouder, lopende in het weekend op de openbare weg, tussen 12 uur 's middags en 24 uur 's nachts“, zo luidt bijvoorbeeld het aanrandingsprofiel. Opmerkelijk is de aanbeveling dat vrouwen gestimuleerd zouden kunnen worden, eventueel zelfs met kortingen, om met de taxi naar huis te gaan, nadat zij 's avonds zijn gaan stappen. Veel vrouwen worden immers slachtoffer van een zedenmisdrijf „als ze na het stappen naar huis gaan, danwel thuis worden gebracht door hun pas ontmoete 'vriend'“. Ook van kindermishandeling blijft het aantal aangiften volgens het verslag toenemen.

in a catalogue to a primary school football match.

Not so many years ago, the production of child pornography required a network of confederates for production and distribution. Kiddie porn, once a monolith, has become a cottage industry. With the advent of do-it-yourself devices such as the Polaroid camera and the camcorder, anyone can produce a "quality" product.

Paedophiles do not rely upon child pornography for self-stimulation. For them, such material has two essential purposes: one, it self-refers the possessor to "normality" (i.e. it tells paedophiles they are not alone, that others share their practices, that it is not they who are deviant — it is the oppressive laws which prohibit their "love"); and two, it de-sensitises children especially susceptible to peer pressure by displaying graphic proof that "lots of kids like to do this", thus paving the way for the victimisation of their targets. Child pornography should not be attacked on the grounds that it causes crime, but that it is a crime.

The definition? Photographs, videotapes or any other means of recording and reproducing children engaged in sex (whether with adults, other children, objects or animals) is a picture of a crime, period. (In the limited space allocated to this piece, I can do no more than acknowledge the "baby-on-the-bearskin-rug" issue, while maintaining that the alleged "danger" such a possibility poses to loving parents is deliberately exaggerated by those of another ilk entirely.)

Are such depictions "art"? Again, the paedophile community seeks to make us complicitous in begging the question. The issue is not "what is art?" but "what is victimisation?" I can no more accept a child pornographer saying he is a victim of censorship than I could a mugger claiming his field of activity was performance art.

New York crime novelist Andrew Vachss is a lawyer specialising in child abuse cases

VERONIQUE 10 (FRANCE, 1993), RON OLIVER, 34, BUILT A REPUTATION DURING THE 1980S AS A RESPECTED PHOTOGRAPHER OF CHILDREN. HE WAS COMMISSIONED BY WELL-TO-DO FAMILIES WHO COULD AFFORD HIS FEES — ANYTHING UP TO £20,000 FOR A SELECTION OF PICTURES. HE WAS A KEEN NATURIST, AND A SMALL PERCENTAGE OF HIS WORK WAS NUDES. IN 1993 HIS HOME AND STUDIO IN WEST LONDON WERE RAIDED AND 20,000 IMAGES WERE IMPOUNDED UNDER THE OBSCENE PUBLICATIONS ACT. HE WAS ARRESTED AND SPENT 24 HOURS IN A POLICE CELL, BUT TO DATE HAS NOT BEEN CHARGED WITH ANY OFFENCE. SCOTLAND YARD HELD ON TO ALL HIS MATERIAL FOR MORE THAN A YEAR — EVEN THOUGH THEY SAID ONLY THREE SHOTS MIGHT HAVE BROKEN THE LAW. IN MARCH SOME OF HIS MATERIAL WAS RETURNED TO HIS LAWYER. BUT THE FILES ARE BEING PASSED TO THE CROWN PROSECUTION SERVICE WHICH WILL DECIDE WHETHER TO PRESS CHARGES. OLIVER HAS EXILED HIMSELF IN HOLLAND, AND SAYS IT IS UNLIKELY HE WILL EVER RETURN TO WORK IN THIS COUNTRY.

Age of innocence

Who says child pornography is a grey area?
 Only criminals, warns Andrew Vachss

ANYTIME THE ISSUE OF "CENSORSHIP" RAISES ITS head, the result is a virtual stampede of opposition — anyone perceived to be in favour is quickly consigned to the lunatic fringe. But when abstract principles are applied to ground-zero problems, rhetoric often falls short of reality's need. A case in point is the debate over "child pornography", a phenomenon more easily denounced than defined.

The concept of censorship is irrelevant to child pornography. It is not censorship to outlaw (and punish) certain activities. Criminal laws are necessary to both illuminate and enforce the social contract that prohibits individuals from preying upon others. Nor is it censorship to criminalise production and dissemination of, and profit from, child pornography.

In truth, when it comes to child pornography, any discussion of censorship is a sham, typical of the sleight-of-hand used by organised paedophiles as part of their ongoing attempt to raise their sexual predations to the level of civil rights. In the past, paedophiles have attracted support and sympathy by portraying themselves as a "sexual minority". The idea of suppressing any minority is anathema to those who hold liberty dear. However, when the question is not of status but of acts, paedophiles are no more entitled to protection than rapists.

In the United States, our highest court will soon hear the appeal of an individual convicted of disseminating kiddie porn. The case in question involved a girl who "starred" in a whole series of sex films. There is no question that the films were intentionally pornographic. However, it was later revealed that the girl was only 15 years old when the films were made. The appeal is based on the argument that the film producers were not aware of the child's age, and that a "good-faith mistake" as to the age of an individual in a sexual performance should be completely excusatory.

That argument is specious to the point of absurdity. We criminalise sexual conduct between an adult and a child, if no force is employed, the crime is called "statutory rape" — a crime for which there is no "good-faith" exception. Such laws are designed to protect children — why should any lesser standard be applied to child pornography? Photographs of a child in a sexual performance should result in strict liability, shifting the burden to the producer to prove that the individual depicted was, in fact, an adult.

Nor should "consent" be excusatory.

Parents do not "own" children. They cannot dispose of living beings as they see fit. When the proud paedophile waves his "consent form" signed by the child's parents, I would argue that not only does he remain liable, but that the individual who signed the "consent form" also shares that liability.

Another pitch paedophiles use to gain support is to claim fellowship with the gay community by calling anti-paedophile activity "homophobic". Their cry is: "Today the paedophile, tomorrow the homosexual." This argument is aided and abetted by sloppy

In truth, when it comes to child pornography, any discussion of censorship is a sham, typical of the sleight-of-hand used by paedophiles as part of their ongoing attempt to raise their sexual predations to the level of civil rights

journalists who report "homosexual child abuse" when the perpetrator and victim are of the same sex, but never headline "heterosexual child abuse" when they are not. The truth is, of course, that predatory paedophiles are neither homosexual nor heterosexual; they are child molesters. It is worthy to note that the world's largest gay and lesbian organisation has recently severed all ties with NAMBLA (the grotesquely-named North American Man-Boy Love Association, which actively promotes sex between children and adults), finding NAMBLA's positions "reprehensible".

What then of child pornography? The issue is not whether it should be banned — it is patently illegal — but how to define it statutorily. The hoary old charge that it "appeals to prurient interest" simply invites debate, creating another of the treasured "grey areas" so precious to those seeking sexual access to children. It is pointless to ask if child pornography "appeals to prurient interest". The real question is, whose prurient interest? The test cannot be whether such material would stimulate a paedophile. Anyone who has worked with (or against) such individuals knows that they can be stimulated by material which is beyond the scope of prohibition, from children modelling underwear

Hirsch Ballin verhoogt straffen kinderporno

Van onze verslaggever

DEN HAAG — Minister Hirsch Ballin van justitie wil de straffen op kinderpornografie verhogen van maximaal drie jaar gevangenisstraf of tienduizend gulden boete naar maximaal vier jaar cel of honderdduizend gulden boete. Heeft de verdachte er een gewoonte of zijn beroep van gemaakt dan mag volgens Hirsch Ballin zes jaar cel worden opgelegd.

Dit blijkt uit het wetsvoorstel strafbaarstelling kinderpornografie, dat de bewindsman gisteren naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. De minister wil met het voorstel de jeugdige (potentiële) slachtoffers van zedendelicten beter beschermen

en kinderporno en zedendelicten effectiever bestrijden.

Uit onderzoek naar enkele strafzaken is volgens Hirsch Ballin gebleken dat het verschijnsel kinderpornografie de laatste jaren in ernst en omvang aanzienlijk is toegenomen. De tekst van het huidige artikel in het wetboek van strafrecht en de straf zijn daar niet meer op toegesneden, vindt hij.

Volgens het voorstel van Hirsch Ballin moet de wet zodanig worden aangepast dat ook het vervaardigen en het in-, door- en uitvoeren of in voorraad hebben van kinderpornografie op zichzelf strafbaar wordt. Het is dus niet langer nodig dat die handelingen ook op daarwerkelijke verspreiding of openlijke tentoonstelling van

kinderpornografie gericht zijn.

De straffen op die gedragingen wil hij verzwaren van maximaal drie maanden cel of een boete van maximaal tienduizend gulden naar vier jaar cel of een boete tot honderdduizend gulden.

Dit betekent ook dat verdachten in voorlopige hechtenis kunnen worden genomen. Verder zijn er meer mogelijkheden de met de kinderporno verdiende gelden aan de veroordeelde te ontnemen en een strafrechtelijk financieel onderzoek te starten.

Strengere wet tegen kinderporno stemt justitie en politie tevreden

Van onze verslaggever **VK**
AMSTERDAM

Justitie en politie in de grote steden vinden dat kinderporno binnenkort effectiever kan worden bestreden op basis van het nieuwe wetsvoorstel van minister Hirsch Ballin van Justitie. Vooral de mogelijkheid verdachten in voorlopige hechtenis te nemen, kan een afschrikwekkend effect hebben. Door de relatief lage straffen kunnen verdachten nu niet worden vastgehouden.

'We kunnen straks tenminste iets meer onze tanden laten zien', aldus de Amsterdamse officier van justitie mr P. Kortenhorst. 'Als er nu een schandaal is, kan je er weinig mee.'

In het wetsvoorstel, dat Hirsch Ballin maandag naar de Tweede Kamer stuurde, worden aanzienlijk zwaardere straffen opgenomen dan er nu zijn ter bestrijding van kinderporno en andere zedendelicten. De maximale gevangenisstraf van drie jaar (of tienduizend gulden boete) wil de minister verhogen naar vier jaar of honderdduizend gulden. Als een verdachte zich vaak schuldig heeft gemaakt aan kinderporno, kan zelfs zes jaar worden opgelegd.

Door deze zwaardere straffen wordt voorlopige hechtenis mogelijk.

Een andere belangrijke wijziging is de strafbaarstelling van het vervaardigen, in- en uitvoeren of het in voorraad hebben van allerlei kinderporno. In het Wetboek van Strafrecht (artikel 240) is nu bepaald dat alleen de verspreiding of tentoonstelling van kinderpornografie kan worden bestraft. Nederland is in Europa een van de weinige landen waar het bezitten van kinderporno niet strafbaar is.

Volgens Hirsch Ballin zijn de huidige straffen al lang achterhaald. Vooral de laatste jaren is het probleem kinderpornografie, aldus de bewindsman, in ernst en omvang 'aanzienlijk' toegenomen.

Volgens Kortenhorst moet het effect van de zwaardere straffen en daarmee een verruiming van de justitiële bevoegdheden niet worden onderschat. De opsporingsmiddelen zijn nu nog beperkt. Zo kan een verdachte maar zes uur worden vastgehouden. Huiszoeking en het af luisteren van telefoon zijn bovendien niet toegestaan.

Kortenhorst: 'Verdachten zullen zich nu realiseren dat ze wel dege-

lijk in hechtenis kunnen worden genomen. De praktijk is nu vaak dat we de mensen, als ze niet op heterdaad zijn betrapt, moeten uitnodigen naar het bureau te komen. Je bent dan afhankelijk van hun bereidheid om mee te werken.'

Mogelijke strafbare feiten kunnen straks ook aanzienlijk beter worden onderzocht, betoogt woordvoerder H. Zeevenhooven van de Haagse politie. 'Als je nu een verdachte in huis hebt, ben je gedwongen binnen die zes uur je zaak te onderzoeken. Daarna moet die persoon immers op vrije voeten worden gesteld.'

De Amsterdamse politie zegt 'zeer gelukkig' te zijn met het wetsvoorstel. De Amsterdamse zedenpolitie en de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI) deden vorig jaar september nog een klemmend beroep op Hirsch Ballin en de Tweede Kamer om kinderporno strenger te bestraffen.

Aanleiding was de moeilijke opsporing. De Amsterdamse zedenpolitie signaleert een sterke toename van de handel in kinderporno. Ook zou het aantal klanten hiervoor veel groter zijn dan wordt aangenomen.

Wetsvoorstel hogere straf kinderporno

BD 12-4-94

DEN HAAG - Minister Hirsch Ballin van Justitie wil de straffen op kinderpornografie verhogen van maximaal drie jaar gevangenisstraf of 10.000 gulden boete naar maximaal vier jaar cel of 100.000 gulden boete. Heeft de verdachte er een gewoonte of zijn beroep van gemaakt dan mag volgens Hirsch Ballin zes jaar cel worden opgelegd.

Dat blijkt uit het wetsvoorstel strafbaarstelling kinderpornografie, dat hij gisteren naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. De minister wil met het voorstel de jeugdige (potentiële) slachtoffers van zedendelicten beter beschermen en kinderporno en zedendelicten effectiever bestrijden.

Uit onderzoek naar enkele strafzaken is volgens Hirsch Ballin gebleken dat het verschijnsel kinderpornografie de laatste jaren in ernst en omvang aanzienlijk is toegenomen. Volgens het voorstel van Hirsch Ballin moet de wet zodanig worden aangepast dat ook het vervaardigen en het in-, door- en uitvoeren of in voorraad hebben van kinderpornografie op zichzelf strafbaar wordt.

Hogere straffen op kinderporno

Den Haag - Minister Hirsch Ballin van justitie wil de straffen op kinderpornografie verhogen van maximaal drie jaar gevangenisstraf of 10.000 gulden boete naar maximaal vier jaar cel of 100.000 gulden boete. Heeft de verdachte er een gewoonte of zijn beroep van gemaakt dan mag van Hirsch Ballin zes jaar cel worden opgelegd. Dat blijkt uit het wetsvoorstel strafbaarstelling kinderpornografie, dat hij gisteren naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. De minister wil met de nieuwe wet de jeugdige (potentiële) slachtoffers van zedendelicten beter beschermen.

foutje!

Hogere straffen voor kinderporno

DEN HAAG - De straffen op kinderpornografie gaan omhoog van maximaal drie jaar gevangenisstraf of 10.000 gulden boete naar maximaal vier jaar cel of 100.000 gulden boete. Heeft de verdachte er een gewoonte of zijn beroep van gemaakt dan mag zes jaar cel worden opgelegd.

Dit staat in een wetsvoorstel dat minister Hirsch Ballin van justitie naar de Tweede Kamer heeft gestuurd.

Volgens Hirsch Ballin is het verschijnsel kinderpornografie de laatste jaren aanzienlijk toegenomen. (ANP)

Hirsch Ballin verhoogt straf kinderporno

Tweede Kamer heeft gestuurd. De minister wil met het voorstel de jeugdige (potentiële) slachtoffers van zedendelicten beter beschermen en kinderporno en zedendelicten effectiever bestrijden.

Uit onderzoek is volgens Hirsch Ballin gebleken dat kinderpornografie de laatste jaren in ernst en omvang aanzienlijk is toegenomen. De tekst van het huidige artikel in het wetboek van strafrecht en de straf zijn daar niet meer op toegesneden, vindt hij. Volgens het voorstel van Hirsch Ballin moet de wet zodanig worden aangepast dat ook het vervaardigen en het in-, door- en uitvoeren of in voorraad hebben van kinderpornografie strafbaar wordt.

Vervolg van kinderporno wordt verscherpt

DEN HAAG, 11 APRIL. Minister Hirsch Ballin (justitie) gaat de kinderpornografie harder aanpakken. Hij wil de strafbaarstelling voor mensen die zich schuldig maken aan onder meer handel in kinderporno verscherpen. Dat staat in een wetsvoorstel dat de bewindsman vanmiddag naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. Met een verscherping van de wet wil Justitie een betere bescherming bieden aan potentiële jeugdige slachtoffers. Volgens onderzoeken van Justitie naar strafzaken over kinderpornografie is het verschijnsel de laatste jaren in ernst en omvang toegenomen. Het gaat daarbij onder meer om videobanden, pornografische lectuur en foto's. Het vervaardigen, vervoeren of bezitten van kinderpornografie wordt strafbaar. De maximale straffen op het openlijk tentoonstellen en het verspreiden van kinderporno worden verhoogd van drie maanden gevangenisstraf en een geldboete van tienduizend gulden tot vier jaar en een geldboete van maximaal honderdduizend gulden. Dit betekent dat ook voorlopige hechtenis kan worden toegelaten.

DEN HAAG (ANP) - Minister Hirsch Ballin van justitie wil de straffen op kinderpornografie verhogen van maximaal drie jaar gevangenisstraf of 10.000 gulden boete naar maximaal vier jaar cel of 100.000 gulden boete.

Heeft de verdachte er een gewoonte of zijn beroep van gemaakt dan mag volgens Hirsch Ballin zes jaar cel worden opgelegd. Dat blijkt uit het wetsvoorstel strafbaarstelling kinderpornografie, dat hij gisteren naar de

Zes jaar met tbs voor prostitueren van 3 dochtertjes

Van onze correspondent
ALMELO, woensdag
De 30-jarige Sylvia B. uit Hengelo is gisteren door de Almeloze rechtbank conform de eis veroordeeld tot zes jaar cel en tbs met dwangverpleging nadat ze haar drie dochtertjes als prostitueetjes liet werken.

De kinderen waren op dat moment slechts twee, zes en acht jaar oud. Vermoedelijk vijf mannen hebben zich tegen betaling op de

meest gruwelijke wijzen vergrepen aan de peuters.

De meisjes moesten soms in groepsverband gemeenschap hebben met de mannen. Als moeder Sylvia de meisjes had voorgedaan wat van hen werd verwacht, ging ze vaak tv kijken.

De meisjes werden regelmatig op bed vastgebonden, waarna ze door de mannen werden afgeranseld. Sylvia negeerde het hulpgeroep van haar kinderen.

Ontslag docente na seks met leerling

LONDEN - Een Britse docente die seksuele voorlichting gaf op een middelbare school en van de weeromstuit zwanger raakte van een van haar leerlingen, is door het schoolbestuur

ontslagen 'wegens ernstig wan-gedrag'. Het ontslag van de 29-jarige Tracey Kearns, die een relatie was begonnen met de 16-jarige Tony Burelli, werd deze week definitief.

„Incest komt overal voor”

Achtergrond

Door Harry Gerritsma

Zes jaar celstraf eiste de officier van justitie deze week tegen de betrokken vrouw. Verbijstering overheerst. Wat voor littekens laat incest achter bij kinderen en komen ze er ooit boven op?

Ja, ze bestaan. Marianne Rauhé-Meyer van het algemeen maatschappelijk werk in Enschede heeft al zoveel slachtoffers van ontuchtzaken meegemaakt en zo'n enorm aantal verhalen met afschrikwekkende details gehoord, dat niets haar nog verbaast. „Maar ik word er wél altijd weer akelig van en ik krijg er ook nog steeds buikpijn en soms slapeloze nachten van. Het gaat om kinderen hè en ik zie vrijwel dagelijks wat de gevolgen van ontucht en incest op latere leeftijd zijn”, zegt ze.

Mevrouw Rauhé (45) is al tien

Nederland heeft er weer een 'Eper affaire' bij. Een Hengelose moeder die haar drie jonge kinderen voor grof geld door diverse mannen liet misbruiken.

Zes jaar celstraf eiste de officier van justitie deze week tegen de betrokken vrouw. Verbijstering overheerst. Wat voor littekens laat incest achter bij kinderen en komen ze er ooit boven op?

jaar specialiste op het gebied van incest en ontucht bij het algemeen maatschappelijk werk. Ze zegt: „Dit soort zaken komt overal voor, dus ook in Twente. Voor hulpverleners is dit niet nieuw, hoe erg dit ook mag klinken. Maar hulpverleners lopen nu eenmaal niet met dergelijke affaires te koop, zeker niet als het om kinderen gaat”.

Algemeen bekend is dat seksueel misbruik op jonge leeftijd voor kinderen tot problemen leidt. Die kunnen liggen op het gebied van het geven en nemen van genegenheid, het uiten van gevoelens, de beleving van de eigen identiteit en het gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen.

Als volwassenen kampen deze slachtoffers vaak met een zwak identiteitsgevoel en een zwakke stabiliteit. Ze kunnen ook problemen krijgen met het opbouwen van een hechte relatie, ze kunnen worstelen met de seksualiteit en een hekel hebben aan situaties waarin macht een rol speelt, bijvoorbeeld op hun werk. Het komt voor dat een slachtoffer van ontucht zich op latere leeftijd zelf daaraan schuldig maakt, of, zoals hulpverleners dat noemen, de 'pijn doorgeeft'.

„Kinderen”, vertelt Marianne Rau-

hé-Meyer, „trekken bij ontucht de schuld naar zich toe. Voor hen is dat beter te verdragen dan de conclusie dat ze een rotzak van een vader of een moeder hebben. Om te overleven schakelen ze hun gevoel uit zodat het net is alsof ze het niet zelf meemaken. Ze stoppen hun gevoel in een kluisje in hun hoofd”. Jeugdigen voelen zich volgens haar dubbel in de steek gelaten als er getuigen bij het seksueel misbruik waren. De maatschappelijk werkster: „Dat slaat helemaal diepe wonden. Ze voelen zich al onveilig en ontvangen dan ook nog eens geen enkele hulp van toeschouwers. Dan voel je je dus ongelooflijk onveilig”.

Slachtoffers op hun gemak proberen te stellen, dat is het eerste wat Marianne Rauhé-Meyer doet. „Je moet hun vertrouwen zien te krijgen en ze duidelijk maken dat wat er is gebeurd niet hun verantwoordelijkheid is, maar die van de dader. Een kind vraagt immers niet om volwassen seksualiteit. Voelen ze zich veilig, dan komt vaak ook hun gevoel terug dat ze in dat kluisje in hun hoofd hebben opgeborgen”.

Wanneer ze hun gevoelens durven te uiten, beleven deze jeugdigen de ontucht opnieuw. „Dat kan heel pijnlijk zijn”, aldus de maatschappelijk werkster, „want dan ervaren

ze dat de beschadiging die ze opliepen echt niet mis is geweest. Ik heb een meisje meegemaakt dat onder de douche door haar vader werd misbruikt. Toen ze dat vertelde, rilde ze over haar hele lijf. Het gebeurt ook dat slachtoffers gaan jodelen of schreeuwen wanneer ze melding maken van hun ervaringen. Leren praten over je ervaringen of het vertellen van je eigen levensverhaal aan lotgenoten kan een opluchting zijn. Daarna kun je er op een veilige plek, ergens in de hulpverlening of in een pleeggezin, verder mee aan de slag om het te verwerken”.

De kinderrechtster heeft de Hengelose moeder inmiddels uit de ouderlijke macht gezet. De vier kinderen, inclusief de enkele maanden oude baby, zijn op een 'veilige plek' - bij pleeggezinnen - ondergebracht.

„Het seksueel misbruik zal de betrokkenen altijd bijblijven”, zegt Marianne Rauhé-Meyer, „maar het kan wel minder pijn gaan doen. Vergelijk het met rouwverwerking. Als ik zie hoe slachtoffers hun leven weer oppakken en met een grote kracht uit het dal omhoog kruipen, da's een lust voor het oog. Dat houdt me ook op de been om me voor deze mensen te blijven inzetten”.

Voorman pedofielen veroordeeld tot tbs

ANP
BREDA

De 44-jarige Bredenaar T. G., voorman van de pedofiele beweging in Nederland, is dinsdag voor de rechtbank in Breda veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging. De rechtbank achtte bewezen dat hij ontucht heeft gepleegd met vier jongens van ongeveer twaalf jaar en dat hij twee van hen heeft verkracht. G. moet ook de maximale schadevergoeding van 1500 gulden betalen aan een van de jongens. De andere slachtoffers hadden geen claim ingediend.

De man, voorzitter van de pedofielenvereniging Martijn, is al meer malen veroordeeld voor sex met jongens. De rechtbank vond dwangverpleging noodzakelijk, omdat hij niet met zijn pedofiele geaardheid weet om te gaan en 'hardnekkig' strafbare feiten pleegt. Kans op herhaling wordt daarom groot geacht.

Jaar cel pedofiel

BREDA - De 44-jarige Bredenaar T. G., voorman van de pedofiele beweging in Nederland, is gisteren voor de rechtbank in Breda veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging. De rechtbank acht bewezen dat hij ontucht heeft gepleegd met vier jongens van ongeveer twaalf jaar en dat hij twee van hen heeft verkracht.

Voorzitter Martijn boos over bericht rechtszaak pedofiel

Van onze verslaggever
AMSTERDAM

Hij is er 'behoorlijk pissig' over, voorzitter A. van den Berg van de pedofielenvereniging Martijn. Hij zat gewoon een paar dagen met een vriend op de camping en toen las hij het in de krant: 'voorman pedofielen veroordeeld'. De voorzitter van de vereniging Martijn, de 44-jarige T.G. uit Breda, meldde de Volkskrant, is dinsdag vanwege ontucht met vier jongetjes en verkrachting van twee van hen veroordeeld tot een jaar cel en TBS met dwangverpleging.

„Hoe komen ze erbij”, foertert Van den Berg. „Ik ben de voorzitter, al vier jaar. Ik heb met die hele zaak niets te maken. Ik ken die meneer G. wel, van twaalf jaar geleden toen we met de oprichting bezig waren. Maar hij is niet eens lid van onze vereniging. Nooit geweest ook.”

Het ANP-bericht over de rechtszaak tegen 'de voorman van de pedofiele beweging in Nederland', werd gisteren door vele dagbladen overgenomen. 'Een ramp', zegt Van den Berg. 'Want u moet niet onderschatten wat voor effect zo'n bericht heeft op de beeldvorming over pedofilie.'

Pedofilie wordt langzaam weer een beetje bespreekbaar, zegt Van den Berg, vooral door de inzet van de vereniging Martijn en de werkgroepen pedofilie van de NVSH.

„Ik heb”, zegt Van den Berg, „geen idee hoeveel pedofielen er in Nederland zijn. Onze vereniging heeft 575 leden, maar er zijn ongetwijfeld veel meer pedoseksuelen. Velen durven zich niet aan te melden. Ze zijn bang dat ons adresbestand niet beveiligd is.”

„Voorman' G. kent de problemen al jarenlang: hij werd al diverse keren eerder veroordeeld voor sex met jongens. Daarom is hij nu naast celstraf tot dwangverpleging veroordeeld. Omdat hij niet met zijn pedofiele geaardheid om weet te gaan en 'hardnekkig' strafbare feiten pleegt', meldt het ANP.

„Die verpleging is prima, vindt Van den Berg. Want alleen celstraf heeft voor ontuchtige pedofielen weinig nut. 'Daar raken ze alleen maar vreselijk gefrustreerd van. Ze leren niet om met hun gevoelens om te gaan en vervallen dus, eenmaal uit de cel, in hun oude fout.'

Therapie werkt meestal beter, weet hij. 'Dan kunnen ze leren met hun gevoelens om te gaan. Dat gebeurt niet door die gevoelens weg te praten, maar door pedofielen een spiegel voor te houden. Te vragen: hoe zou je willen dat iemand jou behandelt? En ze te vertellen dat je kinderen niet kunt dwingen. Als een kind geen nee zegt, bedoelt het niet altijd ja.'

Leraar verdacht van ontucht in Rotterdamse wijk Heijplaat

Van onze Rotterdamse redactie
ROTTERDAM, woensdag

De 46-jarige leerkracht van een basisschool in de Rotterdamse wijk Heijplaat is gisteren door de jeugd- en zedenpolitie aangehouden. De man wordt verdacht van het plegen van ontucht met leerlingen.

De verdachte was onlangs door het bestuur van de school op non-actief gesteld, na klachten van ouders.

De politie wil niet bekendmaken waarvan de man precies wordt verdacht en hoeveel leerlingen bij de zaak betrokken zijn.

Asielzoeker (12) verkracht door drie landgenoten

Van onze verslaggever

BREDA - Een twaalfjarige Joegoslavische jongen is dinsdagavond in het tijdelijk opvangcentrum voor asielzoekerscentrum in Breda slachtoffer van een drievoudige verkrachting geworden.

Verdacht worden drie volwassen landgenoten, die eveneens in de voormalige Chassékazerne zijn onderge-

bracht. Zij werden gistermiddag door politiemensen van het team Centrum ingerekend.

De jongen verblijft samen met zijn moeder in Breda. De vrouw heeft donderdagavond aangifte van het misdrijf gedaan. Met hulp van een tolk kon het slachtoffer worden ge-

hoord. Of verschillen in etnische afkomst een rol gespeeld hebben bij het misdrijf, was gisteren nog niet duidelijk. Het drieliet wordt vandaag aan de officier van justitie voorgeleid.

Voor de psychische begeleiding van de jongen en diens moeder zijn professionele hulpverleners ingeschakeld.

Höchststrafe für Montessori-Erzieher

■ Pädagoge soll 25 Kinder sexuell mißbraucht haben

Münster (AP) - Wegen sexuellen Mißbrauchs von 25 Kindern hat die Staatsanwaltschaft in Münsteraner Prozeß gegen den Montessori-Erzieher Rainer M. die Höchststrafe von zehn Jahren Haft gefordert.

Staatsanwalt Michael Frericks sagte gestern im vollbesetzten Verhandlungssaal, der 34jährige Pädagoge habe seine „außerordentliche Macht- und Vertrauensstellung“ als Kindergartenerzieher in gravierendster Weise ausgenutzt. Daß er sich dabei die Hilflosigkeit der fünf- bis siebenjährigen Opfer zunutze gemacht habe, wiege „mindestens so schwer wie physische Gewalt“.

Nach 71 Verhandlungstagen,

die überwiegend unter Ausschluss der Öffentlichkeit stattfanden, sah es der Staatsanwalt als erwiesen an, daß sich der Pädagoge von Mitte der 80er Jahre an bis 1991 in einem Kindergarten im münsterländischen Coesfeld an 19 Jungen und Mädchen und in einem Hort in Borken an sechs Kindern verging. Der Angeklagte habe sich entschlossen, mehr oder weniger zufallsbedingt sämtliche Jungen und Mädchen, die in den Kindergarten gekommen seien, zu behelligen, sagte Frericks in seinem zweieinhalbstündigen Plädoyer: „Viel Milderndes vermag ich nicht zu finden.“ Durch sein Schweigen habe der Angeklagte das Gericht gezwungen, die Kinder vor Gericht

aussagen zu lassen. Ein Geständnis hätte den Jungen und Mädchen diese Tortur erspart, betonte er. Daß der Angeklagte beruflich ruiniert sei, habe er sich, ebenso wie die lange Verfahrensdauer und die lange Untersuchungshaft, selber zuzuschreiben.

Der Erzieher hatte zu Prozeßbeginn im November vorletzten Jahres die gegen ihn erhobenen Vorwürfe zurückgewiesen und mehrfach beteuert, er habe „nichts damit zu tun“. Außer der Staatsanwaltschaft wollen in dem unter strengen Sicherheitsvorkehrungen laufenden Verfahren bis Ende Mai auch drei Vertreter der Nebenkläger plädieren. Mit dem Urteil ist nicht vor dem 22. Juni zu rechnen.

Vrouw uit Emmen veroordeeld voor ontucht met zoon

Van onze correspondent
TEL 7/4 ASSEN, donderdag
De rechtbank in Assen heeft gisteren de 36 jaar oude Wubbechien A.O. uit Emmen wegens het plegen van ontucht met haar 14 jaar oude zoon Menno veroordeeld tot een half jaar voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar.

Twee weken geleden vroeg de officier van justitie een celstraf van een jaar tegen de moeder uit Emmen wegens verkrachting van haar kind. De rechtbank achtte verkrachting echter niet bewezen om technische redenen. De wet spreekt namelijk van verkrachting indien er sprake is van het binnendringen van het lichaam, hetgeen voor een vrouw fysiek onmogelijk is. Moeder Wubbechien dwong haar zoon tot gemeenschap. Ook moest het kind zijn moeder met een vibrator bevredigen. Volgens een psychiater was de vrouw destijds verminderd toerekeningsvatbaar.

Meer jongens in prostitutie

AMSTERDAM - Het aantal Oosteuropese jongenshoeren in Amsterdam neemt hand over hand toe. Hulpverleners hebben ernstige kritiek op de manier waarop de politie dat probeert tegen te gaan. Onlangs werd het bordeel Boys Paradise aan de Spuistraat gesloten. Bij een inval bleken daar minderjarige, Tsjechische jongens te werken.

Stijging aantal zedenmisdriven in Amsterdam

ANP Amsterdam
UN 19-4

De Sociale Jeugd- en Zedenpolitie (SJPZ) in Amsterdam heeft vorig jaar 649 zedenmisdriven te behandelen gekregen, 48 meer dan het jaar daarvoor. Daarvan werden 241 zaken opgelost. Als gevolg van prioriteitsstelling, waarbij zware zaken voorrang kregen, waren dat er 39 minder dan in 1992.

De SJPZ werd begin vorig jaar al snel geconfronteerd met de aanhouding van een Zwitserse zakenman die er zeer extreme praktijken terzake van kinderhandel en kinderpornografie op na hield. Volgens het jaarverslag 1993 van de SJPZ is vorig jaar een speciaal team aan de slag gegaan ter bestrijding van kinderpornografie. Bij één zaak zijn ruim 400 videobanden in beslag genomen, waarop te zien was hoe kinderen werden misbruikt.

Een nieuwe trend in de kinderpornografie is ontdekt in de zogeheten Bulletin Board Systems (BBS), waarbij pornografische afbeeldingen per computermodem worden uitgewisseld. Volgens de politie is over deze verspreidingsvorm nog weinig bekend.

In Amsterdam zijn vorig jaar 171 vrouwen verkracht en 236 vrouwen aangerand. Vooral jonge blonde vrouwen lopen kans slachtoffer te worden. Verkrachtingen doen zich opmerkelijk vaak voor tijdens de zaterdagnacht, aldus het jaarverslag. Niet zelden is de dader een kersverse, in het uitgaansleven opgedoken 'vriend', die het slachtoffer thuisbrengt. Blanke mannen vormen de grootste dadergroep. De zedenpolitie doet de aanbeveling om vrouwen door middel van kortingen te stimuleren per taxi naar huis te gaan.

Moeder vrijgesproken van verkrachting 14-jarige zoon

ASSEN - De 36-jarige W.A.O. uit Emmen is gisteren vrijgesproken van verkrachting van haar 14-jarige zoon. Wel is de vrouw wegens het plegen van ontucht met het kind veroordeeld tot een half jaar voorwaardelijke gevangenisstraf en verplicht reclasseringscontact.

De Asser rechtbank sprak de vrouw vrij van verkrachting, omdat er geen 'seksueel binnendringen' heeft plaatsgehad bij het slachtoffer. De jongen werd gedwongen gemeenschap met zijn moeder te hebben. Volgens de rechtbank heeft de wetgever in het nieu-

we verkrachtingsartikel van 1991 waarin allerlei vormen van 'seksueel binnendringen' strafbaar worden gesteld, niet op deze situatie gedoeld.

De officier van justitie bepleitte eerder een ruime uitleg

van het nieuwe verkrachtingsartikel. Hij achtte verkrachting bewezen, omdat de jongen het 'seksueel binnendringen' bij zijn moeder had moeten ondergaan. Volgens het slachtoffer was dit gebeurd onder bedreiging van een aardappel-schilmesje.

De officier had een jaar cel tegen de vrouw geëist, waarvan een half jaar voorwaardelijk, plus reclasseringscontact. De rechtbank legde een geheel voorwaardelijke straf op, omdat de vrouw volgens een psychiater verminderd toerekeningsvatbaar is.

Voor de ingang van de Haagse rechtszaal heeft zich rond de verdachte een royale kring van vrienden - onder wie ook zijn vriendin - verzameld. Hij zal hun morele steun hard nodig hebben, want hij moet terechtstaan voor een ernstig feit: ontucht met een leerlinge uit zijn klas. Charles Patrenen, leraar op een scholengemeenschap, was 32 jaar toen hij in 1992 een relatie kreeg met de 15-jarige Joke Linstee uit de derde brugklas HAVO/VWO. Er groeide vanaf februari een relatie tussen hen die op 19 oktober 1992 volledig uit de hand liep. Toen voltrok zich een seksueel contact waarvan Joke een half jaar later aangifte zou doen bij de politie. Patrenen maakt een rustige, zelfbewuste indruk. De politierechter, mr. W. Schuering, vraagt hem naar de voorgeschiedenis. „De seks was niet het doel“, zegt Patrenen. „Ik was haar steun en toeverlaat - zo is het begonnen. Ze vertrouwde mij haar problemen toe tijdens enkele dagen die we met de klas buiten de school doorbrachten. Ik heb mijn persoonlijke gevoelens op den duur niet kunnen scheiden van de hulpverlening. Daar komt de ontucht uit voort.“ „Is er op die schooldagen al iets gebeurd?“ „Nee.“ „U heeft haar op een avond ten dans gevraagd en uw hand op haar billen gelegd, zeggend: 'Zo doen vieze ventjes'.“ „Ja, maar dat had ik met een collega in scène gezet voor een foto.“ Na die schooldagen bracht Joke, samen met een andere leerlinge, enkele bezoeken aan Patrenen. Ze schreef hem ook een brief waarin ze haar beklammende,

Een verboden liefde op school

persoonlijke situatie toelichtte. Haar ouders waren gescheiden en ze had een slechte band met hen. Ze woonde bij haar moeder die door haar drukke baan weinig tijd voor haar had. Bovendien dreigde binnenkort haar geliefde broer te vertrekken. Haar vader zocht soms seksuele toenadering tot haar. Ze durfde zich met haar ervaringen niet bij een instelling te melden, omdat haar vader bij het Riagg werkte. Ze was bang dat hij ontslagen zou worden. In juli 1992 moest ze met haar vader op vakantie en ze schreef Patrenen hoezeer ze daar tegenop zag. Om haar op te monteren, stelde Patrenen haar voor om nog vóór de vakantie 'iets leuks' te gaan doen. Het werd een bezoek aan een dancing. „Wat is daar gebeurd?“ vraagt de rechter. „Ik heb haar geprobeerd te zoenen. Zij weerde het af. Het was duidelijk dat ik verliefd was geworden.“ „Realiseerde u zich niet dat u een vaste vriendin had en dat Joke op dat moment erg kwetsbaar was?“ „Zij kwam een dosis liefde te kort. Je kunt zeggen: je hebt misbruik gemaakt, maar zij had behoefte aan een arm om haar heen. Ik besef achteraf dat het het slechtste was wat ik kon doen. Maar ik was verliefd en ik stond onder de druk van een aantal tentamens en de zelfmoord van een collega. Dan doe je dingen waarvan je achteraf denkt: hoe heb ik dat in godsnaam kunnen doen?“ Na de avond in de dancing zocht Patrenen Joke op om zijn excuses

aan te bieden. „Toen is het toch fout gegaan“, zegt hij tegen de rechter. „Ik kan niet zeggen van wie het initiatief uitging.“ „Joke zegt dat haar verliefdheid na die avond in de dancing voorbij was.“ „Dat is niet waar.“ Patrenen laat een bundeltje brieven zien en pakt er een uit. „Deze is van 27 juli. Ze schrijft: 'Ik ben nu erger verliefd op je, ik mis je al na twee dagen. Ik ben blij dat ik je niet gezoend heb, maar ik weet niet hoe ik nou verder tegen je moet doen.'“ Na de vakantieperiode werd de relatie verdiept. Patrenen: „Ik zei: we moeten erover praten. Op dat moment had ze kunnen zeggen: ik wil niet verder.“ Patrenen bezocht haar een keer of zeven na schooltijd, niet langer dan een uurtje. „Toen heb ik inderdaad haar borsten betast“, geeft hij toe. Een vriendin van Joke schreef Patrenen dat hij ermee moest ophouden, omdat Joke dat zelf niet durfde aan te geven. „Ik heb dat met Joke besproken“, vertelt Patrenen, „en haar gevraagd: wil je stoppen? Ik zei: jij moet de grens

aangeven tot hoe ver we kunnen gaan.“ De rechter kijkt hem meewarig aan. „Kunt u zich voorstellen dat Joke dat niet durfde te zeggen?“ „Achteraf wel, maar ik heb haar nooit onder druk gezet.“ „Die druk was er toch automatisch: zij was uw leerling en ze vertelde u vertrouwelijke dingen.“ Op de fatale datum - 17 oktober 1992 - brengt Joke een bezoek aan Patrenen. Aan de politie vertelde ze later dat hij haar zijn slaapkamer liet zien. Daar begon hij haar te zoenen, trok haar bloes en broek uit en betastte borsten en vagina. „Ik zei nee“, beweerde Joke. „Zo is het niet gegaan“, zegt Patrenen nu. „Ik heb het niet tegen haar wil gedaan, zo zit ik niet in elkaar.“ Patrenen is nog werkzaam op de school - hij is er met een officiële berisping vanaf gekomen. Joke heeft de school verlaten. De officier van justitie, mevrouw mr. A. Don, vraagt Patrenen of er op zijn lerarenopleiding voldoende aandacht is besteed aan het veel voorkomende verschijnsel van op leraren verliefde leerlingen. „Nee“, zegt hij, „het is een taboe.“ Dan komt mevrouw Linstee, de moeder van Joke, naar voren. Ze dient een schadeclaim in van 1175 gulden voor de psychotherapie die Joke nog steeds nodig heeft. „Ze zit nog helemaal in de knoel.“ „Was ze daarvoor dan een normaal, vrolijk kind“, wil de advocate van Patrenen, mr. C. Ooster-

veer, weten. „Tegenover mij wel. Verder was ze nogal gesloten. Ze miste een vaderfiguur en die heeft ze in Patrenen gezocht.“ De officier eist zes weken gevangenis waarvan drie voorwaardelijk. „Het gaat er niet om of het al dan niet tegen haar wil gebeurde“, zegt ze. „Zij was in een afhankelijke positie en kon haar wil niet bepalen. Ik vraag me af of deze man geschikt is voor zijn beroep.“ Mr. Oosterveer wijst erop dat Patrenen na een onvoorwaardelijke straf alsnog ontslagen kan worden door zijn school. Ze bestrijdt dat hij misbruik heeft gemaakt van zijn positie. „Het initiatief ging niet alleen van hem uit.“ Achter de rug van de advocate ontstaat enige beroering. „Weet u wat er gebeurt als een kind aangerand wordt?“ brult een man. „Mijn dochter zou graag wat dingen willen weerleggen“, roept mevrouw Linstee. „Dat kan niet“, zegt de rechter. Joke blijkt naast haar moeder te zitten. Ze roept huilend: „Iedereen mag wat zeggen, maar ik niet.“ De rechter begint aan zijn vonnis. Hij acht 'ernstig misbruik van afhankelijkheid' wel degelijk bewezen. Hij legt een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van drie weken op - te vervangen door 48 uur onbetaalde arbeid - plus drie weken voorwaardelijk. Ook de schadeclaim wijst hij toe. Joke glipt aan de hand van een vriendje de zaal uit. Patrenen laat zich omhelzen door zijn vriendin op de eerste rij.

FRITS ABRAHAMS

De namen van de verdachten en getuigen in deze rubriek zijn om redenen van privacy gefingeerd.

Vergeet niet iets vaker bij de burens binnen te gluren

Actie Pak Eens Een Pedofiel

De inwoners van de Brusselse gemeente Etterbeek kunnen 'tot 26 mei 1994' bij 'te telefonie' op het 'Gemeentehuis' een petitie ondertekenen, 'opgericht' tegen pedofilie. Daartoe worden ze, in naam van de burgemeester, in de verkiezingen in aantocht en te gemeentesecretaris. 'Reageer vandaag!' schettert hij in een bericht aan de bevolking. 'Blijf niet onverschillig! Dank voor hen.' Met die 'hen' worden de kinderen bedoeld die, zo lijkt het wel, in rotten van tien in de Etterbeekse plantsoenen worden verkraakt.

Gelukkig is niets minder waar. Uit het jaarverslag 1992-1993 van Claude Lelièvre, *député général aux droits de l'enfant et à l'aide à la justice*, een van de drijvende krachten achter deze campagne, blijkt dat de klachten over pedofiliën in de hele Franse gemeenschap op twee handen te tellen zijn: vorig werkjaar werden er juist geteld tien dossiers geopend, en slechts 2% van alle geopende dossiers heeft met pedofilie te maken. Let wel: een 'geopend dossier' kan betrekking hebben op een *klacht* - gegronnd of ongegrond -, maar ook op een eenvoudige vraag om informatie. In dezelfde periode houden 16 dossiers verband met seksueel misbruik binnen het gezin en 79 met kindervervalsing of -mishandeling. Maar het vraagt alicht meer moed om een campagne tegen de 'hoeksteen van de samenleving' op te zetten dan tegen een stel 'vieze oude mannen'.

Hoewel het aantal kinderen dat door pedofiliën wordt verkraakt of mishandeld dus uiterst gering lijkt te zijn, hebben de *député général* en het *Office de la naissance et de l'enfance* de handen in elkaar geslagen voor een groot-scheepse 'Strijd tegen de pedofilie'. Daarbij werd een werkgroep van veertig deskundigen opgericht, onder mede-voorzitterschap van Léon Giet, procureur-generaal van Luik. Op posters en in krantadvanties wordt de hele bevolking ertoe opgeroepen zich achter de actie te scharen, die

onder: exploitanten van 077-lijnen, pornovidéo's... DR. ADRIAENSSENS • Terwijl dat uiteraard helemaal geen pedofiliën zijn maar gewoon hardgekookte zakenjongens. In de campagne wordt de term 'pedofiel' gebruikt voor iedereen die ook maar iets met seksueel geweld tegenover minderjarigen te maken heeft. Logischerwijs zou men het dan ook moeten hebben over 'plegers van seksueel geweld' - en dan heeft het verder geen enkel belang of die zwart of geel of rood of pedofiel zijn. Maar dan zou men natuurlijk veel minder handtekening inzamelen, want met zo'n algemene noemer zit je dichter op de huid van iedereen.

Het ruikt er dus naar dat men een emotionele succesformule gebruikt om handtekening te rotselen, maar het is zeer de vraag of iedereen die zo'n petitie tekent, zelf wel zuiver op de graat is. Binnen de kindermishandeling probeert men steeds weer de aandacht te vestigen op een aantal randgebieden. Er is een periode geweest dat men over incestgezinnetjes sprak en dacht te kunnen beschrijven hoe zo'n gezin in elkaar zat. Dat gaf iedereen het geruststellende gevoel dat hij of zij buiten schot bleef. Vroeger dacht men ook dat kindermishandeling typisch voor lagere sociale klassen was, maar ook daar is men inmiddels van teruggekomen. En nu probeert men het weer met pedofilie. Het lijkt erop dat men vooral niet onder ogen wil zien dat de gevaarlijkste plek voor kinderen nog altijd hier gezien is.

HUMO Dat babysitters geen bewijs van goed gedrag en zeden moeten voorleggen, wordt in de campagne bestempeld als een 'alarmerende lacune in de wetgeving'. Maar over ouders wordt met geen woord gerept. DR. ADRIAENSSENS • Omdat niemand zou accepteren dat er een petitie wordt gehouden onder de noemer 'Voor een veiliger verblijf van kinderen thuis'. Dat zou Daar ressorteert dan zowat alles

iedereen provoceren vinden, terwijl het een veel juistere slogan zou zijn.

Voor mij is deze actie ook een bewijs dat men nog altijd niet accepteert dat er geweld in onze maatschappij is. We willen graag het aureool van een geweldloze samenleving hebben. Iedereen zegt: 'Hoe is het mogelijk dat in Joegoslavië de ene kant van het land de andere vermoordt?' Maar dat soort geweld vind je overal. Je moet maar eens kijken wat er hier gebeurt als er een Misdedeel komt: dan worden er groene jongens in elkaar geslagen. Je moet eerst je ogen ervoor openen dat geweld deel uitmaakt van onze samenleving, dat mensen bij elkaar niet zonder geweld kunnen, dan pas kun je er wat aan doen. En dat doe je dan niet met populistische slogans, maar door strikt respect voor de democratische spelregels op te brengen.

HUMO Wat bereik je ermee als je pedofiliën als baarljke duivels afschildert? DR. ADRIAENSSENS • Dat ze in het illegale circuit terecht komen. Met zo'n slogan maak je een groep mensen angstig, je criminaliseert hen, en iedereen weet dat juist zo'n houding *dadert* drag oproept. Hoe meer je mensen uit de samenleving weg-drukt, des te groter de kans dat ze tegenover die samenleving wraak nemen.

Door zo'n kleine groep als zondebok aan te wijzen, versterk je ook de maatschappelijke indkking van bepaalde vormen van geweld. Naar buiten toe gaat iedereen zeggen: 'Kijk eens hoe goed het met ons gaat! We rammen nu ook weer de pedofiliën eruit!' Maar ondertussen gaan massale vormen van geweld - vrouwenhandel, drugscriminaliteit - gewoon door. Door op een heel beperkt terrein actief te zijn, koop je je eigen ziel af. HUMO De slogan van de campagne bevestigst het vooroordeel dat pedofiliën per definitie seksueel geweld plegen. Het lijkt

Les plaisirs de certains adultes détruisent la vie des enfants.

SIGNEZ LA PETITION CONTRE LA PEDOPHILIE

wel of je een campagne tegen pedofiliën zou voeren onder het motto: 'Weg met alle voetballiefhebbers'.

DR. ADRIAENSSENS • Er zijn uiteraard pedofiliën die seksueel geweld plegen, maar dat doen ze zeker niet allemaal. Overigens wil de actie de pedofilie volledig uitroeien, alsof er ook maar één mand zou bestaan die zelfs maar enig concept heeft hoe dat zou moeten gebeuren. De werkgroep wil pedofiliën verplicht naar therapeuten sturen, alsof het probleem daarmee uit de wereld is. Zo wijk je de indruk dat je over fantastische strategieën beschikt om pedofiliën van hun interesse af te helpen. Ik daag iedereen uit om daar ook maar enig wetenschappelijk bewijs van te leveren. Al wat tot nog toe bestaat is een strategie om pedofiliën die seksueel geweld plegen, te helpen alles in hun fantasie in plaats van in de realiteit te beleven. Maar genezing de Staten loopt nu zo'n project, onder meer in Washington. Als een pedofiel in aanraking is gekomen met het gerecht, wordt iedereen in de buurt, dus letterlijk alle straten in zijn omgeving, erover ingelicht dat men

DR. ADRIAENSSENS • We zitten 21 april 1994

wordt meneer Zus en zo dan aangeklaagd door iemand uit de buurt, dan vliegt hij opnieuw de gevangenis in. Zo denken ze iets te doen voor de *blijvende*

bescherming van kinderen - ze proberen recidive te voorkomen - maar eigenlijk krijg je op die manier een soort *politie* binnen het democratische systeem: iedereen bewaakt iedereen.

Statistieken zeggen overigens dat minstens één op tien kinderen vóór de leeftijd van achttien mishandeld of misbruikt wordt, en als de hele buurt op één dader gaat zitten loeren, terwijl je statistisch kan zeggen dat er minstens tien andere daders mee aan het kijken zijn, waar ben je dan mee bezig? Je kent het spreekwoord: wie een hond wil slaan, vindt altijd wel een stok. Welnu, op die manier creëer je nieuwe 'honden', die iedereen mag slaan, terwijl anderen de handen vrij krijgen.

HUMO Onze Waalse vrienden zullen er zich voortaan wel voor hoeden de kinderen van de burens nog op de knie te nemen. DR. ADRIAENSSENS • In Amerika heb je ook een *meldingsplicht* in verband met kindermishandeling, die aanleiding geeft tot een belangrijk percentage *fouriere* meldingen. Als je kind de koffiepot over zich heen trekt en met brandwonden op de spoorgevalendienst belandt, zal je ook automatisch worden ondervraagd door de sociale dienst van de politie. Ook dat kan op een heksenjacht uitlopen. Daarom hebben wij altijd gepleit voor een *morele meldingsplicht* - dat mensen zich geroepen zouden hulpverleners als ze van een geval van kindermishandeling op de hoogte zijn -, maar nooit voor een *verplichte melding*.

De kans op misbruik is te groot. Bij iedere verdere rechter kun je horen dat kindermishandeling tot voor drie, vier jaar eigenlijk nooit voorkwam als klacht in echtscheidingsdossiers, maar het succes van Verrouwensartscentra heeft meegebracht dat ook advocaten de term 'kindermishandeling' hebben ontdekt. Zo'n begrip gaat dan een eigen bestaan leiden en wordt een *nieuw* machts-

instrument, waar op een andere manier geweld mee wordt bezeeft: om het hoede- of bezoekrecht af te dwingen.

Zo'n ongenueanceerde campagne tegen 'pedofilie' kan trouwens nog meer nadelen hebben. Door de ruime definitie die de initiators hanteren - 'alles' kan pedofilie zijn - ontstaat er opnieuw vaagheid over wat een *goede relatie* tussen mannen en kinderen is. In een normale relatie tussen ouders en kinderen zit heel wat erotisch contact. Dat moet er zijn, om een goede opvoeding mogelijk te maken, al moet je uiteraard bepaalde grenzen respecteren.

Maar wat moeten we in godsnaam gaan vertellen tegen de vaders, die we juist duidelijk willen maken dat ze meer in contact moeten komen met hun kind, dat ze hun kinderen ook eens moeten knuffelen? Zal een vader zich nog veilig voelen om in bad te gaan met zijn dochter? Moeten mannen opnieuw overhaast in hun kleren duiken als er een kind in de buurt is? Dat is een terugkeer naar Victoriaanse tijden.

HUMO U beseft ongetwijfeld dat het niet populair is een - allicht goed bedoelde - campagne tegen seksueel misbruik van kinderen op de korrel te nemen. DR. ADRIAENSSENS • Dat is juist het *onfaire* van de hele zaak. Welke minister of politicus zal publiekelijk durven te beweren dat hij niets tegen pedofilie wil doen? Je zet mensen gewoon met hun rug tegen de muur. Daarom is het zo bedenkelijk dat Justitie zich mee als initiatiefnemer opstelt, terwijl juist zij het meest zorgzaam zou moeten zijn en zich uitsluitend op objectief materiaal zou moeten baseren.

Maar je moet tegen deze campagne zijn, omdat geen enkel objectief onderzoek zal bevestigen dat het etiket 'pedofiel' zomaar op alle plegers van seksueel geweld kan worden gekleefd. Ik denk dat we in de geschiedenis opnieuw voorbeelden van het oprichten van volkstribunalen hebben, om iedereen duidelijk te maken dat dat niet de meest democratische weg is om aan een goede wetgeving te werken.

Staf Hertens

«Roze» huiszoekingen in zes Belgacom-filiaalen

BRUSSEL – Het gerecht viel donderdag binnen in zes vestigingen van Belgacom voor huiszoekingen inzake de 077-nummers. Vele documenten werden meegenomen. Afgevaardigd bestuurder Bessel Kok zegt ons in een exclusief gesprek: «Wij doen ermee voort. Het is niet aan ons om te censureren en plaats te nemen op de stoel van de wetgever».

Een dertigtal leden van de Groep voor Repressie van het Banditisme (G.R.B.) van de gerechtelijke politie heeft gisterenochtend een zestal huiszoekingen verricht bij Belgacom. De speurders begaven zich o.m. naar de centrale zetel en de Brusselse exploitatiezetel van de telefoonmaatschappij aan de E. Jacquainlaan, maar ook naar de ombudsdienst aan het Barricadenplein. De huiszoekingen werden bevolen door onderzoeksrechter Vandermeersch in een dossier over de 077-sekslijnen

van Belgacom en de publiciteit daarrond.

Volgens onderzoeksrechter Vandermeersch kan klaarblijkelijk in de manier waarop deze «roze lijnen» worden geëxploiteerd enige grond gevonden worden voor aanzetting tot ontucht.

Aansporing tot ontucht

Volgende grond in elk geval opdat hij reeds op 9 februari de voorzitter van de raad van bestuur van Belgacom, Benoît Remiche, in zijn hoedanigheid van voorzitter en niet als privépersoon in staat van verdenking

zou stellen voor aansporing tot ontucht. Het doel van de huiszoekingen van gisteren was in de hiërarchie van Belgacom na te gaan wie juist verantwoordelijk kan gesteld worden voor het feit dat het licht op groen gezet werd voor de exploitatie van de 077-lijnen.

Karrevrachten documenten

De onderzoekers zijn gisteren met karrevrachten documenten teruggekomen. Afgevaardigd bestuurder Bessel Kok werd in zijn bureau op de hoogte gebracht van de huiszoekingen en bleek bereid de onderzoekers bij te staan. Twee andere Belgacom-mensen werden voor «technische bijstand» naar het gebouw van de gerechtelijke politie uitgenodigd. De omvang van de meegenomen documenten, waarvan zeker heel wat binnen de kortste keren zal teruggegeven worden, liet gisteren vermoeden dat onderzoeksrechter Vandermeersch niet onmiddellijk zou overgaan tot nieuwe inwerkingstellingen in dit dossier. Pas nadat de onderzoekers zich door de berg documenten zullen gewerkt hebben, zal in sa-

menspraak met de onderzoeksrechter beslist worden wat verder nog dient te gebeuren.

Oorspronkelijk werd het onderzoek gelanceerd om na te gaan of pedofiliënnetten al dan niet gebruik zouden maken van de roze telefoonlijnen voor strafbare feiten. Dat onderzoek startte op 18 juni vorig jaar en op 2 december 1993 werd een spectaculaire reeks van 37 huiszoekingen op het getouw gezet, waarbij een berg cassettes in beslag werd genomen.

» Bessel Kok: Wij gaan door met 077-lijnen, »

Daaruit is finaal gebleken dat er niet direct aanwijzingen waren van pedofiel gebruik van het 077-net.

Bessel Kok, afgevaardigd-bestuurder van Belgacom zegde ons donderdag tijdens een exclusief gesprek formeel «wij gaan door». Hiermee bevestigt hij dat Belgacom alleszins verder gaat met de uitbating van

de 077-lijnen: «Het is niet onze rol om censuur uit te oefenen. Wij moeten niet beslissen wat wettelijk mag en niet mag inzake telecommunicatie. Ik ben akkoord dat er uitwassen bestaan en ik wens me daarbij geenszins aan enige verantwoordelijkheid te onttrekken, maar de goede zeden zijn niet het probleem van Belgacom. Wat mij teleurstelt», zegt Kok, «is dat de pers ons een censuur yeryrypt toen we Denise van de kooklijn afsneden. Nu zwijgt men langs alle kanten».

Kok verduidelijkt: «Ik wil meewerken met justitie, maar wij nemen niet plaats in de stoel van de wetgever en voelen ons daarom enigszins geïsoleerd. Men mag de rol en verantwoordelijkheid van de overheid niet vermengen met die van een telecomoperator. Het is een debat waard. Men mag echter niet van mij verlangen dat ik mijn werknemers uitleg waar de grens ligt tussen aanvaardbare en niet-aanvaardbare croctiek».

Y.B./W.V.

18 MAART 1994

DE NIEUWE GAZETTE

HOE OOK OFFICIËLE INSTANTIES BIJDRAGEN AAN MYTHE VORMING.

Très large mobilisation contre les abus sexuels

La pétition lancée le 24 mars suscite un intérêt immense et qui ne se dément pas

Claude Lelièvre est satisfait mais résolu à maintenir la pression. (PG)

Le 24 mars, à l'initiative du délégué général aux droits des enfants, était lancée une vaste campagne de sensibilisation de l'opinion publique au problème de la pédophilie. Le but était de demeurer convaincre les autorités politiques et judiciaires de la nécessité de prendre des mesures pour mieux protéger les enfants contre les pédophiles. Une pétition circule depuis lors et, jusqu'au 31 mai, tous les francophones sont invités à la signer. Tout renseignement utile pourra être obtenu au 078.11.44.00. Ecoutez enfants.

HEUREUX

Un mois après le lancement de l'opération, que nous avons soutenu dès le début en invitant nos lecteurs à pétitionner, nous avons fait le point, en compagnie de Claude Lelièvre, délégué général aux droits des enfants et à l'aide à la jeunesse, et André Flahaut, président de l'Office de la Naissance et de l'Enfance. Claude Lelièvre est enchanté: « Dans les heures puis les jours qui ont suivi le dossier de la Libre, nous avons reçu près de deux mille appels de personnes qui entendaient, non seulement signer la pétition mais la faire circuler. Puis, le mouvement s'est tassé mais la publication d'articles dans plusieurs revues a relancé l'intérêt de l'opinion. De plus en plus de communes sont parties prenantes et l'on assiste même au revirement de certaines d'entre elles qui avaient d'abord refusé de participer à la campagne ».

Mais les particuliers ne sont pas seuls concernés: une lettre

Alors qu'un journaliste de Radio Vatican l'a longuement interviewé, M. Lelièvre a également reçu de nombreux appels de Flamands qui désiraient s'associer à la campagne et regrettaient que leurs dirigeants n'aient pas cru bon de suivre la même voie.

PROJET DE DECRET ?

Sur le terrain politique, les choses bougent également. Plusieurs ténors ont signé la pétition, plusieurs responsables ont pris des engagements concrets et des propositions de loi et de décret ont été déposées par M. Monfils. M. Flahaut plaide quant à lui pour un projet de décret à défendre par l'ensemble de l'exécutif de la Communauté française, de quoi décourager les tentatives de récupération d'un mouvement qui se doit d'être « unioniste ».

Ce qui satisfait également beaucoup Claude Lelièvre, c'est que l'initiative suscite de l'intérêt au-delà des frontières de la Communauté française.

Jean-Claude MATGEN.

Ruziënde fanclubs zijn het maar over één ding eens: Michael Jackson is onschuldig

VN 09.04.94

Popidool Michael Jackson maakt, zoals bekend, moeilijke tijden door, maar zijn drie Nederlandse fanclubs hebben het evenmin makkelijk.

Ten eerste is daar (sinds 1979) de *Official Dutch Jackson Fanclub* te Groningen, die via een persbericht laat weten: 'Juist nu Michael Jackson in het middelpunt van de belangstelling staat, lijkt het ons belangrijk dat er duidelijkheid bestaat over de ware stand van zaken betreffende de fanclubs.' En duidelijker kan het inderdaad niet: 'Als er al een fanclub is die zich de Nederlandse fanclub van Michael Jackson (en zijn familie) kan noemen, dan is dat de *Official Dutch Jackson Fanclub*.'

Ten tweede is daar (sinds 1992) *The Legend, International Michael Jackson Fanclub*, waarvan het hoofdkwartier ook al in Groningen is gevestigd. Secretaris Eddie Rabel heeft weinig op met die andere club: 'Ze richten zich op de hele familie Jackson. Wij zijn er puur voor Michael. We hebben wel eens geprobeerd om samen actie te ondernemen, maar ze zijn

vrijwel onbereikbaar. We hebben ooit iets dergelijks voorgesteld in een briefje naar hun postbusnummer. We kregen een afgescheurd reepje papier terug, waar in één regel op stond dat ze daar niet aan begonnen.'

En ten derde is daar (sinds januari 1994) *The Legend Continues* uit Leiderdorp, de club die volgens voorzitter Willy Gijsman 'het meeste voor de leden doet'. Dat wordt betwist. Zowel de *Official Dutch Jackson Fanclub* als *The Legend* zijn woedend op mevrouw Gijsman en haar club.

'Willy Gijsman zaait verwarring onder het publiek en dan met name Michael Jackson-fans,' schrijft Petra Westerveer van de 'officiële' fanclub van de familie Jackson. 'Wij zijn van mening dat het beeld dat zij geeft van de Michael Jackson-fan geen recht doet aan de overgrote meerderheid van de fans, die meer nuchter en realistisch van aard zijn.'

Eddie Rabel van de concurrerende *The Legend* drukt zich krasser uit. Willy Gijsman zat tot 28 augustus - 'notabene de verjaardag

Michael Jackson

van Michael' - in het bestuur van de stichting. Daar stapte ze uit, samen met twee andere damesbestuursleden, om zélf een fanclub op te richten. 'We hebben een paar zware maanden achter de rug,' zegt Rabel. 'Ze hebben het hele adresbestand van vijftienghonderd leden achterovergedrukt. Al die mensen hebben ze een brief geschreven, met de oproep zich bij hun nieuwe club aan te sluiten. Ook de winst uit de tafelhuur en de verkoop van videobanden, T-shirts en loten op de fanclubdag hebben ze verdonkere maand. Bij elkaar gaat het om tweeduizend gulden. We zijn lelijk met deze dames op de koffie gekomen.'

Willy Gijsman reageert met over-

slaande stem op de beschuldigingen. 'Het is allemaal gebaseerd op laster en onjuiste aantijgingen. Mij overkomt nu hetzelfde als wat Michael is overkomen. Hoe moeten wij ons verdedigen? Laten de mensen die ons proberen zwart te ma-

ken, eerst maar eens met harde bewijzen komen. Die Eddie Rabel is trouwens geen echte Michael Jackson-fan. Hij is meer van Diana Ross.'

Er is één streven dat de fans in deze donkere dagen bindt. 'Don't condemn a man without any proof!' maant de omslag van het Groningse fanclubblad *Tribute to the Legend*. En de Leiderdorpse fanclub is bezig met het samenstellen van een boek met schriftelijke steunbetuigingen voor de beproefde megaster. 'Elke fanclub staat vierkant achter Michael,' zegt Willy Gijsman. 'Alleen de *Official Dutch Jackson Fanclub* komt op voor de hele familie, inclusief La Toya, die zulke lelijke dingen over haar broer heeft gezegd. Onbegrijpelijk vind ik dat. Over geloofwaardigheid gesproken!' RK

Alleen over onschuld popster zijn ruziënde fanclubs het eens

Wil de enige echte Michael Jackson-fanclub opstaan?

PRIM 12-4

Over een ding zijn de drie Nederlandse fanclubs het helemaal eens. Michael Jackson heeft de veertienjarige Amerikaanse jongen Jordi Chandler niet seksueel misbruikt, zoals door de familie Chandler wordt beweerd. Maar verder liggen de Jackson-fanclubs openlijk in de clinch over de vraag welke zich nu dé Nederlandse Michael Jackson-fanclub mag noemen.

In een persbericht zegt de *Official Dutch Jackson Fanclub (ODFC)* zich er nogal aan te storen dat de Leiderdorpse Willy Gijsman van fanclub *The Legend Continues* zich de laatste maanden bij televi-

sioptredens te veel presenteerde als de enige echte Michael Jackson-fanclub. Secretaris Husni Hasnan wijst er fijntjes op dat zijn club als enige officieel erkend is door de Jackson-familie.

'Geen van de fanclubs is door Michael zelf erkend', zegt Gijsman op haar beurt. 'Ik begrijp niet waarom deze club nu de laster van die anderen overneemt'. Gijsman doelt daarbij op de breuk met de Groningers John Dykstra en Eddy Rabel met wie zij begin 1992 *The Legend* oprichtten. Na ruzies en beschuldigingen over

verduistering van inkomsten ging Gijsman eind 1993 zelf verder onder de naam *The Legend Continues*.

Is het voor de fans nog wel uit elkaar te houden? 'Dat gaat wel eens mis', geeft Hasnan toe. 'Op een Michael Jackson look-a-like dag in januari vorig jaar werden er door *The Legend* videobanden verkocht die niet in orde bleken te zijn. Wij kregen toen de boze brieven.'

Met dit persbericht hopen we nu juist meer duidelijkheid te scheppen." ◆

JK 29-4 Jackson geliefd

Er zijn toch nog mensen die van Michael Jackson houden. Volgens het persbureau Reuter hebben kinderen in New York hem uitgekozen tot hun belangrijkste voorbeeld. Dat blijkt uit een peiling van Body Sculpt, een anti-drugsorganisatie in New York.

Jackson, die is beschuldigd van seksueel misbruik van een veertienjarige jongen uit Los Angeles, ontving daarom donderdag de liefvoor-kinderen-onderscheiding van Body Sculpt. De popster kreeg een stormachtig applaus toen hij de onderscheiding in ontvangst nam.

Hoewel er geen formele aanklacht tegen Jackson is ingediend, heeft de officier van justitie in Los Angeles gezegd dat de beschuldigingen tegen de popster nog steeds worden onderzocht. In januari trof Jackson een financiële regeling met de familie van de veertienjarige jongen. Het zou een bedrag betreffen tussen de tien en veertig miljoen gulden. Reuter

Meer dan 100.000 kinderen uit New York en omgeving hebben Michael Jackson een hart onder de riem gestoken. Michael krijgt namens hen eind deze maand de *Caring For Kids Award* uitgereikt tijdens de Children's Choice Gala. Die onderscheiding wordt jaarlijks toegekend aan volwassenen die zich inzetten voor de jeugd...

Extreem-rechts over homo's

Met hun ideeën over de positie van vrouwen en homo's komen CD en CP'86, in tegenstelling tot die over migranten, nauwelijks naar buiten. Voor vrouwenonderzoekscollectief Loeder in Nijmegen een reden om op onderzoek uit te gaan. Op basis van partijprogramma's en uitspraken van CD- en CP'86-raadsleden zetten ze de vergaande consequenties van die uitspraken op een rijtje. Over vrouwen achter het aanrecht en homo's in de kast.

CD en CP'86 beschouwen het gezin als steunpilaar van de samenleving. Het partijprogramma van CP '86 (lente 1993) schrijft: "Het traditionele twee-oudergezin als duurzaam samenlevingsverband blijft de hoeksteen van de samenleving. Het gezin is het meest ideale en onvervangbare leefmilieu voor het opgroeiende kind." Dat is wel wat achterhaald op het moment dat het grootste gedeelte van Nederland niet in traditioneel gezinsverband leeft. Gezinnen met homoseksuele ouders worden dan ook afgekeurd en wat de CD en CP'86 betreft uitgesloten van rechten als adoptie, bevestiging samenleving en kunstmatige inseminatie. In 'Centrumdemocraten, burgers van Landsmeer' staat te lezen: "Het idee dat lesbiennes nu ook in staat gesteld moeten worden om gezinnen te vormen met behulp van een zaaddonor, doet wat merkwaardig aan. Willen deze vrouwen in hun hart toch naar het 'traditionele gezin', dat door hun levenswijze nu juist onmogelijk wordt? En wat voor gevolgen heeft het voor kinderen van twee lesbiennes om op te groeien in zo'n gezin? (...) Wij hebben sterke twijfels of kinderen in een homoseksueel gezin goed kunnen opgroeien."

'Homovriendelijke activiteiten zouden tot nul gereduceerd moeten worden.'

Hoe ziet dat 'meest ideale en onvervangbare leefmilieu' er uit? De man bezit de vaderlijke macht: hij is kostwinner en beschermt vrouw en kinderen tegen de onveilige buitenwereld. De belangrijkste taak van de vrouw is het krijgen van kinderen en zich volledig aan de opvoeding wijden. Gemeenteraadslid Beaux van CP'86 in Amsterdam: "Ik wijs er korthedshalve op, dat man en vrouw niet aan elkaar gelijk zijn (...) echter wel aan elkaar gelijkwaardig. Deze van nature aan elkaar gelijkwaardige ongelijkheid heeft de vrouw voor andere, niet minderwaardige taken dan de man geschapen." Het gebruik van het woord gelijkwaardig is misleidend. Huishoudelijk werk heeft nauwelijks status en de waardering ervoor is laag. CP'86 en CD verwerpen samenlevingsvormen die van het traditionele twee-ouder gezin afwijken. In 'De CP restaureert' wordt over B(ewust) O(ngehuwde) M(oeders) gezegd: "Zonder vaderlijk gezag groeien hun kinderen anders, minder goed op. Is het niet vreselijk voor deze kinderen?"

In 'de hoeksteen van de samenleving' hebben vrouwen buiten hun dagelijkse bezigheden geen beslissingsbevoegdheid: de man is baas in huis. Janmaat: "Ik ben ondanks mijn katholieke opvoeding niet zo bijbelvast, maar de vrouw volgt de man". Gezien deze visie op huwelijk en gezin is het niet verwonderlijk dat deze partijen scheidingsmogelijkheden grondig willen beperken. De CD zegt hierover in het conceptverkiezingsprogramma voor '94: "De echtscheidingsprocedure zal bij het hebben van

minderjarige kinderen worden bemoeilijkt. Een huwelijk kan niet in de eerste 2 jaren worden beëindigd." Dit betekent een verslechtering voor getrouwde vrouwen die te maken hebben met misstanden zoals mishandeling. CD en CP'86 wijzen kinderopvang af, hetgeen voor vrouwen die betaald willen werken een dubbele belasting betekent. Gemeenteraadslid Beaux zei hierover: "Ik wens mijn instemming te onthouden aan stimulerende maatregelen die kinderopvang bevorderen voor diegenen die te bedonderd zijn om hun kinderen liefdevol te verzorgen en die hen liever opbergen in crèches en hen overlaten aan beroepsoppassers." In de partijprogramma's van de CD en CP'86 staat dat zij niet tegen emancipatie zijn, zolang het de "natuurlijke ontplooiing van de vrouw" niet belemmert en "niet leidt tot bevooroordeelde van de ene sexe boven de andere". Over emancipatie van homoseksuelen en aandacht voor homoseksualiteit in de media zijn CD en CP'86 nog minder te spreken. Sommige leden zien homoseksualiteit nog steeds als een aangeboren natuurlijke afwijking waar beslist geen reclame voor gemaakt dient te worden. Gemeenteraadslid Beaux gaat dan ook tekeer tegen de inspanningen om van Amsterdam een homovriendelijke stad te maken: "Homovriendelijke activiteiten zouden tot nul gereduceerd moeten worden."

CD en CP'86 zijn tegen zelfgekozen abortus. CP'86 zegt in haar partijprogramma: "Zwangerschapsonderbreking op sociale indicatie, ongeacht in welk stadium van de zwangerschap dient bij de wet verboden te zijn." De kans bestaat dat vrouwen onder druk gezet worden om abortus te ondergaan, wanneer het kind gehandicapt is of van buitenlandse of gemengde afkomst. Gemeenteraadslid Mordaunt van CP'86 in Den Haag: "Alle zwarten die niet meer terug kunnen naar hun eigen land moeten gesteriliseerd worden. Zwarte meiden zijn niet mooi, alhoewel soms wel in hun soort. Halfbloedjes zijn wanprodukten." Ze zijn niet voor abortus omdat ze vinden dat vrouwen zelf mogen bepalen wat er met hun lichaam gebeurt. Ze vinden dat de staat of de samenleving het recht heeft om te beslissen of kinderen het waard zijn om geboren te worden.

'Natuurtegenstrijdige omgangsvormen dienen bij de wet strafbaar gesteld te worden.'

Het CP'86 partijprogramma gaat nog verder als het gaat om de invloed van de staat op de wijze waarop mensen hun leven inrich-

ten. "Pedofilie, incest en andere natuurtegenstrijdige intermenselijke omgangsvormen zijn seksuele afwijkingen die in een normaal leef- en gedragspatroon als abnormaliteiten worden ervaren en dienen bij wet strafbaar gesteld te worden." Er is weinig fantasie voor nodig om te bedenken wat dit soort uitspraken voor consequenties voor homoseksualiteit hebben.

Veel vrouwen (en mannen) voelen zich onveilig op straat. CD en CP'86 staan al gauw klaar met oplossingen in de sfeer van meer politie, meer orde en strengere straffen. CD en CP'86 leggen de oorzaak van de onveiligheid vooral bij migranten. CD-raadslid Vierling uit Schiedam: "De doorsnee moslim heeft niet zo'n moeite met vrouwenmishandeling." Vrouwen worden zowel Nederlandse als migranten-mannen lastig vallen. Over Nederlandse mannen zwijgen CD en CP'86 in alle toonaarden. Ze zeggen de Nederlandse vrouw te willen beschermen tegen aanranding en verkrachting. Maar in hun uitspraken is niet terug te vinden dat zij seksueel geweld 'an sich' willen bestrijden. De angst van vrouwen om te worden lastig gevallen wordt door hen aangewakkerd. Dit, om de haat tegen migranten te versterken. Het is waar dat vrouwen vaak op straat niet veilig zijn. Maar niet alleen op straat. Het grootste deel van aanrandingen en verkrachtingen gebeurt door bekenden.

Vrouwenonderzoekscollectief Loeder.
Bewerkt door Karin van Herwijnen

De nieuwe *Sekstant*,^{Par 15/4} terug van weggeweest

SEKSTANT, het lijfblad voor seks en relaties van de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming, NVSH, ligt vanaf vandaag weer te koop in de kiosk. Het eens zo provocerende blad is onder de titel *de nieuwe Sekstant* terug van weggeweest. In 1984 verdween *Sekstant* uit de losse verkoop. Het was een direct gevolg van de financiële crisis waarin de NVSH toen verkeerde. Het ledental was in de loop der jaren schrikbarend teruggelopen van ruim 200.000 naar nog geen 6000 leden.

Door het gigantische ledenverlies zag de NVSH zich in 1984 genoodzaakt om prioriteiten te stellen. *Sekstant* werd het kind van de rekening en verdween uit de kiosk. Alleen de vaste leden en instellingen als bibliotheken kregen het blad nog toegestuurd. Met de naamsbekendheid van de NVSH leek het daarna alleen maar bergafwaarts te gaan. In december vorig jaar wijdde de redactie van *Radio Romantica* een uitzending aan de NVSH. De vereniging riep mensen op, die ooit lid waren geweest, om te reageren. Meest gehoorde reactie: Bestaat de NVSH dan nog?

"Ja, we bestaan nog!" zegt hoofdredacteur Martin Maassen van de vernieuwde *Sekstant*. "Sterker nog, we gaan er weer helemaal tegenaan met het nieuwe blad! Het is echt een gat in de markt. *Sekstant* is nog steeds het enige blad dat het onderwerp seksualiteit serieus behandelt."

Maar Nederland is toch al decennia 'bevrijd'? De seksuele revolutie hoort toch thuis in de geschiedenisboekjes? Moeten de Hollanders nog steeds seksueel worden opgevoed?

"Nee, zo moet je het niet zien. 'Opvoeden' vind ik een veel te pedant woord. Natuurlijk, de tijden zijn veranderd. Maar dat er geen vragen over seksualiteit zouden zijn wil ik absoluut bestrijden. Per jaar komen er bij onze

hulpdiensten nog 100.000 telefoontjes binnen met vragen over seksuele problemen."

Sekstant was in de jaren zestig vaste kost op de leestafels van zich 'seksueel bevrijdende' Nederlanders. De seksuele revolutie was in volle gang, maar toen Phil Bloom in oktober 1967 spiernaakt op de buis verscheen werden er prompt Kamervragen gesteld. Echte seksbladen waren er toen

gaande' illustraties in het maandblad *Sekstant* het blad nog verder te drukken. Een vrijzinniger drukkerij sprong in het gat.

Toen de NVSH begon met de uitgave van het contactblad *Sekstant-Contact* bleven negatieve reacties wonder boven wonder uit. En zelfs een nogal kritische bespreking van de 'hoeksteen van de samenleving': Het gezin en huwelijk, in het nummer van oktober 1969 (oplage circa 240.000) kon ogenschijnlijk door de beugel. De seksuele bevrijding leek een feit.

Het seksuele klimaat is inmiddels flink veranderd. Aids heeft zijn intrede gedaan. De vernieuwde *Sekstant* speelt daar op in. Maassen: "In de jaren zestig en zeventig probeerden we de maatschappij nog te beïnvloeden, kritiek te spuien.

Wanneer de krant langskomt. In de vakbladen wemelt het dezer dagen van de politiek, want juist ten tijde van verkiezingen geldt het aloude adagium dat elke publiciteit beter is dan geen publiciteit.

Zo biedt de vernieuwde *Sekstant*, het blad van de NVSH, in het jongste nummer interviews met de Tweede-Kamerleden Ina Brouwer (GroenLinks), Marian Soutendijk (CDA), Gerrit-Jan Wolfensperger (D66), Jeltje van Nieuwenhoven (PvdA) en Len Rempt (VVD). Onder de titel *Met het parlement naar bed: Seks & Politiek*, interviewt het blad hen over vraagstukken de seksualiteit betreffende.

Of ze werkelijk ervaringsdeskundigen zijn laten we hier buiten beschouwing. Maar als het in de Tweede Kamer over seksualiteit gaat, voeren zij doorgaans het woord. De vier vrouwen en één man doen in het blad opmerkelijke uitingen.

Als een krant hen zou vragen wat ze vinden van een travestiet in de fractie, dan zou het antwoord vermoedelijk luiden dat die vraag niets met de actuele politiek van doen heeft. Maar in *Sekstant* zegt Soutendijk: 'Persoonlijk heb ik daar wel moeite mee, maar hoe we daar tegenover zouden staan in de fractie?' en vervolgens 'Kijk, ho

moesexualiteit komt nu eenmaal

wanneer de krant langskomt. In de vakbladen wemelt het dezer dagen van de politiek, want juist ten tijde van verkiezingen geldt het aloude adagium dat elke publiciteit beter is dan geen publiciteit. Zo biedt de vernieuwde *Sekstant*, het blad van de NVSH, in het jongste nummer interviews met de Tweede-Kamerleden Ina Brouwer (GroenLinks), Marian Soutendijk (CDA), Gerrit-Jan Wolfensperger (D66), Jeltje van Nieuwenhoven (PvdA) en Len Rempt (VVD). Onder de titel *Met het parlement naar bed: Seks & Politiek*, interviewt het blad hen over vraagstukken de seksualiteit betreffende. Of ze werkelijk ervaringsdeskundigen zijn laten we hier buiten beschouwing. Maar als het in de Tweede Kamer over seksualiteit gaat, voeren zij doorgaans het woord. De vier vrouwen en één man doen in het blad opmerkelijke uitingen.

JAAP VAN DEURZEN

Sekstant verschijnt in 1994 twee keer (in april en september). De prijs in de losse verkoop is f 6,95.

Zelfs sex is niet
taboe in campagne

Als politici door gespecialiseerde bladen worden geïnterviewd durven ze vaak meer te zeggen dan

En des Heeren hand geleidt de SGP

VK
25-4

Zaterdag is de dag van het contrast. In het gebouw van de Tweede Kamer ontrolt zich de campagne anno 1994: een druk, rommelig mediacircus. Even verderop in de stad vergadert de jeugd van de SGP: een wereld waar slogans en televisie tot de boze buitenwereld horen.

De opstelling is symbolisch, op de verkiezingsmarkt van het Binnenhof. De nieuwe partijtjes staan buiten in kraampjes, de gevestigde partijen lokken de Hagenaars naar binnen met een reis om de wereld in zes uur, met vragenvuurtjes aan kamerleden en met de presentatie van een referendumplan.

De radio-zenders zijn met hun mobiele studio's neergestreken. Lijsttrekkers rennen van de TROS-Kamerbreed-studio naar de VARA-Spijkers met koppen-studio. Kok maakt plaats voor Brinkman. Brinkman debatteert met Brouwer. Kok is al weer ergens anders. Naar Van Mierlo of Bolkestein?

Het ene medium houdt het andere in stand. De kranten bepalen de items voor de radioprogramma's. En daarin treden dagbladjournalisten op als interviewers. Die weer worden vastgelegd door de alom aanwezige cameraploegen.

Als het fanfarekorps zijn mars door de hal inzet, wordt het tijd om weg te gaan. Het is slechts tien minuten rijden naar het Congresgebouw, maar de sprong in de tijd overbrugt minstens veertig jaar. Hier is geen camera of mengpaneel te zien, hier is geen *sound bite* te

horen. Hier heerst orde. Het gaat over de zonde, de verloedering en het onfeilbare woord van God.

Ja, dit is ook politiek. De belangstelling voor de SGP-jongerendag is groot. Zo'n tweeduizend jeugdigen vullen de Prins Willem-Alexanderzaal tot aan de nok. De meisjes dragen lange zomerrokken. Dit is een vergeten wereld. Lijsttrekker Bas van der Vlies van de SGP heeft geen camera nodig om zijn achterban de bereiken. Zijn verkiezingspeech dreunt direct door in de hoofden.

Huiveringwekkend is het ook. Want waar in de politiek wapenen ze zich tegen het kwaad van de homofilie, de pedofilie, het 'hokken', de abortus en de tv, waarop immers slechts pornografie te aanschouwen valt? 'Hoe later op de avond hoe vuiler', galmt de christelijk-gereformeerde dominee.

Drie zetels heeft de SGP. Mogen het er vier worden, is de oproep van de voorzitter. Hij roept: 'We want more. We want four.' Zacht klinkt er afkeurend gesis. Wat een Amerikanisering. Maar daarna zingen ze met zijn tweeduizenden, ooverdovend hard: 'Wat de toekomst brengen moge, mij geleidt des HEEREN hand.'

voor. Wij maken er geen probleem van. Wel van vrouwenkieren!

Van Nieuwenhoven: 'Ik ben er zelfs van overtuigd dat naarmate iemand zich vrijelijker kan uitleven volgens zijn seksuele aard, iemand ook een completer mens wordt. En een compleet mens zijn is een voorwaarde om een goed politicus te kunnen zijn.' Wolfensperger: 'Het is te gemakkelijk om nu te roepen: moet kunnen! Voor de onderlinge werkelatatie zou het waarschijnlijk helemaal geen kwaad kunnen.'

Alle vijf kregen foto's voorgelegd van blote jongetjes. De ene foto toont een blote jongen aan het strand (afkomstig van een naturisme-kalender), de andere van een liggende blote jongen, ergens binnenshuis (afkomstig van een boek over seksuele voorlichting).

Kinderporno? Wetend waar deze foto's zijn gepubliceerd, zegt Soutendijk, als enige, dit kinderporno te vinden. 'Ik vind dat als deze kinderen onder de zestien zijn, dat het dan wel degelijk kinderporno is en verboden dient te worden.'

SK 16-4 Seksualiteitsvraagstukken zijn terug in de losse verkoop

Sekstant, het blad van de NVSH, bestaat dat nog? Hoofdredacteur Martin Maassen van de 'vernieuwde' Sekstant: 'Veel mensen associëren het blad en de thema's die daarin werden aangesneden met de jaren zestig.' Werden aangesneden, want het blad van de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming is geheel vernieuwd. De Sekstant is afgelopen week in een oplage van vijfduizend exemplaren naar de kiosken verstuurd.

Waarmee meteen voor een deel het 'nieuwe' van Sekstant is verklaard. Tien jaar geleden werd het blad uit de losse verkoop gehaald. Te weinig belangstelling, zal wel met het jaren-zestigetiket te maken hebben gehad. Sindsdien ging het blad nog zes maal per jaar naar de vijfduizend NVSH-leden en naar duizend instellingen. En nu (april/mei nummer) en straks (september/oktober) is Sekstant weer voor eenieder te koop. Voor 6,95 gulden.

De vernieuwing is ingegeven door de gedachte dat het onmogelijk was kan zijn dat in Nederland geen markt is voor een serieus blad over seksualiteitsvraagstukken. Maassen: 'Als het over seksualiteit

ren-zestig-image. Dat kleeft ook een beetje aan de NVSH. Maar de telefonische hulpdienst van de NVSH krijgt wel jaarlijks honderdduizend telefoontjes!

Via de vernieuwde Sekstant wil de NVSH het tanende ledental opkrikken. Maassen: 'Trouwens mooi dat we deze week zijn uitgekomen. Hirsch Ballin heeft juist de strafmaat voor alles wat met kinderporno te maken heeft twintig keer verzwaaard. Terwijl veel politici echt vreemde ideeën hebben over wat nu eigenlijk kinderporno is.'

Dat laatste blijkt uit de Sekstant die volledig in het teken staat van het thema 'Seks & Politiek'. Het CDA-Kamerlid Soutendijk vindt een foto van een bloot jongetje op een kalender voor naturalisten al kinderporno, zo blijkt uit het verhaal. Sekstant haakt bij de actualiteit aan, zo moet de conclusie luiden na lezing van het jongste, zeer lezenswaardige nummer.

gaat heb je hier bladen als Nieuwe Revu en Panorama die vooral het sensationele belichten. En de kranten behandelen deze vraagstukken toch wel vooral vluchtig.'

Sekstant wil tussen de kranten en die familiebladen inzitten. En meent dat ook de gemiddelde kipskanger belangstelling heeft voor serieuze belichting van seksualiteitsvraagstukken. Maassen: 'Ja, dat ja-

tualiteit aan, zo moet de conclusie luiden na lezing van het jongste, zeer lezenswaardige nummer.

Het enige dat nog aan die jaren zestig doet denken is het feit dat klinisch-psycholoog Lex van Naerssen als columnist is aangetrokken. Deze vaderlandse goeroe van de seksualiteit mocht indertijd, bij wijze van spreken, de eerste Lach recenseren. Marcel van Lieshout

NRC 15/4/94 (18e stamp) p. 2 Homo's mogen, travestieten niet

Politici en seks, het is als journalistiek thema nog altijd het exclusieve terrein van de roddelbladen. Politici delen met andere bekende Nederlanders het voorrecht dat daarin zonder hen over hen wordt geschreven. Sinds deze week is dat anders. Sekstant, het periodiek van de NVSH, de aloude Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming, wijdt een themanummer aan 'Sex en politiek'. Kamerleden van de vier grote partijen en GroenLinks geven daarin — meer of minder vrijmoedig — hun opvattingen over seksualiteit.

Ina Brouwer, duo-lijsttrekker van GroenLinks, toont zich gelukkig dat de Nederlandse Kamerleden niet zo 'seksloos' zijn als hun Britse collega's. 'Daar mocht alles geheim want de Engelse politicus

moet beantwoorden aan het stereotype beeld van de seksloze, keurige man', zegt ze. De verhoudingen in het Nederlandse parlement zijn volgens haar veel meer ontspannen.

Of je als Kamerlid homoseksueel kunt zijn, wil Sekstant weten. Geen probleem, zo oordelen de Kamerleden. Volgens Ina Brouwer is het zelfs zo dat 'het in de politiek beter mogelijk is om openlijk homo te zijn dan in grote delen van het bedrijfsleven'. Marian Soutendijk, Kamerlid voor het CDA mag de — overigens irrelevant — vraag beantwoorden hoeveel homoseksuele kamerleden haar fractie telt. Ze weet het niet, maar ze wil wel kwijt dat ze toevallig naast een homoseksuele collega zit met wie ze 'een uitstekende werkrelatie' heeft.

Sekstant gaat verder. Of Kamerleden een travestiet in hun midden zouden toelaten. Voor het CDA is daarmee de grens bereikt. 'Wij maken wel een probleem van vrouwenkleren', zegt Soutendijk. D66'er Gerrit-Jan Wolffensperger zegt geen 'hang-ups' te hebben over de seksuele voorkeur van Kamerleden. Hij heeft de overtuiging dat 'naarmate iemand zich vrijlijker kan uitleven volgens zijn seksuele aard, iemand ook een completer mens wordt. En een compleet mens is een voorwaarde om een goed politicus te zijn'.

Ze zijn niet anders dan hun kiezers, is de houding van de Kamerleden. Dus kan Ina Brouwer ook vrijelijk kwijt dat ze het in haar werk 'ook erg spannend vind al die politieke macho's en haantjes een beetje uit te dagen...' (KvdM)

(Redactie: Kees van der Maalen. Bijdragen: Derk-Jan Eppink)

Seks en politiek in de campagne

■ VAN NIEUWENHUIZEN
...SM is lieflijk...

■ SOUTENDIJK
...vertelt in Sekstant...

DEN HAAG — Politici praten er in de debatten in de Kamer niet zo vaak over, maar ze hebben uiteraard ook opvattingen over seks. Voor de liefhebbers vertelt Marianne Soutendijk, CDA-Tweede Kamerlid, hierover één en ander in het blad Sekstant van de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming (NVSH). Is het voor haar bijvoorbeeld een probleem als een politicus openlijk travestiet is? 'Persoonlijk heb ik daar wel moeite mee, maar hoe we daar tegenover zouden staan in de fractie...?'. Soutendijk weet het niet.

Over homoseksualiteit zegt de CDA-politica: 'Zolang relaties van welke aard ook, voldoen aan criteria van duurzaamheid en wederzijdse verantwoordelijkheid dan is het goed. Onacceptabel vind ik het steeds wisselen van partners'.

Opmerkelijk genoeg is pedofilie voor haar niet uit den boze: 'Zolang de relaties door de volwassenen niet als wegwerpartikel worden beschouwd, ben ik eventueel bereid me tolerant op te stellen. Maar ik denk toch dat het in

de fractie niet geaccepteerd zou worden'.

Ina Brouwer van GroenLinks is op dit gebied ook niet snel uit het veld geslagen. Bij het zien van in beslaggenomen kinderporno-foto's zegt ze: 'O, ik vind dit best grappige foto's...' Jeltje van Nieuwenhoven (PvdA) is al even vrolijk. Bij dit PvdA-Kamerlid krijgt de travestiet overigens als enige een royale plaats in de fractie, SM kan volgens haar 'heel lieflijk' zijn en bij het zien van een pornofilmpje denkt ze wel eens: 'Hé, vervelend om naar te kijken, ik doe het allemaal liever zelf'.

■ BROUWER
...leuke foto's...

'Foto's'

In het Nieuwsblad van het Noorden van 13 april jl. staat onder de kop 'Seks en politiek in de campagne' een citaat van mij geplaatst uit het blad 'Sekstant'. Wat ik 'grappige foto's' noemde, waren op zichzelf onschuldige plaatjes van blote kinderen. Met kinderporno hadden deze foto's, in de context waarin ik ze te zien kreeg, niets te maken.

Het lijkt me duidelijk dat dezelfde foto's, in combinatie met andere beelden en/of tekst ineens een heel andere, ook door mij verafschuwde, betekenis kunnen krijgen.

Voor alle duidelijkheid: Ik ben tegen kinderporno en de manier waarop die gemaakt wordt. Elk misbruik van kinderen hoort op alle mogelijkheden te worden bestreden.

DEN HAAG,
INA BROUWER
(Tweede Kamerlid voor GroenLinks).

N^o/h^o 13-4-94

'Ernie en Bert zijn homo's' XL APR

De angst voor homo's in Amerika gaat nu wel erg ver. Joseph Chambers, radiopastor bij een lokaal radiostation noemde Sesamstraat "een poel van verderf". Daarbij gaf hij het voorbeeld van Ernie en Bert. "Ernie en Bert zijn homoseksuele lovers. Ze slapen op één kamer, ze koken samen en hebben vrouwelijke trekjes." Een reactie van Children's Television Workshop, de producent van Sesamstraat, liet niet lang op zich wachten. Wordvoester Barbara Eng verklaarde kort en bondig: "Bert en Ernie zijn geen homo's."

Alimentatie blijft recht ondanks aangaan van homofiele relatie

Van onze verslaggever
AMSTERDAM VK 29-9

Mannen of vrouwen die na hun echtscheiding gaan samenwonen met iemand van hetzelfde geslacht, hebben nog steeds recht op alimentatie van de gewezen echtgenoot. Dat blijkt uit een arrest van de Hoge Raad.

Het hoogste rechtscollege deed vrijdag uitspraak in een zaak waarin de ex-vrouw van een man ging samenwonen met een andere vrouw. De man vond dat hij daarom geen alimentatie meer hoefde te betalen aan zijn ex-echtgenote.

Volgens het Nieuw Burgerlijk Wetboek hoeft een gewezen echtgenoot geen alimentatie meer te beta-

len aan de voormalige echtgenote als die opnieuw in het huwelijk treedt of 'is gaan samenleven met een ander als waren zij gehuwd'. De vraag is of onder dat samenleven ook homofiele relaties vallen. De Hoge Raad vindt van niet.

Daarmee volgt de raad de mening van de wetgever. Die heeft uitdrukkelijk gesteld dat de wetsbepaling alleen voor heterofiele relaties geldt. In de oorspronkelijke wettekst stond dat de alimentatieplicht alleen stopt als de ex-echtgenoot gaat trouwen. Om te voorkomen dat een man en een vrouw hiervan misbruik maken door te gaan samenleven, is de wettekst met de bepaling over het samenleven uitgebreid.

Thanks for Nothing

Eind februari legde het Engelse parlement opnieuw discriminatie wettelijk vast. Jongens onder de achttien blijven strafbaar als ze vrijen met een man boven de achttien. Voor heteroseksueel contact ligt de grens op zestien.

Verandert er nooit iets in 'poor old England'?

XL

"Thanks for nothing", schreeuwde activiste Lisa Power aan het einde van het debat in het Lagerhuis. Buiten reageerde een menigte van 5000 homo's en lesbo's emotioneel. Spontaan werd geprobeerd het gebouw te bestormen. Anderen lieten hun tranen de vrije loop. Met een kleine meerderheid van 307 tegen 280 stemmen werd op 21 februari een voorstel van het conservatieve parlementslid Edwina Currie verworpen waarin gevraagd werd om de leeftijdsgrenzen voor seks tussen mannen gelijk te trekken met die tussen heteroseksuelen. Zestien haalde het niet. Achttien wel. En daarmee werd de 'age of consent' voor homoseksuele mannen in Engeland verlaagd van 21 naar achttien jaar.

Nadat Duitsland afgelopen maand de leeftijdsgrenzen gelijk trok, blijft Engeland in Europa in het selecte gezelschap van Liechtenstein en Oostenrijk, waar voor homoseksualiteit hogere leeftijdsgrenzen liggen dan voor heteroseksuelen. Alleen in Roemenië en op Cyprus is homoseksualiteit geheel verboden. In Nederland hadden we ook ooit zo'n berucht artikel waarin voor homoseksualiteit een andere leeftijdsgrens gold dan voor heteroseksueel contact: artikel 248bis. Dat artikel verbood homoseksueel -en anders dan in Engeland ook lesbisch- contact tussen iemand boven de 21 en iemand jonger dan 21. Verzet tegen dit artikel leidde op 21 januari 1969 tot de allereerste homodemonstratie in Nederland. In 1971 werd het afgeschaft nadat de Gezondheidsraad (waarin onder andere Trimbos en Van Emde Boas zaten) had verklaard dat homoseksualiteit niet door verleiding tot stand kwam en 248bis 'opvang en begeleiding' van homoseksuele jongeren belemmerde. De Nederlandse 'age of consent' werd daarmee zestien. Bovendien werd in 1991 de zedenwetgeving aangepast, waardoor seksueel contact tussen

de twaalf en de zestien jaar een klachtdelict is geworden.

Dat wil zeggen: alleen strafbaar als er een klacht wordt ingediend door de jongere zelf, zijn of haar ouders of de Raad van de Kinderbescherming.

In Engeland bevestigt dit soort wetgeving het algehele beeld van Nederland als 'poel des verderfs'. Aan de vooravond van het debat over de 'age of consent' werd Nederland weer eens afgeschilderd als 'kinderpornoparadijs' waar seks met twaalfjarigen normaal is. In Engeland is sinds 1967 seks tussen mannen ouder dan 21 weliswaar legaal, maar er bestaan buiten de nieuwe 'age of consent'-wet nog steeds een aantal wetten die homoseksueel strafbaar maken. Zo is officieel 'buggery' (anale seks) verboden en zijn er wetten die 'onzedelijk gedrag',

'Als we als misdadigers behandeld worden zullen we ons als misdadigers gedragen.'

'cruising' en 'het gelegenheid geven' tot homoseksueel contact strafbaar maken. Lesbische seks staat officieel niet in de Britse wetboeken (volgens de legendes omdat Koningin Victoria zich er niets bij voor kon stellen), maar de beruchte zaak van Jennifer Saunders bewijst dat het in sommige gevallen strafbaar is. Jennifer Saunders werd in 1991 tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld omdat ze met twee zeventienjarige meisjes seks had gehad. In hoger beroep werd ze vrijgesproken.

Hoewel verschillende hoge politiefunctionarissen hebben verklaard dat seks met instemming van beide partijen geen urgentie heeft, gebeurt het nog steeds regelmatig dat de politie invallen doet in sauna's en clubs, of de baan in de gaten houdt.

CDA sponsort in feite lesbische relaties

De Hoge Raad heeft besloten dat een ex-echtgenote die een lesbische relatie aangaat, recht blijft houden op alimentatie van haar voormalige man (de Volkskrant van 30 april).

De Hoge Raad meent hiermee de bedoeling van de wetgever te volgen. Maar zowel de wetgevers als de Hoge Raad kiezen hiermee toch voor een absurde opstelling? Als de wetgever net de gelijke behandeling geregeld heeft, kan hij toch niet hetero- en lesbische relaties ongelijke consequenties laten hebben?

Als de lesbische onderwijzeres op de katholieke school van mijn kinderen mag blijven werken (wat terecht is), en een seksuele relatie aangaat met mijn vrouw, dan moet dat toch dezelfde gevolgen hebben als wanneer mijn (ex)vrouw een mannelijk lid van het docentencorps had uitverkoren? Wat is het verschil?

Volgens mijn ex-vrouw, die het kan weten, maakt het emotioneel geen verschil en ook lichamelijk niet of nauwelijks. Het netto-verschil is dan een penis, maar daar schijnen de dames een creatieve oplossing voor gevonden te hebben.

Een dergelijk verschil mag toch geen uitgangspunt voor beleid zijn? Wat bezield de wetgever dan?

Als ik dat aan juridisch geschoolden vraag, verwijzen zij naar de CDA-ideologie. Wellicht stelt men zich daar op het standpunt dat lesbische relaties niet bestaan en, voor zover ze wel bestaan, zondig zijn. Maar dan hoef je dat toch niet financieel te belonen? Nu krijgen we de figuur dat mijn ex-vrouw niet alleen alimentatie voor de kinderen

ontvangt, maar ook alimentatie voor zichzelf kan claimen, terwijl ze hier bovenop nog inkomen heeft dankzij het onderwijzeressalaris van haar vriendin.

Consequentie: zij kunnen over een riant inkomen beschikken en ik zit rond het bijstandsniveau. En dat omdat die brekebeen in het Vaticaan er archaische standpunten op meent na te kunnen houden? En omdat het CDA uit dat achterhaalde gedachtegoed denkt te mogen putten?

Ik ben niet wraakzuchtig, maar voel ook weinig aandrang om iemand die mij zoveel pijn heeft berekend, te gaan sponsoren in haar (lesbische) relatie. Als zij een relatie met een man was aangegaan, had ik haar ook geen alimentatie hoeven te betalen, nu ze een vrouw heeft uitgekozen wel.

De Hoge Raad wijkt met haar vonnis af van de jurisprudentie die via lagere rechters langzaam maar zeker aan het groeien was. Steeds meer lagere rechters stelden, bij gelijke overige omstandigheden, een lesbische relatie gelijk aan een hetero-relatie. Als ik goed ben geïnformeerd, kan de Hoge Raad aan de letter en de bedoeling van een wet voorbijgaan als het beginsel van redelijkheid en billijkheid geweld wordt aangedaan. Dit laatste is natuurlijk het geval als gelijke behandeling de norm is.

Bij deze wil ik de nieuwe wetgevers, van welke kleur dan ook, met klem verzoeken om deze rare kronkel in de wet op zo kort mogelijke termijn recht te trekken.

DRUNEN A. J. van Bijnen

Verandert er dan nooit iets aan de overkant van het Kanaal? Het antwoord is toch een voorzichtig 'ja'. Het was in ieder geval hoopvol dat de Engelse regering toestond dat er een wetsontwerp over de 'age of consent' werd ingediend. Bovendien haalde het wetsontwerp voor 'equality', (zestien jaar) het maar net niet. Het verschil bedroeg 27 stemmen. De inschatting van bijvoorbeeld Chris Smith, het enige openlijk homoseksuele parlementslid, was dat met een beetje meer geluk 'zestien' er wel doorgekomen was. "Het hing af van het aantal parlementsliden dat niet zou stemmen, dat waren er net te weinig". Bij de homobeweging was de teleurstelling groot. De korte eensgezinde campagne was mislukt en meteen scheidden de geesten. Terwijl de 'brave' lobbygroep Stonewall beloofde verder te gaan met het lobbyen in het Hogerhuis en het voorbereiden van de zaak voor het Europese Hof, liet Outrage-woordvoerder Peter Tatchell op de BBC-televisie zijn woede de vrije loop. "Als we als misdadigers behandeld worden zullen we ons als misdadigers gedragen." Daarmee lijkt Outrage de campagne-stijl te kiezen van de suffragettes, de Engelse kiesrechtvoorstelsters die in het begin van deze eeuw stenen gooiden, brievenbussen in de fik staken en kunstwerken vernielden om hun argumenten kracht bij te zetten. Major zou de geschiedenisboeken eens moeten lezen om te weten wat hem boven het hoofd hangt als hij een rechtvaardige eis te laat inwilligt.

Karin Broer

Paragraaf 175 ist endgültig Vergangenheit

Schutz für Minderjährige

Bonn — Der Homosexuellenparagraf 175 des Strafgesetzbuches ist endgültig Vergangenheit. Nach dem Bundestag billigte auch der Bundesrat eine Gesetzesänderung, die eine einheitliche Schutzvorschrift für hetero- wie homosexuelle Männer und Frauen an die Stelle des nur für homosexuelle Männer geltenden Paragraphen setzt. Nach der Neuregelung machen sich Männer wie Frauen strafbar, wenn sie eine Person unter 16 Jahren „durch Ausnutzen einer Zwangslage oder durch Versprechen von Vorteilen zu sexuellen Handlungen bewegen“. Wenn der Täter oder die Täterin älter als 21 Jahre ist, kann er sich auch durch das Ausnutzen der Unreife des Opfers strafbar machen. Allerdings soll die Tat in der Regel nur auf Antrag des Opfers verfolgt werden. (ap)

KSA 30.04.94

Under the covers

Tight government guidelines on sex education are threatening to destroy vital health campaigns.

Francis Beckett reports. Illustration: Paul Leith

THE Department for Education is expected to issue guidelines on sex education, to show schools how to operate last year's Education Act, by the end of the week.

The wait has been bad for teachers' nerves. A small Theatre in Education company, the Y company, one of many which offers schools a performance designed to encourage safer sex, has had all its engagements cancelled.

"Teachers are frightened," said Ceri Hutton of the National AIDS Trust. "They see the attacks ministers make on individual schools and they think, I don't want to let my school in for that sort of publicity."

For much has happened in the two months since consultation closed on Education Secretary John Patten's draft guidelines.

The statement that sticks in teachers' throats was the one he made about a nurse who provides sex education at Highfield primary school in Leeds.

"I hope," intoned Mr Patten, "that I am never again faced with

the sort of reports I have had over the past 24 hours." He was, he said, incensed. The nurse was backed by the head, the governors, her health service managers, and most parents.

The chair of governors explained that, with "children about to come out with an explanation themselves, perhaps a very blunt explanation, it is far better to jump in and give a more sensitive explanation. That is what the nurse did." The school had apparently been punctilious in informing and consulting parents.

Mr Patten's statement was carefully targeted for maximum publicity. Tabloid newspapers trained zoom lenses on the windows of the nurse's home. "Scapegoating and picking on a school when you are in a position of power is very wrong," commented Ms Hutton.

More significant, though less newsworthy, the sexual health programme run by the Health Education Authority is in limbo. The HEA's booklet Your Pocket Guide to Sex was denounced by

health minister Brian Mawhinney as "smutty" and thousands of copies were pulped.

Ministers are considering reducing the HEA from an organisation which runs health campaigns to one which commissions others to run them.

The HEA, it must be said, seems to have brought its troubles on itself. It has been in the habit of using its privileged access to ministers as a lever on the voluntary organisations with which it deals, and if ministers downgrade it there will be much public indignation and as much private amusement. The fear, though, is that health campaigns will go with it — and sexual health is the most vulnerable.

From the viewpoint of health educators, the worst scenario is that we lose the public health education campaigns, while Mr Patten's guidelines are so tightly drawn as to prevent effective sex education in schools.

They hope Mr Patten will not place too many restrictions on teachers who find themselves faced with questions about sex.

The draft guidelines suggested that teachers might be committing a criminal offence if they give contraceptive advice to under 16s.

But it looks as though Mr

Patten may have been convinced on this point, and may even table legislation to ensure that this could not happen.

They hope he will still allow teachers to try to persuade parents not to withdraw their children from sex education. The draft guidelines suggested that they must not even ask the reason.

Chrissie Brooks, who runs sex education classes at Hackney Free and Parochial School in East London, said: "If any parents are concerned I tell them to come along and listen to my class. We've got nothing to hide here." The draft guidelines would prevent her from doing this.

Sex education in schools suffered last year after sharp disagreements between John Patten (who values his high moral profile) and health secretary Virginia Bottomley (pledged to cut teenage pregnancies by half before the end of the century).

Mr Patten removed teaching about abortion, contraception and AIDS from the compulsory national curriculum, and decreed that parents should have the right to withdraw children from any sex education which was provided.

According to the National Children's Bureau, which chooses its words carefully: "There are dangers that a moral approach to sex education can be confused with a moralistic approach."

National AIDS Trust research among teenagers, said Ms Hutton, shows that "many young people are unable to talk about sex to their parents."

And many parents do not know enough to answer questions about it. "HIV and AIDS are still fairly recent, and public understanding of the facts and implications is still

patchy."

She is troubled by the retreat from sex education evident in the last 12 months.

"The UK invested a lot of money and thought in health promotion, and this has kept our HIV rates low enough to be the envy of Europe," she said.

"But now the fear is that the Government is doing the U-turn which it resisted throughout the 1980s and that it has been knocked off its course. That would be a great tragedy."

Minister backs condoms for under-16s

GUA 26.04.94

Health workers 'must exercise own judgment'

David Brindle
Social Services Correspondent

DIVISIONS within the Tory party over sex education were exposed yesterday when Baroness Cumberlege, junior health minister, supported the action of health workers in giving free condoms to under-16s.

Asked about a row in Birmingham over condoms being distributed among girls as young as 12, Lady Cumberlege said it was right to allow health workers to use their judgment in such cases.

A nurses' leader meanwhile called for contraceptive advice to be made available in stores visited by teenagers, such as the Body Shop and Virgin Megastore.

Professor June Clark, president of the Royal College of Nursing, told its annual congress in Bournemouth that teenage pregnancies could best be curbed by increasing opportunities for sex advice and counselling. She suggested contraceptive advice should be available in stores visited by teenagers. "If we want to reduce teenage pregnancies, let's see nurses not only in schools ... but also family planning nurses working where teenagers gather in Virgin Megastore or the Body Shop," Prof Clark said.

Dame Jill Knight, MP for Birmingham Edgbaston, said sex

at age 12 was illegal. "I cannot understand how, in any circumstances, it can be right for taxpayers to fund something which facilitates the breaking of the law."

Harry Greenway, MP for Ealing North, said: "I can see that in very exceptional circumstances, with delinquent children who have no self-control, it might have to happen. But as a general principle, it causes me great concern."

Lady Cumberlege made her views clear to journalists after she had addressed the RCN congress. Asked about the row in north Birmingham, where condoms are said to have been given by a family planning nurse to girls attending a weekly health clinic at Shard End youth club, the minister said advice on sex should be the mainstay of efforts to curb teenage pregnancies.

"But in the end, if the nurse recognises one or two teenagers aged 15 or 16 are particularly vulnerable, then it's right she should give them the best advice she can and the means to avoid a pregnancy if necessary."

Asked later on BBC radio if nurses giving condoms to under-16s should ensure parents knew, Lady Cumberlege said: "In the majority of cases, they certainly would want to involve parents. But there are going to be instances where that would

not be appropriate and, again, I think it is up to the judgment of

the professional to make these decisions."

In a later statement, Lady Cumberlege said she wanted to stress that she did not believe condoms should be freely available to girls under 16.

"North Birmingham has an extremely high level of teenage pregnancies and those nurses who are working there to reduce it deserve our support."

"It is certainly not my view that contraceptives should be freely supplied to under-age girls and I believe that wherever possible parents should be fully involved in the advice given to their children."

Britain has the highest teenage pregnancy rate in Europe and reducing it is one of the Government's five key targets under its Health of the Nation programme.

However, there is evident confusion among Tories over the acceptable limits of sex education. Intervention by Dr Brian Mawhinney, Health Minister, has led to the scrapping of several publications produced by the Health Education Authority.

Graham Coomber, chief executive of North Birmingham health authority, said the district's abortion rate for under-16s was three per thousand girls, compared with a national rate of two per thousand. Mr Coomber stressed the authority did not condone under-age sex, but it had a responsibility to reduce teenage pregnancies.

One in five community nurses has experienced vandalism in the past year, much of it to cars, according to an RCN survey published yesterday. The survey of 1,000 community nurses found that one in four had been abused verbally during the previous 12 months and one in 20 had been threatened with violence. One in six said wearing a uniform appeared to single them out for attack.

Maggie O'Kane

FEW of Britain's under-aged, sex-crazed youth were available to comment on sex advice in cool joints like the Virgin Megastore and the Body Shop yesterday. They were all at school.

Two north London mallingers eventually emerged from an Oxford Street video shop to proclaim that they would feel comfortable talking sex in the Virgin Megastore.

"It would be easier to do that than to go to a doctor," said one aged 14, speaking on condition of anonymity, having been sent home for not wearing his uniform. His friend also thought the Virgin Megastore would be a good place to go for discreet advice, when he found a girlfriend.

More in evidence in Oxford Street were young continental school tours. Seventeen-year-old Kepa from Bil-

Let's talk about sex among the CDs, say Branson and Virgin visitors in Oxford Street

bao was sceptical about the merits of sex advice among the CDs.

He pointed across the street to a pizza parlour: "You go there to buy spaghetti. You come here [Virgin Megastore] for tapes, not for sex. It is silly. You learn about sex in school and on television, not in a shop."

His four friends were more enthusiastic. "A record store is a good place for young people to go," said 17-year-old Gorka Falagan, producing a three-pack of Durex Gold as proof of his status.

The Dages agreed. Fourteen-year-old Lars Chartensen suggested, in perfect

English, a little room in the corner of the Virgin Megastore with a doctor for advice: "It is much easier than going to a doctor near your home."

Outside the Body Shop in Oxford Street, 19-year-old Freya Warner from Cambridge, said condoms and sex advice in places like the Body Shop and Virgin "makes it more cool, more acceptable to young people."

Almost all of Richard Branson's 300 music outlets sell condoms and the Virgin tycoon says he would like to see advice centres in his stores: "If the costs could be worked out and if we could find the space. The more advice available the better."

A Branson Information line, Help, already gets between 200 and 300 calls a week from young people many of them looking for contraceptive advice. "There is a need for young people to have some alternative to their local doctors," he said.

Nurses attack sex guidelines

Chris Mihill
Medical Correspondent

NURSES and family planners claimed yesterday that sex education guidelines issued to teachers by the Department for Education were restrictive and damaging to children.

In the department's draft proposals, paragraph 38 says that providing advice about contraception to girls under 16 is an "inappropriate exercise in teaching responsibilities" and could in some cases lay teachers open to criminal charges, for abetting an illegal act.

Doreen Massey, director of the Family Planning Association, told a conference of school nurses, organised by the Royal College of Nursing (RCN) in London, that in the light of the guidelines and the row over the school nurse in Leeds who answered children's questions about "Mars bar parties", it was important for school nurses to maintain their independence as health professionals.

She said the Leeds case "reflected once again our deep insecurities as a nation about sexual matters and our tendency to overreact and titillate anything to do with sexuality."

Mrs Massey added: "There's a need to de-escalate all this

hype, to calm down and to refuse to be put off as a profession by some hard-nosed bigots who claim the moral high ground. We should claim the moral high ground ourselves, with our sensible, realistic approach to sex education, which we all know young people are crying out for." Mrs Massey said the department's guidelines were causing further confusion about whether young people could receive confidential advice about sexual matters.

Andrew Andrews, a medical lawyer and former legal adviser to the South West Thames regional health authority, said the law was clear that people under 16 could receive confidential advice about contraception and sexual health from doctors and nurses, provided the child was mature enough to understand the consequences, an attempt had been made to involve the parents, and the advice or treatment was in the child's best interests.

Mr Andrews said children had no right to insist on staying in sex education classes if their parents wanted them removed.

The RCN has formally objected to the education department's guidelines. It says paragraph 38 "could be used to restrict or threaten those working to improve the information and advice given to this vulnerable group [girls under 16]".

GUA 20.04.94

If we listened to the Tories on sex ...

IT WOULD appear that Nick Fisher (Bike sheds revisited, March 30) is yet another in an increasing line of government sex scapegoats — individuals offering sound and realistic sex education to young people struggling to make sense of their emerging sexual identities, needs and responsibilities in a climate of overwhelming adult fear, prudery and suspicion. How convenient it must be for a government peopled by victims of clearly appalling sex education to have individuals hounded and censored for attempting to make public the realities of sex with all its pitfalls and potential. What a challenge to the deluded and frequently abusive Barbara Cartland myths which seem to be the only fabricated reality this government can tolerate.

It is well known that young

people gain most of their information on sex from the media in its broadest possible sense. No amount of "keep your legs crossed until he arrives on his white charger" advice is going to enable young people to make sense of Cabinet ministers' infidelities or autoerotic asphyxiation practices. By their own actions certain ministers have reinforced the need for books such as Nick Fisher's *Your Pocket Guide to Sex*. By learning about the often painful realities of sexual longing and behaviour as presented in Nick Fisher's book, young people stand a far better chance of leading a healthy and happy sex life. How tragic that the Government should suppress the book.

Simon Cavicchia,
Brighton,
East Sussex.

Sex and sensibility

GUA 27.04.94

THE LEADER of Britain's nurses got it right. At last we have a minister who knows what needs to be done to reduce teenage pregnancies. Salute Baroness Cumberlege. Pushed to the edge with hypothetical questions, she continued to defend a nurse who had handed out free condoms to girls aged 12-18 in a Birmingham youth club. Condemnation has quickly followed — from the tabloids, right wing MPs, the Conservative Family Campaign and other moralists. How could she condone under-age sex?

Six months ago, all ministers at the party conference were singing from the same hymn sheet: the urgent need to reduce the number of teenage conceptions. Britain has one of the highest rates in Europe. Health ministers had already set themselves the target of reducing conceptions by girls under 16 by 50 per cent by the year 2000. There were 7,600 in 1991. This is eight times as high as in Holland. Dissent emerged over how the reduction was to be achieved. Most health ministers — with the exception of Brian Mawhinney — wanted to take the Dutch road of extensive sex education programmes — plus special family planning clinics for young people. But across at the Education Department, ministers took a more moralistic line. They had already removed Aids/HIV from the secondary science curricu-

lum, insisted on parents having the right to withdraw children from sex education classes, and were busily drafting threatening guidance to teachers on contraceptive advice. The only oral contraceptive John Patten and Baroness Blatch want to endorse is "say no".

Of course any responsible nurse would try to dissuade girls of 15 or under from having sexual intercourse. Condoms are a last resort, as Baroness Cumberlege made clear. She emphasised the need to give under-age girls the most careful advice. She wanted their parents to be informed, but followed the legal (Gillick) ruling that, in exceptional circumstances, health workers do not have to tell them. But what the minister was addressing was the reality which family planning nurses face: 20 per cent of girls under 16 are already having sexual intercourse. Condoms have always been available to young people — through pharmacists, supermarkets, slot machines or free from family planning clinics — yet large numbers still do not use them. Over half have unprotected sex. Hence those 7,600 conceptions a year, with 50 per cent ending in the worse form of family planning: abortion. Education ministers are due to release new guidance on sex education. Back to basics. John Major must at last insist that it gets into line with health.

ROYAL COLLEGE OF NURSES

'Condoms for girls' backed by minister

By Peter Pallot, Health Services Staff

A GOVERNMENT minister yesterday backed moves to give contraceptives to girls as young as 12.

Lady Cumberlege, government health spokesman in the Lords, said sex education and birth control were vital to attempts to tackle 35,000 unwanted teenage pregnancies a year.

Defending North Birmingham Health Authority's decision to give free condoms to girls of 12, she said: "Girls of 15 or 16 are particularly vulnerable and it is right they should be given the best advice and means to avoid a pregnancy if necessary."

There were 80 under-age pregnancies in North Birmingham in 1992, she said. Abortion rates among those under 16 there are 50 per cent higher than the national average. A nurse now distributes free condoms to girls attending venues such as a local youth club.

Lady Cumberlege, speak-

ing at the Royal College of Nursing's annual congress in Bournemouth, said nurses had to use their "professional judgment" to decide whether providing contraception would encourage under-age sex.

Nurses are bound by the same code of practice as doctors in giving contraception to girls under the age of consent. They need not tell parents if a girl refuses permission, although parental involvement is encouraged.

Lady Cumberlege said that as part of the Health of the Nation drive to cut the 7,800 a year under-16 pregnancies by 2,000, she will evaluate the results of an experiment in which nurses give contraceptive advice in supermarkets and chemists.

"We know it is difficult for some people to go into a doctor's surgery and this gives them an opportunity to have direct access to nurses," she said.

Prof June Clark, president of the college, told 1,000 delegates: "If we want to reduce teenage pregnancies let us see nurses not only in schools but also family planning nurses working where teenagers gather — in Virgin Superstore or the Body Shop."

Miss Christine Hancock, general secretary, praised Lady Cumberlege's stance. She said: "It is, I think, important that we have at least one minister in this government who is realistic about the position of vulnerable youngsters and a very high rate of teenage pregnancies, one of the highest rates in the Western world. You cannot just sit and wish it goes away."

● Lady Cumberlege named eight family doctor practices where nurses will be able to prescribe a limited range of drugs from October.

They are in Morpeth, Northumberland; Bolton, Greater Manchester; Tamworth, Staffs; Alfreton, Derby; Ipswich, Suffolk; Romford, Essex; Dulwich, south-east London; and Bas-

Nurse's uniform 'invites attack'

A NURSE'S uniform no longer protects against violence outside a hospital and may even provoke it, according to a Royal College of Nursing survey published yesterday.

Fear of assault was a serious concern to community nurses, the survey found.

More than one in 20 had been threatened with violence and one in four had been verbally abused in the past 12 months.

The college said nurses felt more threatened when they were in uniform. One in six was extremely or very concerned about wearing one.

Mrs Helen Beanlands, who was assaulted when on duty by three glue sniffers in an affluent part of Bradford, Yorks, said uniforms reinforced an image of nurses as sexual objects.

Another motive for attacks was the misconception that

TDT 26.04.94

Jongeren vrijen veiliger als ze les hebben gehad

'Lang leve de liefde' slaat aan

De resultaten zijn nog zeer voorlopig! Bovendien is nog niet bekend of deze lessenserie het veilig vrijen in het echt bevordert. Maar deze onzekerheden weerhouden de samenstellers van de lessenserie 'Lang leve de liefde' er niet van te juichen: Scholieren die les hebben gehad met dit lesmateriaal zijn meer dan andere leerlingen van plan een condoom te gebruiken. Gisteren maakte de stichting Soa (ter bestrijding van seksueel overdraagbare aandoeningen) de resultaten bekend van een onderzoek door de Rijksuniversiteit Limburg naar de effecten van het werken met dit aidsvoorlichtingsmateriaal, dat bestaat uit een leerlingenmagazine, een interactieve video en een docentenhandleiding. Dit alles voor

de leerlingen van klas 2 en 3 van mavo en VBO. De onderzoekers vergelijken houding en mening van scholieren die met 'Lang leve de liefde' hebben gewerkt met een groep leerlingen die aidsvoorlichting met ander lesmateriaal heeft gekregen, 3500 totaal. De onderzoekers concluderen dat 'Lang leve de liefde' in ieder geval bewerkstelligd heeft dat de leerlingen positiever over veilig vrijen zijn gaan denken en dat zij tegelijkertijd door de lessen niet zijn aangezet tot meer geslachtsgemeenschap. Een bezwaar tegen aidsvoorlichting is namelijk nogal eens dat het iets teveel als promotie van coïtus kan worden uitgelegd. Leraren en scholieren zijn enthousiast over 'Lang leve de liefde', blijkt uit het onderzoek. Het echte succes staat echter nog niet vast, want er zijn geen cijfers over de vraag of leerlingen in de praktijk ook een condoom zullen gebruiken.

'Lang Leve de Liefde', een lespakket voor scholieren over veilig vrijen, werpt zijn vruchten af. Volgens een recent onderzoek vrijen jongeren die met dit lespakket hebben gewerkt veiliger dan jongeren die via andere voorlichting op de gevaren van onveilige seks zijn gewezen. "Jongeren worden in dit pakket over een drempel heen geholpen om te praten over condooms. De kennis is niet alleen vergroot, maar ook hun vrijgedrag verandert", zegt een van de makers van 'Lang leve de Liefde'.

PRIM 12-4

"Wat mij het meest aansprekt is dat de informatie verteld wordt door jongeren en niet door deskundigen. Het zegt me dan gewoon veel meer. En verder vind ik de demonstraties hoe je een condoom gebruikt heel nuttig. Ook al weet je wel zo'n beetje hoe het moet, het is toch heel handig het nog eens te zien". Marjolijn van Kempen (15) is erg te spreken over het pakket 'Lang Leve de Liefde'. "Bij ons kwam er in de klas een goed gesprek los. Voor het eerst hoorde ik ook wat jongens er nu eigenlijk van vinden. Want zij moeten tenslotte dat ding omdoen. Overigens doe ik 'er nooit moeilijk over. Ik heb altijd een condoom bij me als ik uitga. Nee hoor, vinden mijn vriendinnen niet raar. Ze denken heus niet van 'goh die is uit op seks'. Het is een gewoonte geworden.

"Volgens een van de makers van het pakket, Jos Poelman, is het vooral de bedoeling dat jongeren over vrijgedrag gaan

praten. "Want via een gesprek kom je erachter wat zo'n beetje de norm is over veilig vrijen. Jongeren zijn, net als volwassenen overigens, heel gevoelig voor de mening van hun omgeving." Volgens Jos Poelman bestaan er door onwetendheid veel vooroordelen over het condoom. 'Je voelt niks meer met een condoom', 'het haalt de romantiek weg', etc. "Op de video wordt duidelijk gemaakt dat door ervaring die nadelen wel wegvallen." De eerste onderzoeksresultaten over de effecten van het lespakket werden vorige week gepresenteerd door de Rijksuniversiteit Limburg. Herman Schaalma daarover: "Gebleken is dat jongeren door 'Lang Leve de Liefde' meer weten over geslachtsziekten en aids. Zij zijn positiever over veilig vrijen gaan denken. En het belangrijkste ten op zichte van ander voorlichtingsmateriaal: veel meer jongeren zijn van plan altijd met condoom te vrijen."

Maatschappelijk Werk Rucphen speelt ganzenbord met basisscholieren over incest, drugs en alcohol

'Je kunt je afvragen of het zó uitgebreid moet'

Van onze verslaggeefster
Hélène Schenk

Rucphen - De twaalfjarige leerlinge van groep acht van de St. Jan-basisschool in Sprundel vertrekt geen spier als ze haar klasgenootjes voorleest dat 'het wel eens voorkomt dat iemand wil dat je hem aftrekt of met je wil neuken terwijl jij dat niet wilt'. En dat het 'geen incest is als je met je vader en je moeder gewoon in bad gaat, maar dat het wel een probleem wordt als je vader of een andere bekende je via gaatjes in deur of muur de hele tijd staat te begiuren'.

"En voor die problemen kun je onder andere terecht bij het Algemeen Maatschappelijk Werk," houdt maatschappelijk werkster W. Coolen de leerlingen van de hoogste klas van de basisschool voor.

Hun leerkracht A. Gossen schrikt zich op dat moment een hoedje. Dat het maatschappelijk werk ganzenbord zou komen spelen met zijn leerlingen, wist hij wel. En dat het zou gaan over de onderwerpen 'incest, geld- en drugproblemen en alcoholmisbruik' wist hij ook. "Maar dat het zó diep zou gaan, dat had ik niet verwacht," zegt Gossen. "Wist de hele schoolleiding niet. Van mij had het wel wat minder gemogen. Ik denk dat daar voor een eventuele volgende keer ook over gesproken moet worden."

Het Algemeen Maatschappelijk Werk in de gemeente Rucphen speelt momenteel ganzenbord met alle leerlingen van de hoogste klassen van de basisscholen in de gemeente Rucphen. Gisteren waren de kinderen van de St. Janschool aan de beurt.

"Stel dat iemand incest met je pleegt. Wat kan de dader tegen je zeggen om te zorgen dat jij daar je mond over houdt?" De klas komt op 'dreigen met straf en met de gevangenis'.

"Welke vormen van kindermishandeling ken je?" is een andere vraag. De klas kent legio voorbeelden: "Misbruik, seks, schelden, slaan, schoppen, bijna laten stikken, tijd opsluiten, bang maken, verkrachten. De kennis is op peil.

Dat een onderwerp als incest bespreekbaar moet zijn en dus ook met kinderen van elf en twaalf jaar oud, daar zijn het maatschappelijk werk en de leerkracht van groep acht van basisschool St. Jan het over eens. De manier waarop. Daar gaat het Gossen om. "Ik vind dat als de groep geen signalen geeft dat dergelijke onderwerpen zo uitgebreid ter sprake moeten komen, dat je het dan ook niet moet doen. Misschien had het zo niet moeten, nee," klinkt het aarzelend.

Zijn leerlingen van groep acht hebben op dat moment anderhalf uur lang vragen beantwoord over incest, geld- en drugproblemen en alcoholmisbruik. "Als ze daar geen ervaring mee hebben, is het wel erg ver van hun bed hoor," vindt Gossen.

Op het plein voor de school rennen kinderen in kleurige jasjes rond alsof er geen incest of drugs bestaan. Ze spelen tikkertje en met knikkers. Daarbij kennelijk niet gehinderd door de geldproblemen van hun ouders.

Vier groepjes

In de 'speelzaal' van de school staan vier bankjes opgesteld. In het midden van de zaal zijn dertig rode vakjes met nummers geplakt. De negentien kinderen zijn verdeeld in vier groepjes. Ze mogen zelf een naam bedenken voor hun groepje en komen dus op namen als 'ijsberenkwartet', 'race-eenden', 'race-ganzen' en 'guppies'. De vakjes blijken helemaal geen functie te hebben. Ze mogen met een dobbelsteen gooien, maar op welk vakje ze terechtkomen, maakt niets uit. De probleemstellingen en bijbehorende vragen liggen klaar.

De leerkracht had de kinderen gisterochtend nog verteld wat het maatschappelijk werk zoal doet en waar het pand van de stichting te vinden is. En dat het zou gaan over de genoemde onderwerpen. Veel meer wist hij ook niet.

"Als je naar de middelbare school gaat en geconfronteerd wordt met problemen, is het goed als je de weg naar het maatschappelijk werk weet te vinden," meent Coolen. Het is goed als mensen praten over de problemen waar ze mee kampen. Dat is beter dan er jaren mee te blijven lopen."

Op de vraag of je die kinderen daar al op zo'n jonge leeftijd mee lastig moet vallen, zegt de maatschappelijk werkster: "Hoe vroeger, hoe beter. Dat kan in een aangepaste vorm al met kinderen vanaf zes jaar." Belastend is het volgens haar allerm minst. Eerder ontlastend.

Leerkracht Gossen van de St. Janschool vindt zes jaar veel te jong. Groep acht (elf- en twaalfjarigen) is voor hem de absolute ondergrens. En dan vindt hij nog dat de aanpak wat hem betreft minder diepgaand zou mogen zijn. "Neuken, aftrekken. Poeh. Straks komen die kinderen aan mij vragen wat aftrekken is. Ik geloof dat veel leerlingen helemaal niet weten wat dat is. Wat ik daar dan voor uitleg aan zou geven? Tja, we doen nu al aan voorlichting. Niet met voor spel en de hele rattaplan, maar gewoon over de manier waarop dat gaat. Ik vind wel dat het goed is met kinderen te praten over problemen waar ze mee geconfronteerd kunnen worden. Al was het alleen maar omdat kinderen, die zoiets aan den lijve ondervinden, er gemakkelijker mee naar hun klasgenootjes zullen stappen. Bovendien staan de kranten en televisie bol van onderwerpen als incest. Epe, helemaal uitgemolken. Dus ik vind niet dat je er je ogen voor kunt sluiten."

Vele soorten

Terug naar de speelzaal. Kinderen van elf twaalf blijken vele soorten van seksuele, lichamelijke en geestelijke mishandeling te kunnen noemen. Ze dreunen rijen instanties op waar ze met hulpvragen terecht kunnen. En kinderen zijn braaf. Drie van de vier groepjes noemen het Algemeen Maatschappelijk Werk als eerste in de rij van hulpverlenende instanties.

Het onderwerp 'geldproblemen' is dan aan de orde. "Dan moet je naar sociale zaken," roept een jongetje. Een klasgenootje denkt dat geldproblemen ook op te lossen zijn door minder geld uit te geven.

"Noem eens wat dingen waaraan jij je zakgeld uitgeeft," vraagt Coolen de klas. 'Speelgoed', 'snoep', 'computers' en 'voedingsmiddelen' zijn enkele antwoorden. Een jongetje oppert dat je van je zakgeld ook condooms kunt kopen. Waarop Coolen hem vriendelijk terechtwijst: "Condooms? Nee, daar zijn jullie nog te jong voor."

De Stem 20/4

Donderdag 14 april 1994

Voorjaar '94

Voorjaar '94

DE JONGENS

En dan gebeurt er weer niks

Hoe vergaat het de debutanten op de uitmarkt anno 1994? Wat gebeurt er allemaal in de disco en het café? En wat vooral niet? Over versieren, drinken, de ouders en ervoor gaan. Tussen alto's en kakkers. „Wat ik voor die tijd deed, snap ik niet meer...”.

Bert van den Hoed

Via de lens kijken ze de wereld in. Zelfverzekerd, maar helemaal zeker weten ze dat niet. Lodewijk Keulen en Tjerk Remmert, twee jongens van zestien op een witte rol in een fotostudio. Over hun uiterlijk maken ze zich niet al te druk, daar ben je mee geboren en echt belangrijk is het niet. Gedwee zijn ze, noch opstandig. De fotograaf zal wel weten hoe het moet, maar het moet niet te gek worden. Zo goed? „Jaaaa”, roept de fotograaf. „Houen zo. Zo staan jullie er mooi cool bij, daar kicken de meiden op”. Tjerk glimlacht en zet z'n blik op nog iets cooler. Maar Lodewijk kijkt weg en

zegt minzaam: „Oh, is dat zo? Nou, daar heb ik anders nooit iets van gemerkt”. Ze gaan ook nog niet zo heel lang uit, een half jaar ongeveer. En altijd volgens hetzelfde patroon. Vrijdagmiddag naar de Stichtse Taveerne en zaterdagavond naar discotheek Borderline onder de Openbare Bibliotheek. Een keer per weekend, en niet meer dan drie keer per maand. Vaker mogen ze niet en bevrienden vinden ze dat zelf ook wel genoeg. Tjerk: „Je mist eigenlijk niks als je niet gaat. Dat blijkt dan maandag op school wel...”. Lodewijk: „Op het moment zelf is

het heel leuk, maar achteraf heb je niet eens zo heel veel te vertellen. We praten maandag op de training bij Kampong wel na natuurlijk. Wie met wie en waarom. En over wat er aanstaande zaterdag allemaal weer zal gebeuren...”. Tjerk: „...en dan gebeurt er weer niks”.

Ze delen zichzelf in bij de kakkers, dat wil zeggen dat je van nette huize komt, net gekleed gaat, nette taal gebruikt, nette ouders hebt. Dat je, zeg maar, niet van een basisschool komt waar je knikkers werden gejat. En dat je dus later, als je in de discotheek komt, niet meteen kankelijker roept als er eens iemand tegen je aan loopt. Ze komen bij discotheek Borderline omdat iedereen er komt, van school en van Kampong waar ze voetballen. Bij Borderline zijn ze erg op vaste klanten. En op netjes. Je kunt er lolliës krijgen, maar dat is voor de gein. Klassieke discomuziek: Grease, Relight my fire. Geen gabber, geen house. Gymschoenen worden geweigerd. Er is nooit vechten en wie aanstalten maakt onaangenaam te worden, komt er niet meer in. Overigens; waar zou je om moeten vechten. Lodewijk: „Vechten om een dame is bijna net zo triest als een dame slaan...”. Tjerk: „Vechten om een vrouw? Neeeee...”. Lodewijk: „Bovendien zijn vriendjes van dames meestal wat ouder hè, dus jaloerse types kunnen weinig uitrichten. Ik praat niet uit ervaring hoor...”.

Lodewijk: „...ik ken wel jongens die ervoor gaan...” Tjerk: „...en dan lukt het niet...” Lodewijk: „...nee, je moet er vooral niet voor gaan...” Tjerk: „...een goed gesprek, dat is heel belangrijk...” Lodewijk: „...een gesprek met twee liefvallige dames, daar heb je meer aan dan twee minuten kussen...”. Gesprekken die gaan over wat meisjes aantrekkelijk vinden aan een jongen en zij aan een meisje. Bij jongens gaat het om de babbel, weet Tjerk. Want verder zien ze er allemaal hetzelfde uit. Een spijkerbroek en een grijze trui, een beetje degelijk. Spontaan en enigszins leuk kunnende reageren. Dat is wat vrouwen aanstaat. Tjerk gaat onder de douche van tevoren en poetst zijn tanden extra. Lodewijk vindt dat-ie lastig haar heeft en is enige tijd in de weer met gel zodat het niet bij het dansen voor zijn ogen komt te hangen. Maar dat is het dan ook wel.

De meisjes kunnen veel meer verdoezelen. Al mogen ze niet te veel make-up voeren. Een licht kleurtje op de lippen, dat vindt Lodewijk best. Een al te kort rokje en een netruitje, nee. Daar wordt een meisje niet mooier van. Als Lodewijk ze kent, wil hij er wel een dolletje mee maken. Verder niet. Blond of bruin, dat maakt niet uit. Spontaan en mooie ogen, dat is belangrijk. En arrogant heeft ook wel wat. Lodewijk noemt zichzelf kieskeurig. „Terughoudend ja, bang om een blauwtje te lopen. Als een meisje aangeeft dat ze je aardig vindt, hoef je niet lang te wachten. Het gebeurt of het gebeurt niet. Maar ze kunnen zo spelen. Je ziet ze wel: meisjes met grote borsten, vriend naast de kant, ze krijgt een paar biertjes en net als die jongen probeert te gaan kussen, heeft ze er genoeg van en gaat ze terug naar de kant”. Tjerk: „...de meisjes maken toch uit wat er gebeurt...”. Lodewijk: „...dat vind ik wat overdreven, maar ze hebben wel veel te vertellen, zeker als het een beetje een aantrekkelijk meisje is. En met een leuke jongen geven ze heus wel mee. Op vakantie is het anders. Laatst was ik op Vlieland en daar kus je dan wel. Je vraagt je wel af waar dat aan ligt...”. Allebei hun moeders worden wakker als ze thuis komen, vooral als ze te laat zijn. Lodewijk moet eigenlijk om half twee thuis zijn, maakte nog wel eens een deal met z'n oudere broer als die het voor gezien hield en eerder naar huis wilde. Dan kon Lodewijk - alsof hij z'n broer was - veel later thuis komen. Maar z'n moeder trapt nergens in. Lodewijk lag een keer in bed met z'n kleren aan toen z'n moeder binnen kwam. „Ze zag het meteen. En toen heb ik het maar gezegd: 'Oké mam, ik ben te laat'. En mocht ik dat weekend niet meer uit”. Tjerk geeft zichzelf nog één jaar Borderline. „Dan is er niks meer aan”. Lodewijk fantaseert al wel eens over wat er allemaal kan als-ie nergens meer rekening mee hoeft te houden. „Flink uitgaan, tot heel laat, gul zijn en ja - het klinkt cliché - m'n school afmaken, dat is belangrijk”.

Een gesprek, daar heb je meer aan dan twee minuten kussen...

Bivakkeren in de Taveerne en Borderline is beter dan je vertier thuis zoeken, vinden ze. Net iets te veel drinken, naar andere mensen kijken, raar doen op de dansvloer, eens een keer je T-shirt over je kop trekken. Gesprekken voeren die wel leuk zijn, maar die je op zondagmorgen al wel weer bent vergeten. Daar blijft het wel bij. Nou ja. Lodewijk: „Ik heb één keer gekust; op een Kampong-feest. Ik weet niet eens hoe ze heet. Het gebeurde gewoon. Ik kwam haar later in Borderline tegen en toen voelde ze zich zo ver boven me verheven dat ze de andere kant opkeek. Waarom; geen idéé”. Tjerk: „...ik nooit nog, eigenlijk...” Lodewijk: „...je hoeft ook niet zo nodig te scoren. Al is het mooi meegenomen...”. Tjerk: „...je maakt een babbel en dan...”

Lodewijk Keulen (links) en Tjerk Remmert. "De meisjes maken toch uit wat er gebeurt..." (Foto's Marco Hofsté)

D E M E I S J E S

Jongens zijn eigenlijk schijtlijsters

Wilma de Rek

W eet je hoe ze bij Imca Marina een uitstrijke doen? Met een surfplank."

- „Haha. Au! Je zit aan m'n vetrollen."

- „Kijk nou, daar hangt John! John de Wolf. Echt gaaf."

- „Weet je wat voor vibrator Imca Marina gebruikt? Een jute zak met kippen."

- „Hela holaaaa... kindercola!"

Vrijdagavond, Klein Geertkerkhof in Utrecht. Puck Hunfeld (15) en Belle Derks (15) krijgen kaakpijn van de UN-fotograaf, die hen per se lachend op de foto wenst. Als Imca Marina-moppen niet meer werken, werpt Belle de naam van een vers ex-vriendje in de strijd. Goed voor een half uur pret en een vrolijke foto.

Belle en Puck zitten bij elkaar in de derde klas van het atheneum aan het St. Bonifatius College in Utrecht. Belle schaaft zich onder de *alto's*, wat betekent dat ze rode Dr. Martens draagt onder een strakke spijkerbroek en van Led Zeppelin en Neil Young houdt; Puck pumps en lange spijkerjurk, voorkeur voor reggae en slow dance - voelt zich meer een *kakker*. Het onderscheid staat hun vriendschap niet in de weg, want tussen de groepen is weinig haat en nijd, al hebben de *kakkers* laatst wel een *anti-alto*-dag georganiseerd waarbij ze met stropdasjes om naar school kwamen.

Het gesprek gaat over uitgaan en wat daarbij hoort: jongens, versieren, seks, roken en drinken. Belle legt haar benen op tafel, Puck slaat de hare over elkaar. En trekt een vies gezicht als disco *Borderline* valt. „Dat wordt bij ons op school de kinderdisco genoemd. Omdat het er zo afschuwelijk klein is dat het zweeft er langs de muren druipend; zo wordt er over gepraat. Ik ga er in de vakanties wel eens naar toe, dan worden er leuke feesten gegeven en is het best gaaf. Anders niet."

Belle: „Ik ga pas sinds een half jaar uit. Een, soms twee keer per week. Wat ik voor die tijd deed, snap ik niet meer. Een beetje tv kijken ofzo. Meestal ga ik naar Zeist, maar ook wel eens naar De Beesde in Bunnik, of naar café Bartje. Nee, niet naar *Borderline*. Kom zeg. Als je op school of in het café zegt dat je daar naar toe gaat, sta je gewoon voor lul."

Wat ze bij het uitgaan zoeken, is simpel: gozers en gezelligheid. Met vriendinnen praten - want die zijn heel belangrijk - doe je 's middags, of thuis. Aan een vriendin vertel je dingen die je thuis niet kan of wil vertellen, met een vriendin deel je je liefdesverdriet, praat je over je ouders. Bij het uitgaan gaat het alleen over leuke dingen; je gaat uit voor de ontspanning. En voor het versieren en versierd worden. Dat laatste is nog wel eens vervelend, want wat doe je als er een jongen op je af komt waar je niets aan vindt?

Puck en Belle beginnen in zo'n geval over de plantenbakken. Of ze gaan naar de wc, klagen dat de muziek te hard staat, gaan op luide

toon met elkaar over een andere jongen praten.

Belle: „Als je een jongen tegenkomt die je wél leuk vindt, ga je je bijna altijd anders gedragen. Je probeert je grappiger voor te doen dan je bent, je gaat je uitsloven. Maar dat werkt vaak averechts. Als je zelf iemand ziet die zich aanstelt denk je ook: doe eens normaal."

Jongens zijn eigenlijk gewoon schijtlijsters, vindt Puck: als je er niet zelf achteraan gaat, gebeurt er niks. „Gozers zijn veel banger om af te gaan dan meisjes. Ze durven geen blauwtje te lopen."

Belle: „Maar je moet er ook weer niet te véél achteraan. Niet de hele tijd bellen. Ik denk dat gozers juist meer durven dan meisjes. Als ze een blauwtje lopen, doen ze net of het hen niks kan schelen. Dan zeggen ze gewoon dat dat meisje toch een *bitch* was. Meisjes vinden het veel erger om te worden afgewezen." Puck: „Meisjes vinden het erg voor zichzelf. Jongens vinden het erg voor de groep. Jongens zijn

Gozers zijn veel banger om af te gaan dan meisjes...

bang om af te gaan voor hun vrienden, daar hebben meisjes veel minder moeite mee."

Seks. Een onderwerp dat iedereen bezig houdt, denkt Puck. „Volgens mij is het gewoon een race, het gaat er om wie het het eerst heeft gedaan. Te jong? Ach, natuurlijk is er wel een soort minimum leeftijd, acht jaar is te jong. Maar vanaf de middelbare school moet het wel kunnen."

„Ik wil niet meteen met iemand naar bed", zegt Belle. „Wat mij betreft duurt het nog even. Iedereen in mijn omgeving is er heel erg mee bezig. De mensen waar we mee omgaan werken er wel naar toe, zeg maar. De meisjes dan. Jongens zijn er pas later mee bezig. Vorig jaar was er een feestje. De meisjes zaten aan de ene kant, de gozers aan de andere, en we stelden elkaar intieme vragen. Op een gegeven moment vroeg een meisje aan een gozer of hij zich wel eens aftrok. Wist ie niet eens wat dat was!"

Jongens hebben alleen maar sterke verhalen, concludeert Puck. „Ontzettend overdreven teksten over dat ze wel 64 keer klaar zijn gekomen enzo en dat is dan áltijd op vakantie gebeurd. Zelig. De jongens bij ons op school weten niet eens wat seks is."

Op één avond niet meer dan 15 gulden uitgeven: dat kan, maar dan moet je niet aan de Blue Curaçao of Passoa. Belle: „Ik drink een

Belle Derks (links) en Puck Hunfeld: „De jongens bij ons op school weten niet eens wat seks is..."

paar biertjes, tot ik me lekker voel, en dan hou ik op. Met bier op voel ik me gewoon wat losser."

Puck: „Als je een beetje aangeschoten bent, stap je veel sneller op een leuke gozer af. Dan durf je meer. Maar echt straalbezopen, nee, bah. Dat moet je twee keer geweest zijn, dan doe je het nooit meer." Belle: „Oh nee, als je zo ver gaat dat je staat te kotsen, dát is saai. Dan sta je echt voor lul."

Met roken zijn ze alletwee in de tweede klas begonnen. Het Bonifatius dankt zijn bijnaam - Stoni Boni

- aan het feit dat er stevig wordt gerookt; voor Belle en Puck is dat in de pauzes en tussen de lessen. Hasj hebben ze 'een beetje gehad', sigaretten blijven lekker.

Puck: „Mijn moeder zegt: 'Ik kan je het roken wel verbieden, maar dan doe je het stiekem'. En daar heeft ze gelijk in."

Belle: „Mijn ouders hebben me een rijbewijs aangeboden als ik niet zou beginnen met roken. Maar ja: dat interesseert me nu niet."

Puck: „Ik leef nu. Wat kan mij m'n achttiende schelen?"

"Geef mij maar een pak op m'n donder"

AMERSFOORT - "Mijn vader was vrij hardhandig, dat heb ik aan den lijve ondervonden", zegt Robert (15), mavo-scholier aan het Corderius lyceum in Amersfoort. "Hij sloeg dan met de volle hand in mijn gezicht". Echt eronder geleden heeft Robert niet. Het is ook al weer een tijdje geleden. "Als er nu wat gebeurt, dan praten mijn vader en ik het uit. Slaan durft te trouwens niet eens meer", zegt hij zonder een spier te vertrekken.

door Mark van Kollenburg

PRIM 12-4

Mogen ouders of andere opvoeders kinderen nog een draai om de oren verkopen, of is die 'pedagogische tik' het begin van wat later zinloos meppen wordt? Mr. J. de Boer, hoogleraar in familie- en jeugdrecht denkt van wel. "Kindermishandeling is vaak een uit de hand gelopen poging tot disciplineren". Onlangs schreef hij daarover in een belangrijk juristenblad. Over de omgang van ouders met hun kinderen staat iets in de wet. De Boer wil nu dat in die wet niet alleen wordt gesproken over de rechten en plichten van de ouders maar juist ook over de rechten van het kind. Hij verwijst naar Zweden. Daar staat in het burgerlijk wetboek dat kinderen er recht op hebben dat zij met respect worden behandeld en dat zij geen lichamelijke straf mogen krijgen.

Het slaan of schoppen van echtgenotes en werknemers is volgens De Boer bijvoorbeeld al lang afgeschaft, maar voor kinderen en dieren is dat nog niet zover. "Kinderen hebben ook

hun waardigheid", vindt hij. "Ouders denken te gemakkelijk dat ze hun kinderen een pak slaag mogen te geven".

Onmacht

Directeur J. Muller van BJ (Bijzonder Jeugdwerk) is het met De Boer eens. BJ is een landelijke organisatie die moeilijk opvoedbare jongeren onder meer via internaten of daghulp probeert te helpen. "Als opvoeders hun handen gebruiken moet dat onmiddellijk worden gemeld, want het mag geen vanzelfsprekendheid worden".

Overigens hebben jongeren boven de twaalf jaar minder last van ouders met wapperende handen, weet Muller. "Als ze dan nog hun kinderen slaan, hebben ze handen wel echt te los zitten". Muller vindt ook dat de wet scherper mag. "Slaan is altijd een uiting van onmacht. Je moet sowieso je handen niet gebruiken".

Het Tweede Kamerlid H. Dijkstal

Verdriet na een pak slaag over zoveel onrecht. (Foto: Caecilia van der Drift/HH)

(VVD) vindt de discussie over de draai om de oren maar "onzinnig". Voor hem zegt de huidige wet genoeg over geweld tegen kinderen. "De wet zegt dat geweld niet mag. Bij kindermishandeling gaat het erom dat de drempel voor kinderen om dat te vertellen lager wordt. Dat is belangrijker dan een onzinnige discussie van een professor die niet weet hoe de wereld in elkaar zit".

Robert vindt dat een jongere tot zijn dertiende jaar nog wel eens een

klap verdient. Zijn schoolvriend Vincent (14) is het daarmee niet eens.

"Slaan hoort niet", zegt hij resoluut. De enige tik die hij wel eens kreeg was een plagerige duw van zijn moeder, als geintje. Straf krijgt hij wel eens, maar dan is het meestal huisarrest. Als Vincent mocht kiezen tussen huisarrest of een pak op zijn donder, wist ie het wel. "Geef mij dan maar een pak op mijn donder".

Krijgen van schaamhaar staat los van probleemgedrag

TR 27-4

PUBERTEIT
door ARLETTE DWARKASING

De veertienjarige zoon die opeens met alle gezinsleden ruzie maakt. De elfjarige dochter die altijd zo uitbundig was, maar nu erg in zichzelf is gekeerd. Het lieve twaalfjarige neefje dat zo agressief is geworden. Allemaal veranderingen in het gedrag van jongeren waarvan al snel wordt gezegd: „Ach, dat is de puberteit. Dat gaat vanzelf wel over.”

Dat dacht ook ontwikkelingspsychologe Daphne van Hoeken. In haar promotie-onderzoek aan de vakgroep kinderpsychiatrie van de Erasmusuniversiteit in Rotterdam hoopte ze aan te tonen dat de lichamelijke veranderingen, die jongeren in de puberteit ondergaan, van invloed zijn op eventueel probleemgedrag dat ze in die periode vertonen. Aan ouders, leerkrachten, schoolartsen, iedereen die met jongeren van die leeftijd te maken heeft, zou ze dan praktische tips kunnen geven. Ze zou ouders er alert op kunnen maken dat een vroegtijdige puberteitsontwikkeling, of een heel stormachtig verloop van de lichamelijke rijping, moeilijkheden bij het kind zou kunnen veroorzaken. Problemen in het gedrag, die ook hun weerslag zouden hebben op de ouders. Een gewaarschuwd ouder telt voor twee.

Maar de boodschap is anders. Uit het onderzoek dat Van Hoeken deed onder 2.600 elfjarige scholieren uit Rotterdam en omgeving blijkt helemaal geen duidelijke samenhang tussen het lichamelijke ontwikkelingsniveau en de problematische gedragingen en gevoelens van de jongens en meisjes in die periode.

Tegen de ouders van pubers zegt Van Hoeken nu: „Als je ziet dat je kind problemen heeft, of je ervaart zelf problemen met je kind, doe dat dan vooral niet af met 'Het zal de

puberteit wel zijn'. Kijk verder naar het kind, blijf communiceren. Er hoeven natuurlijk geen ernstige problemen te zijn - er zijn genoeg kinderen die moeiteloos de puberteit doorkomen - maar als het wel zo is, dan is het jammer als je dat hebt laten liggen omdat je dacht dat het 'slechts' aan de puberteit lag.”

Vandaag verdedigt de psychologen overstaan van professoren in de kinderpsychiatrie haar promotie-onderzoek. Wat is eigenlijke de puberteit? „De leeftijdsperiode waarin de geslachtsrijping plaatsvindt”, legt Van Hoeken uit. „Het gaat dan om puur lichamelijke veranderingen als het krijgen van borsten en schaamhaar en de groei van de penis. Dat voltrekt zich gemiddeld in de leeftijdsgroep van tien tot zestien jaar. Bij meisjes begint het vaak anderhalf jaar eerder dan bij jongens. Het rijpingsproces kan bij meisjes zelfs al tussen de acht en elf jaar plaatsvinden.”

De puberteit moet niet worden ver-

ward met de adolescentie. Hier gaat het om een bredere ontwikkelingsfase die begint met de lichamelijke puberteit tot het ook volwassen worden op sociaal, psychologisch, emotioneel en zelfs financieel gebied. „Het eind van de adolescentie is onduidelijk. Zeker in de huidige tijd waarin jongeren langer op school zitten en opleidingen volgen. Ze staan dan pas op latere leeftijd op eigen benen.”

Er is een verschuiving te zien in de problemen waarmee pubers bij hulpverleners komen en de problemen die adolescenten hebben. Kinderen vertonen gedrag dat vaak lastig is voor hun omgeving, terwijl volwassenen meer met zichzelf in de knoop zitten. Dat het gedrag van pubers iets te maken zou hebben met de lichamelijke veranderingen is een eeuwenoude aanname waarvan eigenlijk niemand meer weet waarop die is gebaseerd. Maar ook in wetenschappelijke informatie komt volgens Van Hoeken dit algemene beeld naar voren.

Is dat te vergelijken met het net zo algemene beeld van vrouwen die, als zij menstrueren, zich anders zouden gedragen? „Ja, lastig en kribbig.” Van Hoeken lacht erom. „Het ligt inderdaad een beetje in dezelfde orde van grootte. Uit verschillende onderzoeken naar de relatie tussen hormonen en gedrag is ook niet helemaal duidelijk hoe het nu precies zit. Maar net als bij mijn onderzoek naar puberteitsontwikkeling en probleemgedrag denk ik dat het nooit alleen de hormonen zijn die maken dat iemand zich anders gedraagt dan anders.”

De lichamelijke rijping van de 2.600 elfjarigen liet de psychologe onderzoeken door schoolartsen van de afdeling jeugdzorg van de Rotterdamse GGD. Zo'n 80 procent van de meisjes bevond zich lichamelijke gezien in de puberteit. Van de anderen was een klein deel al helemaal volgroeid en bij een wat groter deel was de seksuele rijping nog niet begonnen. Van de jongens vertoon-

de 40 procent nog geen kenmerken van seksuele rijping, terwijl de overigen voor het merendeel in het begin van de lichamelijke puberteit waren.

De aanwezigheid van gedrags- en emotionele problemen bij de elfjarigen is geïnventariseerd met vragenlijsten, apart ingevuld door de ouders en de kinderen zelf. Het soort problemen varieerde van nagelbijten, jaloers zijn, mokken en te veel eten tot wreed zijn voor dieren, schreeuwen of teveel aan sex denken. Een enkeling had zelfmoordgedachten. De elfjarigen meldden meer problemen dan hun ouders. „Misschien komt dat omdat ouders minder goed zicht hebben op wat hun kind bezighoudt”, gist Van Hoeken.

Ondanks de verrassende uitkomst van haar onderzoek houdt de psychologe toch vast aan het feit dat er volgens haar wel een relatie moet zijn tussen de lichamelijke veranderingen en probleemgedrag. „Ik zie nu zelf het meest in de verklaring dat waarschijnlijk het samenvallen van vele veranderingen probleemgedrag kan veroorzaken. De lichamelijke veranderingen in de puberteit zijn daar een onderdeel van. Daarnaast is de periode van 10 tot 16 jaar een tijd dat kinderen van basis naar voortgezet onderwijs gaan. In een andere sociale omgeving, met andere vrienden, belanden. Ze maken een scheiding mee van hun ouders, verhuizen of verliezen een dierbare. Ik denk dat daar, waar meerdere veranderingen tegelijkertijd voorkomen, de ergste problemen zijn.”

Belangrijk daarin is ook hoe de kinderen omgaan met de taak die ze in de puberteit krijgen: het leren zelfstandig te gaan functioneren. „Kunnen ze dat aan, worden ze onder druk gezet of krijgen ze daarvoor juist te weinig ruimte?” Stof genoeg voor een vervolgonderzoek.

„Roep niet te snel over je kinderen: Het zal de puberteit wel zijn.”

FOTO TON BORSBOOM

Arrestatie vrouw seriemoordenaar Gloucester voor kindermisbruik

00 22-4-94

GLOUCESTER - De vrouw van de 53-jarige Britse bouwvakker West die wordt verdacht van moord op zeker tien jonge vrouwen, is door de Britse justitie beschuldigd van het misbruiken van kinderen en gearresteerd.

Zij moet terecht staan op verdenking van het verkrachten van een 11-jarig meisje en van het mishandelen van een 7-jarig jongetje in de jaren zeventig. De 40-jarige vrouw werd twee maal eerder gearresteerd wegens vermeende betrokkenheid bij de moord op tien jonge vrouwen.

Zij woonde met haar man in Gloucester in het huis waar de politie de afgelopen maanden negen verminkte lijken vond.

Een tiende stoffelijk overschot werd op een veldje buiten Gloucester gevonden.

De politie denkt dat de man nog vijf moorden op zijn geweten heeft.

West zit vast sinds de eerste ingemetselde lichamen werden ontdekt, maar de Britse justitie kon tegen de vrouw tot nu toe geen bewijzen vergaren.

Ze willen het zelf, hoor

MILOU VAN ROSSUM

Ad van den Berg (50): „Eerst kwam ik erachter dat ik niet op vrouwen val. En na een tijdje rondgelopen te hebben bij het COC, merkte ik dat mannen me ook niet opwonden. Toen ik bij de voetbalclub in aanraking kwam met jonge jongens wist ik: dit is het.”

Ad houdt van jongens van een jaar of elf — „Als ze net een eigen willetje krijgen” — tot pakweg zestien. „Wanneer ze overal haar krijgen, vind ik ze seksueel niet meer aantrekkelijk. Maar gelukkig gaan ze dan meestal achter de meisjes aan, dus dan komt er vanzelf een einde aan.”

Het was in het begin even schrikken voor Ad. Pedofilie, daar praat je niet over, en dat maakte hem 'erg eenzaam'. Wie ook schrokken, waren de ouders van het voetballertje met wie Ad, na jaren piekeren, uiteindelijk een relatie aanknoopte. Toen de verkering na twee jaar uitraakte, vertelde de destijds dertienjarige jongen hen dat er meer was geweest dan alleen vriendschap. Ze schakelden meteen justitie in en Ad werd veroordeeld tot duizend gulden boete en een maand voorwaardelijk.

Opmerkelijk genoeg is hij sindsdien de schaamte voorbij. Zijn advocaat bracht hem in contact met de pedofilievereniging Martijn en daar leerde Ad dat het helemaal niet zo gek is — als je het maar netjes aanpakt. „In het verleden keek ik weleens hoe ver ik kon komen. Dan voelde ik wel dat kinderen verkrampd reageerden, maar ze durfden geen nee te zeggen — en dan dreef ik mijn zin toch te veel door. Daarna knaagde het, had ik er spijt van. Maar sinds ik bij Martijn zit, ben ik veranderd. Ook wel omdat ik nu wat ouder ben. Seks heeft een minder belangrijke plaats in mijn leven, ik leg er niet meer zo'n nadruk op. Als een jongen niet wil, gebeurt er niets. En ik zal er nooit uit mezelf tegen de ouders over beginnen — het gaat ze in principe niets aan, vind ik — maar als ze vragen hebben,

beantwoord ik die altijd. Ik heb geleerd dat je kinderen niet met een geheim moet opzadelen. Daar worden ze angstig van.”

Nee, hoezo zou het in hun latere leven problemen veroorzaken?

„Vroeger was ik bang dat een contact één jongen zou beschadigen. Maar ik weet nu dat dat niet zo is; volgens mij leren ze juist vrijer met seks om te gaan. En ze willen het vaak zelf, hoor.

Jongens zijn nieuwsgierig en die nieuwsgierigheid bevredigt je. En ze komen ook uit zichzelf naar me toe. Zit ik op de camping met volwassenen te praten, heb ik binnen de kortste keren hun

zoons om me heen. En als je één vriendje hebt, trekt dat vanzelf anderen aan. Nou; en dan nodig je ze uit, gaat met ze eten, helpt ze met hun probleempjes en hun huiswerk en eventueel komt het dan tot strelen en aftrekken. Ik penetreer zelf nooit, hoewel ik me voorstellen dat dat op een experimentele basis best kan.”

Ad is een van de weinigen die met zijn geardheid naar buiten durft te komen. De meeste pedofielen zijn schuw. En dat, meent hij, is de schuld van de media (waarin we vorige week nog het bericht tegenkwamen dat een — volgens Ad vroeger — lid van Martijn tot

een jaar gevangenisstraf en TBS veroordeeld is wegens het verkrachten van twee twaalfjarige jongetjes): „Ze schuiven gewilde contacten gewoon op één hoop met incest en ander misbruik.”

188 POUJUMA

HP/DE TIJD 15/4/1994

DE SCHAAMTE 63

Computerspelletjes krijgen leeftijdskeuring

markt komt zomaar accepteren.”

De onderzoeken die uitwijzen dat geweld op televisie en in videospelletjes weinig risico's opleveren vindt Dresselhuys maar onzin, net als de leeftijdskeuring. „Je maakt jongeren alleen maar nieuwsgieriger. Jonge kinderen laten een oudere broer of vriend naar de winkel gaan om een spel te kopen.”

De rechtbank in Assen oordeelde vorige maand dat het computerspel *Hatewar* discriminerend is. *Hatewar* toont Adolf Hitler, hakenkruisen en de tekst 'Raus, Juden, raus'. Verder konden jongen, negers, Jezus, Maria en de Heilige Geest afgeschoten worden om punten te scoren. Zesduizend diskettes met het spel werden verbeurd verklaard.

Professor O. Wiegman, psycholoog bij de Universiteit Twente, betwijfelt of geweldadige computerspellen uit te bannen zijn. Zijn studenten spoorde illegale kopieën van *Hatewar* op. „Een verbod maakt zo niet veel verschil. Via de bulletinboards van computernetwerken kun je ook geweldadige spelletjes krijgen.” Wiegman denkt niet dat agressieve computerspelletjes veel invloed hebben op het gedrag van de speler. „De situatie van zo'n spelletje staat te ver van de werkelijkheid af. Televisiebeelden zijn veel realistisch. Het schietuit in de meeste spelletjes is eenvoudig, weg niet te verkrijgen.”

'Geweldvideo's toch slecht voor kinderen'

TR 02.04.94

Van onze buitenlandredactie
AMSTERDAM - Hij kreeg destijds weinig steun van kinderpsychologen, de rechter in de zaak van de Britse peuter James Bulger (2) die werd vermoord door twee tienjarige jongetjes. Hij oordeelde in het proces, eind vorig jaar, dat de twee kinderen mede door geweldadige scènes uit de horrorvideo - *Child's Play 3* - tot hun gruwelijke daad waren gekomen. Maar een groep van 25 vooraanstaande Britse psychologen is tot inkeer gekomen.

„Het was naïef van ons om te ontkennen, dat er een link zou kunnen zijn tussen het zien van deze keiharde videofilms en geweld door jonge kinderen”, geeft de groep toe tegenover de Britse krant *The Independent*. De 25 vragen de minister van binnenlandse zaken, Michael Howard, om striktere regels voor de verhuur van de 'video-nasties' in een rapport dat is opgesteld naar aanleiding van de Bulger-zaak. De psychologen constateren dat de kijker naar geweldvideo's voortdurend de boodschap krijgt, dat de getoonde verschrikkingen 'leuk' zijn. Kinderen (die zich weinig aantrekken van labeltjes 'Alleen voor volwassenen') worden geconfronteerd met verdraaide

beelden van emoties die zij niet zelf hebben ervaren en dus ook niet kunnen plaatsen (bijvoorbeeld het mixen van liefde, geweld en seks). Slachtoffers zijn geen echte mensen, zo wordt het voorgesteld, en daar hoef je geen medelijden mee te hebben.

De conclusie van de groep experts luidt dat maatregelen niet uit kunnen blijven: „In principe vinden wij het aan de ouders om hun verantwoordelijkheid te nemen, maar helaas, is het zo dat veel kinderen in dit opzicht niet veel aan hun opvoeders hebben. En dus moet de maatschappij paal en perk stellen aan de mogelijkheden om deze films thuis te bekijken.”

Critici hameren erop dat de groep geen bewijzen heeft voor haar stelling. „De trend op dit moment is om te zeggen dat er een verband is tussen het bekijken van die video's en geweld, omdat de mensen dat willen horen. Maar wat er tegen pleit, wordt gewoon weggemoffeld”, aldus een van hen.

De liberaal-democraat David Alton heeft voorgesteld sommige video's te bestempelen als „ongeschikt voor consumptie thuis”. Het Britse Lagerhuis praat er over twee weken over.

Er komt per 1 mei in Europa een leeftijdskeuring voor computerspelletjes waaraan bijna alle spelletjesproducenten meewerken. Ook in Amerika zijn er plannen voor zo'n keuring. Zou het helpen? En is het echt waar dat je agressief wordt van vechtspelletjes?

Minister Hirsch Ballin van Justitie zei eind vorig jaar dat het geweld op televisie en computerspelletjes aan banden moet worden gelegd. In andere landen gaan ook stemmen op om geweldspelletjes te verbieden.

De spelletjesproducenten willen de overheden voor zijn en komen met een leeftijdskeuring. Roger Bennet van ELSPA, de vereniging van spelletjesproducenten, legt uit dat de organisatie daarmee vooral de ouders wil informeren. „Zo kunnen ouders er makkelijk achter komen welke spelletjes ze voor hun kinderen kopen. Het blijft een vrijwillig systeem. De winkeliers mogen zelf beslissen of ze zich aan de leeftijdskeuring houden.”

Eveline Dresselhuys, een moeder uit Purmerend, is begonnen met een actie tegen geweldadige videospelletjes. „Ik heb beelden gezien van *Mortal Kombat* - voor kinderen is er een gekuisde versie - en van *Night Trap*. In het laatste spel worden vrouwen aangevallen en op een gruwelijke manier vermoord. Op een oproep voor steunbetuigingen in de krant heb ik meer dan 800 kaarten en brieven gekregen. Ik wil ouders wakker maken, ze moeten niet alles wat op de

Door onze correspondent
HIEKE JIPPES

LONDON, 13 APRIL. Kinderen in Groot-Brittannië krijgen een betere bescherming tegen de confrontatie — geweld of ongewild — met geweldadige videofilms. Onder massale druk van het Lagerhuis ging de Britse minister van justitie, Michael Howard, gisteravond uiteindelijk schoorvoetend akkoord met een aanscherping van de wet op *video-nasties*.

De wetswijziging betekent dat de filmkeuring voortaan ook potentieel psychologische schade aan kinderen in haar oordeel over classificatie van videofilms moet betrekken. Eigenaars van videotheken kunnen tot twee jaar gevangenisstraf krijgen als ze kinderen films mee naar huis laten nemen die als niet geschikt zijn beoordeeld voor hun leeftijdsgroep.

Sinds de suggestie is gewekt — overigens onbewezen — dat twee jongetjes van tien jaar vorig jaar de driejarige Jamie Bulger vermoordden mede geïnspireerd door

Britse rem op verhuur vechtvideo aan jeugd

de videofilm *Child Play 3* is in Groot-Brittannië de onrust over het geweldadige en sadistische karakter van video- en televisiefilms gegroeid. Een moord in Cardiff, waarbij een man werd doodgeschoten, werd in verband gebracht met de film *Juice*. *Child Play 3* werd opnieuw genoemd bij een delict in Manchester, waarbij een jong meisje werd gemarteld en gedood.

Lagerhuisleden kwamen onder druk te staan om 'iets' te doen. En de publieke opinie werd onlangs

definitief gealarmeerd toen gerespecteerde Britse psychologen terugkwamen van het standpunt dat geweld op televisie niets te maken heeft met gewelddadig gedrag van kijkers.

Die pressie leidde uiteindelijk tot een wetsvoorstel van de fatsoensrakker David Alton, een Liberaal Democraat. Tot gisteren dacht minister Howard diens pogingen te kunnen wegwuiven. Maar de overmacht aan Lagerhuisleden, ook uit Howards eigen Conservatieve Partij, die met Alton wilden meestemmen, nam gisteren zo'n omvang aan dat de minister na overleg met premier Major alsnog overstag ging.

De voorstellen tot beperking van de verhuur van geweldadige video's aan kinderen, die eerst als „onuitvoerbaar” door hem waren afgewimpeld, werden vannacht door Howard in het Lagerhuis gepresenteerd als had hij ze zelf bedacht en niet van Alton overgenomen.